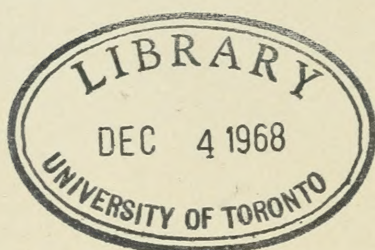

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00827098 5

FLORA DE CATALUNYA

LIBRARY
DEC 4 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

Sub-classe 2.ª — CALICIFLORES.

Plantes dicotiledonies, de corol·la poli-gamopètala, perigina o sigui inserta amb els estams en el calze.

Divisió 1.ª — CALICIFLORES POLIPÈTALES [1].

1 Flors apètales, plantes aquàtiques . . . . 2.
Flors petalíferes . . . . 4.

2 Plantes hermafrodites, calze tubulós, 1 estam, fruit drupa, fulles verticil·lades . . . . 52. **Hipurídies.**
Plantes monoiques, sense calze, però amb involucre . . . . . 3.

3 Involucre format per 2 bracties falciformes, 1-2 estams, fruit càpsula quadrangular, 4-cocà, fulles oposades . . . . 53. **Calitricàcies.**
Involucre format per 10-12 lacinies linears, 10-20 o més estams, fruit aqueni, fulles verticil·lades. . . . . 54. **Ceratofilàcies.**

4 Corol·la de 2 a 4 pètals . . . . 5.
Corol·la de 5 o més pètals . . . . 8.

5 Plantes monoiques, calze 4-partit, caduc, pètals 4 en les flors masculines, i rudimentaris o nuls en les femenines, quasi sempre 8 estams, fruit càpsula quadrangular, 4-coca, fulles verticil·lades, plantes aquàtiques . . . . 51. **Miriofílies.**
Plantes hermafrodites, calze tubulós, amb el llim dividit en 2 o 4 lacinies . . . . 6.

6 Calze de 2 lacinies caduques, 2 pètals bífids, 2 estams, fruit *carcerulus* eriçat, fulles oposades . . . . 49. **Circeàcies.**
Calze de 4 lacinies, 4 pètals, 4-8 estams . . . . 7.

7 Lacinies calicinals acrescents, 4 estams, fruit *carcérulus* llenyós, armat de 4 espines formades per les lacinies del calze, les fulles submergides oposades i les surants alternes . . . . . . 50. **Trapàcies.**
Lacinies del calze generalment caduques; 8, rarament 4 estams, fruit càpsula 4-locular $\pm$ tetràgona, fulles alternes o bé oposades, 43. **Enoteràcies.**

(1) No obstant, s'inclouen en aquesta secció les *Cucurbitàcies*, de corol·la generalment 5-partida.

8 Corol·la de 4-5 pètals . . . . 9.
Corol·la de pètals nombrosos, estams indefinits . . . . . . 28.

9 Corol·la epigina, inserta en un disc o a l'extremitat del calze . 10.
Corol·la perigina . . . . 11.

10 Flors hermafrodites, 4 o 5 pètals, 4 o 5 estams, fruit baca o drupa, plantes arbustives . . . . 67. **Araliàcies.**
Flors hermafrodites o polígames, 5 pètals, 5 estams, fruit diaqueni, plantes quasi sempre herbàcies . . . . . 66. **Umbel·líferes.**

11 Corol·la regular . . . . 12.
Corol·la irregular . . . . 27.

12 Menys de 10 estams . . . . 13.
10 o més estams . . . . 22.

13 Estams hipoginis, flors hermafrodites, calze persistent, fruit capsular o bacciforme, arbres o arbustes . . . . 14.
Estams periginis . . . . 15.

14 Calze i corol·la 4-6-mers, 4-6 estams, fruit baca, arbustes de fulles oblongues, verdes, coriàcies i espinoses . . . 33. **Aquifoliàcies.**
Calze i corol·la 5-mers, 5-10 estams, fruit càpsula 3-valva, arbustes o arbres de fulles petites, imbricades . . . . 56. **Tamaricínies.**

15 Corol·la gamopètala, plantes monoiques o dioiques, 5 estams triadelfes, fruit pepònida o baca . . . . 58. **Cucurbitàcies.**
Corol·la polipètala . . . . 16.

16 Fruit baca adherent, calze de 5 divisions, 5 pètals escamosos, arbustes de fulles simples, alternes, lobades. . 64. **Grossulariàcies.**
Fruit polifol·licular o pixidi, plantes herbàcies, de fulles carnoses. 17.
Fruit drupa, càpsula i rarament *carcérulus* . . . . 18.

17 Fruit polifol·licular, calze i corol·la generalment pentàmers, 61. **Crassulàcies.**
Fruit pixidi o càpsula 3-valva, calze de 2-3 sèpals, corol·la ordinariament de 5 pètals . . . . 69. **Portulacàcies.**

18 Fruit drupa o *carcérulus*, plantes arbustives . . . . 19.
Fruit capsular . . . . 20.

19 Calze d'estivació valvar, 4-5 estams oposats als pètals, fulles simples, estipulades . . . . 34. **Ramnàcies.**
Calze d'estivació imbricada, 3-5 estams alternant amb els pètals, fulles generalment compostes, sense estípules . 35. **Terebintàcies.**

20 Arbustes, calze, corol·la i androceu 4-5-mers, càpsula 3-5 locular, loculicida, fulles oposades . . . . 32. **Celastrínies.**
Herbes; calze, corol·la i androceu heteromers . . . . 21.

21 Calze de 10-12 dents biseriades, corol·la de 4-6 pètals, càpsula bilocular, herbes de llocs humits . . . . 55. **Litràcies.**
Calze de 5-4 divisions, corol·la 3-5-pètala, pètals filiformes, càpsula 3-4-5-valvar, herbes de troncs prims, ajaguts, 60. **Paroniquiàcies.**

22 Estams definits, flors hermafrodites, fruit càpsula bifol·licular, 61. **Saxifragàcies.**
Estams indefinits, fruit no capsular . . . . 23.

23 Flors hermafrodites o unisexuals, calze marcescent, de prefoliació valvar, fruit polaqueni, polifol·licular o polidrupa, herbes o arbustes, 39. **Rosàcies.**
Flors hermafrodites, calze acrescent o caduc, fruit bacciforme o drupaci, arbres o arbustes . . . . , ... 24.

24 Fruit drupa, calze i fulles caducs . . . . . 38. **Amigdalàcies.**
Fruit bacciforme, calze adherent . . . . 25.

25 Fulles persistents, fruit baca . . . . 57. **Mirtàcies.**
Fulles caduques, fruit balausta o poma . . . . 26.

26 Arbustes espinosos, fruit balausta . . . . 41. **Granatàcies.**
Arbustes o arbres no espinosos, fruit poma . . . 40. **Pomàcies.**

27 Corol·la papilionàcia, 10 estams mono-,diadelfes, fruit llegum, flors hermafrodites . . . . 30. **Lleguminoses.**
Corol·la papilionàcia o nul·la, 5-10 estams lliures, fruit llegum seca o carnosa, plantes hermafrodites, polígames o dioiques, 37. **Cesalpínies.**

28 Calze polisèpal, pètals bi-,multiseriats, fruit baca, plantes carnoses i generalment àfiles . . . . 62. **Cactàcies.**
Calze gamosèpal, pètals multiseriats, fruit format per varis fol·lículs en estel, plantes carnoses, de fulles també carnoses, 63. **Ficoídies.**

Familia 32. — CELASTRÍNIES R. Br.

(Del gènere *celástrus* que és el grec κήλαστρος, nom d'un arbre o arbust que sembla haver estat un *evonymus* o *rhamnus*.)

Flors hermafrodites o polígames per abortament, regulars, alboverdoses o ± brunes, petites, en cimes axil·lars oposades, calze 4-5-mer, persistent, 4-5 pètals insertats amb altres tants estams en un disc carnós; 1 estil; fruit càpsula 3-5-locular, loculicida, de cel·les 1-2-spermes, llevors envoltades per un aril carnós d'un groc de taronja: arbustes de fulles simples, oposades, acuminades, serrulades, breument peciolades, sense estípules.

Gènere 150. — EVONYMUS L.

(O *Euonymus*, nom greco-llatí: εὐώνυμος, bon nom; donat, segons sembla, per antifrasi a una planta a la qual s'atribueixen qualitats tòxiques per al bestiar.)

1 Tronc tetràgon, fulles oblongues o lanceolades, cimes pauciflores, flors 4-meres, estil bastant llarg, càpsula a la fi rosada, d'ànguls obtusos, aril plegat i rafeal . . . . **570. E. vulgaris.**
Tronc cilindroide, fulles ovades o bé ovato-oblongues, cimes multiflores, flors 5-meres, estil molt curt, quasi nul, càpsula a la fi purpurina, d'angles alats, aril llis i micropilar . . **571. E. latifolius.**

Evonymus vulgaris

570. — E. vulgaris Scop. — E. europaeus, α tenuifolius L.

(vulgaris, *per ser comú;* Europaeus, *per la seva preferent habitació.)*

Sinonimia. — Bonetos, matapoll; *cast.* bonetero.

Arbust de 2-4 m., de branques joves tetràgones, fulles oblongues o lanceolades, les inferiors obtuses; flors albo-verdoses, tetràmeres, en cimes pauciflores, peduncles ascendents, pedicels 2-3 veg. més llargs que la flor, lòbuls del calze ovals, pètals oblongs, estams tan llargs com els sèpals, estil bastant llarg, estigma *obtús,* càpsula inclinada, mitjana, a la fi *rosada, amb* 4-5 *angles obtusos, no alats,* aril *plegat, rafeal.*

Geografia. — Marges, boscos i torrenteres de tot el país, sense abundar: Cordillera, litoral; Matadepera i S. Llorenç del Munt; Ribes, Queralps; Montsolí. = Tàrrega i voltants (Csta.); Luchon (Bub.).—Primav. fr. Ag-Set.

Evonymus latifolius

571. — E. latifolius Scop. — E. europaeus β latifolius L.

(latifolius, *per les fulles més amples)*

Arbust de 4-5 m., de branques joves *cilindroides*, fulles ovades o bé ovato-lanceolades, les inferiors obtuses, flors d'un *porpra pàl·lid*, generalment *pentàmeres*, en cimes *multiflores*, peduncles a la fi *penjants;* pedicels quasi tan llargs com les flors, lòbuls del calze trasovato-suborbiculars, pètals ovato-oblongs, estams molt curts; estil quasi nul; estigma *capitat*, càpsula penjant, grossa, a la fi *purpurina*, amb 5, *rar.* 4, *angles alats*, *aril llis, micropilar.*

Geografía. — Boscos de les muntanyes: Colliure, Vernet-les-Bains (Gaut.); Pir. Orientals (Coste). — Maig, fr. Ag-Set.

Familia 33. — AQUIFOLIÀCIES DC. — ILICÍNIES Brongn.

(Del llatí *aquifolium*, que és el nom del gènere.)

Flors hermafrodites o unisexuals per abortament, regulars, albo-rosades, petites, en fascicles axil·lars, breument pedunculades, 4-5-meres; calze persistent, corol·la rotàcia, anteres introrses, amb 4 sacs pol·línics longitudinalment dehiscents, estil nul o quasi nul, 3-5 estigmes sentats, fruit drupaci, vermell, globulós, lluent, més gros que un pèsol, persistent, que conté 4-5 nuclis triangulars; arbustes i fins arbres glabres, verds, de fulles alternes, breument peciolades, ovades o el·líptiques, agudes, coriàcies, cartilaginoses i generalment espinoses pel marge, glabres, lluents, virido-fosques per sobre i més clares per sota.

β *heterophylla* Rchb. — Fulles, unes ondulato-dentato-espinoses, i altres enteres.

γ *senescens* Gaud. — Fulles totes enteres.

Gènere 151. — ILEX L.

(Del llatí *ilex*, *ilicis*, l'alzina: per la gran semblança de les fulles.)

Ilex aquifolium

572. — I. Aquifolium L. — Aquifolium Ilex Scop.

(aquifolium, *nom del boix grèvol, que significa: de fulles punxagudes; d'un radical* ac, *que indica punxa o punta.)*

Sinonimia. — Grèvol, boix grèvol, hereu; *cast.* acebo, agrifolio.

Geografia. — Boscos i torrenteres de tot el país, des del Vallès fins a Ribes, Queralbs i Guilleríes. = També als boscos de faigs i avets de la regió subalpina del Pir. Central (Zett.)—Abr-Maig.

Familia 34. — RÀMNIES R. Br.

(Del gènere *Rhamnus.*)

Flors hermafrodites o dioiques, regulars, vírido-groguenques, petites, 5, rar. 4-meres, en fascicles o en raïms axil·lars; lòbuls del calze caducs, d'estivació valvar, pètals petits o nuls, més curts que el calze, insertats amb els estams en un disc concrescent amb el tub del calze; estams opositipètals, anteres generalment introrses, amb 4 sacs pol·línics longitudinalment dehiscents, estils lliures o ± soldats, fruit drupa o *carcérulus:* arbustes molt ramificats, de fulles alternes o bé oposades, enteres o denticulades, amb estípules linears o espinoses.

1 { Calze de tub rotaci, fès en 5 lòbuls, 5 pètals envolts (caragolats cap endins), ovari adherent, llevors sense solc dorsal ni escotadura terminal . . . . **2.**
Calze de tub urceolat, fès en 4-5 lòbuls, 4-5 pètals plans, escotats o nuls, ovari lliure, llevors amb solc dorsal o una escotadura terminal . . . . **3.**

2 { Fruit *carcérulus* simulant una sàmara orbicular . . . **153. Paliurus.**
Fruit drupa oblonga, penjant . . . . **152. Zízyphus.**

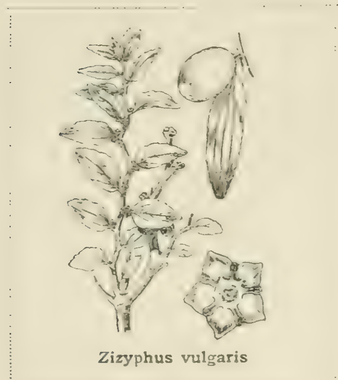
3 { Flors 4-meres, rarament el calze 5-mer i allavors la corol·la nul·la, estils lliures, llevors amb un solc dorsal, arbustes dioics, **154. Rhamnus.**
Flors 5-meres, estils soldats, llevors amb una escotadura terminal, arbustes de flors hermafrodites . . . . **155. Frángula.**

Gènere 152. — ZÍZYPHUS Tourn.

(Greco-llatí ζίζυφον, llatí *jujuba*, el jínjol; probable alteració del nom oriental *asafifa* o de l'àrabic *zizoûf.*)

Flors hermafrodites, regulars, pentàmeres, petites, groguenques, en un glomèrul axil·lar, breument pedunculat, lòbuls del calze ovats, grocs, pètals blancs, petits, espatulats, caragolats cap dintre, anteres grogues, ovari enfonzat en el disc, fruit drupa ovato-oblonga, penjant, vermella a la maturitat i comestible: arbre de tronc dret, ramificat, branques flexuoses, al principi verdes i a la fi rubro-cendroses; de fulles alternes, dístiques, ovato-

lanceolades, un poc inequilàteres, trinerves, breument peciolades, serrato-fistonades, obtuses, glabres, lluents, amb estípules curvato-espinoses.

Zizyphus vulgaris

573.—Z. vulgaris Lam.

(per ser comú.)

Sinonimia. —Ginjoler; *cast.* azufaifo, jínjol, jinjolero.

Geografía. — Cultivat i espontani en alguns llocs del litoral i del Vallès, com Gavà, Montcada, Valldoreix i Terrassa.=Cap a Vich, Torelló *et alibi* (Csta); roques i marges de Castellfullit, aprop d'Olot, Amer, Les Planes; voltants de Girona (Vay.); Organyà, Seu d'Urgell (Bub.). — Maig-Ag.

Gènere 153.—PALIURUS TOURN.

(Greco-llatí παλίουρος, nom d'un lladern espinós) (1).

Flors hermafrodites, pentàmeres, regulars, grogues, petites, en raïms axil·lars, pedicels més llargs que el calze, amb petites bracties curtes, pestanyoses i caduques; calze rotaci, de lòbuls estesos, lanceolats i aguts, pètals espatulats, petits, blancs, caragolats cap dintre, anteres grogues, ovari semienfonzat en el disc, estil trífid, fruit *carcérulus*, hemisfèric, terminat en una ala circular, plicato-radiada, ondulada pel marge, simulant una sàmara, vermellós a la maturitat, 3-locular, de cel·les monospermes, llevors trasovades, sense solc dorsal: arbustes de tronc dret, molt ramificat, amb les branques flexuoses, vírido-negroses; fulles alternes, dístiques, breument peciolades, ovades, subinequilàteres, obtuses, serrulades, trinerves, reticulato-venoses, estípules espinoses desiguals, l'una llarga i dreta i l'altra curta i recorbada.

Paliurus australis

574.—P. australis Gaertn.

(australis, *com el* Celtis, *per la seva preferent habitació, que és la meridional.)*

Sinonimia.—Espina vera, espina santa, espinavesa; *cast.* cambrones, espina de Cristo; *it.* marruca, soldino.

Geografia. — Marges i llocs estèrils de la regió mediterrània: Plà de Barcelona, cordillera litoral; en diferents llocs del Vallès, com Terrassa, Ullastrell, Abrera; Figueres, San Jordi i altres punts de l'Empurdà. =Cabanes (Vay.); Olot, Roses (Bub.); Vich (Masf.); Lleida(Csta.). —Jul.

(1) No podem admetre per inversemblants les etimologíes que consignen algunes flores.

Gènere 154.—RHAMNUS L.

(Greco-llatí ῥάμνος, arbust espinós; es fa venir del celta *ram*, brancatge, llatí *ramus*, per la seva marcada ramificació.)

Flors quasi sempre dioiques, regulars, tetràmeres, raríssimament pentàmeres i aleshores apètales, en fascicles, rarament en raïms; calze de tub urceolat, de lòbuls caducs; pètals plans, escotats o nuls, fruit drupa bacciforme, globulosa, negra a la maturitat, de 3-4 cel·les monospermes, llevors trasovoides amb un solc dorsal pregón: arbustes inermes o espinosos, de fulles alternes o bé oposades, breument peciolades, quasi sempre serrades, amb estípules linears, caduques.

1 { Branques terminades en espina, fulles fasciculades o bé oposades. **2.**
Branques no terminades en espina, fulles alternes . . . . . **5.**

2 { Fulles linears, obtuses, enteres, sentades, totes fasciculades, **575. Rh. licioídes.**
Fulles ovades, fistonades o serrades, amb 3-4 nervis laterals convergents . . . . **3.**

3 { Branques terminades per una sola espina, fulles de 2-3 cm. d'ample, peciol tan llarg com la meitat del llim i 2-3 veg. més llarg que les estípules . . . . **576. Rh. cathártica.**
Branques terminades per diverses espines, fulles de 1-2 cm. d'ample, peciol més curt que la meitat del llim i més llarg que les estípules . . . . **4.**

4 { Estípules tan llargues com el peciol, que iguala la quinta part del llim; nervis de les fulles poc marcats, solc dorsal de les llevors molt obert . . . . **577. Rh. saxátilis.**
Estípules més curtes que el peciol, que iguala la tercera part del llim; nervis de les fulles bastant prominents, solc dorsal de les llevors tancat, circuit de marge blanc cartilaginós, **578. Rh. infectoria.**

5 { Fulles persistents, coriàcies, de marge cartilaginós, serrades o enteres, amb 4-6 nervis laterals poc marcats, flors en raïms multipauciflors, **579. Rh. Alaternus.**
Fulles caduques, membranoses, serrades o fistonades, flors en fascicles pauciflors . . . . **6.**

6 { Arbust de 5-15 cm., aplicat a les roques, fulles de 1-2 cm., amb 5-7 nervis laterals arquejats . . . . . . **580. Rh. púmila.**
Arbust de 1-3 m., dret, fulles de 2-12 cm., amb 12-15 nervis laterals rectilinis . . . . **581. Rh. alpina.**

Rhamnus lycioídes

575. — Rh. lycioídes L.

(per la seva semblança amb el Lycium, *la cambronera.)*

Sinonimia. — Arç negre, espí negre, escurnoy; *cast.* espino negro o roquero.

Petit arbust espinós de 6-12 dm., dret, ramificat, amb les branques obertes, negroses; fulles fasciculades, linears, obtuses, atenuades en peciol, enteres, glabres; estípules petites, molt caduques; flors quasi sempre hermafrodites, fasciculades, estil 2-3-fid, drupes madures negres, globuloses.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos de la regió mediterrània; al litoral des de Gavà i Castelldefels fins a Tarragona i Salou; cordillera superior del Vallès a Terrassa, la Puda i Montserrat. = Segarra i Urgell (Csta.). — Juny.

Rhamnus cathártica

576. — Rh. cathártica L.

(greco-llatí cathárticus, *que vol dir purgant, per la propietat medicinal dels seus fruits.)*

Sinonimia. — Espina cervina; *cast.* espino cerval, espina cervina.

Arbust de 2-3 m., de branques oposades, obertes, terminades per una sola espina, negroses, glabres, però les joves pubescents; fulles ovades o el·líptiques, amples de 2-3 cm., oposades en les branques joves i fasciculades en les antigues, denticulades, amb 3-4 nervis laterals convergents; *peciol igual a la meitat del llim i 2-3 veg. més llarg que les estípules; pedicels filiformes, una veg. més llargs que el calze;* flors dioiques, densament fasciculades; lòbuls del calze ovato-lanceolats, iguals al tub; 3-nerves, reflexes; pètals linears, més curts que el calze; estams més llargs que els pètals; drupa verdosa i a la fi negra, tetrasperma; solc de les llevors tancat, amb vora cartilaginosa únicament als extrems.

β **pubescens Wk.** — Revers de les fulles, peciol i peduncles pubescents.

Geografia. — Boscos i torrenteres, sense que sigui comú: S. Llorenç del Munt, r.; Bagà, prop de l'Adou del Bastareny. = Cardona (Csta.); a Marlés, Serrateix, Sallent i Bagà (Puj. C. !); Vich (Puigg.!, Masf. !); Castelló de Balaguer (Compñ. !); Ribes, Queralbs, la

Cerdanya, Crespià, Cargol, Olot i Monàs, Sacot, les Preses (Vay.); Vall d'Aràn (Bub.), Montgarri; montanyes de la Cenia (Llen. !).

La β *pubescens* WK., a Sallent (Puj. C. !), i des de Bosost a Bagergue i Montgarri (Llen.!) — Maig-Ag.

N. B. La planta de S. Llorenç del Munt per la gran talla i per la magnitut de les fulles, es va publicar en la *Flora del Vallès* sota la denominació de RH. CADEVALLII Pau.

Rhamnus saxátilis

577.—Rh. saxátilis Jacq.

(del llatí saxum, *roca, per la seva estació.)*

Arbust de 5-10 dm., molt ramificat, branques oposades, grisenques, terminades per diverses espines; fulles de 1-2 cm., ovato-el·líptiques o lanceolades, breument peciolades, oposades en les branques joves i fasciculades en les velles, fistonades, d'un verd més pàl·lid per l'anvers, amb 3-4 nervis laterals convergents; *peciol igual a la quinta part de la fulla; estípules tant o més llargues que el peciol;* pedicels filiformes, poc més llargs que el calze; flors dioiques, en fascicles poc fornits; lòbuls del calze lanceolats, *més llargs que el tub;* pètals linears, més curts que el calze; estams iguals als pètals; estil bífid; drupa a la fi negra, brillant, 2-3-locular; solc de les llevors obert, circuit d'una vora blanca, cartilaginosa.

Geografia. — Roques i llocs àrids. = Un exemplar collit a Sallent i remès per Pujol, de llevors no completament desenrotllades, sembla correspondre a aquesta especie; Organyà (Bub.); a l'Aragò, prop de S. Cosme (Asso); Pir. Or. (Rouy). — Abr., fr. Ag.

Rhamnus infectoria

578.—Rh. infectoria L.—Rh. saxátilis Jacq., raça Rh. infectoria L., apud Rouy.

(del llatí infectorius, *que significa: usat pels tintorers, per l'aplicació del seu fruit, que és la grana d'Avinyó o de Persia.)*

Arbust de 5-10 dm., ramificat, amb les branques oposades, vermelloses, terminades en diverses espines; fulles ovades, fasciculades, suboposades a les branques joves, acuminades, serrulades, amb 3-4 nervis laterals convergents, ben marcats; peciol *quasi tan llarg com el terç del llim; estípules més curtes que el peciol;* flors dioiques, en fascicles poc fornits, lòbuls del calze lanceolats, més llargs que el tub; estil bipartit, solc dorsal de les llevors clos.

Geografía.—Roques i boscos àrids: Ribes, tocant a Montagut, r. r. *(vidit* Pau). = S. Pere de Casserres (Vay.); voltants de Vich (Salv.); aprop de Berga (Quer, ex Colm): vall d'Arlés i S. Llorenç de Cerdans (Compy.); Montpeller (G. et G.); Pir. Or., la Trencada (Gaut.); de Corbera a les Coves (Lap.); comú a Peñarroya d'Aragò (Losc.).—Abr., fr. Ag.

Rhamnus alaternus

579.—Rh. Alaternus L.

(Alaternus, *nom d'un arbre en Plini, semblant per les fulles, a l'olivera i alzina,)*

Sinonimia.—Lladern, llampuga; *cast.* alaterno, aladierno, palo de Bañón, mesto, coscollino, carrasquilla.

Arbust de 5 dm. a 5 m., dret o ajagut sobre les roques, molt ramificat, de branques alternes, dretes o tortuoses, inermes; fulles ovades, *coriàcies*, alternes, persistents, *cartilaginoses al marge*, enteres, dentades o serrades, verdes per sobre i més pàl·lides per sota, amb 4-6 *nervis laterals* poc marcats, amb *un clotet pelut* a l'axil·la dels dos basilars; estípules molt petites, lanceolato-linears, caduques; flors dioiques, en petits raïms, axil·lars, terminals, bracteolats; calze de 5 *lòbuls* lanceolats, aguts i més llargs que el tub, *reflexes* en les flors masculines i *drets* en les femenines; pètals *nuls*, estil 2-3-fid, drupa al principi vermella i negra a la maturitat; solc dorsal de les llevors *obert:* planta polimorfa.

Var. **prostrata Boiss.**—**Rh. myrtifolia Wk.**—De 5-12 dm., branques tortuoses i freqüentment aplicades sobre les roques, fulles petites (1-1'5 cm.), denticulato-espinuloses, raïms pauciflors o uniflors, drupes més petites.

Geografía.—Boscos i marges de la regió mediterrània: al litoral; Montcada, Terrassa, Gelida, S. Llorenç del Munt, Ubach, Montserrat *et alibi.* = Cardona, Berga, la Segarra (Csta.); Olot (Tex.); entre Isabarre i Esterri (Timb.).

La *var. prostrata Boiss.*, no gens escassa a les costes de Garraf, seguint la carretera de Sitges a Vallcarca. = Costes de Tortosa (Sen.!)—Abr.-fr. Oct.

N. B. A les costes de Garraf hom observà peus amb troncs erectes i bastant desenrotllats.

Rhamnus púmila

580.—Rh. púmila Turra.

(llatí púmilus, *nan, per la reduida talla de la planta.)*

Sinonimia.—*Cast.* chopera, carrasquillo.

Petit arbust de 5-20 cm., molt ramificat, de branques *relativament gruixudes*, tortuoses,

aplicades a les roques, alternes, inermes; fulles caduques, ovades o bé ovato-lanceolades, breument peciolades, enteres o superficialment fistonades, d'un verd fosc, amb 5-7 *nervis laterals poc marcats, paral·lels i lleugerament arquejats;* estípules linears, més llargues que el peciol, caduques; flors dioiques, fasciculades a la base de les branques joves; pedicels una veg. més llargs que el calze, lòbuls calicinals, triangular-lanceolats, més llargs que el tub; pètals linears, escotats, blanquinosos o nuls; estil 3-partit, drupa subglobulosa, solc dorsal de les llevors obert.

Geografia.—Escletxes de roques calices de les muntanyes: abundant a la regió alta del Bergadà, com Tagast, Rasos de Peguera, Coll de Jou i Puigllansada; Nuria; Montsant.= Vall d'Eyne (Bub., Gaut.); Vall d'Aràn (Isern!), Penyablanca i Maladetta (Zett.); Port de Viella (Lap.); les Bordes, Castanesa (Compñ.).—Maig, fr. Ag.

Rhamnus alpina

581.—Rh. alpina L.

(per la seva habitació propia de llocs elevats.)

Sinonimia.—Vern bord, figuera borda, arbre dels fics; *cast.* carrasquillo.

Arbust de 1-3 m., dret, ramificat, de branques alternes, ascendents, inermes; fulles caduques, ovades o suborbiculars, primes, obtuses, atenuades o subcordiformes a la base, serrulades, d'un verd bonic per l'anvers i més pàl·lides pel revers, amb 8-12 *nervis laterals ben marcats, paral·lels, rectes,* sensiblement encorbats a l'àpex; estípules linears, ciliato-glanduloses, un poc més llargues que el peciol; flors dioiques, en fascicles pauciflors; pedicels més llargs que el calze; lòbuls del calze *triangulars, iguals al tub;* pètals oblongs, escotats, més curts que el calze; estil 2-3-partit, drupes petites, solc dorsal de les llevors obert.

Geografia.—Boscos i roques de les muntanyes: al Bergadà, quasi tocant al Santuari de Corbera.=Prop dels Tossals (Puj. C.!); muntanyes de la Molina, Porxo del Sitjar, la Cerdanya, Queralps, N.ª S.ª del Mont, Sta. Margarida, Puigsacalm, S. Antoni de Camprodón, Talaxà, Prats de Molló (Vay.); vall de Llo (Loret); la Presta *et alibi* (Gaut.); vall de Benasque (Zett.); Artiga de Viella, Montgarri (Llen.!).—Maig, fr. Ag.

Gènere 155. — FRÁNGULA Brong.

(Es fa derivar del llatí *frango*, rompre, al·ludint al caràcter frèvol del seu brancatge.)

Flors hermafrodites, regulars, pentàmeres, verdoses, en fascicles axil·lars poc fornits; pedicels 2-3 veg. més llargs que el calze; lòbuls calicinals lanceolats, drets, iguals al tub; pètals ovats, més curts que el calze; estams més curts que els pètals; *estil simple, estigma capitat*, llevors subtrígono-lenticulars, amb una escotadura pregona a l'àpex, de llavis cartilaginosos: arbust de 2-3 m., ramificat, de branques alternes, inermes, fulles ovades, trasovades o el·líptiques, enteres, alternes, caduques, amb 8-12 nervis laterals ben marcats, paral·lels, arquejats a l'àpex.

Rhamnus Frángula

582.—Fr. vulgaris Rchb.—Rhamnus Frángula L.

(vulgaris, *per ser relativament comú.)*

Sinonimia. — Fràngula, vern menut: *cast.* arraclán, chopera; *fr.* bourgène, aulne noir.

Geografía.—Boscos i torrenteres: al Bergadà, solament en algún punt del riu Adest o riera de Marlés (Puj. C.!); Ripoll, Ribes (Vay.); freqüent als voltants d'Olot i Puigsacalm; a les dugues vessants del Pireneu (Vay.); la Sellera (Cod.); Vall d'Aràn, Artiga de Viella, Beret i Montgarri (Llen.!) - Abr.-Ag.

Familia 35. — TEREBINTÀCIES Juss.

(Del llatí *Terebinthus*, nom de la especie principal.)

Flors hermafrodites, dioiques o polígames, regulars, grogues, verdoses o purpurines, generalment paniculades, calze de 3-5 lacinies imbricades, corol·la de 3-5 pètals inserts en un disc hipogini o nul·la, 3-10 estams, fruit drupa, sàmara o càpsula 3-4-coca; arbustes resinosos o arbres de fulles simples o compostes, alternes, sense estípules.

1 Fulles simples, enteres, arbust de 3-8 dm., flors hermafrodites, grogues, en raïms axil·lars, 1-3-flors, 3-4 pètals, 3-4 estams, fruit càpsula, 3-4-coca . . . . 156. **Cneorum.**
Fulles compostes, pinnades, arbres o arbustes de 1-3 m., flors generalment unisexuals . . . . 2.

2 Flors apètales, purpurines, en raïms, dioiques, 1 estil, 157. **Pistacia.**
Flors de 5 pètals, blanques, en panotxa, polígamo-dioiques, rarament hermafrodites, fulles imparipinnades . . . . 3.

3 5 estams, arbust de 1-3 m., drupa eriçada, fulles de 7-15 foliols, 158. **Rhus.**
10 estams, arbre de 5-20 m., drupa glabra o sàmara, fulles de 15-30 foliols . . . . 4.

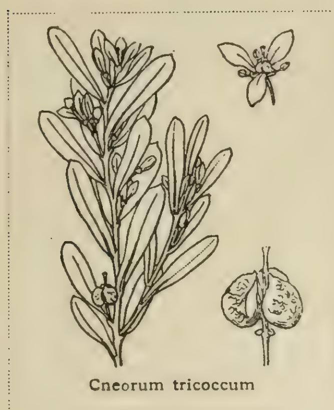
4 Flors dioiques, fruit drupa, branques primes i penjants, fulles petites, estretes . . . . 159. **Schinus.**
Flors polígames, fruit sàmara, branques robustes, erecto-obertes, fulles grans, amples . . . . 160. **Ailantus.**

Gènere 156. — CNEORUM L.

(Greco-llatí κνέωρον, nom d'una planta descrita per Theophrastus, semblant a una diminuta olivera; sembla que el nom al·ludeix a una qualitat mordent o astringent de la planta (1)).

Flors hermafrodites, grogues, en curts raïms, 1-3 flors axil·lars, 3-4-meres, lòbuls del calze persistents, ovato-obtusos; pètals més llargs que el calze, quasi drets; estams més curts que la corol·la, 1 estil, 3-4 estigmes persistents, fruit càpsula 3-4-coca; subarbustes de 3-5 dm., drets, glabres, de fulles simples, enteres, oblongues, coriàcies, lluents, subsessils.

(1) La primera lletra consonant és muda, com en *Cnicus*, *Ptèris* i *Gnidium*.

Cneorum tricoccum

583. — Cn. tricoccum L.

(greco-llatí, significant que el fruit és format ordinariament per una càpsula de 3 coques.)

Sinonimia. — Olivereta; *cast.* olivilla; *fr.* camélée; *angl.* widow-wail.

Geografía.—Roques i llocs àrids de la regió mediterrània: Cadaqués, particularment en direcció del Cap de Creus i la Sabolla. = Pir. Or., Ria, prop de Prades (Rouy); prop de Colliure (Gaut.).—Abr.

Gènere 157. — PISTACIA L.

(Greco-llatí πιστακία, considerat com una alteració de *foustaq*, nom àrab de l'especie principal.)

Flors dioiques, purpurines, en panotxes axil·lars, apètales; calze de 5 lòbuls en les flors musculines i de 3-4 en les femenines; 5 estams de filaments curts, soldats a la base, amb anteres grans, tetràgones; l'estil molt curt, 3 estigmes arquejats, recorbats; fruit drupa, quasi òssea, vermella; arbustes ramificats, glabres, olorosos, resinosos, amb fulles pinnades.

1 { Fulles paripinnades, persistents, de peciol alat, flors en raïms espiciformes, drupa a la fi negra . . . . . . **584. P. Lentiscus.**
Fulles imparipinnades, caduques, de peciol no alat, flors en panotxa tirsoidea, drupa a la fi fosca . . . . **585. P. Terebinthus.**

584.—P. Lentiscus L.

Pistacia Lentiscus

(paraula llatina que deriven del verb lentíscere, *ser agafallós; al·ludint al màstec que dóna la planta.)*

Sinonimia. — Mata llentiscla; *cast.* lentisco, mata.

Arbust de 1-3 m., ramificat, d'olor forta i desagradable, fulles *persistents*, de peciol *alat*, *paripinnades*, de 3-5 *parells de foliols*, coriacis, enters, oblongs, el·líptics, ordinariament mucronulats, lluents per sobre i *mates* per sota; flors en *raïms espiciformes*, espessos; calze molt petit, drupa *subglobulosa*, *apiculada*, vermella, a la fi negra.

Geografia. — Boscos i erms àrids de la regió mediterrània, extenent-se cap a l'interior: comú als de la costa, Vallès, Bages, Cardona, Berga; Olot, Cadaqués, provincies de Tarragona i Lleida.—Març-Abr.

Pistacia Terebinthus

585. — P. Terebinthus L.

(nom greco-llatí τερέβινθος, *planta que dóna la reïna anomenada del seu nom* trementina.)

Sinonimia. — Cornicabra, noguereta; *cast.* cornicabra.

Arbust de 3-5 m., ramificat, d'olor forta, fulles *caduques,* de peciol *no alat,* imparipinnades, de 3-5 parells de foliols coriacis, el·líptico-oblongs, subinequilàters, obtusos, mucronulats, enters, lluents per sobre, *mates* i pàl·lids per sota; flors en panotxa tirsoidal, axil·lar; pedicels curts, calze brunenc, vorejat de blanc; drupa *petita, trasovoide, apiculada, vermella,* a la fi *negra.*

Geografia.—Boscos i costes d'una gran part del país: Montcada, Ubach, Olesa, Montserrat, Gelida; muntanyes de S. Magí. = Regió occidental, des de la Mola, Falset, Montsant, Prades, Espluga de Francolí fins a Lleida, Balaguer *et alibi* (Csta.); Seu d'Urgell (Isern!); Sallent, Gayà, Puigreig (Puj. C.); costa de Llansà; la Selva; roques dels Pireneus; costes de Tarragona (Vay.); la Sellera (Cod.); Cadaqués (Trem.).—Maig-Juny

Gènere 158. — RHUS L.

(En grec ῥοῦς, nom del sumac; es deriva, igual que *rosa*, del celta *rhudd*, vermell, pel color del fruit.)

Flors hermafrodites o polígamo-dioiques, blanquinoses, en tirsos terminals i laterals, espessos, llargs, estrets; pedicels curts, amb 3 bractèoles linears, 5 lòbuls al calze ovals, verds; 5 pètals molt oberts, inserts en un disc hipogini, 5 estams, 3 estils curts, drupa seca o poc carnosa, subglobulosa, pisiforme, *bruneo-purpurascent*, eriçada: arbust de 1-3 m., piloso-eriçat, dret, ramificat; fulles imparipinnades, alternes, caduques, piloses als peciols, de 7-13 foliols ovato-lanceolats, dentato-serrats, glabres per l'anvers, pubescents pel revers, que's tornen vermelles a la tardor.

Rhus Coriaria

586. — Rh. Coriaria L.

(del llatí corium, *el cuiro, perquè és planta empleada pels assaonadors.)*

Sinonimia. — Sumac; *cast.* zumaque.

Geografia. — Roques i llocs pedregosos de la regió mediterrània: Tarragona (Salv. ex Colm.); possible a la part occidental de la prov. de Lleida, puix que Asso la cita a Barbastre; però ni Costa ni nosaltres l'hem observada al Vallès, on la cita Bassaganya, confonent-la segurament amb la *Coriaria myrtifolia L.*

Gènere 159. — SCHINUS L.

(De σχῖνος, nom grec del *lentiscus*, és a dir, planta semblant a una mata i aplicat a una planta americana d'anàlogues propietats.)

Flors dioiques, petites, blanques, en panotxes bracteolades, axil·lars i terminals; calze 5-partit, persistent, de lòbuls arrodonits, 5 pètals inserts entre el calze i un disc anular, 10 estams inserts sota el disc, filaments alenats, 3-4 estils curts, fruit drupa esfèrica, vermellosa, de gust de pebre; arbre de 5 o més m., de branques primes, penjants; fulles imparipinnades, estretes, de 20 a 30 parelles de foliols oblongs, quasi imperceptiblement serrulats, d'olor de pebre.

Schinus Molle

587. — Sch. Molle L.

(lleugera alteració de la paraula peruviana mulli [1]*.)*

Sinonimia. — Pebrer; *cast.* pimentero de América o falso; árbol o lentisco del Perú.

Geografía. — Cultivat com a planta d'ornament, i en especial als cementiris, puix que les seves branques caigudes li donen un aspecte funerari, com el salze ploraner. L'escorça passa per resolutiva, i de les branquetes se'n fan escuradents, com de la mata o llentisc.

(1) El nom específic no al·ludeix pas a cap qualitat tomentosa de la planta, com ja indica la falta de concordancia amb el nom genèric i el no ser aquí adjectiu.

Gènere 160. — AILANTUS DC.

(De *Ailanto*, nom xinès de l'especie principal, de les Moluques.)

Flors polígames, vírido-blanquinoses, les masculines d'olor desagradable, en panotxa terminal, calze 5-dentat, 5 pètals més llargs que el calze, inserts dessota d'un disc hipogini amb els 10 estams, 5 d'aquestos més curts i oposítipètals; estils lliures, fruit 3-5 sàmares, membranoses, estretes pels dos caps, inflexes al mig: arbre de gran talla, de branques robustes, erecto-obertes; de fulles grans, imparipinnades, de 15 a 30 parelles de foliols oblongo-acuminats, inequilàters, escotats a la base, amb un reduit nombre de dents aprop d'ella, que porten una glàndola rodona a l'envers.

Ailantus glandulosa

588. — A. glandulosa Desf.

(llatí glandulosus, *per les glàndoles que porta la planta al revers de les fulles.)*

Sinonimia. — Vernís del Japò; *cast.* barniz del Japón [1], ailanto.

Geografia. — Procedent de l'Asia tropical, es cultiva aquí com a planta ornamental pel seu gran desenrotllament i per la seva magnífica copa, particularment a les vores de les carreteres i terraplens, on se troba també subespontani. — Primav.

(1) Denominació impropia perque es un *sumac* la planta que produeix el líquid resinós anomenat *vernís* de Japo (Le Maout, 538).

Familia 36. — LLEGUMINOSES JUSS. — PAPILIONÀCIES L.

(Del llatí *legumen, legúminis* la llegum, fruit; *papilionàcies*, per la forma de la corol·la, de *papilio, papilionis*, la papellona.)

Flors hermafrodites, irregulars, de color i inflorescencia molt variades; calze de 5 sèpals, bilabiat o 5-dentat; corol·la *papilionàcia*, o sigui composta de un pètal superior més ample *(estandard)*, dos laterals simètrics *(ales)* i dos inferiors, ordinariament soldats pel marge extern *(carena)*; 10 estams *monodelfes* o *diadelfes*, i en aquest últim cas el superior és lliure i els altres nou formen un fascicle; rarament tots lliures; fruit una *llegum* unilocular o bilocular per la intraflexió de la sutura inferior *(dorsal)*, o de la superior *(ventral)*, o multilocular i articulada o *lomentàcia* per la aparició de falsos embans transversals; rares vegades és monosperma i indehiscent: herbes, mates o arbres de fulles generalment compostes, alternes, amb estípules.

1 { Llegum articulada, estams diadelfes, fulles imparipinnades o simples . . . . 2.
Llegum no articulada. . . . . 7.

2 { Flors solitaries o en *umbel·la*, flors generalment grogues, carena ordinariament apiculada . . . . 3.
Flors en raïms, generalment purpurascents o blanques, *carena truncada obliquament*, fulles imparipinnades . . . . 6.

3 { Llegum circinada o caragolada en espiral, espinosa; fulles simples, 203. **Scorpiurus.**
Llegum no circinada, ni espinosa; fulles quasi sempre imparipinnades . . . . 4.

4 { Llegum amb escotadures al marge intern en forma de ferradura, 206. **Hippocrepis.**
Llegum sense escotadures al marge intern . . . . 5.

5 { Llegum cilíndrica o angulosa, calze acampanat, carena de la corol·la encorbada i bequeruda . . . . 204. **Coronilla.**
Llegum comprimida, calze tubulós, carena de la corol·la quasi recta i obtusa . . . . 205. **Ornithopus.**

6 { Llegum multiarticulada, calze acampanat . . 207. **Hedysarum.**
Llegum d'un sol article, calze tubulós . . . 208. **Onobrychis.**

7	Llegum bilobular o amb la sutura inferior engruixida cap endins, estams diadelfes, fulles imparipinnades o aristades . . . . 8.
	Llegum unilocular . . . . 11.
8	Carena acuminada o apiculada, llegum bilocular per l'introflexió de la sutura superior . . . . 185. Oxytropis.
	Carena obtusa, no apiculada; llegum bilocular o unilocular, però amb introflexió de la sutura inferior. . . . . 9.
9	Llegum comprimida, amb l'embà complert i els marges sinuato-dentats . . . . 187. Bisérrula.
	Llegum freqüentment subtrígona o vesiculosa, no sinuato-dentada als marges . . . . 10.
10	Llegum vesiculosa, amb un embà incomplert o nul, llargament estipitada . . . . 186. Phaca.
	Llegum ordinariament subtrígona, amb un embà complert o incomplert, gens o poc estipulada . . . . . . 184. Astrágalus.
11	Estams lliures, flors grogues amb l'estandard tacat de negre, fulles trifoliolades . . . . 161. Anagyris.
	Estams soldats . . . . 12.
12	Fulles 1-3-multifoliades o imparipinnades . . . . 13.
	Fulles paripinnades . . . . 41.
13	Estams monadelfes . . . . 14.
	Estams diadelfes . . . . 25.
14	Fulles imparipinnades . . . . 173. Anthyllis.
	Fulles uni-tri-multifoliades . . . . 15.
15	Calze formant un sol llavi en forma d'espata, escariós al marge, 5-dentat, flors grans, oloroses; fulles unifoliades . 165. Spartium.
	Calze bilabiat, 5-dentat o 5-partit . . . . 16.
16	Calze bilabiat . . . . 17.
	Calze 5-dentat o 5-partit . . . . 23.
17	Calze bisectat, arbustes espinosos, fulles unifoliades . . 162. Ulex.
	Calze bipartit . . . . 18.
18	Fulles 5-9-foliolades . . . . 171. Lupinus.
	Fulles 1-3-foliolades . . . . 19.
19	Llavis del calze no divergents, el superior bipartit . . . . 20.
	Llavis del calze divergents, el superior truncat o bidentat; estil alenat. . . . . 21.

20 Carena dreta, estandard estret. . . . . 167. **Genista.**
Carena encorbada, estandard articular . . . 170. **Argyrolobium.**

21 Estil ascendent, estigma capitat, llegum monosperma, indehiscent, 168. **Retama.**
Estil encorbat a l'àpex, llegum polisperma . . . . 22.

22 Estandard orbicular, estigma capitat. . . . 166. **Sarothamnus.**
Estandard ovat, estigma oblic . . . . 169. **Cýtisus.**

23 Calze acampanat, 5-partit . . . . 172. **Ononis.**
Calze tubulós, arbustes molt espinosos . . . . 24.

24 Calze persistent, a la fi inflat; corol·la blava, fulles unifoliades, 163. **Erinácea.**
Calze que es romp circularment per la meitat del tub a l'obrir-se la flor, corol·la groga, fulles trifoliades . . . 164. **Calycotome.**

25 Estams caragolats en hèlix, fulles trifoliades . . . . . . 26.
Estams drets . . . . 27.

26 Calze bilabiat, 5-fid, carena caragolada en hèlix amb l'estil i els estams . . . . 193. **Phaséolus.**
Calze tubuloso-acampanat, carena no caragolada en hèlix, encorbada en angle dret . . . . 194. **Dólichos.**

27 Fulles trifoliolades . . . . 28.
Fulles imparipinnades . . . . 36.

28 Estípules foliàcies, semblants als foliols molt enters . . . . 29.
Estípules no foliàcies, ben distintes dels foliols dentats o fistonats. 32.

29 Troncs herbacis, flors grogues, rarament blanques o purpurines, solitaries, geminades o en umbel·la . . . . 30.
Troncs llenyosos a la base, flors blanquinoses, amb la carena negrosa, capítols globulosos . . . . 31.

30 Llegum quadrangular, tetràptera; estil engruixit a l'àpex, flors solitaries o geminades . . . . 182. **Tetragonolobus.**
Llegum cilíndrica, àptera; estil atenuat a l'àpex, flors en umbel·la, 183. **Lotus.**

31 Carena encorbada, bequeruda; llevors no separades per teixit cel·lular, foliols linears o linear-oblongs . . . . . . 180. **Dorycnium.**
Carena dreta, obtusa; llevors separades per teixit cel·lular, foliols ovato- o bé oblongo-cuneiformes . . . . . . 181. **Bonjeana.**

32 Flors en capítols, corol·la marcescent, llegum inclosa . . . . 43.
Flors en raïm o umbel·la, corol·la caduca, llegum exserta . . 44.

33 Flors blavenques, llegum llargament bequeruda, planta de fins 1 m., glandulosa, fètida . . . . 192. **Psoralea.**
Flors purpurines, blanques o grogues; llegum sense bec o poc menys, planta que rarament arriba a 5 dm., no glandulosa ni fètida, 179. **Trifolium.**

34 Flors en raïms llargs, espiciformes; llegum recta, globulosa o bé ovoide, 1-2-sperma . . . . 178. **Melilotus.**
Flors en raïms umbel·liformes, solitaries o geminades; llegum ± encorbada, polisperma . . . . 35.

35 Llegum reniforme, falciforme o helizoidal, sense bec, freqüentment agullonosa . . . . 176. **Medicágo.**
Llegum dreta o encorbada, bequeruda, llisa. . . 177. **Trigonella.**

36 Plantes herbàcies . . . . 37.
Arbres o arbustes . . . . 40.

37 Flors groguenques o rosades, llegum inclosa, 1-2-sperma . . . 38.
Flors blavenques, llegum exserta, bi-polisperma . . . . . 39.

38 Flors groguenques, en capítols axil·lars, pauciflors, sentats; calze vesiculós, pelut; dents molt més curtes que el tub, llegum contreta al mig, 2-sperma; llevors tuberculoses . . . 174. **Physanthyllis.**
Flors rosades, en capítols multiflors, axil·lars i terminals, llargament pedunculats; calze acampanat, pubescent; dents iguals al tub o més curtes, llegum ovoide, 1-sperma; llevor llisa, 175. **Dorycnópsis.**

39 Estípules grans, acuminades; calze acampanat, no bilabiat; llegum polisperma . . . . 190. **Galega.**
Estípules quasi nul·les, calze tubulós, bilabiat; llegum 2-4-sperma, 191. **Glycyrrhiza.**

40 Arbustes, calze acampanat, estigma lateral, llegum vesiculosa, raïms pauciflors . . . . 188. **Colútea.**
Arbres, calze bilabiat, estigma terminal, llegum comprimida, raïms multiflors . . . . 189. **Robinia.**

41 Tub estaminal truncat obliquament a l'àpex . . . . . . 42.
Tub estaminal truncat transversalment a l'àpex . . . . . 47.

42 Estil no comprimit, alenat; llegum ovoide inflada . . . 200. **Cicer.**
Estil comprimit, llegum no inflada . . . . 43.

43 Estil comprimit lateralment . . . . 197. **Cracca.**
Estil comprimit de davant a detràs . . . . 44.

44 { Llegum no allargada en bec . . . . 198. **Ervum.**
Llegum allargada en bec . . . . 45.

45 { Llegum romboidal, 1-2-sperma . . . . 199. **Lens.**
Llegum oblonga, polisperma . . . . 46.

46 { Llevors comprimides . . . . 195. **Faba.**
Llevors globuloses . . . . 196. **Vicia.**

47 { Estil geniculat à la base, comprimit pels costats; estípules amples i rodones . . . . 201. **Pisum.**
Estil doblat a la base, comprimit del davant al detràs: estípules semi-sagitades . . . . 202. **Lathyrus.**

Gènere 161. — ANAGYRIS L.

(Del grec ἀνάγυρις, ἀνάγυρος y ὀνόγυρος, noms d'aquest arbust pudent, d'una fetor proverbial: de ἀνά, cap amunt, i γυρός, corbat, pel bec de la llegum encorbat cap a dalt.)

Flors grogues, l'estandard amb una ampla taca negra, en raïms laterals, curts, multiflors, fulloses a la base; calze persistent, acampanat, 5-dentat, vírido-negrós; estandard obcordiforme, la meitat més curt que la carena i les ales, estams lliures, estil filiforme, estigma capitat, llegum penjant, atenuada a la base, estipitada, bequeruda, bonyeguda, de marges ondulats de 10-15 × 2 cm., llevors 3-8, grosses, reniformes, comprimides, semblants a mongetes, violades; arbust 1-3 m., pudent, de tronc dret o ascendent, ramificat, amb les branques joves blanquinoses, pubescents; fulles caduques, peciolades, trifoliolades, de folíols sentats, enters, el·líptics, glabres, vírido-blanquinosos.

Anagyris foetida

589. — A. foetida L.

(llatí foetidus, *pudent, per la seva mala olor.)*

Sinonimia.—Mongeta borda, mongeta d'arbre, garrofer bord o pudent; *cast.* árbol o leño hediondo, collar dorado, de pastores o de bruja, hierba del embarazo, chocho del diablo.

Geografia. — Coscolls i costes àrides: cap a S. Boi i Gavà (Jover); voltants de Berga (Grau), d'on sembla que ha desaparegut; Cardona (Riva); Olot (Bolós); Montsec, Lleida (Maluquer, S.!); de Pals a Torruella de Montgrí (Vay.).—Hivern.

Gènere 162. — ULEX L.

(Paraula llatina de significació obscura; alguns la deriven de *uligo*, maresma, per l'estació que li atribueixen i que no és exclusiva)

Flors grogues, axil·lars, bracteolades; calze membranós, persistent, groc, bipartit, amb el llavi superior breument bidentat i l'inferior tridentat; pètals quasi iguals, estantard dret, poc més llarg que el calze: ales esteses, carena obtusa, estams monadelfes, estil alenat, arquejat a l'àpex; estigma capitat, llegum curta, ovoide, apenes exserta; llevors 2-4 acompanyades d'un aril; arbustos espinosos de 1-2 m., molt ramificats, branques embrollades, fulles nombroses, coriàcies, linears, contretes i espinoses a l'àpex.

1 { Flors grans, d'uns 15 mm.; calze pilós, ales tan llargues i tan amples com la carena, llegum de 8-10 mm., llevors escotades, llombrígol ovat, arbust de 1-2 m. . . . . **590. U. europaeus.**
Flors la meitat més petites, calze pubescent, ales més curtes i més estretes que la carena, llegum de 8 mm., llevors no escotades, llombrígol orbicular, arbust de 4-10 dm. . . **591. U. parviflórus.** }

Ulex europaeus

590. — U. europaeus L.

(per la seva habitació en l'Europa occidental.)

Sinonimia. — Argelaga; *cast.* aliaga, aulaga, tojo.

Arbust de 1-2 m., verd cendrós, de tronc dret, pilós, molt ramificat, fortament espinós; fulles *lanceolato-linears*, les de l'axil·la de les espines *fasciculades;* flors *grans, solitaries* o *geminades;* calze pilós amb nervis prominents, estandard ovat, ales *tan llargues i amples* com la carena, que és dreta i peluda al marge inferior; llegum més llarga que el calze, molt pilosa; llevors escotades al llombrígol, que és ovat; planta polimorfa.

Geografia.—Llocs estèrils i arenosos: Vall d'Aràn (Csta., sense fixar localitat); entre Les i Pontau (C. et S.); és propia del nord i centre d'Espanya.—Febr.-Juny.

Ulex parviflórus

591. — U. parviflórus Pourr. — U. provincialis Lois.

(del llatí parvus, *petit,* i flos, floris, *per les seves flors relativament petites. — De* Provincia, *que és la Provença, per la seva habitació.)*

Sinonimia. — Gatoses; *cast.* aliaga, aulaga morisca.

Arbust de 4-10 dm., verd glaucescent, ramificat, glabre o pubescent, d'espines robustes; fulles curtes, acuminato-alenades, les de l'axil·la de les espines *simples;* flors *la meitat més petites,* en fascicles sobre les espines formant *llargs raïms;* calze pubescent, a la fi glabrescent, brillant; estandard ovat, escotat; ales més curtes i més estretes que la carena, que és dreta; llegum apenes més llarga que el calze, peluda, 6-sperma; llevors no escotades, llombrígol orbicular.

Geografia. — Boscos i llocs àrids de la regió mediterrània: comuna a les muntanyes del litoral i del Vallès; cap al Penedès i Capellades; regió de la Selva, a la prov. de Girona; comarca de Bages.=Puja fins a la riera de Gaià, a uns 20 km. al nord de Manresa (Puj. C.); Empordà, Port-Vendres (Bub.), internant-se fins a Massanet de Cabrenys (Vay.). — Tardor-Hivern.

Gènere 163. — ERINACEA Clus.

(Del llatí *erinaceus*, l'eriçó, per ser planta molt espinosa.)

Flors blaves, dretes, en nombre de 1-3 a l'extrem d'un peduncle curt a l'axil·la de la fulla superior; calze tubulós, a la fi vesiculós, tomentoso-argentí, 5-dentat, amb les dents curtes, lanceolato-acuminades, les inferiors ascendents; pètals estrets, llargament unguiculats; ungles de les ales i carena soldades amb el tub dels estams, que són monodelfes; estil alenat, arquejat, estigma capitat; llegum oblongo-linear, comprimida, llargament exserta, de uns 2 cm., apiculada, piloso-sedosa, 4-6-sperma; llevors d'un verd fosc, ovades, llises, lluents; petit arbust de 1-3 dm., molt ramificat i espinós, tortuós, estriat; branques intrincades, les velles glabres i glauques les joves, piloso-sedoses, blanquinoses.

Erinacea pungens

592. — E. pungens Boiss.

(del llatí púngere, *punxar, per les seves espines vulnerants.)*

Sinonimia. — Coixins de senyora o de monja; *cast.* erizo, cambrón.

Geografia.—Llocs àrids i calissos de les muntanyes: S. Llorenç de Cerdans (Compy.); Bach de N.ª D.ª del Fau (Compy., Tex., Vay., Gaut.); Custoja (Xatart, Vay.); la Mola, muntanyes de Prades, abundant al Montsec (Csta.); Organyà (Bub.); les Garrigues (Gonz.!); cordillera meridional d'Aragó, des de Catalunya a Peñarroya (Losc. i Pardo); Espluga de Francolí; muntanyes de la Cenia (Llen.!); comuna als Ports d'Horta (Font).—Maig-Juny.

Gènere 164. — CALYCÓTOME LINK.

(Del grec κάλυξ, κάλυκος el calze, i τομή (de τέμνω), tall, per rompre's aquell circularment pel mig en la floració.)

Flors grogues, solitaries o fasciculades per 2-4 sobre les branques; calze obcònic, tubuloso-piloso-sedós, 5-dentat, que es romp circularment pel mig a la floració; estandard glabre, dret; carena encorbada, aguda, pubescent, igual a l'estandard; estams monodelfes, estil alenat, arquejat, estigma capitat, llegum de 3-4 cm., comprimida, llargament exserta, glabra, negra, brillant a la maturitat; sutura superior subalada, 4-8 llavors lenticulars, groguenques, lluents; arbust de 1-2 m., dret, ramificat, molt espinós, glabre, estriat, fulles trifoliolades, molt caduques, breument peciolades, que es tornen negres per la dessecació.

Calycótome spinosa

593. — C. spinosa L.

(del llatí spinosus, *per les seves fortes espines.)*

Sinonimia. — Gatosa blanca o marina, argelaga; *cast.* erguen o érguenes, retama espinosa, aliaga.

Geografía.—Llocs àrids i arenosos: comuna als boscos i torrents del litoral, Vallès, Figueres i altres de l'Empordà, sense internar-se gaire. = Fins a Santes Creus; muntanyes del Mont (Vay.).—Abr.-Juny.

Gènere 165. — SPARTIUM L.

(Del grec σπάρτιον, en Dioscòrides; de σπάρτον, corda, per haver-se usat les seves branques per a fer cordes, com l'espart.)

Flors grogues, grans, oloroses, en raïms terminals multiflors, clars, bracteolats; calze partit per la banda superior d'un sol llavi, retallat obliquament, en forma d'espata, escariós al marge, terminat per 5 dents petites; estandard gran, trasovat, acuminato-recorbat; carena tan llarga com l'estandard, bequeruda; estams monodelfes, estil linear, encorbat a l'àpex; estigma linear-lateral, llegum de 6-10 $\times$ 6 mm., comprimida, polisperma, al principi pubescent, a la fi glabra i negra; llevors ovoides, groguenques, lluents; arbust de 1-3 m., dret, ramificat, inerme, de branques junciformes, medul·loses, estriades; fulles unifoliolades, linear-oblongues, seríceo-pubèrules per sota, escasses, sense estípules.

Spartium junceum

594. — Sp. junceum L.

(del llatí juncus, *el jonc, per les seves branques* junciformes.)

Sinonimia. — Ginesta o ginestera; *cast.* retama, hiniesta.

Geografia. — Costes, marges i boscos àrids: des del litoral a Berga, Ribes, Olot; part de les Guilleríes, Serra del Coll, Osor, Susqueda i cap a N.ª D.ª del Far. — Abr.-Juny.

Gènere 166. — SAROTHAMNUS WIMM.

(Del grec σάρος, escombra, i θάμνος, botja, per emplear-se a pagès les seves branques per a escombrar les eres.) (1)

Flors grogues, grans, en raïms terminals, multiflors, clars; calze escariós, obcònico-acampanat, de dos llavis divergents, el superior amb 2 dents i l'inferior amb 3, petites; estandard suborbicular, dret; carena pèndula o reflexa, estams monadelfes, estil llarg, filiforme-alenat, circinat o caragolat en cercle; estigma petit, capitat; llegum comprimida, glabra, negra a la maturitat, polisperma; llevors el·lipsoides amb un aril cupuliforme; arbustes molt ramificats, inermes, de branques dretes, estriades, que es tornen negres per la dessecació, fulles inferiors almenys trifoliolades.

1 { Llevors negres, estil arquejat, quasi en cercle no dilatat a l'àpex, glabre; llegum de 30-45 mm., glabra, fulles totes trifoliolades, les superiors peciolades . . . . **596. S. catalaunicus.**
Llevors brunes, les fulles superiors o totes unifoliolades . . . **2.**

2 { Estil pilós, circinat, dilatat a l'àpex; llegum de 30-50 mm., amb llargs pèls al marge; fulles superiors i les de les branques joves unifoliolades, sentades . . . . **595. S. vulgaris.**
Estil glabre, simplement arquejat, no dilatat; llegum de 20-25 mm., curtament pilosa; fulles totes unifoliolades, sentades, **597. S. purgans.**

Sarothamnus scoparius

595.—S. vulgaris Wimm.—S. scoparius Koch.

(per ser especie molt comuna; de scopa, *l'escombra, pels seus usos.)*

Sinonimia. — Ginestell, godua, ginesta borda; *cast.* hiniesta o retama de escobas, hiniesta escobar, retama negra.

Arbust de 1-2 m., dret, ramificat, amb les branques estriato-alades, que es tornen negres per la dessecació; fulles inferiors 3-*foliolades, peciolades;* les superiors 1-*foliolades, sentades,* de lòbuls trasovato o bé oblongo-linears; flors grans, solitaries o geminades en llargs raïms drets, clars; calze *glabre,* estandard escotat, carena *molt corbada,* estil *pelut* a la part inferior, *circinat, dilatat cap a l'àpex;* llegum de 3-4 cm. per uns 8 mm., comprimida, quasi recta, pilosa a les sutures, però glabra i lluent per les cares, negra; 8-12 llevors brunes, brillants.

(1) θάμνος, arbust; està entre δένδρον, arbre, i βοτάνη, herba.

Geografia. — Boscos i terrenys silicio-pissarrosos de les muntanyes: Montseny, comarca de la Selva, S. Hilari i tota la formació granítica de les Guilleríes; Ribes, Queralbs; Terrassa, r. r.=Requesens, prop de Figueres (Bourg.); Argelaguer (Vay.).—Hivern-Prim.

Sarothamnus catalaunicus

596. — S. catalaunicus Webb. — Genista catalaunica Rouy.

(de Catalaunia, *Catalunya, per la seva habitació.)*

Arbust de 1-3 m., dret, ramificat, de branques estriades, que no es tornen negres per la dessecació; fulles *totes 3-foliolades,* peciolades, de folíols trasovato-cuneïformes; flors grans, solitaries, en raïms foliosos, terminals, clars; calze *pubescent-sedós,* estandard *poc escotat,* carena *recta,* estil *glabre,* caragolat *en cercle, no dilatat* a l'àpex; llegum de 30-45 mm., un poc falciforme, apenes pilosa per les sutures, glabra i lluent per les cares, negra; 8-12 llevors *negres,* brillants.

Geografia. — Boscos i costes de la regió mediterrània: Turó de Montcada, Vallvidrera, Horta, Montalegre, Empalme, Tordera, Blanes, Lloret, Tossa. =Badalona, Santa Coloma, Horta, S. Jeroni i baixant pel Besòs fins a la costa (Csta.); S. Feliu de Guíxols, Requesens, Sta. Coloma de Farnès, Montseny (Bub.); Requesens (Sen.); diverses localitats del Pir. Or. (Rouy, Gaut.).—Abr -Maig.

Sarothamnus purgans

597. — S. purgans Gr. et G. — Genista purgans L.

(per haver-se usat les fulles i fruits com a purgants.)

Sinonimia. — Bàlac; *cast.* retamón, piorno, calabón.

Petit arbust de 3-6 dm., molt ramificat, de branques dretes, estriades, *rígides, subjunciformes, quasi àfils;* fulles *totes sentades, unifoliolades,* però les inferiors fasciculades per 3, semblant trifoliolades; oblongo-linears, pubescents pel revers, sense estípules, molt caduques; flors mitjanes, solitaries, d'olor de vainilla, en raïm curt i nuu, calze pubescent, estandard ovat; llegum de 20-25 mm., *peluda,* comprimida, cendrosa, a la fi negra, oligosperma; llevors brunes, brillants.

Geografia.—Muntanyes i costes pissarroso-granítiques: Agudes del Montseny; Collet de Toses; Nuria. = De Matagalls a S. Segimón, la Cerdanya, Set-Cases, Tragurà, Costabona, Massanet de la Selva, Requesens, Rocabruna (Vay.); Vall d'Aràn i Serra la Llena (Csta,); Montgarri (Bub.); Güerri i S. Joàn de Toràn (Llen.l).—Juny-Jul.

Gènere 167. — GENISTA L.

(Nom llatí de planta *(Vergilius)*, que deriven alguns del celta *gen*, botja petita, al·lusió al port d'aquestes plantes.)

Flors grogues, axil·lars o terminals; calze bilabiat, amb els llavis no divergents, el superior 2-partit i l'inferior 3-dentat; estandard estret, ascendent; carena recta o poc corbada, obtusa; estams monodelfes, estil alenat, encorbat a l'àpex; estigma oblic, llegum exserta, oblonga o bé linear-oblonga, comprimida; llevors sense aril; arbustes o subarbustes espinosos o inermes, de fulles uni-trifoliolades, amb estípules petites o nul·les.

1 { Plantes espinoses . . . . 2.
{ Plantes inermes . . . . 6.

2 { Fulles 3-foliolades, oposades, sedoses; flors solitaries o geminades en corimbus terminal, llegum curta, ovada, piloso-sedosa, 1-4-sperma, **598. G. hórrida.**
{ Fulles 1-foliolades . . . . 3.

3 { Calze de llavis molt desiguals, estípules nul·les . . . . . . 4.
{ Calze de llavis quasi iguals, estípules nul·les o espinescents . . 5.

4 { Estandard més curt que la carena, llegum cilindroide, glabra, de 12-15 mm., 5-10-sperma; arbust de 4-10 dm., glabre, **599. G. Ánglica.**
{ Estandard igual a la carena, llegum rombal, pubescent, de 7-8 mm., 1-2-sperma; arbust de 1-3 dm., cobert de llargs pèls blancs, **600. G. Hispánica.**

5 { Estandard pubescent, més curt que la carena, que és pilosa; llegum rombal, de 8-10 mm., pilosa; flors en raïms terminals, estípules nul·les . . . . **601. G. Germánica.**
{ Estandard glabre, més llarg que la carena, que és glabra; llegum linear, de 25-35 mm., glabra; flors en fascicles axil·lars, estípules espinescents . . . . **602. G. Scorpius.**

6 { Fulles 3-foliolades, flors en umbel·les o raïms corimbosos terminals. 7.
{ Fulles 1-foliolades, flors en raïms ± llargs terminals . . . . 8.

7 { Estandard pilós, llegum tomentosa, fulles sentades, sense estípules; folíols linears, revolts pel marge, coriacis . . **603. G. linifolia.**
{ Estandard glabre, llegum pilosíssima, fulles peciolades, amb estípules petites, caduques; folíols trasovats, plans, membranosos, **604. G. cándicans.**

8 Branques ornades de 2-3 ales, foliàcies, interrompudes a cada nus; calze pilós, estandard glabre, fulles poc nombroses, sentades, **605. G. sagittalis.**
Branques àpteres . . . . 9.

9 Troncs ajaguts, pedicels no bracteolats, estandard piloso-sedós, llegum pilosa . . . . 10.
Troncs drets, pedicels bracteolats, estandard glabre o pubescent. 11.

10 Dents del llavi inferior del calze alenats i acostats, fulles oblongues, pubescent-sedoses per sota, amb estípules; llegum de 20-25 mm., **606. G. pilosa.**
Dents del llavi inferior del calze lanceolats i separats, fulles linears, piloses per ambdúes cares, sense estípules; llegum de 12-15 mm., **607. G. Villarsii.**

11 Calze glabre, de llavis quasi iguals; estandard glabre, llegum glabra, de 25-30 mm., amb 5-12 llevors *mates;* fulles pestanyoses, estípules alenades . . . . **608. G. tinctoria.**
Calze pilós, de llavis desiguals; estandard pubescent, llegum de 15-18 mm., amb 2-5 llevors brillants; fulles piloso-sedoses per sota, sense estípules . . . . **609. G. cinerea.**

Genista hórrida

598.—G. hórrida DC.

(llatí hórridus, *ple d'espines, per ser planta molt espinosa.)*

Arbust de 15-35 cm., molt espinós, ramificat, formant mates rodones, d'un verd clar; fulles 3-*foliolades*, oposades, peciolades, de folíols linear-oblongs, revolts pel marge, pubescent-sedosos, estípules alenades; flors solitaries o geminades en capítols terminals, pedicels adornats a la base d'una *bractia orbicular* aristada i de 2 bracteoles a l'àpex, calze *pelut, de llavis quasi iguals, 2 veg. més llargs que el tub;* estandard pubescent, igual a la carena, que és dreta i sedosa, més llarga que les ales; llegum *ovato-oblonga, acuminada,* piloso-sedosa, de 15-20 mm., 1-4-sperma; llevors ovoides, *brunes.*

Geografia.—Roques i pastures de les muntanyes calisses: Casost, poble prop de Vilaller (Csta.); Castanesa (Bub., Puj. J.); Benasc (Laguna).—Juny-Ag.

Genista Ánglica

599. — G. Ánglica L.

(Ánglicus, *de l'Anglaterra, per la seva habitació.)*

Arbust de 4-10 dm., glabre, dret, molt ramificat, amb les branques cobertes d'espines *simples, primetes;* fulles *unifoliolades*, lanceolato-agudes, breument peciolades, glabres, sense estípules; flors petites, en *raïms curts terminals, fullosos;* pedicels bracteolats, quasi tan llargs com el calze; calze *glabre, de llavis desiguals;* lòbuls del llavi superior triangulars, i els de l'inferior lanceolats; estandard glabre, ovat, *una mica més curt que la carena,*que és dreta, *glabra;* llegum *cilindroide*, de 12-15 mm., terminada en *punta curta, ascendent*, glabra, amb 5-10 llavors globuloses, negres, petites, lluents.

Geografia.—Costes seques i terrenys pedregosos: la Cerdanya, a Talltorta a les vores del Carol; abundant a Font-Romeu (1,800 m.). = Muntanya de Ger, Gils (Vay.); Puigcerdà (Bub.); Vall d'Eine; Montlluís (Lap.).—Juny-Jul.

Genista hispánica

600. — G. Hispánica L.

(Hispania, *Espanya, per la seva habitació.)*

Petit arbust de 1-3 dm., dret, ramificat, *molt espinós*, amb les espines *primes, dèbils, bipinnatopartides;* branques joves, fulles i calze coberts de *llargs pèls blancs estesos;* fulles *unifoliolades*, oblongo-lanceolades, breument peciolades, obtusiúscules, sense estípules; flors petites, en *raïms capituliformes* terminals; pedicels curts amb 6 bractèoles escarioses, piloses; llavis del calze *molt desiguals*, lòbuls del superior triangular i els de l'inferior lanceolats, estandard *glabre, igual a la carena*, que és recta i *pubescent;* llegum *rombal, pubescent*, de 7-8 mm., terminada en *punta llargueta, ascendent*, amb 1-2 llevors ovoides, *brunes*.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos: Comuna des de la cordillera superior del Vallès, S. Llorenç del Munt, Ubach, Montserrat, Gelida, fins a Berga, Olot i Ribes; Montsant; boscos de Vidreres.=Cardona, Conca de Tremp (Bub.); S. Martí Sapresa (Cod.); Llers, Molins, Terrades (Senn.); Vall d'Eine (Lap.).—Abr.-Juny.

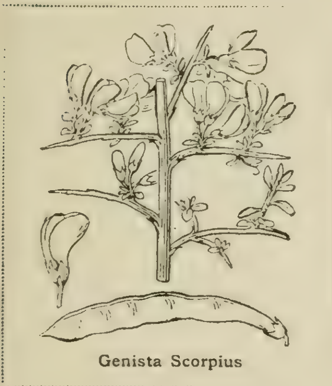

Genista germánica

601. — G. Germánica L.

(de Germania, *l'Alemanya, per la seva habitació.)*

Arbust de 3-6 dm., dret, ramificat, espinós, amb les espines generalment ramificades, però les branques joves inermes i peloses; fulles *unifoliolades,* breument peciolades, lanceolades, pestanyoses, lluents, sense estípules; flors petites, en *raïms oblongs,* terminals; pedicels bracteolats, pilosos; calze *pelut,* de llavis *quasi iguals;* lòbuls del superior lanceolats, els del inferior alenats; estandard pubescent, *més curt que la carena,* recta, obtusa; llegum *ovato-rombal, de* 8-10 *mm., pilosa, comprimida,* terminada en punta ascendent, 2-4 llevors ovoides, *brunes,* lluents.

Geografia. — Boscos i llocs herbosos: Prats de Molló, Costabona (Compy.); Montlluís, Font d'Esclops (Lap.); Pir. Or. (Rouy).—Maig-Set.

Genista Scorpius

602. — G. Scorpius DC.

(grec σκορπίος, *una mena de ginesta o gatosa.)*

Sinonimia. — Argelaga; *cast.* aliaga.

Arbust de 1-1'5 m., dret, molt ramificat i espinós, de branques estriades, glabres, amb nombroses espines, rígides, les superiors simples, les inferiors ramificades; fulles *unifoliolades,* trasovato-lanceolades, breument peciolades, pubescents pel revers; *estípules espinescents,* flors ordinariament geminades, en *fascicles axil·lars pauciflors* sobre les branques espinoses formant *llargs raïms;* pedicels bracteolats, *llavis del calze quasi iguals, glabres;* lòbuls del superior triangulars, els del inferior linears; estandard *glabre, un poc més curt que la carena, també glabra;* llegum *linear, comprimida, de* 25-35 *mm., terminada en punta lanceolada, ascendent, glabra i polisperma;* 3-7 llevors ovoido-comprimides, d'un *verd fosc.*

Geografia. — Erms, marges i llocs calisso-argilosos àrids: des de la part occidental del Vallès a les costes de Garraf; Montserrat, Segarra, Urgell, Bages, Vich, fins a Ribes, Cadí, Pobla de Lillet; la Selva, Figueres, Montsant *et alibi.* = Bagà, la Cerdanya (Bub.). — Abr.-Juny.

Genista linifolia

603. — G. linifolia L.

(de linum, *el lli, i* folium, *la fulla, per la semblança de les fulles.)*

Arbust de 2-5 dm., dret, estriat, ramificat, pubescent, inerme; fulles 3-foliolades, *sentades*, de folíols *coriacis, lanceolato-linears, atenuats per la base, mucronulats, revolts pel marge, piloso-sedosos pel revers*, sense estípules; flors en *raïms corimbiformes* terminals, pedicels bracteolats, calze *piloso-sedós*, de llavis quasi iguals; lòbuls del superior lanceolato-acuminats i els de l'inferior subsetosos; estandard *ovat, pilós, més llarg que la carena recta;* llegum *oblonga, de* 15-20 *mm., densament coberta de pèls bruns*, apiculada, 2-3-sperma; llevors ovoido-comprimides brunes.

Geografia. — Regió marítima de la prov. de Girona; boscos de Lloret i Tossa.=Blanes (Puj. J.!); S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Juny-Ag.

Genista cándicans

604. — G. cándicans L.

(del llatí cándico, *blanquejar, al·ludint al color més clar del revers dels folíols.)*

Arbust de 1-3 m., dret, ramificat, amb les branques ascendents, estriades, pubescents, inermes; fulles 3-*foliolades*, peciolades, folíols *membranosos, trasovats, plans, pubescents;* estípules petites, caduques; flors en *corimbus pauciflors, terminals;* pedicels bracteolats, calze *pelut*, de *llavis quasi iguals*, de lòbuls lanceolats, estandard *glabre, ovat, poc més llarg que la carena, recta;* llegum *linear-comprimida, de* 18-25 *mm., coberta de pèls rossos*, apiculada, amb 4-6 llevors ovoido-comprimides, *brunes*.

Geografia. — Boscos i costes pissarrosos: Abundant a la cordillera litoral, Montalegre, Montcada *et alibi*.=Empalme, Palafrugell, Cadaqués, la Selva (Vay.); Roses (Bub.); Requesens (Senn.).—Maig.

Genista sagittalis

605. — G. sagittalis L.

(llatí sagitta, *la sageta, per les expansions alades del seu tronc, comparables a una sageta.)*

Sinonimia. — Gíjol, llitja; *cast.* carquesia o carqueja; *fr.* lacet.

Petit arbust de 2-3 dm., radicant, inerme, pubescent, molt ramificat, de *branques dretes, simples, amb* 1-3 *ales foliàcies interrompudes a cada nus;* fulles 1-*foliolades,* poques i separades, *ovato-oblongues,* breument peciolades, piloso-pestanyoses, sense estípules; flors nombroses, *en raïms terminals, espessos i relativament llargs;* pedicels bracteolats, calze *piloso-sedós,* de *llavis iguals,* el superior de lòbuls triangulars i l'inferior lanceolats; estandard *glabre, tan llarg com la carena* recto-ascendent; llegum *comprimida, de* 15-20 *mm., peluda, atenuada a l'àpex, apiculada,* amb 3-6 llevors ovoido-comprimides, verdoses, lluents.

Geografia. — Boscos i pastures de les regions altes: Montseny, S. Hilari, Guilleríes; abundant al Pirineu, remontant-se fins als 2,000 m., a Puigllançada. = Vich (Masf.); Vall d'Aràn (Zett., Llen.!).—Jul.-Ag.

Genista pilosa

606. — G. pilosa L.

(pilosus, *de* pilus, *pèl, pel toment pilós que recobreix diferents dels seus òrguens.)*

Petit arbust de 2-5 dm., de troncs ajaguts, radicants, tortuosos, branques velles com tuberculoses, les joves cobertes de pèls curts, aplicats, sedoses, estriades, totes inermes; fulles *unifoliolades,* les inferiors fasciculades, les altres alternes, oblongues, breument peciolades, glabres per l'anvers i pubescent-sedoses pel revers, amb petites estípules; flors petites, solitaries o geminades, en llargs *raïms subunilaterals, terminals, fullosos;* pedicels *no bracteolats,* calze *pelut,* de *llavis iguals,* el superior de lòbuls triangulars i l'inferior de lòbuls alenats, *acostats;* estandard *pubescent, una mica més llarg que la carena,* oblonga, recta i *piloso-sedosa;* llegum *linear-comprimida, de* 20-25 *mm., pilosa, bonyeguda,* apiculada, que es torna negra a la maturitat, amb 3-7 llevors subglobuloses, *brunes,* lluents.

Geografia.—Roques granítiques i pissarroses: Montseny, Arbucies, S. Hilari; Guilleríes; Ribes i la Cerdanya. = Turons de la plana de Vich (Csta., Masf.!); Massanet de Cabrenys (Vay.); Prats de Molló (Lap.); alguns llocs del Pir. Or. (Gaut., Rouy); Vall d'Aràn, a les roques de Güerri, prop de Canejàn (Llen.).—Maig-Jul.

Genista Villarsii

607. — G. Villarsii Clem. — G. pulchella G. et G.

(Dedicada a D. Villars, 1745-1814, metge i professor a Grenoble, A. de l'Hist. des plantes du Dauphiné, 1786-89.)

(pulchella, *diminutiu femení de* pulcher, *formós, per l'aspecte bonic de la planta.)*

Petit arbust de 1-3 dm., ajagut, radicant, tortuós, ramificat, branques ascendents o difuses, les velles *espinescents a l'àpex*, les joves *curtes, estriades, piloso-blanquinoses;* fulles *unifoliolades*, linear-lanceolades, molt petites, subsèssils, *piloses per ambdúes cares*, les inferiors fasciculades, les superiors alternes, sense estípules; flors solitaries, en *raïms molt curts, fullosos, pauciflors, terminals;* pedicels *no bracteolats*, calze *pelut*, de *llavis iguals;* lòbuls del superior triangulars, els de l'inferior lanceolats, *separats;* estandard *piloso-sedós, igual a la carena, pilosa*, recta; llegum *oblonga, comprimida*, de 12-15 mm., *pilosa*, negrosa a la maturitat, amb 2-4 llevors ovoido-comprimides, negres.

Geografia.—Llocs montuosos, àrids, calissos: Plana de Vich (Puigg.!), general per tota ella (Masf.!); el Llussanès; la Garrotxa (partit d'Olot) (Vay.).—Juny-Ag.

Genista tinctoria

608. — G. tinctoria L.

(llatí tinctorius, *cosa que tenyeix, pel color groc de l'arrel, usat pels tintorers.)*

Sinonimia. — Ginestrola; *cast.* retama de tintoreros, hiniesta de tintes.

Arbust de 3-10 dm., dret o ascendent, ramificat a la part superior, branques curtes, dretes, estriades, fulloses, glabres, inermes; fulles *unifoliolades*, oblongues o lanceolades, sentades, glabres, amb estípules alenades; flors

solitaries, en *raïms terminals, fullosos,* formant tots plegats una panotxa; pedicels bracteolats, calze glabre, de llavis quasi iguals; lòbuls del superior triangulars, aguts; els de l'inferior alenats, estandard *glabre, tan llarg com la carena, un poc encorbada, glabra;* llegum *linear-comprimida, de* 25-30 *mm., una mica arquejada, glabra, lluent,* amb 5-12 llevors *lenticulars,* fosques, *lluents;* planta polimorfa.

Geografia. — Boscos, marges i pastures de les regions altes: Ribes, Queralbs, la Cerdanya, les Escaldes. = Banyoles, Pla de Marlés; costes i boscos ombrívols: des de Sta. Pau a Bianya, Empuries, de Requesens a Espolla (Vay.); Amer, S. Martí Sapresa (Cod.); Vall del Carol (Bub.); Vall d'Aràn, camí del Portilló i Bordeta (Llen.!); Viella (C. et S.).—Maig-Jul.

Genista cinerea

609. — G. cinerea DC.

(llatí cinereus, *de* cinis, cíneris, *la cendra, al·ludint al color cendrós de la planta, particularment de les fulles.)*

Sinonimia.—Ginestell; *cast.* hiniesta o retama, hierba de curar la sarna.

Arbust de 3-8 dm., dret, ramificat, verd-blanquinós, estriat, branques dretes, primes, acostades, les joves fulloses, les velles àfiles i tuberculoses; fulles *unifoliolades,* ovades o lanceolato-linears, sentades, agudes, pubescents, sense estípules; flors axil·lars, *solitaries o geminades en raïms terminals, llargs, prims, clars;* pedicels bracteolats, calze *pelut,* de *llavis desiguals,* de lòbuls lanceolats, *més llargs que el tub;* estandard trasovat, *glabre* o *pilós* a la part inferior, *igual a la carena, pilosa i poc encorbada;* llegum *linear-oblonga, de* 13-18 *mm., piloso-sedosa,* amb 2-5 llevors grosses, ovoides, vírido-blanquinoses, lluents.

Geografia.—Llocs secs i càlissos de regions elevades: Abundant al Bergadà, bosc de Ginebret, Montclar i Capolat (Puj. C.! in Hb. Cad.); cims del Montseny i plana de Vich (Csta.); turons de Ribes, Queralbs, Olot, Besora, Llussanès, Talaixà, Llerona, Bassegoda (Vay.); Serra la Llena (Gonz.); Organyà, Conca de Tremp, Sopeira, Aren, Prats de Molló (Bub.); Artíes de la Vall d'Aràn i Montarto (Csta.).—Juny-Jul.

Gènere 168. — RETAMA Boiss.

(Paraula espanyola, derivada de l'àrab *retem* o *retama,* que té la mateixa significació.)

Flors grogues, en raïms llargs, clars, terminals; pedicels bracteolats, calze bilabiat, amb les 3 dents del llavi inferior desviades; estandard i ales glabres, carena més llarga que les ales, llegum trasovoide, indehiscent, de pericarpi corni, monosperma; llevor reniforme, negra, *mat;* arbust de 3-7 dm., dret, ramificat, amb les branques primes, acostades, estriades, cinereo-verdoses, àfiles; fulles petites, lanceolades, sedoses, caduques, les primerenques 3-i les tardanes 1-foliolades.

Retama sphaerocarpa

610. — R. sphaerocarpa Boiss.

(del grec σφαῖρα, esfera, i καρπός, fruit, per la forma rodona de la llegum.)

Sinonimia. — *Cast.* Retama común.

Geografia. — Terrenys àrids, incults: Prov. de Lleida, Plana de Gardeny, Bell-lloch r.; Manresa, aprop del Pont dels Condals, on la va trobar Puj. C. i l'hi veiérem nosaltres; Prat del Llobregat, r. = Raimat (Tex.); Tarragona (Csta.); vulgaríssima en tot el Baix Aragó fins a Catalunya (Losc. et Pardo); Priorat (Bolós); Llenas ens comunica que havia vist un exemplar al peu del pantàn de Vallvidrera.

Gènere 169. — CYTISUS DC.

(Del grec κύτισος, nom donat, segons Plini, a una planta trobada a *Cythnus*, una de les illes Cyclades; aquesta planta es creu que era el *Medicago arborea* (1).)

Flors grogues, en raïms o fascicles axil·lars o terminals, calze de dos llavis divergents, el superior generalment 2-dentat, l'inferior 3-dentat: estandard ample, dret; carena encorbada, estams monadelfes, estil ascendent, encorbat a l'àpex; estigma oblic, llegum llargament exserta, oblonga o linear, comprimida, polisperma; llevors amb aril; arbres i arbustes inermes, de fulles 3-foliolades, sense estípules.

1 { Calze tubulós, eriçat, dents del llavi superior agudes, molt divergents; troncs ajaguts, ordinariament radicants; flors en fascicles terminals, de 2-4 flors . . . . **611. C. Gállicus.**
Calze acampanat, de tub curt, llavis ordinariament denticulats, troncs drets o ascendents . . . . 2.

2 { Flors en llargs raïms axil·lars, penjants; llegum piloso-sedosa, amb la sutura superior engruixida . . . . **612. C. Laburnum.**
Flors en petits fascicles axil·lars o en raïms o capítols terminals pauciflors . . . . 3.

3 { Flors en petits fascicles axil·lars . . . . 4.
Flors en capítols terminals pauciflors . . . . 5.

4 { Llavi superior del calze 2-partit, l'inferior 3-fid; estandard trasovat, escotat, pubescent, groc; llegum oblonga, glabra, oligosperma, **613. C. patens.**
Llavi superior del calze 2-dentat, estandard trasovat, glabre, tacat de *bru;* llegum peluda, polisperma . . . . . **614. C. triflórus.**

5 { Calze glabre, llavi superior enter, carena apiculada, llegum 5-10-sperma, folíols trasovato-rombals, apiculats, glabres, **615. C. sessilifolius.**
Calze híspid, llavi superior bidentat, carena obtusiúscula, llegum 2-3-sperma, folíols linear-lanceolats, híspids, **616. C. Fontanesii.**

---

(1) Noti's l'anomalía de que essent femení en grec κύτισος, s'han fet masculins els noms específics.

Cytisus gállicus

611. — C. Gállicus Kern. — C. capitátus Jacq. auct. hisp.

(de Gallia, *per la seva habitació a França;* capitátus, *per la seva inflorescencia en capítols terminals.)*

Arbust de 2-5 dm., ajagut, freqüentment radicant, ramificat, de branques ascendents, fulloses, eriçades de pèls oberts, igual que les fulles, pedicels i calzes; fulles peciolades, amb els pecíols oblongs o trasovats, sense estípules, que es tornen negres per la dessecació; flors grans, 2-5, en *capítols terminals*, subsèssils; calze *llarg, tubulós*, de llavis divergents, el superior amb 2 dents separades; estandard oblong, escotat, tacat de *bru;* llegum *comprimida, poc encorbada, peluda*, de 25-35 mm., polisperma, que es torna negra per la dessecació.

Geografía. — Erms i boscos calissos: Falda de S. Llorenç del Munt, S. Pere Sacama, prop d'Olesa; Gualba, al peu del Montseny; Fumanya del Bergadà; Ribes. = Berga, Ripoll, Olot, Platraver *et alibi* (Csta. *sub C. supinus L.*, però que Wk. creu que correspòn al *C. gállicus*).—Maig-Jul.

Cytisus Laburnum

612. — C. Laburnum L.

(nom d'una planta en Plini, de significació obscura.)

Sinonimia. — *Cast.* codeso de los Alpes, ébano falso de Europa.

Arbre de 3-6 m., glabre, llis; fulles llargament peciolades, alternes a les branques joves i fasciculades a les velles, de folíols el·líptico-oblongs, mucronats, glabres per l'envers i coberts de pèls aplicats pel revers, sense estípules; flors *grans, en llargs raïms axil·lars, penjants;* calze *acampanat*, pubescent, de *llavis desiguals;* estandard glabre, llegum de 4-6 cm., piloso-sedosa, a la fi glabrescent, amb la sutura superior engruixida, carenada, 3-7-sperma.

Geografía. — Cultivada. = A veg. espontània en terrenys calissos (Csta.); cap a Berga (Graells); Celrà, Montagut, Olot (Vay.).—Maig-Jul.

Cytisus patens

613. — C. patens L. — C. heterochrous Webb.

(patens, *en el sentit d'ample, probablement per les ales esteses de la corol·la;* heteróchrous, *de* ἕτερος, *distint, i* χρόος, *color, segurament pel groc pàllid de la flor, diferent de les taques de l'esquena de l'estandard.)*

Arbust de 5-7 dm., dret, estriat, pubèrul, ramificat, amb les branques dretes, verdes, fulloses; fulles peciolades, amb els folíols trasovato-oblongs, mucronats, glabrescents per sobre i amb petits pèls aplicats per sota, sense estípules; flors axil·lars, en *fascicles de* 2-4, grans, sostingudes per pedicels més llargs que el calze, bracteolats; calze *turbinato-acampanulat, pubescent, bilabiat;* llavis iguals o més llargs que el tub, el superior 2-*partit,* l'inferior 3-*fid;* estandard *trasovato-escotat,* més llarg que la carena, obtusa; llegum rombo-oblonga, apiculada, atenuada a la base, glabèrrima, amb 2-3 llevors lenticulars, llises, aril gran.

Geografia. — Boscos calissos àrids: Prop de S. Guim, a la Segarra; costes de Coll d'Alforja, cap a Cornudella. = Montserrat, cap a can Massana (Marcet!); Montseny (Salv.); voltants d'Olot (Pourr.); S. Joàn les Fonts, pla de Tapioles (Tex. ex Colm.); Montsant (Webb.); des de Serra la Llena (Gonz.!) fins a l'Espluga de Francolí; cap a Morera i Pobleda; Coll de Monrelà, Escala de Arnés, Carrelares *et alibi* (Csta.); Horta, cap al *Barranc del Salt,* Tarragona (Font!).—Abr.-Jul.

Cytisus triflórus

614. — C. triflórus L'Hér.

(per les flors freqüentment ternades.)

Arbust de 1-2 m., tronc dret, que es torna negre per la dessecació, fullós, ramificat, de branques esteses, assolcades, pubescents a l'àpex; fulles peciolades, de folíols el·líptics o trasovats, peluts, mucronats, el del mig més gran que els laterals; estípules nul·les, flors solitaries, geminades o ternades a l'axil·la de les fulles superiors; pedicels filiformes, peluts, més llargs que el calze, que és pelut, acampanat, de llavis quasi iguals, el superior *bidentat;* estandard trasovat, glabre, estriat i maculat de bru a la base, més curt que la carena, que és *falciforme,* curtament bequeruda; llegum de 30-35 × 5 mm., coberta de pèls rossos, aplicats, a la fi glabrescents, que es torna negra a la maturitat; llavors groguenques.

Geografía. — Boscos de la regió mediterrània: Cordillera litoral, a Brugués; cordillera interior, al Guitart. = S. Pere Màrtir, Vallvidrera, Tibidabo, Montalegre, falda del Montseny, Prades de Tarragona (Csta.), Guilleríes fins a La Sellera, Amer, prop d'Olot, r. (Vay.), Requessens (Trem.); Llagostera, Figueres (Bub.). —Abr.-Maig.

Cytisus sessilifolius

615. — C. sessilifolius L.

(del llatí séssilis, *sentat, i* folius, *fulla, per estar sentades les fulles de les branques florífercs.)*

Arbust de 3-10 dm., dret, glabre, verd, ramificat, de branques fulloses, ascendents, fulles inferiors i les de les branques estèrils *peciolades,* les altres *sèssils;* folíols coriacis, trasovato-rombals, apiculats, glabres, sense estípules; flors en *raïms terminals capituliformes,* pedicels bracteolats, calze *glabre, acampanat, de llavis un poc desiguals,* el superior *enter, truncat;* estandard glabre, més llarg que la carena, encorbada, bequeruda; llegum comprimida, de 25-30 mm., encorbada a la base, glabra; 5-10 llevors ovoido-comprimides, negres.

Geografía. — Boscos calissos ombrívols de les muntanyes: Comuna des de la cordillera superior del Vallès a Montserrat, la Segarra, Berga, Bagà, Ribes, Queralbs, Olot, la Selva *et alibi.*=Girona, Borredà (Vay.); Solsona, Tremp (Bub.).—Abr.-Juny.

Cytisus Fontanesii

616. — C. Fontanesii Spach.

(Dedicada a René Louiche Desfontaines, director del Jardí de Plantes i professor del Museu a París, A. de la Flora Atlantica *(N. Africa Occidental),* 1798-1800.)

Arbust de 2-4 dm., dret, glabre, ramificat, branques angulato-estriades, de 4 cares poc marcades, subàfiles, fulles breument peciolades, folíols linear-lanceolats, híspids, sense estípules; flors *en capítols terminals de* 1-4, generalment 2 flors; pedicels curts, bracteolats; calze *híspid, de llavis desiguals,* el superior 2-*dentat,* l'inferior *truncato*-3-*dentat;* estandard *suborbicular, escotat, glabre,* més llarg que la carena breument bequeruda; llegum *inclosa* en la corol·la marcescent, *glabra,* 2-3-sperma.

Geografía.—Comuníssima per tota la terra baixa d'Aragó, passant a Catalunya per Caseres (Losc. et Pardo); per llocs trencats de Bitems (Tortosa), una *var. aragonensis* Senn. et Pau (Senn. in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Gènere 170. — ARGYROLÓBIUM ECKL. ET ZEYH.

(Del grec ἄργυρος, plata, y λοβός, tabella o llegum; pel toment sedós platejat del fruit.)

Flors grogues, en capítols terminals, pauciflors, sostingudes per pedicels curts, bracteolats; calze piloso-sedós, bilabiat, llavi superior 2-partit, l'inferior 3-dentat; estandard orbicular, piloso-sedós, més llarg que la carena, que és encorbada, de bec curt i glabra; estams monadelfes, estil alenat, encorbat a l'àpex; estigma oblic, llegum linear-oblonga, comprimida, de 25-35 mm., molt exserta, dreta o curva, piloso-sedosa; llevors lenticulars, poc nombroses, sense aril; arbustes de 1-3 dm., de tronc prostrato-ascendent, branques dretes, d'un blanc argentí; fulles 3-foliolades, peciolades, amb els folíols el·líptico-lanceolats, sedoso-argentins, mucronulats; estípules linear-lanceolades.

Argyrolóbium Linnaeanum

617.—A. Linnaeanum Walp.—A. argenteum Wk.-Cytisus argenteus L.

(dedicat a Linnaeus; argenteus, *de plata, pel color albo-argentí del revers de les fulles.)*

Peduncles més llargs, flors el doble majors, llegum subfalciforme, folíols glabrescents per l'anvers.

β majus Lge.

Geografia. — Llocs àrids silicio-calissos: Des del litoral al Vallès, Penedès, Vich, la Segarra, Bages, Berga, Bagà, Ripoll, Ribes *et alibi.*=De la costa al Llussanès; Olot (Vay.).

La β *majus Lge.,* a Berga, vores del riu Metge (Senn.!).—Abr.-Maig.

Gènere 171.—LUPÍNUS L.

(Hi ha qui ho deriva de *lupus*, llop, per les fulles peludes, o perquè deixa el terreny empobrit, com si hagués devorat els seus elements nutritius; altres, del grec λύπη, disgust, pel que causa el fruit amargant.)

Flors blanques o blaves, en raïms terminals; calze profundament bilabiat, de llavis divergents, pelut; estandard ovato-orbicular, carenat per l'esquena, molt obert o girat per les vores; ales oblongues, unides per l'àpex; carena arquejada, bequeruda; estams monadelfes, estil alenat, ascendent; estigma pelut, inclinat cap endavant; llegum linear-oblonga, bonyeguda, llargament exserta, peluda, coriàcia, oligosperma; llevors sense aril; plantes herbàcies, anuals, peludes, de fulles 5-9-foliolades, amb estípules peciolars.

1 { Flors blanques, llavis del calze quasi iguals, el superior enter, l'inferior superficialment 3-dentat; llevors blanques, lenticulars, folíols trasovato-oblongs, peluts per sota . . . . . **618. L. albus.**
Flors blaves, llavis del calze ben desiguals, el superior més curt, 2-partit, l'inferior enter o 2-3-denticulat; llevors amb taques blanques i negres, globuloses; folíols linear-oblongs, pubescents per sota, **619. L. angustifolius.**

Lupinus albus

618.—L. albus L.

(pel color de les flors.)

Sinonimia.—Llobí, llobins; *cast.* altramuz *(thermos).*

Tronc de 2-4 dm., dret, generalment ramificat a la part superior, cobert de pèls aplicats, folíols *trasovato-oblongs*, mucronulats, glabres per l'anvers, *pilosos pel revers;* flors grans, *blanques* o amb l'àpex de la carena tenyit de blau, *alternes o geminades en raïms curts;* bràcties oblongues, caduques; pedicels més curts que el calze, no bracteolat; llavis del calze *quasi iguals*, el superior *enter*, l'inferior més llarg, enter o 3-denticulat; llegum peluda, apiculada, amb les sutures espesses, la superior recta, 2-4-sperma; llevors grosses, *blanques*, llises, *lenticulars*.

Geografia.—Cultivat i espontani a diversos paratges del Vallès, com al peu de S. Llorenç del Munt, Cardedeu, falda del Montseny i a la mateixa muntanya.—Maig.

Lupinus angustifolius

619. — L. angustifolius L.

(del llatí angustus, *estret, per la forma dels folíols.)*

Tronc de 2-5 dm., dret, simple o ramificat, molt fullós, amb petits pèls aplicats, folíols *linear-oblongs*, obtusos o subescotats, glabres per l'anvers, *pubescents pel revers;* flors mitjanes, d'un *blau fosc, alternes,* en raïms ± llargs, clars, quasi seguits; bràcties lanceolato-acuminades, molt caduques; calze adornat d'una bractèola a cada costat, llavis *desiguals,* el superior més curt, *2-partit,* l'inferior enter o 2-3-denticulat; llegum apiculada, amb la sutura superior ondulada, 4-5-sperma; llevors grosses, llises, *globuloses, tacades de blanc i negre.*

Geografía.— Camps arenosos, àrids: Sils, Figueres i altres llocs de l'Empordà; abundant als olivars de Cadaqués; Terrassa, r. r. = Riera d'Arbucies, prop d'Hostalrich (Salv.!); costes de Tossa a Llansà, Tordera, Vilarnadal, Campmany, la Junquera (Vay.); cap a Calella (Cuní!); Darnius (R. Bolós); S. Feliu de Guíxols, Roses (Bub.); riera d'Argentona (Ferr.!). — Abr.-Maig.

Gènere 172. — ONONIS L.

(Grec ὀνωνίς o ἀνωνίς, nom d'una planta *(O. antiquorum)* en Dioscòrides (1).)

Flors grogues o purpurines, axil·lars o terminals; calze quasi sempre 5-partit, estandard gran, estriat, estès i no girat per les vores; ales lliures, carena obtusa o bequeruda, estams monadelfes, amb els filaments dilatats a l'àpex; estil ascendent, arquejat o agenollat al mig; llegum exserta o inclosa, oblonga o bé ovoide, ordinariament peluda; plantes herbàcies o llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, rarament 1-foliolades, amb estípules peciolars.

1 { Flors rosades o purpurines, raríssimament blanques . . . . **2.**
Flors grogues i a veg. amb l'estandard estriato-purpurí . . . **9.**

2 { Plantes anuals, corol·la més curta o apenes més llarga que el calze. **3.**
Plantes perennes, corol·la ostensiblement més llarga que el calze. **4.**

3 { Tronc prim, de 5-20 cm.; estípules verdes, membranoses, més curtes que el pecíol, totes lliures a l'àpex; calze 5-partit, acampanat; corol·la inclosa, llegum polisperma . . . . . **620. O. reclinata.**
Tronc robust, de 2-7 dm.; estípules blanques, escarioses; les florals tan llargues com el pecíol i soldades amb ell en tota sa longitut, calze 5-fid, tubulós; corol·la exserta, llegum oligosperma, **621. O. mitíssima.**

4 { Peduncles uniflors, llegum al més 1 veg. més llarga que el calze. **5.**
Peduncles 2-multiflors, llegum 4-5 veg. més llarga que el calze . **7.**

5 { Peduncles articulats, llargs (15-25 mm.), lòbuls del calze poc més llargs que el tub, llegum 1 veg. més llarga que el calze. **622. O. Cenisia.**
Peduncles no articulats, molt curts (1-3 mm.), lòbuls del calze 3-4 veg. més llargs que el tub, llegum apenes més llarga que el calze. **6.**

6 { Tronc dret o ascendent, no radicant, espinós i freqüentment amb les espines geminades; folíols trasovato-oblongs, llegum tan llarga com el calze o més, 2-4-sperma . . . . . . **623. O. campestris.**
Tronc ajagut o ascendent, ordinariament radicant, inerme o amb espines solitaries; folíols trasovato-oblongs, llegum més curta que el calze, 1-sperma . . . . **624. O. repens.**

---

(1) Molts autors ho fan derivar de ὄνος i de ὀνίνημι, planta apetitosa als ases; però això no queda justificat.

7 Peduncles biflors, corol·la rosada, blanquinosa a la base; folíols carnosos, ordinariament 3-dentats . . . . . **625. O. tridentata.**
Peduncles multiflors, corol·la rosada o purpurina, folíols membranosos o coriacis, fistonats o serrats per tot el marge . . . . . . 8.

8 Flors rosades, llegum sèssil, llevors tuberculoses, fulles peciolades, membranoses; folíols ovato-orbiculars, estípules més curtes que el pecíol . . . . **626. O. rotundifolia.**
Flors purpurines, llegum estipitada, llevors xagrinades, fulles subsèssils, coriàcies; folíols oblongs, estípules més llargues que el pecíol, **627. O. fruticosa.**

9 Plantes anuals . . . . 10.
Plantes perennes . . . . 11.

10 Peduncle més llarg que la fulla, aristat; llegum oblongo-cilíndrica (12-15 mm.), exserta, polisperma, llevors reniformes, tuberculoses, **628. O. viscosa.**
Peduncle més curt que la fulla, no aristat; llegum ovato-rombal (7-8 mm.), inclosa, oligosperma; llevors ovoides, llises, **629. O. pubescens.**

11 Peduncles tant o més llargs que la fulla, articulats a l'àpex; corol·la i llegum exsertes . . . . 12.
Peduncles generalment més curts que la fulla, no articulats; corol·la i llegum poc o gens exsertes . . . . 14.

12 Plantes llenyoses, fulles 3-foliolades, de folíols orbiculars, flors en raïms terminals àfils, llegum poc més llarga que el calze, **630. O. Aragonensis.**
Plantes herbàcies, fulles florals 1-foliolades, de folíols no orbiculars, flors en raïms terminals fullosos, llegum almenys 1 veg. més llarga que el calze . : . . . . 13.

13 Estípules ovato-lanceolades, folíols trasovato-oblongs, flors grans, dretes abans de l'antesi; lòbuls calicinals 3-4 veg. més llargs que el tub, corol·la 1 veg. més llarga que el calze . **631. O. Natrix.**
Estípules lanceolato-linears, folíols oblongo-lanceolats, més prims i a veg. transparents; flors penjants abans de l'antesi, lòbuls calicinals 2-3 veg. més llargs que el tub, corol·la $^1/_3$ més llarga que el calze, **632. O. ramosissima.**

14 Corol·la més llarga que el calze, flors en capítols terminals, troncs ajaguts . . . . 15.
Corol·la igual al calze o més curta, flors en raïms terminals, troncs drets o ascendents . . . . 16.

15 Folíols ovato-oblongs, dentats; llegum glabra, amb 3-4 llevors, **633. O. capitata.**
Folíols trasovato-cuneïformes, estriats, serrats; llegum pubescent, amb 1-2 llevors . . . . **634. O. striata.**

16 Fulles llargament peciolades, folíol terminal peciolulat, estípules ovato-lanceolades, més curtes que el pecíol; flors en raïms terminals espiciformes, més curts que les fulles florals; corol·la més curta que el calze . . . . **635. O. Columnae.**
Fulles breument peciolades, folíols tots sentats, estípules acuminato-setàcies, més llargues que el pecíol; flors en raïms terminals corimbiformes, iguals o més llargs que les fulles florals; corol·la igual al calze . . . . **636. O. minutissima.**

Ononis reclinata

620. — O. reclinata L.

(del llatí reclinatus, *girat, pels seus peduncles arquejats.)*

Anual, tronc de 5-25 cm., dret, simple o ramificat, piloso-glandulós; fulles caulinars 3-foliolades, les florals 1-foliolades; folíols *trasovato-cuneïformes,* el del mig *netament peciolulat,* amb nervis prominents, *serrulats* a l'àpex; estípules verdes, *ovato-acuminades, més curtes que el pecíol;* flors petites, *purpurines, capbaixes,* en raïms fullosos corimbiformes, a la fi allargats; peduncles *uniflors, arquejats, poc o gens aristats,* generalment més llargs que el calze, 5-partit, acampanat, de divisions linear-lanceolades, 3-*nerves,* 3-4 *veg. més llargues que el tub;* corol·la *igual al calze o més curta,* estandard orbicular, apiculat; llegum *linear-oblonga, poc o gens exserta, penjant, peluda, polisperma;* llevors globuloso-comprimides, tuberculoses.

γ *minor Moris.* — Peduncle més llarg que el calze, corol·la inclosa, llegum apenes exserta, planta molt glandulosa.

Geografia. — Boscos àrids i terres arenoses: Boscos del Vallès, part de Bages i del Penedès. = Costes de Barcelona (Salv., Csta.!); Vich (Masf.); vores del Ter, Llorà (Cod.!); Castelló d'Empuries, Sagaró, Paní de Cadaqués (Vay.); L'Escala, S. Feliu de Guíxols (Bub.); Llers (Senn.).—Maig-Juny.

N. B. La planta del Vallès correspòn a la γ *minor Moris.*

Ononis mitíssima

621. — O. mitíssima L.

(superlatiu llatí de mitis, *suau, en oposició a* spinosa, *perquè no té espines i és glabrescent.)*

Sinonimia. — Cast. carretón de España o de damas.

Anual, tronc de 2-7 dm., dret, ramificat des de la base, amb pèls llanosos i a la fi glabrescent; fulles caulinars 3-foliolades, les altres 1-foliolades, peciolades; folíols *el·líptics* o bé *oblongs*, amb nervis ben marcats, finament *serrulats per tot el vol,* el mitjà peciolulat; estípules *blanques, escarioses,* les florals *tan llargues com el pecíol, soldades amb ell en tota la seva longitut,* formant una ampla bràctia ovato-estriada que cobreix la flor; flors *rosades,* petites, en *espessos raïms espiciformes terminals;* calze 5-*fid, tubulós,* de divisions lanceolades, *tan llargues com el tub;* corol·la apenes exserta, estandard trasovat, apiculat; llegum ovoide, peluda, 3-4-sperma; llevors petites, *brunes, molt tuberculoses.*

Geografia.—Costes herboses i llocs arenosos, humits de la regió mediterrània, r. r. A la frontera, cap a Banyuls; entre Arles i Prats de Molló (Compy.); és més propia del sud de la Península Ibèrica.—Abr.-Juny.

Ononis Cenisia

622. — O. Cenisia L.

(del Mont Cenis, per la seva habitació primerament coneguda.)

Perenne, de rizoma *cundidor* que produeix branques de 5-25 cm., prostrato-ascendents, difuses, unes més curtes i estèrils i altres més llargues i floríferes, pubescent-glanduloses; fulles 3-*foliolades, breument peciolades,* de folíols *trasovato-cuneïformes,* coriacis, *sentats, serrulats a la part superior;* estípules embeinadores, més llargues que el pecíol; flors *purpurines,* grans, axil·lars, *solitaries; peduncles molt més llargs que les fulles, articulats,* poc o gens aristats; divisions del calze lanceolato-linears, agudes, un poc més llargues que el tub; corol·la prop de *dugues veg. més llarga que el calze,* estandard orbicular, estriat; llegum *cilindroide, més d'una veg. més llarga que el calze, penjant,* pubescent-glandulosa, polisperma; llevors reniformes, irregularment tuberculoses.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Coll de Jou, des de Roca Sansa; Puigllançada; abundant des del Pla de Canella; Nuria, cap a Fontnegra. = Comabella; la Cerdanya (Vay.); Coma de Vaca (Trem.); Cambredases (Bub.); Castanesa (Zett.).—Jul.-Ag.

Ononis campestris

623. — O. campestris Koch, raça del O. vulgaris Rouy (Flor. de France, IV, 273.)

(llatí campestris, *del camp, que marca l'estació;* vulgaris, *perquè és molt comuna.)*

Sinonimia.—Gaons, adruls; *cast.* detienebuey, gatuña.

Perenne, rizoma *curt, ni estolonífer ni cundidor;* troncs de 25 dm., drets o ascendents, llenyosos a la base, ramificats, espinosos, espines *freqüentment geminades;* fulles 3-*foliolades,* les florals 1-*foliolades;* folíols trasovato-oblongs, el mitjà peciolulat, serrulats; flors *rosades, solitaries,* en raïms oblongs, terminals, fullosos, piloso-glandulosos; peduncles curts, no articulats; divisions calicinals 1 veg. més llargues que el tub, corol·la 1 veg. més llarga que el calze, llegum *ovoido-comprimida, tan llarga com el calze, pubescent,* 2-4-sperma; llevors trígono-lenticulars, *brunes,* finament tuberculoses.

Raça *O. antiquorum L.*—Tronc flexuós, en zig-zag; espines molt desenrotllades, generalment geminades; flors petites, en espigues curtes i denses; llegum petita, lenticular, monosperma.

Geografia.—Llocs estèrils, paratges herbosos, vores de camins: Comuna des del litoral a l'Urgell, al Cadí, Ribes, Queralbs *et alibi.*

La raça *O. antiquorum L.*, a Igualada, cap a Tous, de Mollerusa a Ibars.=Tagamanent, immediacions de Vich i de Tàrrega, Anglesola, Vilagrassa i altres punts de l'Urgell (Csta.); Cadaqués (Trem.); Llansà, Viladrau (Vay.).—Juny-Ag.

Ononis repens (procurrens)

624. — O. repens L. — O. procurrens Wallr.

(llatí repens, *de repere, que s'arrossega;* procurrens, *de procurrere, estendre's arrossegant-se; pel seu rizoma cundidor amb estolons ordinariament radicants.)*

Perenne, rizoma *llargament cundidor,* amb

estolons subterranis; troncs ajaguts o ascendents, ordinariament radicants, pubescent-glandulosos, pudents, *inermes,* rarament amb *espines solitaries;* fulles 3-*foliolades,* però les florals 1-foliolades; folíols trasovato-oblongs, finament serrulats; flors rosades, en raïms llargs, clars, follosos; peduncles molt curts, no articulats; divisions del calze 2 veg. més llargues que el tub, corol·la més llarga que el calze, llegum ovoido-comprimida, pubescent, més curta que el calze, 1-2-sperma; llevors finament tuberculoses.

Geografia. — Comuna pels boscos i llocs àrids, des de la costa a les valls inferiors del Pirineu.—Abr.-Set.

Ononis tridentata

625. — O. tridentata L.

(tridentatus, *que té tres dents, pels folíols* tridentats.)

Sinonimia. — Ruac, arnalls, soga; *cast.* asnallo, arnacho, garbanzo silvestre, garbancillar de conejo.

Arbust de 4-5 dm., dret o ascendent, molt ramificat, albo-tomentós; fulles 3-foliolades, breument peciolades; folíols *cuneïformes sublinears,* sentats, *crassos,* freqüentment canaliculats, 3-*dentats;* estípules peciolars, amples a la base, lanceolato-alenades a la part lliure i terminal, poc més curtes que el pecíol; flors *càrneo-rosades,* en raïms paniculats terminals; peduncles generalment *2-flors, articulats, aristats,* piloso-glandulosos, com el calze i la llegum; calze acampanat, 5-fid; lòbuls alenats, 1 *veg. més llargs que el tub;* estandard ovat, apiculat, 1-2 veg. més llarg que el calze; carena blanquinosa, acuminada; llegum linear-oblonga, comprimida, el doble llarga que el calze, penjant, 2-4-sperma; llevors amplament reniformes, amb *finíssims pics blancs;* planta molt polimorfa.

α *edéntula Wbb.* — Fulles linears, acanalades, enteres, mucronades.

Geografia. — Terrenys argiloso-guixencs àrids: Des de Valldeperes, prop de S. Magí, a Sta. Coloma de Queralt, Tous, Igualada, Copons, S. Puvim i altres llocs de la Segarra; Cornudella i altres punts de la prov. de Tarragona; comarca de Bages, cap a Balsareny. = Cardona, Sallent, Navàs (Puj. C.!); Prats de Rei (Puigg.); a l'Urgell, Falset, la Mola *et alibi* (Csta.); Vich (Salv.), Espluga de Francolí (Llen.!); Collsacabra (M.ª Masf.); Organyà, Pons, Pont de Suer, Moià, Collsuspina (Bub.).

La α *edéntula Wbb.,* des de Pont de Montanyana a Sopeira i a la Conca de Tremp; d'Hostalet a Tost, camí de la Seu d'Urgell, cap a Arfà (Csta., Salv.!).—Jul. Ag.

Ononis rotundifolia

626. — O. rotundifolia L.

(rotundifolius, *pels folíols ovato-orbiculars o rodons.)*

Perenne, troncs de 3-5 dm., drets, subllenyosos a la base, pubescent-glandulosos, simples o ramificats; fulles 3-foliolades, llargament peciolades; folíols ovato-orbiculars, fistonats, pestanyosos, glabres, el mitjà molt peciolulat; estípules ovades, denticulades, no embeinadores, molt més curtes que les fulles; flors rosades, grans, axil·lars, en amples panotxes fulloses-terminals; peduncles 2-3-flors, articulats, aristats, més llargs que les fulles; divisions calicinals alenades, glanduloso-pestanyoses, 3-4 *veg. més llargues que el tub;* estandard orbicular, estriat, apiculat, 2 veg. més llarg que el calze; carena acuminada, llegum linear-oblonga, llargament exserta, penjant, piloso-glandulosa, polisperma; llevors reniformes, *brunes*, finament tuberculoses.

Geografía.—Boscos i llocs pedregosos de les muntanyes calcàries: a l'Ubach, als voltants de la Font de la Portella; abundant a la font d'Estenalles, sota Montcau. = Muntanyes de Poblet (Vidal!, Compy.!, Llen.!); Olvàn, p. de Berga (Puj. C.!); Vall d'Eine i de Llo (Bub., Gaut.); al peu del Port de Benasc (Lap., Zett.); Peñablanca (Bub.).—Maig.-Set.

Ononis fruticosa

627. — O. fruticosa L.

(de frutex, frúticis, *arbust; la planta és arbustiva.)*

Arbust de 3-10 dm., dret, molt ramificat, amb les branques joves pubescent-glanduloses, les adultes glabres; fulles 3-foliolades, subsèssils, fasciculades; folíols *oblongo-trasovats, coriacis, finament serrulats*, exceptant la base, sentats; estípules *embeinadores, escarioses, estriato-laciniades*, més llargues que el pecíol; flors *purpurines*, grans, en panotxa terminal; peduncles *llargs*, 2-3-*flors, articulats, breument aristats;* calze pubescent-glandulós, amb les divisions lanceolades, més llargues que el tub; estandard ovato-apiculat, estriat, pubescent, 3 veg. més llarg que el calze; carena incurvato-ascendent, apiculada; llegum exserta, *oblongo-cilindroide, piloso-glandulosa*, polisperma o bé oligosperma per avort; llavors reniformes, finament xagrinades.

Geografia.—Boscos i llocs pedregosos de les muntanyes: Sallent.=Riera de Marlés; Cardona (Puj. C.!); cap a S. Pere de Copons (Puigg.!); Calaceit, cap a Catalunya (Losc.). - Juny.

Ononis viscosa

628. — O. viscosa L.

(del llatí viscum, *vesc, per ser planta agafallosa.)*

Sinonimia. — *Cast.* melosa, mucosa.

Anual, tronc de 15-40 cm., dret, ramificat, piloso-glandulós, amb *pèls llargs blancs, oberts* i *glàndules estipitades;* fulles peciolades, *totes unifoliolades* o les del mig 3-foliolades; folíols *ovato-el·líptics* o trasovats, serrulato-pestanyosos, el mitjà més gran, peciolulat; estípules *triangular-lanceolades, més llargues que el peciol;* flors *grogues,* petites, axil·lars, solitaries, en llargs raïms terminals, clars, fullosos; peduncles filiformes, drets, *més llargs que les fulles, aristats,* amb l'aresta 1-2 veg. més llarga que el *pedicel;* divisions calicinals *linear-alenades,* 3-*nerves,* piloso-pestanyoses, 3-4 *veg. més llargues que el tub;* corol·la *un poc més llarga que el calze,* estandard orbicular, carena bequeruda, llegum breument *estipitada, oblongo-cilíndrica,* piloso-glandulosa, penjant, polisperma; llavors *reniformes, tuberculoses.*

Subsp. *O. breviflóra DC.* — Flors més petites, corol·la una tercera part més curta que el calze, aresta 2-3 veg. més llarga que el pedicel.

Raça *O. longiaristata Presl.* — Aresta del peduncle 4-5 veg. més llarga que el pedicel, llegum poc exserta o inclosa, oligosperma.

var. *macrocarpa Nobis.*—Llegum 1 veg. més llarga que el calze, polisperma.

Ononis pubescens

Geografia. — Costes àrides del Mediterrani: Turó de Montcada. = Gavà, Castelldefels (Vay., Sen.!); platges i camps estèrils de la prov. de Barcelona i Tarragona (Wbb.). S'interna fins a la Conca de Tremp i valls pirenenques (Csta.); Prats de Molló (Gr. et G.).—Maig-Juny.

N. B. La planta que hem vist a Montcada i la recollida al Tibidabo per Senn. corresponen a la subsp. *O. breviflóra Presl.,* salvant la longitut de la llegum, marcadament *exserta,* per la qual cosa forma una var. *macrocarpa.*

629. — O. pubescens L.

(llatí pubéscere, *posar borrissol, pel toment de la llegum.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., dret, ramificat, piloso-glandulós; fulles peciolades, les *inferiors* i les *superiors 1-foliolades, les del mig 3-foliolades;* folíols ovato-oblongs, serrulato-pestanyosos, el mitjà peciolulat, els laterals més petits, estrets, subsèssils; estípules ovato-lanceolades, acuminades; flors *grogues*, grandetes, axil·lars, solitaries, en raïms terminals, curts, espessos, fullosos; peduncles *més curts que la fulla, no filiformes ni aristats;* pedicels *gruixuts, molt curts;* divisions calicinals *lanceolades*, piloso-pestanyoses, 5-7-*nerves*, 4-5 veg. més llargues que el tub; corol·la tant o més llarga que el calze, estandard orbicular, estriato-vermellós; llegum *sentada, ovato-rombal, inclosa*, apiculada, peluda, 2-3-*sperma;* llevors *ovoides*, llises, lluents.

Geografía.—Costes àrides del migdía: Sorrals de Caldetas i Calella.=Barcelona, Canet (Salv.!); Montalegre (Trem.); Arenys de Mar (Vay.).—Maig-Ag.

Ononis Arragonensis

630. — O. Arragonensis Asso.

(de Arrago, Arragonis, *Aragó, per la seva patria.)*

Petit arbust de 15-25 cm., tortuós, ramificat, de branques flexuoses, piloso-glanduloses; fulles fasciculades, 3-foliolades, de folíols *orbiculars, coriacis*, molt nervuts, truncats o escotats, dentats per tot el marge, el mitjà llargament peciolulat, estípules petites, lanceolades; flors *grogues*, solitaries o geminades en raïms llargs interromputs, bracteolats; bràcties orbiculars, punxagudes; calze *acrescent, amb els lòbuls lanceolato-acuminats*, subtrinerves, *més llargs que el tub;* corol·la 1 *veg. més llarga que el calze*, llegum ovada, piloso-glandulosa, un poc més llarga que el calze, obliquament bequeruda, 2-*sperma;* llavors *ovoides*, grosses, llises.

Geografía.—Roques de la comarca de Pallars, cap a Llaborsí (Compñ.!); al peu del Port i tocant a la vila de Benasc (Boileau!, Lap., Zett.); Escala d'Arnes, als Ports d'Horta (Font!).—Juny-Jul.

Ononis Natrix

631. — O. Natrix L.

(natrix, *nom d'una planta en Plini, d'arrel de pudor de boc; Dalechamp la referí a la nostra especie.)*

Sinonimia.— Ungla de gat; *cast.* melosa, pegamoscas.

Perenne, tronc de 2-5 dm., subllenyós a la base, piloso-glandulós, molt viscós i ramificat; fulles peciolades, les caulinars 3-*foliolades*, les florals superiors 1-*foliolades;* folíols *oblongs* o *trasovats*, *gruixudets*, pubescents i ciliato-glandulosos, serrulats, el del mig *peciolulat*, els laterals *sentats;* estípules *ovato-lanceolato-acuminades*, més curtes que el pecíol; flors *grogues*, amb l'estandard generalment estriat de porpra, grans, dretes o patents abans de l'antesi, axil·lars, solitaries, en raïms terminals, espessos, fullosos; peduncles *tant o més llargs que les fulles, aristats;* divisions calicinals linear-lanceolades, acuminades, 3-nerves, 3-4 veg. més llargues que el tub; corol·la 1 *veg. més llarga que el calze*, estandard orbicular, ordinariament escotat; llegum linear, *llargament exserta*, penjant, piloso-glandulosa, polisperma; llevors globuloses, petites, finament tuberculoses; planta polimorfa.

δ *Peyrusiana G. et G.* — *O. pyrenaica Wk. et Csta.* — Planta poc viscosa, folíols linear-oblongs, solament serrulats a l'àpex; flors més petites, més llargament pedunculades, raïm clar, pauciflor; estandard vermell, fortament purpúreo-estriat.

Geografia. — Boscos i llocs herbosos, àrids: Comuna des del litoral al Bergadà, Ribes i Queralbs. = Castanesa, Prades (Lap.), la Presta (Gaut.).

La δ *Peyrusiana G. et G.*, a la falda de la Maladetta fins a la vall de Benasc i cap a S. Romà, Abella i Llautó, Artíes (Csta.); Castanesa (Compñ.!); Vall d'Aràn i Noguera Pallaresa (Timb.); muntanyes de Berga (Sen.!). — Abr.-Set.

Ononis ramosissima

632. — O. ramosissima Desf. — O. Natrix var. ramosissima Wbb., raça de l'O. Natrix apud Rouy.

(forma superlativa de ramosus, *per ser planta molt ramificada.)*

Sinonimia. — *Cast.* carretón de mar o de fuego, melera.

Perenne, tronc de 2-3 dm., molt ramificat, branques primes, intrincades, viscoses; fulles quasi totes 3-foliolades, folíols *lanceolato-oblongo-linears*, prims, ± transparents; estípules *lanceolato-linears*, més curtes que el pecíol; flors *grogues*, petites, estriades, més esteses a l'antesi, en raïms clarets; peduncles *més prims* i proporcionalment *més llargs*, divisions calicinals 2-3 *veg. més llargues que el tub*, corol·la *una tercera part més llarga que el calze*, llegum *més curta i més prima*.

Geografia. — Arenys marítims: Al litoral gens escassa, de l'Escala a Salou. = S. Feliu de Guíxols; Tarragona (Vay.). — Abr.-Set.

N. B. La *O. foliosa Wk. et Csta.* no sembla pas diferir essencialment de la *O. ramosissima Desf.* — Masferrer sospita que fos una forma autumnal de la *O. Natrix L.*, de flors més petites, raïms no tan allargats, més nombrosos i divaricats.

Ononis capitata

633. — O. capitata Cav.

(capitatus, *per tenir la inflorescencia en capítols terminals.)*

Perenne, multicaule, troncs *filiformes,* ramificats, glabres, estesos, de 1-3 dm.; fulles 3-*foliolades,* folíols glabres, ovato-oblongs, dentats; flors *grogues,* en *capitols terminals;* divisions calicinals alenades, corol·la un poc més llarga que el calze, llegum *ovada,* glabra, negrosa, 3-4-sperma; llevors petites, reniformes.

Geografia. — Cap a Pons i Artesa de Segre (Jover!), Prats de Rei (Puigg.); Tremp (Csta.). - Maig-Juny.

Ononis striata

634. — O. striata Gou.

(llatí striatus, *ratllat o acanalat, pels seus folíols fortament estriats pel revers.)*

Vivaç, rizoma *gruixut, llenyós,* que produeix estolons subterranis, llargs i prims, i troncs florífers, de 6-20 cm., difusos, ascendents, ramificats des de la base, fullosos, piloso-glandulosos a la part superior; fulles peciolades, 3-foliolades; folíols petits, *trasovato-cuneïformes,* híspido-glabrescents, circuïts de fines dents agudes a la meitat superior, *molt estriats* pel revers, el del mig peciolulat; estípules lanceolades, denticulades, *quasi iguals al pecíol;* flors d'un *groc pàl·lid,* mitjanes, axil·lars, solitaries, en petits *corimbus terminals;* pedicels *més llargs que les fulles,* calze pelut, amb les divisions lanceolato-alenades, 3-nerves, 2-3 veg. més llargues que el tub; corol·la una tercera part més llarga que el calze, llegum *inclosa, ovato-comprimida, pubescent,* 1-2-sperma; llevors reniformes, *llises.*

Geografia.—Pastures pedregoses de les muntanyes: Al Bergadà, p. del Santuari de Corbera; comuna a Coll de Jou; cap a Puigllançada, des del pla de Canella.=Font de Tagast (Csta.); Nuria, Comabella, N.ª D.ª del Fau, sobre Setcases; serra de Navà, cap a Salarsa (Vay.); Vall de Llo, Organyà; Port de Salau (Bub., Llen.).—Juny-Jul.

Ononis Columnae

635. — O. Columnae All.

(Dedicat a Fabio Colonna (Columna), 1571-1640, *A. de* Φυτοβάσανος, *Neapoli,* 1598, *i de la Minus cognitarum rariorumque stirpium* Ἔκφρασις, *Romae,* 1616.)

Perenne, rizoma subllenyós, troncs de 1-2 dm., ascendents, *piloso-glandulosos,* simples o poc ramificats; fulles *llargament peciolades,* 3-foliolades; folíols *oblongs* o *trasovato-cuneïformes,* estriats, serrulats, caducs, el del mig *peciolulat;* estípules ovato-lanceolades, acuminades, *denticulades, més curtes que el pecíol;* flors d'un *groc viu,* mitjanes, axil·lars, solitaries, *subsèssils, en llargs raïms espiciformes* terminals, *sobrepujats per les fulles florals;* divisions calicinals *lanceolato-linears,* acuminades, *plurinerves,* pestanyoses, 1-2 veg. més llargues que el tub; corol·la *més curta que el calze,* a veg. avortada; llegum *ovato-rombal, inclosa* o apenes exserta, *pubescent,* 3-5-sperma; llevors subglobuloses, xagrinades.

Geografía.—Boscos àrids i pedregosos: des del litoral i Vallès a Montserrat, la Segarra i Bages. = Lleida, Tremp i altres punts fins a la vall d'Aràn (Csta.); vall de Llo, N.ª D.ª del Mont, Sagaró, Olot i més amunt (Vay.).—Maig-Set.

Ononis minutissima

636. — O. minutíssima L.

(forma superlativa de minutus, *menut, per la petita alçada de la planta, de la corol·la o de la llegum.)*

Vivàç, rizoma subllenyós, troncs de 1-3 dm., ascendents, *glabrescents,* simples o ramificats; fulles *breument peciolades,* 3-foliolades; folíols *oblongo-cuneïformes,* estriats, finament serrulats, caducs, tots *sentats;* estípules *linear-setàcies,* llargament acuminades, *enteres, més llargues que el pecíol;* flors d'un *groc daurat,* mitjanes, axil·lars, solitaries, *curtament peciolades,* en *raïms corimbiformes* terminals, *igualant* o *sobrepujant les fulles florals;* divisions calicinals *linear-alenades,* llargament acuminades, *plurinerves,* ciliolulades, 3-4 veg. més llargues que el tub; corol·la *igual o més curta que el calze,* a veg. avortada; llegum ovoide, marcadament *inclosa,* petita, *glabra,* 3-6-sperma; llevors ovoides, finament xagrinades.

Geografía.—Boscos àrids i pedregosos: Comuna al Vallès, Penedès, la Segarra, Berga i regió subpirenenca.=Olot, Baget, Medes i Pir. Or. (Vay.); Cardona, Sopeira, Ceret (Bub.); Lloret, Salvatge i S. Julià del Llor (Cod.); la vall d'Aràn, Canejàn, p de Bosost (Llen.). — Maig-Jul.

Gènere 173. — ANTHYLLIS L.

(Grec ἀνθυλλίς, nom de planta en Dioscòrides; es fa derivar de ἄνθος, flor, i ἴουλος, borrissol, per l'aspecte sedós del calze; cf. *barba Jovis.*)

Flors grogues, purpurines, en raïms espiciformes o capítols terminals; calze persistent, tubulós, ± inflat; estandard ovat, dret; carena obtusa, amb una depressió a cada banda sobre la ungla; estams monadelfes, estil alenat, arquejat; estigma capitat, llegum estipitada, inclosa, 1-2-sperma; plantes perennes, de fulles generalment imparipinnades, sense estípules.

1 { Flors grogues, en raïm espiciforme; carena encorbada, apiculada; llegum ovoide, monosperma; arbust àlbido-tomentós, fulles 1-3 foliolades . . . . **637. A. cytisoídes.**
Flors generalment purpurines, en capítols espessos; fulles imparipinnades . . . . **2.**

2 { Calze bilabiat, vesiculós; estandard apiculat a la base, llegum 1-2-sperma . . . . **638. A. Vulneraria.**
Calze de 5 dents quasi iguals, apenes inflat; estandard no apiculat a la base . . . . **3.**

3 { Dents del calze plumoses, iguals al tub; llim de l'estandard 2 veg. més llarg que la ungla, capítols amb 2 bràcties a la base, **639. A. montana.**
Dents del calze no plumoses, molt més curtes que el tub; corol·la groga, llim de l'estandard igual a la ungla, capítols amb una bràctia a la base . . . . **640. A. Barba Jovis.**

Anthyllis cytisoídes

637. — A. cytisoídes L.

(*de* Cytisus, *per la semblança.)*

Sinonimia. — Botja blanca; *cast.* boja blanca, blanquilla, albaida, monteblanco.

Petit arbust de 3-8 dm., *àlbido tomentós,* molt ramificat, amb branques dretes, llargues, fulloses; fulles consistents, glabrescents, cendroses, breument peciolades, pestanyoses, les caulinars 3-*foliolades;* folíols ovato-lanceolats, enters, el del mig més gran, peciolulat, les florals

ovato-acuminades, sèssils; flors *grogues*, petites, en fascicles axil·lars de 2-5 flors formant *llargs raïms espiciformes terminals;* calze piloso-tomentós, *tubulós*, amb 5 dents triangular-alenades; quasi iguals, *molt més curtes que el tub;* pètals llargament unguiculats, carena *encorbada, apiculada;* llegum *ovoide*, petita, estipitada, glabra, apiculada,monosperma; llevors ovoides.

Geografia. — Costes àrides de la regió mediterrània mirant al mar: Serra litoral des de Montalegre, Montcada, fins al Tibidabo; S. Vicents i costes de Tarragona; abundant a les Borges, Alforja, Cornudella, Montsant *et alibi.*=Priorat; muntanyes de Prades (Csta.); Roses (Bub.).—Maig-Jul.

Anthyllis Vulneraria

638. — A. Vulneraria L.

(Vulneraria, *en aposició; de* vulnus, vúlneris, *la llaga; Joh. Bauhin li donà aquest nom pel seu empleu.)*

Sinonimia.—Cast. vulneraria, pie de gallo encarnado, pitiflor blanca, hierba de la cuchillada.

Vivaç o *anual,* troncs de 2-3 dm., ascendents, *herbacis,* simples o ramificats, pubescent-tomentosos, *poc fullosos;* fulles *imparipinnades,* les radicals llargament peciolades amb els folíols laterals molt petits o nuls i el transversal gran, les caulinars sentades amb 3-6 parelles de folíols quasi iguals; flors *grogues* o ± purpurines, en *densos capítols terminals,* freqüentment geminats amb una fulla bracteal 3-7-*palmatipartida formant l'involucre,* llargament pedunculats; calze *pelut,* de tub cilíndric, però *vesiculós* després de l'antesi; bilabiat amb el llavi superior de 2 *dents ovato-acuminades* i l'inferior de 3, *linear-alenades,* molt més curtes; pètals llargament unguiculats, carena *apenes encorbada, obtusa;* llegum *ovada,* comprimida, petita, apiculada, 1-2-sperma; llevors ovoides, llises; planta molt polimorfa, essent freqüent les races *flaviflóra* i *rubriflóra.*

Raça *A. vulnerarioídes Bonj.* — Planta de 5-10 cm., coberta d'un toment blanc, estès; capítols terminals bastant grossos, fulles 3-5 foliolades.

Geografia. — Boscos àrids i pastures seques de les muntanyes: Comuna des de la costa fins a Nuria.

La raça *A. vulnerarioídes Bonj.*—A Cambredases (Gaut.); vall d'Eine (Oliver, ex Rouy); vall d'Aràn, Coma Gireta (Llen.).—Maig-Jul.

Anthyllis montana

639. — A. montana L.

(montanus, *de* mons, montis, *per la seva estació.)*

Planta cespitosa, subllenyosa a la base, de rizoma tortuós, ramificat, que produeix branques ascendents de 1-3 dm., piloso-eriçades, subàfiles; fulles imparipinnades, la major part radicals, amb 8-15 parells de folíols oblongs o bé ovato-cuneïformes, petits, mucronats, vírido-cendrosos, piloso-eriçats; flors *purpurines*, en espessos *capítols terminals solitaris*, llargament pedunculats i acompanyats a la base de 2 *bràcties* foliàcies sentades, multipartides a guisa d'involucre; calze *tubulós*, pelut, amb 5 divisions alenades, quasi iguals, *piloso-barbudes, iguals al tub;* estandard ovat amb el llim 2 *veg. més llarg que la ungla*, carena obtusa, dèbilment encorbada; llegum ovoide, petita, exserta per ruptura del calze, glabra, apiculada, monosperma; llevors subglobuloses, llises.

Geografia.—Llocs pedregosos i pastures seques de les muntanyes: Cim del Montserrat, a S. Jeroni, r. (1); boscos de Ribes i Queralbs; de Nuria al Puigmal; altures del Bergadà, Corbera i Tagast; Rasos de Peguera; abundant a Coll de Jou; cim del Montsant. = Setcases, Puigsacau, S. Llorenç dels Piteus (Isern!); N.ª D.ª del Mont, Requesens, Salines, Talaxà, Foxera (Vay.); Costabona (Gaut.); Artíes de la Vall d'Aràn; Peñablanca (Zett.); roques del Pla de Beret (Llen.!).—Maig-Ag.

Anthyllis Barba-Jovis

640. — A. Barba-Jovis L.

(barba Jovis, *en Plini nom d'una mata o arbust.)*

Arbust de 3-10 dm., dret, ramificat, amb les branques flexuoses, àlbidosedós, molt fullós; fulles imparipinnades, de pecíol embeinador, amb 4-9 parells de folíols peciolulats, trasovato-oblongs o linears, mucronulats, tomentoso-sedosos, iguals; flors *d'un groc clar, en capítols terminals geminats*, i altres axil·lars solitaris, pedunculats i acompanyats a la base *d'una bràctia* foliàcia, sentada, tripalmatisecta; calze *tubulós, piloso-sedós*, amb 5 divisions triangular-alenades, quasi iguals, piloses, però no *barbudes*, iguals a la *meitat del tub;* estandard ovat, amb el llim *igual a la ungla;* carena obtusa, dreta; llegum oblonga, acuminada, glabra, monosperma; llevors ovoides, llises.

Geografia.—Roques marítimes de la regió mediterrània: com espontània en alguns jardins (Csta.); Provença (G. et G.); prop de Tolón (Compñ.! in Hb. Cad.).—Abr.-Juny.

(1) El 12 de Jul. de 1909 encara vam veure amb el P. Marcet un parell de mates prop de la Miranda; però tot fa creure que no tardarà aquesta especie a desaparèixer del Montserrat.

Gènere 174. — PHYSANTHYLLIS Boiss.

(Grec φῦσα, bufeta, i ἀνθυλλίς; pel calze vesiculós.)

Flors groguenques, en glomèruls axil·lars de 2-6 flors formant llargs raïms espiciformes, fullosos, terminals; calze pelut, *vesiculós* després de l'antesi, amb 5 dents alenades, piloso-pestanyoses, iguals, 4-5 veg. més curtes que el tub; estandard àlbido-groguenc, pubescent, amb el llim trasovat, la meitat més curt que la ungla; ales groguenques, carena blanca, tacada de vermell a l'àpex, apiculada; estams diadelfes, amb els filaments superiorment dilatats; llegum oblonga, contreta i com estrangulada al mig, inclosa, peluda, disperma; llevors grosses, oblongues, tuberculoses: herbes anuals, de troncs ajaguts, de 1-5 dm., pilosos, fulles imparipinnades, curtament peciolades, amb 3-5 folíols ovats, pubescents, apiculats, oposats o alterns, el terminal molt més gran.

Physanthyllis tetraphylla

641. — Ph. tetraphylla Boiss. — Anthyllis tetraphylla L.

(de τετρα- quatre, i φύλλον, fulla, pel nombre de folíols.)

Sinonimia. — Llentía silvestre; *cast.* hierba capitana.

Geografía.—Terres cultivades i incultes àrides: Freqüent al litoral i al Vallès; al Penedès; alt Empordà. = Fins a Girona (Isern!); internant-se cap a Vilarnadal, Campmany i Sagaró (Vay.); Figueres (Sen.); S. Julià del Llor i S. Climent d'Amer, r. (Cod.).—Abr.-Juny.

Gènere 175. — DORYCNIOPSIS Boiss.

(De *Dorycnium* i ὄψις, aspecte, per la seva semblança amb aquella planta.)

Flors rosades, molt petites, en capítols espessos, axil·lars, terminals, llargament pedunculats, formant panotxa; calze acampanat, 5-fid; dents triangular-acuminades, més curtes que el tub, poc o gens acrescent després de l'antesi; estandard bruscament contret en ungla a la base, carena obtusa, estams diadelfes, amb els filaments no dilatats a la part superior; llegum petita, ovoide, inclosa, glabra, indehiscent, monosperma; llevors petites, llises; plantes perennes, herbàcies, de rizoma prim, llarg, ramificat; troncs de 2-6 dm., drets, ramificats, prims, paucifolis, glabrescents; fulles imparipinnades, les inferiors peciolades, les superiors subsèssils, amb 2-4 parells de folíols peciolulats, oblongs o linears, apiculats, iguals, glabres per sobre i pubescents per sota.

Dorycniopsis Gerardi

642. — D. Gerardi Boiss. — Anthyllis Gerardi L. — Dorycnium procumbens Lapeyr.

(Dedicada a Gerard; procumbens, *de* procúmbere, *pels seus troncs febles.)*

Sinonimia. — *Cast.* pitiflor menuda, barba de portuguès.

Geografia. — Costes seques i terres cultivades de la regió mediterrània: Litoral de l'Empordà cap a Palafrugell i a l'altra banda del Ter (Csta.); boscos de sureres i prats de la Junquera, Campmany i Vilarnadal (Vay.! in Hb. Cad.); Prats de Molló i Colliure (Lap.); Port-Vendres (Roussel, ex Rouy). — Maig-Jul.

Gènere 176. — MEDICÁGO L.

(Grec μηδική, nom de l'aufals en Diosc., per haver estat importat de la Media, i la terminació *ago,* que veiem usada en moltes plantes.)

Flors grogues, rarament violades, en raïms axil·lars umbel·liformes, solitaris o geminats; calze acampanat, 5-dentat; corol·la caduca, estantard dret, ales lliures per la part anterior, carena obtusa, estams diadelfes, amb els filaments no dilatats a l'àpex; llegum exserta, reniforme, falciforme o helizoidal, llisa, tuberculosa o espinosa, mono-, polisperma; llevors ovoides, comprimides; plantes quasi sempre herbàcies, de fulles 3-foliolades, amb estípules peciolars.

1 { Llegum reniforme, monosperma, cares amb nervis concèntrics; peduncles llargs, filiformes; flors molt petites (2-3 mm.), folíols trasovats, enters o denticulats . . . . **643. M. lupulina.**
{ Llegum falciforme, anular o helizoidal, polisperma; peduncles generalment curts, no filiformes; flors més grans . . . . 2.

2 { Plantes llenyoses o subllenyoses, estil molt més llarg que l'ovari abans de l'antesi . . . . 3.
{ Plantes herbàcies, anuals, estil més curt que l'ovari abans de l'antesi . . . . 8.

3 { Carena tant o més llarga que l'estandard, llegum anular; plantes arbustives . . . . **644. M. arbórea.**
{ Carena més curta que l'estandard, llegum falciforme o helizoidal; plantes de rizoma llenyós, herbàcies . . . . 4.

4 { Llegum falciforme, pubescent, 2-5-sperma; peduncles més llargs que les fulles, flors grandetes, nombroses; folíols linear-oblongs-cuneïformes . . . . **645. M. falcata.**
{ Llegum helizoidal . . . . 5.

5 { Peduncles aristats, raïms pauciflors (3-8), folíols suborbiculars o trasovats . . . . 6.
{ Peduncles no aristats, raïms multiflors, folíols oblongs o linears. 7.

6 { Llegum molt foradada, amb el marge extern prim, carenat; divisions calicinals més llargues que el tub; planta vellosa o pubescent, **646. M. suffruticosa.**
{ Llegum apenes foradada, amb el marge extern engruixit; divisions calicinals tan llargues com el tub; planta glabra. **647. M. leiocarpa.**

7 Llegum glabra o pubescent, de 1-2'5 espires, amb el marge carenat, agut; peduncles més llargs que les fulles, flors violades o blanques, en raïms oblongs; planta vírido-glabrescent . **648. M. sativa.**
Llegum tomentosa, de 2-3 espines, amb el marge ample, obtús; peduncles almenys iguals a la fulla, flors grogues en corimbus umbelliforme; planta àlbido-tomentosa . . . . **649. M. marina.**

8 Cares de la llegum sense nervi extramarginal . . . . **9.**
Cares de la llegum amb nervi extramarginal . . . . **11.**

9 Llegum globulosa, de bases arrodonides, de 6-10 espires, amb espines llargues, entrecreuades i pèls glandulífers . . **650. M. ciliaris.**
Llegum lenticular o hemisfèrica, de 3-6 espires, inerme . . . **10.**

10 Llegum lenticular, glabrescent, de 2-5 espires, de bases convexes, amb nervis radicants, estípules laciniato-pectínies. **651. M. orbicularis.**
Llegum hemisfèrica, subpiloso-glandulosa, de 5-6 espires, de base superior còncava, reticulada, estípules dentades. **652. M. scutellata.**

11 Llegum oculta al fons del calze després de l'antesi, formada a la maturitat d'espires apretades, de marge gruixut, inerme o amb espines rarament assolcades a la base . . . . **12.**
Llegum visible per entre les dents del calze després de l'antesi, formada a la maturitat d'espires fluixes, amb espines assolcades a la base. **19.**

12 Llegum discoidal o cilíndrica, de bases planes . . . . . . **13.**
Llegum ovoide o globulosa, de bases generalment convexes . . **16.**

13 Peduncles de 2-4 flors, aristats, més llargs que les fulles . . . **14.**
Peduncles de 1-2 flors, aristats, més curts que les fulles . . . **15.**

14 Llegum discoidal, molt deprimida, de 6-7 mm. diàmetre, amb les bases llises, brillants, de 5 espires, la terminal inerme, les altres amb espines apretades, reflexes; marges prims, estípules dentades, **653. M. disciformis.**
Llegum discoidal o cilíndrica, de 4-5 mm., amb les bases planes, reticulades, de 3-4 espires, inermes o amb espines separades; marges gruixuts, estípules laciniades . . . . . . **654. M. littoralis.**

15 Llegum cilíndrico-discoidal, amb les bases llises, marge carenat, ornat d'espines còniques, estípules laciniades. **655. M. tribuloídes.**
Llegum cilíndrica, amb espines curtes, gruixudes a la base, aplicades a l'espira següent; estípules amb les lacinies més amples, **656. M. tentaculata.**

16 Peduncles no aristats, llegum pubescent, que es torna glabra a la maturitat, de 5-6 espires, de marges gruixuts, inermes o espinosos, **657. M. turbinata.**
Peduncles aristats . . . . **17.**

17 Peduncles de 2-8 flors, llegum glabra, ovoide, de base plana, de 4-6 espires, amb el marge alveolat, a la fi pla, engruixit, tuberculós, 658. **M. tuberculata.**
Peduncles de 1-6 flors, llegum pubescent-glandulosa, subcilíndrica, convexa pels dos caps, amb el marge gros, arrodonit, ornat d'espines còniques, gruixudes . . . . 18.

18 Llegum de 4-6 espires, més alta que ampla, espines i marge de la llegum no assolcats, peduncles de 1-6 flors . 659. **M. rigídula.**
Llegum de 3-4 espires, més ampla que alta; espines i marge de la llegum ordinariament assolcats, peduncles de 1-3 flors, 660. **M. depressa.**

19 Llegum subglobulosa, peduncles aristats . . . . 20.
Llegum discoidal o subcilíndrica, de bases reticulades, peduncles no aristats . . . . 21.

20 Llegum petita, pubescent, de 3-5 espires, de marge estret, obtús, amb espines dretes, alenades, ganxudes; estípules enteres o dentades, 661. **M. mínima.**
Llegum el doble grossa, glabra, de marge ample, còncau, amb espines dístiques arquejades cap enfora; estípules dentades, folíols ordinariament amb una taca negra cordiforme . . 662. **M. maculata,**

21 Peduncles de 1-2 flors, molt més curts que la fulla; llegum apenes pubescent . . . . 663. **M. praecox.**
Peduncles de 1-8 flors, tan llargs com la fulla; llegum glabra . 22.

22 Llegum de 4-6 mm. diàmetre, discoidal, amb 1'5-3'5 espires, 664. **M. polycarpa.**
Llegum de 7-10 mm., diàm., discoidal o subcilíndrica, amb 2-4 espires, 665. **M. lappácea.**

Medicágo lupulina

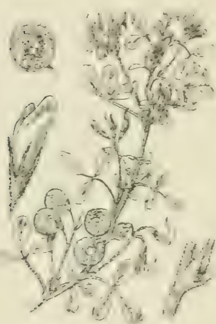
643. — M. lupulina L.

(Lupulina, *de* lúpulus, *la planta* cervesa: *tal vegada per la feblesa i flexibilitat dels seus troncs, que recorda la semblança amb aquesta planta.)*

Bienal, tronc de 2-5 dm., ajagut o ascendent, angulós, ramificat, pubescent; folíols *trasovats* o *subrombals,* superiorment denticulats; estípules semiovato-acuminades, nervudes, enteres o denticulades; flors *grogues,* molt petites (2-3 mm.), nombroses, en raïms ovoides, espi-

ciformes; peduncles molt més llargs que les fulles, filiformes, no aristats; divisions calicinals *alenades*, com els pedicels, *més llargues que el tub;* corol·la *més llarga que el calze*, llegum *reniforme*, glabra, negra a la maturitat, amb les cares ornades de *nervis prominents arquejats, obliquament concèntrics*, monosperma; llevor ovoide, amb un tubercle prop del llombrígol.

Geografia.—Comuna per terres arenoses cultivades o incultes de tot el país, des del litoral a l'Urgell i regió pirenenca. Al Vallès abunda la *subv. integristípula Rouy.*—Maig-Set.

Medicágo arbórea

644. — M. arbórea L.

(de arbor, árboris, *arbre, per ser planta arbustiva.)*

Arbust de 5-10 dm., ramificat, fullós, sedós, canescent; folíols trasovats o bé obcordiformes, denticulats i truncats o mucronulato-escotats a l'àpex: estípules lanceolato-acuminades, enteres, molt més curtes que el pecíol; flors *grogues*, grans (10-14 mm.), en capítols axil·lars, generalment *multiflors;* peduncles més llargs que les fulles, divisions calicinals alenades, *iguals al tub*, com els pedicels; carena *recto-ascendent, més llarga que les ales i tant o més que l'estandard;* estil *tan llarg com la corol·la i molt més* que l'ovari; llegum *anular*, molt comprimida, estipitada, *reticulato-pubescent*, polisperma; llevors reniformes, pubescents, separades per embans.

Geografia. — Procedent d'Italia i de l'Orient, cultivat al jardí de l'Universitat de Barcelona, i bastant freqüent com a subespontani per llocs pedregosos i muralles en temps de Desmoul. *(sec. Wk.)*, ha estat retrobat per Sen. perfectament naturalisat al vessant meridional del Tibidabo.—Març-Maig.

Medicágo falcáta

645. — M. falcáta L.

(del llatí falx, falcis, *la falç, per la seva llegum falciforme.)*

Sinonimia. — Aufals bord; *cast.* mielga loca.

Perenne, de 3-7 dm., rizoma llenyós, llarg i ramificat; troncs ajaguts, estriats, pubescents, molt ramificats; folíols *linear-oblongo-cuneïformes*, truncato-denticulats a l'àpex; estípules

lanceolato-alenades, flors *grogues*, grans, en raïms multiflors, terminals, sostinguts per peduncles *més llargs que les fulles;* pedicels filiformes, més llargs que el tub del calze; estandard ovat, amb estríes brunes, més llarg que les ales, iguals a la carena; llegum *falciforme, pubescent,* acuminada, 2-5-spermes; llevors grogues, ovato-cordiformes.

β *cyclocarpa Hy.* — *M. falcato-sativa Rchb.* — Flors al principi grogues, després verdoses, a la fi violades; llegum subanular, glabrescent.

Geografia.—Comuna per marges i vores de camins: s'estén fins a Vich (Masf.) i per tot l'Empordà (Vay.); Camprodón (Bub.); S. Climent d'Amer (Cod.); Prats de Molló (Lap.). Al Vallès no escassa la β *cyclocarpa Hy.*—Abr.-Juny.

Medicágo suffruticosa

646. — M. suffruticosa Ram.

(de sub i frutex, frúticis, arbust, del seu rizoma llenyós.)

Sinonimia. — Melgons (a Castellar de N'Huch).

Perenne, cespitosa, rizoma llenyós, ramificat, troncs de 5-25 cm., nombrosos, ajaguts, ramificats, molt fullosos; folíols inferiors obcordiformes, els superiors trasovats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, acuminades, denticulades; flors *grogues,* en petits *raïms subumbel·liformes,* axil·lars; peduncles aristats, iguals o més llargs que les fulles; pedicels més llargs que el tub del calze; dents del calze lanceolato-alenats, més llargues que el tub; estandard més llarg que les ales, que ho són més que la carena; llegum petita, helizoidal, *amb 2-3 volts d'espira, molt foradada a l'eix,* amb el *marge prim, carenat,* venoso-anastomosada, polisperma; llevors oblongo-reniformes.

β *villosa Benth.* — Planta pilosa en totes ses parts.

Geografia. — Roques i llocs pedregosos de tot el Pirineu i les seves estribacions: Ribes, Queralbs, Nuria; abundant a Bagà i Castellar de N'Huch. = Cadí (Bub.); Plana de Vich, r. (Masf.!); muntanyes de Mörens, Comabella, Tragurà, Massanet de Cabrenys, Porthús, Castelló d'Empuries (Vay.); Requesens (Sen.); Serra de Benasc, Penyablanca, Castanesa (Zett.); Salardú, Vall de Tredós, Port de la Furqueta (Timb.); Port de Pallars (Llen.!); cap a la Seu d'Urgell (Bth.), Vall d'Eine (Lap.).

La β *villosa Benth.* — A la serra del Cadí (Csta.), i més abundant que el tipus a les altes valls dels Pir. Or. (Rouy).—Juny-Ag.

Medicágo liocarpa

647.—M. liocarpa Benth.—Subsp. de l'anterior apud Rouy, var. β leiocarpa apud Urb.

(del grec λεῖος, *llis o glabre, i* καρπός, *fruit, per la seva llegum glabra.)*

Perenne, rizoma llenyós, troncs ajaguts, glabres, molt fullosos, folíols trasovats o el·líptics, denticulats; estípules ovades, denticulades, *no acuminades;* flors grogues, més petites, en raïms subumbel·liformes; peduncles prims, a la fi *bastant més llargs que les fulles;* pedicels més llargs que e[l] tub del calze, amb els lòbuls *tan llargs com el tub;* llegum petita, *helizoide-discoidal, glabra, apenes foradada, de* 2-3'5 *espires,* amb el marge *un poc engruixit,* oligosperma; llevors ovades.

Geografia.—Llocs pedregosos i calissos de la regió mediterrània: al Penedès; des de Viloví a Torrelles de Foix, Pontons, fins al Puig dels Carbons, al peu de la Plana d'Ancosa.= Olesa de Bones-Valls (Trem., ex Csta.).—Maig.

Medicágo sativa

648.—M. sativa L.

(llatí sativus, *que se sembra, per ser especie cultivada.)*

Sinonimia. — Alfals, aufals; *cast.* alfalfa, mielga.

Perenne, rizoma llenyós, pregón, ramificat, troncs de 3-7 dm., drets o ascendents, glabrescents; folíols oblongs o trasovats, denticulats a l'àpex o truncato-mucronulats; estípules lanceolato-acuminades, dentades a la base; flors *violades* o *blavenques,* grans, en raïms *multiflors, oblongs;* peduncles *més llargs que les fulles,* pedicels quasi iguals al tub del calze, estandard ovat, llargament estriat, més llarg que les ales, que ho són tant com la carena; llegum *helizoidal, de* 2-3 *espires, foradada, glabrescent,* reticulato-venosa, polisperma; llevors ovades.

Geografia.—Cultivada i subespontània per terres argiloso-calisses.—Maig.

Medicágo marina

649. — M. marina L.

(marinus, *del mar, per la seva estació.)*

Sinonimia. — *Cast.* mielga marina o boyuna.

Vivaç, rizoma llenyós, ramificat, llargament *cundidor;* troncs *albo-tomentosos,* ajaguts o ascendents, de 1-4 dm.; folíols petitets, trasovato-cuneïformes, truncato-denticulats a l'àpex; estípules ovato-acuminades, flors d'un groc daurat, bastant grans, en corimbus multiflors umbel·liformes; peduncles un poc més llargs que les fulles, pedicels més curts que el tub del calze, estandard ovat, quasi el doble llarg que les ales, que ho són més que la carena; llegum *subcilíndrica,* de 2-3 espires, *foradada, tomentosa,* de marge *gruixut, obtús,* espinós o tuberculós; llevors *reniformes.*

β *tuberculata Rouy.* — Llegum ornada de petits tubercles ocultats pel toment.

Geografia. — Arenys marítims: Comuna per tot el litoral, predominant la β *tuberculata Rouy.*—Maig-Juny.

Medicágo ciliaris

650. — M. ciliaris Willd.

(de cilium, *pestanya, per les espines llargues i febles de la seva llegum.)*

Anual, tronc de 2-4 dm., ajagut o ascendent, angulós, ramificat des de la base, glabrescent; folíols trasovats, denticulats a la meitat superior; estípules ovato-lanceolades, acuminades, laciniades; flors *grogues,* petites; peduncles aristats, 1-3 flors, més curts que la fulla; pedicels poc més llargs que el tub del calze, estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *subglobulosa, arrodonida als dos caps, gran, pubescent-glandulosa, de* 6-10 *espires, amb espines llargues, esteses i entrecreuades;* llevors oblongo-reniformes, grans.

Geografia. — Regió mediterrània i terres ± sorrenques de l'interior: Camins de les hortes al NO. de Lleida. = Castelló i Roses (Vay.); roques de Montlluís (Lap.); Pir. Or. (Massot, Gaut.). — Maig-Juny.

Medicágo orbicularis

651. — M. orbicularis All.

(de orbis, *cercle; per la forma de la llegum.)*

Sinonimia. — Acordions; cast. carretillas, mielga de caracolillo.

Anual, troncs de 2-6 dm., ajaguts, angulosos, glabrescents, ramificats des de la base; folíols trasovato-cuneïformes, truncato-escotats, denticulats a l'àpex; estípules *laciniato-pectinades,* flors *grogues,* petites; peduncles 1-3-flors, aristats, ordinariament més curts que les fulles; pedicels més llargs que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, una veg. més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *lenticular, glabrescent, grossa, convexa pels dos caps, de 2-5 espires, amb nervis radiants, anastomosats, de marge prim, foliaci,* que es torna negra a la maturitat; llevors subovades, xagrinades, 4-5 *a cada espira.*

Geografia. — Comuna per terres de conreu i llocs herbosos des de la Costa fins al Pirineu. – Maig-Juny.

Medicàgo scutellata

652. — M. scutellata All.

(forma diminutiva de scutum, *escut; per la forma de la llegum.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., ajagut o ascendent, angulós, pubescent, glandulós, ± ramificat; folíols trasovats, denticulats als dos terços superiors; estípules ovato-acuminades, denticulato-laciniades a la base; flors grogues, mitjanes; peduncles ordinariament 1-flors, llargament aristats, més curts que la fulla; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa un poc les ales; llegum *gran, hemisfèrica, de 5-6 espires, còncava a l'àpex, piloso-glandulosa,* glabra a la maturitat, reticulada; llevors grans, llises, reniformes, 2 *a cada espira.*

Geografia. — Llocs pedregosos, àrids: Terrassa, vores de la Riera del Palau i vinyes de Vista-Alegre, r.; a l'Urgell, abundant als sembrats de Menàrguens. = Camps del litoral, Esparraguera i Olesa (Csta.); terra baixa d'Aragó (Losc. et Pardo). – Abr.-Maig.

Medicágo disciformis

653. — M. disciformis DC.

(llatí discus, *disc, i* formis, *desinencia que indica la forma; per la que té la llegum.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, angulós, pubescent, ramificat; folíols petits, trasovato-cuneïformes, truncato-denticulats; estípules ovato-acuminades, dentades a la base; flors *grogues,* petites; peduncles 1-4-flors breument aristats, més llargs que la fulla; pedicels més llargs que el tub del calze, dents alenades, glanduloses, més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *mitjana, glabra, discoidal, de bases planes, lluents, de* 5 *espires molt apretades, amb llargues espines ganxudes,* exceptada l'espira superior, que és *inerme;* llevors petites, oblongues, no reniformes.

Geografia. — Llocs àrids del migdía: vessant meridional del Tibidabo, al peu de Nova Betlem, no escassa (Sen.!, Llen.!, Cad. 22 Maig 1910). = A l'Empordà, a Massanet; Barcelona (Vay.).

Medicágo litoralis

654. — M. litoralis Rohde.

(de litus, litoris, *la vora de la mar: per la seva estació.)*

Anual o *bienal,* tronc de 1-4 dm., ajagut, angulós, pubescent, ramificat; folíols trasovato-cuneïformes, truncato-denticulats; estípules ovato-lanceolades, *laciniato-pectinades;* flors grogues, petites; *peduncles 2-4-flors, aristats, més llargs que les fulles;* pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-linears, més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *petita, discoidal o cilíndrica, de bases planes i reticulades, de* 3-4 *espires, iguals, de marge gruixut, obtús,* amb espines o sense; llevors *oblongo-reniformes.*

α *longiseta DC.* — Espines més llargues que el diàmetre del fruit.

β *breviseta DC.* — Espines iguals al diàmetre de la llegum o més curtes.

γ *inermis Rouy.* — Espines reduídes a petits tubercles o nul·les.

Raça *M. cylindrica DC.* — Llegum marcadament cilíndrica, amb 5-6 espires espesses, apretades.

Geografia. — Litoral del Mediterrani: Comuna des de les Costes de Garraf i més avall fins al Cap de Creus, amb les var. α, β i γ, i subvar. *dextrorsa* i *sinistrorsa*. – La raça *M. cylindrica DC.*, β *breviseta*, subv. *dextrorsa Rouy*, al litoral del Prat. – Maig-Jul.

V. *La Circumnutación* del Gèn. *Medicago*, Mem. de la R. Academia de Ciencias de Barcelona, vol. V, n.° 12, 1905.

Medicágo tribuloides

655. — M. tribuloídes Desr.

(de Tríbulus, *una zigofilia; a causa de certa semblança de les fortes espines de la seva llegum amb el fruit d'aquella planta.)*

Anual, troncs de 2-4 dm., ajaguts o ascendents, angulosos, pubescents, ramificats des de la base; folíols trasovato-cuneïformes, truncato-denticulats; estípules lanceolato-acuminades, *laciniades;* flors *grogues*, petites; peduncles 1-3-flors, aristats, *tant o més llargs que les fulles;* pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, una veg. més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa una mica les ales; llegum *mitjana, cilíndrica, discoidal, de* 4-6 *espires, de bases planes, llises, no reticulades*, de marge *carenat, amb fortes espines rectes, divergents;* llevors oblongues, subreniformes.

α *vulgaris Rouy.* — Espines divergents, més llargues que el diàmetre de la llegum, rectilínies.

γ *rectiúscula Rouy.* — Espines dretes o quasi aplicades, més curtes que el diàmetre, rectilinies.

Geografia.—Llocs cultivats i paratges herbosos: Litoral, Vallès, Bages; Figueres i altres punts de l'alt Empordà. Les dugues var. amb subv. *dextrorses* i *sinistrorses*, als voltants de Terrassa.—Maig-Juny.

Medicágo tentaculata

656.—M. tentaculata Willd.—M. truncátula Gaertn., raça de l'anterior apud Rouy.

(de tentáculum, *tentacle; per la forma de les espines de la llegum;* truncátula, *forma dimin. de* truncatus, *truncat, per la llegum cilíndrica.)*

Molt afí de la precedent, se'n distingeix pels folíols trasovats, amplament cuneïformes; estípules més amplament laciniades que en l'anterior, peduncles ordinariament 2-flors,

quasi sempre *més curts* que les fulles; llegum marcadament *cilíndrica, d'espires apretades, de marge gruixut, obtús*, amb espines curtes, gruixudes a la base, paral·leles a l'eix de la llegum i aplicades a l'espira seguent.

var. *microcarpa Sen.* (Bull. géogr. bot., 1911). — Llegums la meitat més petites que el tipus.

Geografía. — Vores dels camins i llocs pedregosos àrids: Cordillera litoral, Valldoreix, Vallès, Gelida, Penedès, Bages, baix i alt Empordà, amb les subv. *dextrorsa* i *sinistrorsa* Rouy.

La var. *microcarpa Sen.*—A la serra de Roses, vessant de Cadaqués (Sen.).—Maig-Juny.

N. B. Aquesta és la planta que erroniament figura a la *Flora del Vallès* amb el nom de *M. murex Willd.*, la qual amb idèntica denominació i procedent igualment dels voltants de Terrassa, figura a l'herbari de Costa.

Medicágo turbinata

657. — M. turbinata Willd. — M. muricata Benth.

(de turbo, túrbinis, *la baldufa, per la forma del fruit;* muricatus, *de* murex, múricis, *obriulls, per les espines de la llegum.)*

Anual, troncs de 2-7 dm., ajaguts, angulosos, pilosos o pubescents, ramificats; folíols trasovats o rombo-cuneïformes, denticulats a la meitat superior; estípules ovato-acuminades, dentato-laciniades; flors *grogues*, petites; peduncles 1-5-flors, no aristats, els fructífers més llargs que la fulla; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-acuminades, més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *bastant gran, ovoide, arrodonida als caps, pubescent, glabrescent a la maturitat, de* 5-6 *espires apretades, de vores gruixudes, inermes, tuberculoses o espinoses;* llevors *grans, oblongo-reniformes.*

α *inermis Aschers.* — *M. elegans Burn.* — Llegum inerme, de vores rugoses o subtuberculoses.

β *breviseta Rouy.* — Llegum amb espines curtes i dretes.

γ *aculeata Moris.* — *M. muricata Benth.* — Llegum amb espines quasi tan llargues com el radi.

Geografía. — Camps, marges i llocs herbosos: Litoral, Vallès, Bages i alt Empordà. Es troben les tres var. amb les subv. *dextrorsa* i *sinistrorsa*, però es veuen tots els trànsits entre la α *inermis* i la γ *aculeata*, no essent cosa rara trobar-les en un meteix individu, i això prova l'escassa consistencia d'aquestes varietats.—Abr.-Juny.

658. — M. tuberculata Willd.

Medicágo tuberculata

(de tubérculum, *tubercle; pels que presenta la llegum.)*

Anual, tronc de 2-4 dm., ajagut o ascendent, angulós, pubescent, ramificat; folíols inferiors trasovats, truncato-escotats, els superiors rombals, denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-acuminades, dentades a la base; flors *grogues,* petites; peduncles 2-6-flors, aristats, iguals o més llargs que les fulles; pedicels *més curts* que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, 1 veg. més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *glabra, ovoido-subcilíndrica, de base plana i àpex convex, de* 4-6 *espires apretades, de marge gruixut, alveolat, tuberculós o* espinós; llevors *molt arquejades.*

α *vulgaris Moris.* — Llegum amb tubercles espiniformes que s'engruixeixen, acabant per obliterar els alvèols a la maturitat.

Geografia.—Vores de camins i llocs herbosos: Gavà, Terrassa i Gelida, sense ser comuna.=Castelldefels, pla de Barcelona i turons veïns (Csta.); Pir. Or., al Pla de les Forques (Gaut.).—Maig.

N. B. La planta que havem observat pertany a la α *vulgaris Moris.,* subv. *dextrorsa Rouy.*

659.—M. Gerardi Willd.—M. rigídula Desr.

Medicágo Gerardi

(dedicada a Gerard; rigídula, *forma diminutiva de* rígidus, *dret, inflexible; per les espines còniques del fruit.)*

Anual o *bienal,* tronc de 1-4 dm., ajagut o ascendent, angulós, pilós o pubescent, ramificat; folíols inferiors obcordats, els altres trasovato-cuneïformes, tots truncato- o emargenato-denticulats; estípules ovato-lanceolades, laciniades; flors *grogues,* petites; peduncles 1-6, ordinariament 1-2-flors, *aristats,* iguals o poc més llargs que les fulles; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, poc més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum mitjana, *pubescent-glandulosa, en forma de bota, de* 4-6 *espires, arrodonida pels caps,* de marge *gruixut,* no *assolcat,* amb *espines còniques, ganxudes;* llevors *oblongues, no arquejades.*

Geografia. — Camps, marges i llocs herbosos: Al Vallès, Penedès, Bages, prov. de Tarragona, a Cornudella, i de Girona a Figueres i Castelló d'Empuries.=Prats de Rei (Puigg.); S. Julià del Llor, r. r. (Cod.).—Maig-Juny.

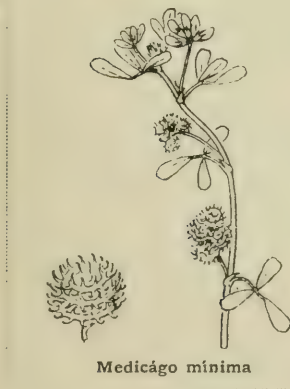

Medicágo depressa

660. — M. depressa Jord.—M. rigídula Desr., subsp. M. agrestis Ten.

(depressus, *de* deprímere, *aplastat, per la seva llegum aplanada o subdiscoidal.)*

Molt afí de l'anterior, se'n distingeix desseguida per la llegum més *grossa* (8-10 mm. diàm.), *subdiscoidal,* quasi plana als caps, pubescent-glandulosa al principi i glabrescent a la maturitat, amb 3-4 *espires sinistrorses, fluixes,* les dels caps molt més petites; marge *assolcat,* igual que la base de les espines.

Geografia.—Assenyalada com a rara per Rouy a la regió mediterrània, l'havem observada per paratges herbosos del litoral de Barcelona; al Vallès, Terrassa, Mollet i Montalegre; a l'Urgell, cap a Ibars; al baix Empordà, Vidreres, Sils *et alibi.*—Maig-Juny.

Medicágo mínima

661. — M. mínima Grufberg.

(superlatiu irregular de parvus, *que té per comparatiu* minor; *per raó de la seva llegum molt petita.)*

Anual, fronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, angulós, pubescent o pilós, ramificat; folíols petits, els inferiors obcordats o suborbiculars, els altres oblongo-cuneïformes, denticulats a l'àpex; estípules ovato-lanceolades, ordinar. *enteres;* flors *grogues,* petites; peduncles 1-flors, *aristats, filiformes,* poc més llargs que les fulles; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-alenades, iguals al tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *petita, globulosa, pilosa* o *pubescent, de* 3-5 *espires,* amb el marge *estret, obtús* i *nombroses espines dretes, alenades, ganxudes, assolcades a la base;* llevors *reniformes.*

α *vulgaris Urb.* — Espines de l'espira poc més llargues que la meitat de la llegum.

β *longiseta DC.* — Espines ostensiblement més llargues que el diàm. de la llegum.

Geografia.—Comuníssima per terrenys pedregosos o arenosos àrids, des de la costa fins al Pirineu. Al Vallès, ultra la α *vulgaris Urb.,* amb alguna subv., es troba la β *longiseta DC.*

Medicágo maculata

662.—M. maculata Willd.—M. Arábica All.

(de mácula, *taca, per les que generalment tenen els seus folíols;* Arábicus, *de la Arabia, per la seva habitació.)*

Anual, tronc de 2-6 dm., ajagut, angulós, pubescent o un poc pilós, sobre tot a la base, no gaire ramificat; fulles llargament peciolades, folíols amplament trasovats, truncato-denticulats a l'àpex, ordinar. amb una taca negrosa cordiforme al mig; estípules *ovato-acuminades, inciso-dentades;* flors *grogues,* petites; peduncles 2-5-flors, aristats, més curts que les fulles; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-acuminades, una veg. més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum grandeta, *glabra, subglobulosa, de 4-7 espires, de cares planes, quasi sense venes, amb moltes espines dístiques, assolcades a la base, entrecreuades, arquejades cap a fòra, no ganxudes;* llevors *reniformes.*

Geografia.—Terres de conreu i llocs incults herbosos: Al litoral, Vallès, Penedès, Figueres, Sils, Vidreres. = Vich (Masf.); Sta. Coloma de Farnès, Sagaró (Vay.); infesta els camps de la Sellera (Cod.).—Abr.-Juny.

Medicágo praecox

663.—M. praecox DC.

(llatí praecox, praecócis, *prematur; per ser planta primerenca.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., prostrato-difús, prim, angulós, pubescent; folíols petits, obcordiformes o trasovato-cuneïformes, truncato- o emarginato-denticulats; estípules ovato-acuminades, *laciniades;* flors *grogues,* petites; peduncles 1-2-*flors, no aristats, molt més curts que les fulles;* pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-linears, iguals al tub; estandard més llarg que la carena, que sobrepassa les ales; llegum *petita, discoidal,* de bases *venoso-reticulades, glabrescent,* que no's torna negra a la maturitat, de 2-3 *espires,* de *marge prim,* amb un rengle d'espines *alenades, ganxudes,* esteses a cada banda; llevors reniformes.

Geografia.—Llocs àrids de la regió mediterrània: Litoral llevantí, Caldetes, Cadaqués = Mataró (Ferr.!); Roses (Sen.); Castelló, la Selva, Barcelona (Vay.); entre Cadaqués i la Selva (Bub.).—Març-Maig.

Medicágo polycarpa

664.—M. polycarpa Willd.—M. híspida Gaertn.

(de πολύς, molt, i καρπός, fruit; pel nombre de llegums que porten els peduncles; híspidus, *pelut, perquè algunes vegades la planta ho es més o menys.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., ajagut o ascendent, angulós, glabre, ramificat; folíols obcordiformes o amplament trasovato-cuneïformes, truncato-denticulats; estípules ovato-lanceolades, *laciniades;* flors grogues, petites; peduncles 3-8-flors, *no aristats,* aproximadament iguals a les fulles; pedicels tan llargs com el tub del calze, dents lanceolato-linears, una veg. més llargues que el tub; estandard més llarg que la carena, *sobrepassada* per les ales; llegum *petita* (4-6 mm. diàm.), glabra, *discoidal,* de bases molt *venoso-reticulades, de* 2-4 *espires, fluixes,* de marge *prim, amb un rengle d'espines o tubercles per banda,* negrosa a la maturitat; llevors reniformes o bé oblongo-subcuneïformes.

subsp. *M. polymorpha Willd.*—Llegum de 4-6 mm. diàm., 1'5-3'5 espires, llevors ostensiblement reniformes.

β *apiculata G. G.*— Peduncles 3-8-flors, espines quasi sempre dretes, més curtes que la meitat del radi.

γ *oligocarpa Rouy.* — Peduncles 1-2-flors, llegums fosques, no negres; espines ganxudes, quasi tan llargues com el radi.

δ *denticulata G. G.*—Peduncles 3-8-flors, espines ganxudes, quasi tan llargues com el radi.

Medicágo lappácea

Geografia.—Conreus i llocs incults herbosos: Comuna als camps del litoral i de l'interior; a l'Urgell, alt Empordà.=Vich (Masf.); Roda (Vay.); Cabanes, Girona (Sen.); la Sellera (Cod.).

La β *apiculata G. G.*, comuna al Vallès; la γ *oligocarpa Rouy.*, r. a Terrassa, i la δ *denticulata G. G.*—*M. denticulata Willd.*, als serrals de Castelldefels.—Abr.-Juny.

665.—M. lappácea Desr.—subsp. de la M. híspida Gaertn., apud Rouy.

(adjectiu de lappa, *d'on* lampazo, *castellà; per la semblança de les espines de la llegum amb les del periclini d'aquella planta.)*

Anual, tronc de 3-8 dm., ajagut, angulós, glabrescent, molt ramificat; folíols amplament trasovats, denticulats a la meitat superior; estípules ovato-lanceolades, llargament laciniades; flors *grogues,* petites; peduncles 2-4-flors, no aristats, ordinariament més llargs que les fulles; pedicels més curts que el tub del calze, dents lanceolato-acuminades, una veg. més llargues que el tub; llegum *gran* (7-10 mm. diàm.), *discoidal* o *subcilíndrica, de bases venoso-reticulades* i marge *acanalat, glabra, de 2-7 espires, apretades* a la maturitat, amb *nombroses espines, dretes, robustes, ganxudes;* llevors oblongues.

β *pentacycla G. G.* — Llegum de 4-7 espires, llevors oblongo-subreniformes.

Geografia. - Terres de conreu i llocs herbosos: Comuna al litoral, Vallès i Bages, dominant la β *pentacycla G. G.*=Girona, S. Feliu de Guíxols (Bub.); Vich (Masf.); Mayà, Beuda (Vay.). —Abr.-Juny.

N. B. No són consignades la *M. sphaerocarpa Bert.,* var. de la *M. Murex Willd., apud* Rouy, citada per Bub. a S. Pol i a Girona, i a Barcelona per Funk, perquè els autors francesos solament la refereixen als Alps marítims i al Var, i és probable que s'hagi confós amb la *M. turbinata Willd.* Tampoc s'esmenta la *M. coronata Desr.,* que posseim de Sagunto, citada a Narbona per Bub., per no constar cap cita catalana; ni la *M. Pourretii Noulet,* de S. Antoni de Calamús, per ser, *sec.* Rouy et Coste, especie esclusivament francesa.

Gènere 177. — TRIGONELLA L.

(Format de *trigonum*, τρί-γωνος, triangular, per la forma de la corol·la, que, per tenir la carena molt curta, sembla que no té més de tres pètals.)

Flors blanques, grogues o rosades, solitaries, geminades o en capítols axil·lars; calze acampanat, 5-dentat; corol·la caduca, ales més llargues que la carena, que és obtusa i molt curta; estams diadelfes, no dilatats a l'àpex; llegum exserta, linear-oblonga, comprimida, recta o encorbada, bequeruda, polisperma; llevors comprimides; herbes anuals, de fulles trifoliolades, folíols dentats a l'àpex, estípules peciolars.

1 { Flors vermelloses, pedicelades; corol·la subpersistent, llegum poc exserta, incurva a l'àpex, llisa . . **666. T. ornithopodioídes.**
Flors blanques o grogues, sentades o subsèssils; corol·la caduca, llegum marcadament exserta, amb nervis a les cares . . . . **2.**

2 { Flors blanques, solitaries o geminades; llegum falciforme, llargament bequeruda, amb nervis longitudinals anastomosats; llevors ovoides . . . . **3.**
Flors grogues, en capítols; llegum recta o encorbada, mucronada, amb nervis oblics, llevors cilíndriques . . . . **4.**

3 { Llegum de 7-9 cm. de longitut, glabrescent; bec de 2-3 cm., llevors llises, plantes dretes, glabrescents; folíols trasovats, **667. T. foenum graecum.**
Llegum de 2-5 cm. long., peluda, bec de 1-2 cm.; llevors tuberculoses, plantes ajagudes, peludes, folíols cuneïformes . **668. T. gladiata.**

4 { Capítols de 2-6 flors subsèssils, dents del calze iguals al tub, llegums fasciculades, rectes o arquejades, erectes, de 3-4 cm.; llevors lleugerament tuberculoses . . . . **669. T. polycerata.**
Capítols de 5-12 flors sentades, dents del calze més llargues que el tub, llegums esteses en forma d'estrella, arquejades, de 1 cm. o poc més; llevors fortament tuberculoses . . **670. T. monspeliaca.**

Trigonella ornithopodioídes

666. — T. ornithopodioídes DC.

*(de ὄρνις, ὄρνιθος, aucell, i πούς, ποδός, peu: per les seves llegums incurves a l'àpex, que recorden les de l'*Ornithopus.)

Planta de 5-20 cm., al principi subacaule, ajaguda, glabra; fulles llargament peciolades, pecíols filiformes, folíols trasovato-cuneïformes, truncato-serrulats; estípules lanceolato-acuminades, enteres; flors *vermelloses*, petites, pedunculades, axil·lars, en nombre de 1-5; dents del calze quasi iguals i més llargues que el tub, corol·la *subpersistent*, estandard més llarg que les ales, que són *obtusiúscules i més curtes* que la carena, que és *aguda; llegums dretes, de 6-7 mm., poc exsertes, incurves a l'àpex, sense nervis, pubescents;* llevors ovoides, llises, negroses.

Geografia. — Pastures rapades i prats salats del litoral occidental: de Pal a Torruella de Montgrí (Vay.); Montpeller (Requieu, ex Gr. et G.).—Març-Maig.

Trigonella Foenum

667. — T. Foenum graecum L.

(nom donat per Plini i Columel·la a aquesta planta, que és el fe o fenc grec, conegut per τῆλις *a Grecia.)*

Sinonimia. — Fenigrec, senigrec; *cast.* alholva, albolba.

Planta de 2-4 dm., tronc dret, ramificat, glabrescent; fulles peciolades, de folíols grans, oblongs o trasovato-cuneïformes, denticulats a la part superior; estípules ovato-acuminades, enteres, peludes; flors *grans* (12-15 mm.), *blanques, solitaries* o *geminades*, sentades; calze pelut, de dents iguals, linear-alenades, més curtes que el tub; estandard més llarg que les ales; llegum *falciforme, de* 6-9 *cm., glabrescent, bec de* 2-3 *cm., cares amb nervis longitudinals, anastomosats,* 10-20 llevors *ovoides, quasi llises.*

Geografia.—Terres de conreu: sembrats de can Tunis, de Montcada, Olesa i baix Empordà.=Blanes, Tordera (Salv.!); Banyoles, Cornudella, Horta de Tarragona (Csta.); Prats de Rei (Puigg.!); Olot, la Garrotxa (Vay.).—Abr.-Juny.

Trigonella gladiata

668. — T. gladiata Stev. — T. prostrata DC.

(de gladius, *glavi o espasa: per la seva llegum subfalciforme;* prostratus, *ajagut: per la posició dels troncs.)*

Planta de 5-25 cm., tronc ajagut o ascendent, ramificat, piloso-pubescent; fulles peciolades, folíols truncato-cuneïformes, denticulats a l'àpex; estípules lanceolato-acuminades, enteres; flors *petites* (8-10 mm.), *blanques, solitaries* o *geminades*, sentades; calze molt pelut, de dents lanceolades, *barbudes, més curtes que el tub;* estandard tacat de violeta, més llarg que les ales; llegum subfalciforme, de 2-5 cm., peluda, bec de 1-2 cm., cares amb nervis longitudinals anastomosats, 5-7 llevors ovoides, *tuberculoses.*

Geografia. — Llocs secs i pedregosos: vinyes i ermots de la part occidental de Terrassa, Olesa i Monistrol de Montserrat; Cornudella i al Montsant.=Vallvidrera, S. Jeroni i turons pròxims a Barcelona (Csta.); Prats de Rei (Puigg.!); Cadaquès (Trem.); Medes (Vay.).—Abr. Maig.

Trigonella polycérata

669. — T. polycérata L.

(de πολύς, *molt, i* κέρας, κέρατος, *corn, banya, per les llegums fasciculades i dretes, simulant un pilot de punxes.)*

Planta de 2-6 cm., tronc ajagut, ascendent o dret, pubescent, simple o ramificat; fulles peciolades, amb folíols petits, trasovats, truncato - denticulats, semisagitades, acuminades, dentato-laciniades a la base; flors *grogues*, petites (5-7 mm.), subsèssils, *en capítols de* 2-6 *flors;* calze glabrescent, dents iguals, lanceolato-alenades, quasi iguals al tub; estandard més llarg que les ales; llegums *fasciculades, rectes* o *arquejades*, de 3-4 cm., amb nervis oblics, pubescents, mucronades, 7-15 llevors *cilindroides, lleugerament tuberculoses.*

δ *pinnatífida Wk.* — Tronc ajagut o ascendent, folíols el·líptics o bé oblongs ± pinnatífids.

Geografia.—Llocs secs i pedregosos: Tortosa, vores dels camins de Bitems (Sen.! in Hb. Cad.); Puigcerdà, Seu d'Urgell (Bub.); des de Llor fins a Bourg Madame (Bth., Massot, Gaut.), sobre tot als voltants de Sallagosa (Rouy.).

La δ *pinnatifida Wk.*—*T. pinnatifida Cav.*, a Castelseràs del baix Aragó (Losc.! in Hb. Cad.) i probable als confins de la prov. de Tarragona.—Abr.-Jul.

Trigonella monspeliaca

670. — T. monspelíaca L.

(Mons Peliensis, *vel* M. Pessulanus, *Montpellier, per la primera patria on fou trobada.)*

Planta de 5-30 cm., tronc ajagut o ascendent, ramificat, pubescent; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, el mitjà llargament peciolulat, els laterals subsèssils, denticulats a la meitat superior; estípules semisagitades, acuminades, dentato-laciniades a la base, nervudes; flors *grogues*, molt petites (4-5 mm.), sentades, en capítols de 5-12 flors; calze pilós, *dents iguals, linear-alenades, més llargues que el tub;* estandard més llarg que les ales, llegums *esteses en forma d'estrella, arquejades, de 1 cm. o més llargues*, amb nervis oblics, pubescents, mucronades, 5-7 llevors *cilindroides, fortament tuberculoses.*

Geografia. — Llocs estèrils, secs i pedregosos: Abundant al litoral i al Vallès; Penedès, cap a Copons; a Bages; Figueres.=Cadaquès, Medes, Pals, Palafrugell, Girona fins a Dosquers (Vay.); S. Julià del Llor (Cod.); Vich. r. (Masf.); Puigreig, Marlés, Casserres, Serrateix i Cardona (Puj. C.).—Abr.-Juny.

N. B. No consignem la *T. Besseriana Ser.* — *Melilotus procumbens Besser.*, nova per a l'Europa occidental, que pel Juny de 1907 trobàrem als voltants de Terrassa, per considerar-la importada i accidental *(Vidit* Pau).

Gènere 178. — MELILOTUS Tourn.

(Grec μελίλωτος (Theophr.); de μέλι, mel, i λωτός, Lotus, per la seva olor de mel.)

Flors grogues o blanques, en llargs raïms espiciformes; calze acampanat, 5-dentat, amb 5-10 nervis; corol·la caduca, estandard tant o més llarg que les ales, carena obtusa, estams diadelfes, amb els filaments no dilatats a l'àpex; llegum exserta, sentada, subglobulosa o bé ovoide, sense bec, indehiscent, 1-2-sperma; plantes anuals o bienals, glabres o glabrescents, de fulles trifoliolades, amb els folíols denticulats a la part superior; estípules peciolars.

1 { Cares de la llegum reticulato-alveolades . . . . 2.
Cares de la llegum amb costelles concèntriques o transversals . 5.

2 { Pètals desiguals, estandard més llarg que les ales, que igualen la carena; llegum glabra . . . . 3.
Pètals tots iguals, llegum atenuato-apiculada . . . . 4.

3 { Flors blanques, llegum ovoide, obtuso-mucronulada, negrosa a la maturitat; planta bienal, de 1 m. o més . . . . 671. **M. alba.**
Flors grogues, molt petites; llegum subglobulosa, apiculada, blanquinosa a la maturitat; planta anual, de 1-4 dm. 672. **M. parviflóra.**

4 { Peduncles ordinariament mútics, llegum globulosa, dreta, glabra, monosperma, blanquinosa a la maturitat, sutura superior obtusa; planta de 5-8 dm. . . . . 673. **M. neapolitana.**
Peduncles ordinariament aristats, llegum ovoide, penjant, pubescent, disperma, negrosa a la maturitat, sutura superior aguda; planta de 10-15 dm. . . . . 674. **M. altíssima.**

5 { Cares de la llegum amb costelles acostades i concèntriques, pedicels iguals o més curts que el tub del calze . . . . 6.
Cares de la llegum amb costelles separades o arquejades transversalment, pedicels més llargs que el tub del calze . . . . . . 7.

6 { Llegum grossa, trasovoide, apiculada, amb el marge superior acanalat; estandard poc més llarg que les ales . . 675. **M. messanensis.**
Llegum subglobuloso-comprimida, obtusa, amb el marge superior carenat; estandard ostensiblement més llarg que les ales, 676. **M. sulcata.**

7 { Peduncles mútics, pètals iguals, llegum el·lipsoide, apiculada, groguenca a la maturitat . . . . 677. **M. élegans.**
Peduncles aristats, pètals molt desiguals, llegum ovoide, mucronulada, verdosa a la maturitat . . . . 678. **M. arvensis.**

Melilotus alba

671.—M. alba Desr.

(del llatí albus, *blanc; pel color de les flors.)*

Sinonimia. — *Cast.* trèbol de Sta. María, meliloto de flor blanca.

Bienal, tronc de 5-15 dm., dret, estriat, glabre, ramificat; fulles peciolades, folíols de les inferiors trasovats, els de les caulinars oblongs, tots dentats, i el del mig més llargament peciolulat; estípules setàcies, enteres; flors *blanques,* d'una olor de *atmetlles amargues,* en raïms molt llargs; peduncle breument aristat, pedicel capilar, *tant o més llarg que el tub del calze,* pubescent, amb 5 *nervis* i *no romput per la llegum,* de dents linears iguals al tub; estandard *un poc més llarg que les ales, que igualen la carena;* llegum *ovoide, penjant, glabra, obtusa, mucronulada,* negrosa a la maturitat, 1-2-sperma; llevors rodones, apenes o gens escotades, llises.

Geografía.—Vores dels rius i torrenteres: Bardisses i torrents del Vallès occidental, Terrassa, Ullastrell, Martorell, Gelida, cap al Penedès.=Marges del Llobregat i del Besòs; canal d'Urgell, cap a Anglesola (Csta.).—Maig-Nov.

Melilotus parviflóra

672.—M. parviflóra Desf.—M. índica All.

(de parvus *i* flos, flóris, *de petites flors;* Indicus, *de la* India, *una de les seves patries.)*

Sinonimia.—*Cast.* trébol menor oloroso, trébol granero.

Anual, tronc de 1-5 dm., dret, glabre, angulós, fistulós, ramificat; fulles peciolades, folíols de les inferiors truncato-trasovato-cuneïformes, quasi enters; els de les superiors oblongs, serrats; estípules linear-alenades, enteres o denticulades a la base; flors grogues, molt petites; raïms furnits, peduncles *filiformes, aristats;* pedicels més curts que el tub del calze, que té 5 *nervis* i *no és romput per la llegum;* estandard *més llarg que les ales, que són iguals a la carena;* llegum *subglobulosa,* penjant, *apiculada, glabra,* amb les *cares reticulades,* blanquinosa a la maturitat, 1-2-sperma; llevors ovoides, no escotades, xagrinades.

Geografia. — Prats, vores de camins i terres de conreu: Comuna al litoral i Vallès. = Vich (Masf.); prov. de Girona fins a Beuda (Vay.); Olot (Tex.); Codol-Rodon (Puigg.!) Tarragona, Lleida, Artíes de la Vall d'Aràn (Csta.).—Abr.-Set.

Melilotus neapolitana

673. — M. neapolitana Ten.

(de Neapolis, *Nàpols; per ser un dels països on se troba.)*

Sinonimia. — *Cast.* corona de príncipe.

Anual, tronc de 1-5 dm., dret o ascendent, ramificat, glabrescent; fulles peciolades, folíols de les inferiors suborbiculars, quasi enters, els de les caulinars oblongo-cuneïformes, els de les superiors oblongo-linears, dentats a l'àpex; estípules curtes, linear-alenades, enteres; flors *grogues,* petites, en raïms *clars;* peduncles *mútics,* pedicels iguals al tub del calze, de 5 *nervis no romput per la llegum;* pètals *iguals,* llegum *globulosa, dreta, apiculada,* de cares *reticulades,* glabra, blanquinosa a la maturitat, *monosperma;* llevor esfèrica, no escotada, xagrinada.

Geografia. — Llocs àrido-arenosos: Comuna des del litoral fins a la cordillera superior del Vallès, S. Llorenç del Munt, Montserrat *et alibi.* = Devesa de Girona (Isern!); Empuries, Ciurana, Basea, Pals (Vay.); Cartoixa del Montsant (Csta.).—Abr.-Juny.

Melilotus altíssima

674. — M. altíssima Thuill. — M. macrorrhiza Pers.

(superlatiu de altus, *alt, per la seva grandaria;* μακρός, *llarg, i* ῥίζα, *d'arrel groixuda.)*

Bienal o *perennant,* arrel gruixudeta, cònica, ramificada cap a l'extremitat; tronc de 10-15 dm., dret o ascendent, estriato-glabrescent, robust, ramificat; fulles peciolades, folíols de les inferiors trasovats i els altres oblongo-linears, serrats en quasi tot el marge, el del mig més llargament peciolulat; estípules setiformes, enteres; flors *grogues,* en raïms llargs, espessos; peduncles *ordinariament arisiats,* pedicels més *llargs que el tub del calze, no romput per la llegum* i més curt que les dents; pètals *tots iguals,*

llegum *ovoido-acuminada,* de cares *reticulades, pubescent,* negrosa a la maturitat, 1-2-sperma; llevors ovoides, escotades, puntejades.

Geografía.—Vores de les corrents i terres frescals: a can Tunis; al Bergadà, a l'Adou del Bastareny; Vall de Ribes.=Pla de Barcelona (Salv.!); Vich (Masf.); Conca de Tremp (Csta.)! S. Hipòlit de Voltregà, a les vores del Ter (Sen.!); la Garrotxa, Olot, Ripoll (Vay.). — Juny-Setembre.

Melilotus messanensis

675. — M. messanensis All.

(de Messana, *Messina, que és el primer lloc on fou trobada.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., ajagut o ascendent, angulós, estriat, glabre; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, enters a la base, serrulato-denticulats als dos terços superiors; estípules ovato-acuminades, dentades a la base; flors grogues, petites, en raïms clars, més curts que les fulles; peduncles aristats, pedicels iguals al tub del calze, adornat amb 10 *nervis* i *romput per la creixença del fruit;* dents del calze triangulars, desiguals; estandard *igual a les ales, poc més llarg que la carena;* llegum grossa (7-9 mm.), *trasovoide, apiculada, sentada, penjant, acanalada a la vora superior,* d'un verd groguenc a la maturitat, amb les cares cobertes de *costelles molt acostades* formant *arcs concèntrics,* un poc *anastomosato-reticulats;* 1-2 llevors *ovoido-comprimides,* escotades.

Geografía. — Camps del pla del Llobregat (Sen.!) Maig de 1914.

Melilotus sulcata

676. — M. sulcata Desf.

(de sulcus, *solc; pels que deixen entre sí les costelles en arcs concèntrics de les cares de la llegum.)*

Anual, tronc de 2-4 dm., dret, angulós, ramificat, pubescent a l'àpex; fulles peciolades, folíols oblongo-cuneïformes o sublinears, glaucescents pel revers, denticulato-espinulosos; estípules semisagitades, llargament acuminades, dentato-laciniades a la base; flors *grogues,* petites, en raïms quasi de la llargaria de la

fulla, densos, erectes; peduncles aristats, pedicels més curts que el tub del calze, de 10 nervis i no romput pel fruit; dents alenades, iguals, més curtes que el tub; estandard *més curt que la carena*, però *molt més llarg que les ales;* llegum *el·lipsoide, obtusa,* penjant, glabra, cares amb moltes costelles acostades, concèntriques, 1-2-spermes; llevors ovoides, escotades, tuberculoses.

Geografía. — Terres arenoses, àrides: Litoral de Barcelona, al Prat del Llobregat, voltants de Terrassa, r.; Montserrat. = Lladó, Cistella, Terrades; Castelló, Tabertet (Vay.). — Juny-Maig.

Melilotus élegans

677. — M. élegans Salzm.

(elegant: per l'aspecte que donen a la planta els seus raïms florits.)

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, glabre, angulós, fistulós; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, denticulats a l'àpex; estípules lanceolato-alenades, enteres; flors *grogues,* en raïms llargs, clars, ordinariament mútics; pedicels *més llargs que el tub del calze de 5 nervis i no romput pel fruit;* pètals *tots iguals;* llegum *trasovoide,* apiculada, penjant, glabra, cares amb costelles transversals, arquejades i separades, 1-2-sperma; llevors globuloses, escotades, tuberculoses.

Geografía. — Terres arenoses: Prop de l'estació d'Olesa; a la Puda, vora del Llobregat; Montserrat.=Tibidabo, al peu del Manicomi (Sen.).– Maig-Juny.

Melilotus arvensis

678. — M. arvensis Wallr. — M. officinalis Lamk.

(arvensis, *per créixer entre els camps, la seva habitual estació;* officinalis, *per haver-se empleat en la medicina.)*

Sinonimia. — Melilot, almegó, trèbol d'olor; *cast.* meliloto, corona de rey, trébol oloroso o real.

Bienal, tronc de 3-8 dm., dret o ascendent, estriat, glabrescent, molt ramificat; fulles llar-

gament peciolades, folíols de les inferiors trasovats, els de les superiors oblongs, denticulats; estípules lanceolato-acuminades, enteres o dentades a la base; flors grogues, molt oloroses, en raïms llargs, clarets; peduncles *aristats*, pedicels *més llargs que el tub del calze de* 5 *nervis*, no romput pel fruit; dents calicinals triangulars, pètals *molt desiguals*, estandard *més llarg que les ales*, que ho són més que la carena; llegum *el·lipsoide, mucronulada*, penjant, glabra, de cares amb costelles transversals separades, verdosa a la maturitat, 1-2-sperma; llevors ovoides, no escotades, llises.

var. *barcinonensis (Sen.) Cad.* — Dents calicinals més estretes, ovato-lanceolades; llegum subglobúlosa.

Geografía.—Llocs herbosos: des del litoral fins a Ribes i Olot; la Segarra i Urgell. = Vall d'Aràn (Llen.!). La var. *barcinonensis*, al Tibidabo (Sen. in Hb. Cad.).—Abr.-Set.

Gènere 179. — TRIFOLIUM L.

(llatí *trifolium, ap. Plin.;* corresponent al grec τρίφυλλον; pels tres folíols de les fulles).

Flors purpurines, blanques o grogues, en capítols, calze tubulós o acampanat, freqüentment bilabiat; corol·la en general marcescent, pètals soldats per les ungles entre sí i amb els estams o l'estandard, ales més llargues que la carena obtusa; estams diadelfes, amb els filaments un poc insensiblement engroixuts a l'àpex; estil filiforme, estigma capitat, llegum ovoide o bé oblonga, molt petita, inclosa, generalment indehiscent, 1-2-sperma, rarament oligosperma; plantes herbacies, de fulles trifoliolades, de folíols enters o denticulats, estípules peciolars.

1 { Flors grogues, llegum ostensiblement estipitada . . . . . **2.**
Flors vermelles, rosades o blanques; llegum sentada o breument estipitada . . . . **8.**

2 { Fulles superiors, almenys les florals, oposades; folíols sentats, flors que es tornen brunes, lacinies calicinals ± pestanyoses . . **3.**
Fulles superiors alternes, plantes anuals, lacinies calicinals glabres. **4.**

3 { Plantes perennes, de rizoma groixudet, folíols subrombals, flors d'un bru clar després de la floració, capítols subglobulosos, pedicels iguals al tub del calze, estil igual a la meitat de la llegum **679. T. badium.**
Plantes anuals, d'arrel prima, folíols oblongs, flors d'un bru negrós després de la floració, capítols oblongs, pedicels molt més curts que el tub del calze, estil igual a la quarta part de la llegum, **680. T. spadíceum.**

4 { Folíols oblongs o bé ovato-oblongs, estil igual o apenes més curt que la llegum . . . . **5.**
Folíols trasovato-cuneïformes, estil 4-6 vegades més curt que la llegum . . . . **6.**

5 { Flors d'un groc daurat, capítols ovoides, peduncles rectes, robustos, tan llargs com les fulles; estandard fortament estriat, estípules lanceolades, no dilatades a la base . . . . . . **681. T. aureum.**
Flors d'un groc fosc, capítols hemisfèrics, peduncles ascendents, subfiliformes, molt més llargs que les fulles; estandard poc estriat, estípules ovades, dilatades a la base . . . . . . **682. T. patens.**

6 { Flors d'un groc viu, capítols ovoides, compactes, de 15-40 flors; estandard fortament estriat, pla, bastant encorbat a l'àpex; troncs i peduncles bastant robustos . . . . **683. T. campestre.**
Flors d'un groc clar, capítols globulosos, clars, de 2-15 flors; estandard llis, carenat, a la fi un poc encorbat a l'àpex; troncs i peduncles filiformes o capil·lars . . . . **7.**

7 Peduncles filiformes, rectes, més llargs que la fulla; capítols poc espessos, de 6-15 flors; estípules ovato-agudes, dilatades, arrodonides a la base; tronc prim . . . . **684. T. minus.**
Peduncles capil·lars, flexuosos, tant o més llargs que la fulla; capítols molt petits, clars, de 2-6 flors; estípules oblongo-agudes, ni dilatades ni arrodonides a la base; tronc filiforme **685. T. micranthum.**

8 Calze vesiculós després de la floració, capítols bracteolats . . 9.
Calze no vesiculós després de la floració . . . . 13.

9 Capítols peluts, calze bilabiat, de 10 nervis; pètals no escariosos, llegum sense bec, 1-sperma . . . . 10.
Capítols glabres, calze no bilabiat, de 20 nervis; pètals escariosos, llegum bequeruda, 2-4-sperma . . . . 12.

10 Plantes perennes, radicants; pecíols i peduncles peluts, bractèoles grans, formant un involucre multipartit; llavi superior en forma de casc, acabat en 2 dents ben visibles i no divergents, **686. T. fragíferum.**
Plantes anuals, no radicants; pecíols i peduncles glabres, bractèoles molt petites, truncades, formant un involucre molt curt . . 11.

11 Tronc ajagut, peduncles més curts que la fulla, capítols cotonosos, llavi superior del calze globulós, acabat en 2 dents curtes, ocultes pel toment; corol·la torta o semiresupinada **687. T. tomentosum**
Tronc ascendent, peduncles de longitud variable, capítols peluts, llavi superior del calze ovoido-cònic, membranoso-reticulat, acabat en 2 dents llargues, divergents; corol·la resupinada **688. T. resupinatum.**

12 Calze fructífer, ovoide, profundament fès a la base de les 2 lacinies superiors; llim de l'estandard una veg. més curt que l'ungla, folíols tots ovato-cuneïformes, flors vermelloses . **689. T. spumosum.**
Calze fructífer, turbinat, no fès a la base de les 2 lacinies superiors; llim de l'estandard una veg. més llarg que l'ungla, folíols inferiors trasovats, els superiors lanceolats; flors purpurines, **690. T. vesiculosum.**

13 Calze glabre, com tota la planta; flors bracteolades . . . . 14.
Calze pelut, de dents pestanyoses; flors quasi sempre no bracteolades. 24.

14 Plantes perennes, de rizoma groixut . . . . 15.
Plantes anuals, d'arrel prima . . . . 19.

15 Rizoma llenyós, folíols lanceolato-linears, flors grans, purpurines, en capítols clars, sobre peduncles radicals; llegum trasovoide, contreta al mig . . . . **691. T. alpinum.**
Rizoma no llenyós, folíols ovats o trasovats, flors mitjanes, rosades o blanquinoses, en capítols espessos . . . . 16.

16 Peduncles axil·lars quasi a tota la longitut del tronc, rizoma simple, curt; tronc prostrato-ascendent, folíols trasovato-lanceolats, estandard una veg. més llarg que el calze, llegum exserta, estipitada, **692. T. élegans.**
Peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, rizoma ramificat, *candidor* . . . . 17.

17 Tronc prostrato-radicant, folíols amples, dèbilment nerviats; estípules bruscament alenades, flors albo-rosades, a la fi reflexes; capítols grossets, llegum bonyeguda . . . . **693. T. repens.**
Tronc prostrato-ascendent, no radicant; folíols petits, fortament nerviats; estípules insensiblement acuminades, capítols petits, llegum no bonyeguda . . . . 18.

18 Peduncles caulinars, flors reflexes, pedicels més llargs que les dents del calze, les superiors més llargues que el tub; estandard 3 veg. més llarg que el calze . . . . **694. T. pallescens.**
Peduncles radicals, flors dretes, pedicels més curts que les dents del calze, les superiors més curtes que el tub; estandard 1 veg. més llarg que el calze . . . . **695. T. Thalii.**

19 Folíols oblongs o lanceolato-linears, fortament nerviats, denticulato-glandulosos; estípules amplament ovades, obtuses; flors rosades en capítols globulosos . . . . **696. T. laevigatum.**
Folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, no glandulosos; estípules acuminades o aristades, flors blanques o rosades en capítols globulosos . . . . 20.

20 Peduncles llargs, tan o més que la fulla; corol·la grandeta, 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum exserta, bonyeguda, fistonada al marge inferior; folíols freqüentment tacats de negre, **697. T. nigrescens.**
Peduncles nuls o més curts que les fulles, corol·la molt petita, més curta que el calze o poc més llarga; llegum inclosa . . . . 21.

21 Capítols ± pedunculats, lacinies calicinals desiguals . . . . 22.
Capítols sentats, lacinies calicinals quasi iguals . . . . . . 23.

22 Peduncles axil·lars groixuts, rígids, els inferiors iguals a les fulles; flors no reflexes, capítols espessos, lacinies calicinals molt desiguals, estandard no escotat, igual al tub del calze, **698. T. parviflórum.**
Peduncles axil·lars prims, flexuosos, tots molt més curts que les fulles; flors a la fi reflexes, capítols clarets, lacinies calicinals poc desiguals, estandard escotat igual al tub del calze o un poc més llarg, **699. T. cernuum.**

23 Flors rosades, capítols globulosos, multiflors, disposats per tota la llargada del tronc; lacinies del calze ovato-aristades, estandard més llarg que els sèpals, fulles superiors oposades: **700. T. glomeratum.**
Flors blanques, capítols ovoides, pauciflors, agrupats a la base dels troncs; lacinies del calze lanceolato-acuminades, estandard més curt que els sèpals, fulles totes alternes . . . **701. T. suffocatum.**

24 Plantes perennes, de rizoma llenyós o *cundidor* . . . . . . **25.**
Plantes anuals, d'arrel prima . . . . **29.**

25 Flors blanques o groguenques, lacinies calicinals lanceolato-acuminades . . . . **26.**
Flors purpurines, lacinies calicinals linear-setacies . . . . . **27.**

26 Flors blanques, a la fi reflexes; capítols ovoides, pedunculats; lacinies calicinals quasi iguals, la inferior igual al tub; fulles totes alternes, folíols glabres per sobre . . . . **702. T. montanum.**
Flors àlbido-groguenques, dretes; capítols globulosos, sentats o subsessils; lacinies calicinals molt desiguals, la inferior més llarga que el tub; fulles superiors oposades, folíols peluts per les 2 cares, **703. T. ochroleucum.**

27 Folíols oblongo-lanceolats, coriacis, fortament nerviats, denticulats; capítols oblongo-cilíndrics, calze de 20 nervis, lacinies calicinals molt desiguals . . . . **704. T. rubens.**
Folíols ovats o bé oblongs, blaus, dèbilment nerviats, quasi enters; calze de 10 nervis, lacinies calicinals desiguals . . . . . **28.**

28 Tub del calze glabrescent, gorja oberta peluda; estípules lanceolato-acuminades, fulles totes peciolades, rizoma *cundidor*, **705. T. medium.**
Tub del calze pelut, gorja tancada per un anell callós, glabra; estípules ovato-acuminades, fulles superiors subsessils, rizoma vertical, **706. T. pratense.**

29 Capítols pauciflors (2-5 fèrtils), axil·lars, peduncles dels inferiors reflexes, que s'enfonsen a terra després de la floració; flors blanques, les exteriors estèrils; tub del calze glabre, estandard escotat, llegum inclosa . . . . **707. T. subterráneum.**
Capítols multiflors, sentats o pedunculats, però no reflexes ni que s'enfonsin a terra . . . . **30.**

30 Capítols axil·lars i terminals, tots sentats . . . . **31.**
Capítols axil·lars pedunculats o tots terminals . . . . . . **33.**

31 Flors blanques, calze coriaci, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos, de lacinies recorbades, espinescents; corol·la més curta que el calze, folíols coriacis, amb els nervis laterals arquejats cap enfora, 708. T. scabrum.
Flors rosades, calze membranós, amb la gorja oberta, de lacinies dretes; corol·la igual al calze o més llarga, folíols membranosos, amb els nervis laterals rectilinis . . . . 32.

32 Capítols ovoides, caducs a la maturitat, ordinar. solitaris; tub del calze a la fi inflat, lacinies erecto-obertes, folíols trasovats o bé oblongs, estípules ovato-acuminades . . . 709. T. striatum.
Capítols oblongs, persistents, ordinar. geminats; tub del calze no inflat, lacinies erecto-connivents, folíols oblongo-cuneïformes, estípules lanceolato-acuminades . . . . 710. T. Bocconi.

33 Capítols ostensiblement més llargs que amples, oblongs o bé ovoides. 34.
Capítols quasi tan llargs com amples, subglobulosos . . . . 38.

34 Troncs prims, capítols petits, corol·la més curta que el calze . 35.
Troncs robustos, capítols grossos, corol·la igual al calze o més llarga. 36.

35 Fulles totes peciolades, folíols trasovats, estípules lanceolato-acuminades, capítols freqüentment geminats, gorja del calze callosa, tancada, 711. T. ligústicum.
Fulles superiors sentades, folíols oblongo-linears, estípules linear-alenades, capítols solitaris, gorja del calze peluda, no callosa, 712. T. arvense.

36 Folíols lanceolato-linears, estípules linear-alenades, flors rosades, capítols solitaris, tub del calze fructífer oblong, piloso-sedós; lacinies pestanyoses, un poc desiguals; corol·la igual al calze, 713. T. angustifolium.
Folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes . . . . 37.

37 Capítols freqüentment geminats, flors rosades, tub del calze fructífer subglobulós, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; lacinies plumoses, molt desiguals . . . . 714. T. Lagópus.
Capítols solitaris, flors vermelles, tub del calze fructífer ovoide, amb la gorja oberta; lacinies peludes, quasi iguals 715. T. incarnatum.

38 Capítols sentats, involucrats per les estípules de les fulles superiors; lacinies del calze fructífer dretes . . . . 39.
Capítols pedunculats, no involucrats; lacinies del calze fructífer estesses, flors rosades . . . . 41.

39 Fulles florals 3-foliolades, amb les estípules poc dilatades; calze de 10 nervis, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; flors purpurines . . . . **716. T. diffusum.**
Fulles florals 1-2-foliolades, amb les estípules molt dilatades; calze de 20 nervis, amb la gorja oberta i peluda . . . . **40.**

40 Flors purpurines, capítols persistents, estípules involucrals ovato-acuminades, lacinies calicinals 2 veg. més llargues que el tub, corol·la més llarga que el calze . . . . **717. T. hirtum.**
Flors blanquinoses, capítols molt caducs, estípules involucrals orbiculars, lacinies calicinals 1 veg. més llargues que el tub, corol·la més curta que el calze . . . . **718. T. Cherleri.**

41 Fulles totes alternes, folíols obcordato-cuneïformes, estípules ovato-obtuses, dentades; tub del calze piloso-sedós, gorja tancada per pèls llanosos, lacinies esteses en estrella a la maturitat **719. T. stellatum.**
Fulles superiors oposades, folíols trasovats o bé oblongs, estípules lanceolato-linears, agudes, enteres; tub del calze glabre o glabrescent . . . . **42.**

42 Capítols grossets, subglobulosos; calze de 20 nervis, de gorja oberta, peluda; lacinies filiformes 5-nerviades a la base, plumoses; corol·la igual al calze . . . . , **720. T. lappáceum.**
Capítols petits, ovoides; calze de 10 nervis, la gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies lanceolades, 2-nerviades a la base, setoso-pestanyoses; corol·la 2 veg. més llarga que el calze . **721. T. marítimum.**

Trifolium badium

679.—T. badium Schreb.

(del llatí badius, *del color de la melsa; per la coloració bruna o morena que a la fi presenten les flors.)*

Perenne, rizoma groixudet, que produeix fascicles de fulles estèrils i troncs florífers de 1-2 dm., drets o ascendents, glabres, ramificats; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors breument, i oposades; folíols subcoriacis, *subrombals,* truncato-escotats, denticulats a la meitat superior; nervis laterals nombrosos, rectilinis; estípules grans, lanceolato-agudes, enteres; flors *grogues,* a la fi d'un *bru clar,* reflexes; capítols grossets, *subglobulosos, llargament pedunculats;* pedicels *quasi iguals al tub del calze,*

lacinies calicinals desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, 2 veg. més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil *igual a la meitat de la llegum* estipitada, llevor ovoide.

Geografia. — Pastures rocoses frescals de les altes muntanyes: Torrents de Nuria. = Montseny (Salv.!); llacs de Carençà, Molló (Vay.); cadena principal de Valmanya a la vall de Lló; vall de Carol fins als confins d'Andorra (Gaut.); vall d'Eine; Luchon (Bub.); Ports de la Picada i de Benasque; Castanesa (Compñ.!, Zett.); Viella (Llen.!); Pla de Beret, Tredós, Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Trifolium spadiceum

680. — T. spadiceum L.

(llatí spadíceus [1], *color de castanya; pel color negrós que a la fi tenen les flors.)*

Anual, arrel prima, tronc dret, prim, ordinariament simple, que no produeix feixets de fulles a la base, glabre; fulles llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *oblongs,* denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-agudes; flors *grogues,* a la fi d'un *bru negrós* i reflexes; capítols més petits, *oblongo-cilíndrics, curtament pedicelats;* pedicels *molt més curts que el tub del calze,* lacinies calicinals desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil igual a *la quarta part de la llegum estipitada,* llevor ovoide.

Geografia. — Prats humits de les muntanyes: Molló (Vay.); la Molina, la Cerdanya (Gaut.); Montlluís (Bub.).—Jul.-Ag.

Trifolium aureum

681. — T. aureum Poll.

(llatí aureus, *d'or; pel color groc daurat que al principi tenen les flors.)*

Anual o *bienal,* tronc de 2-4 dm., dret, pubescent, ramificat, fistulós; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols oblongo-rombals, subsessils, truncato-escotats, finament denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-acuminades, no *dilatades a la base,* més llargues que el

(1) De *spadix, spádicis,* la inflorescencia de la palmera, aplicat després al color del fruit o dàtil.

pecíol; flors d'un *groc daurat,* a la fi d'un *bru clar* i reflexes, en capítols *ovoides, grossets, multiflors, espessos;* peduncles *forts, drets, més llargs que les fulles;* lacinies del calze molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *estriat, pla, escotat, un poc encorbat a l'àpex; ales divergents,* estil *igual a la llegum,* llevor globulosa.

Geografia. — Boscos i llocs herbosos de les muntanyes: Montseny, St. Hilari, Montsolí; alt Bergadà, de Greixa a Puigllançada; de Ribes a Nuria. = Olot, Puigsacalm, Camprodón, Molló, la Molina (Vay.!); Port de la Picada, cap a Artiga de Lin (Zett.); Vall d'Aràn (Llen.!); Vall del Noguera Pallaresa (Timb.). —Juny-Ag.

Trifolium patens

682. — T. patens Schreb. — T. Parisiense DC.

(patens, *obert; fent referencia a les ales divergents de la corol·la, que posen més de manifest la flor;* Parisiensis, *de París, per trobar-se als encontorns d'aquesta ciutat.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, prim, flexuós, poc ramificat, piloso-pubescent; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols oblongo-cuneïformes, truncato-escotats, denticulats, subsessils; estípules ovato-agudes, *dilatades a la base,* més curtes que el pecíol; flors d'*un groc fosc,* a la fi reflexes; capítols *hemisfèrics,* a la fi *subglobulosos, clarets;* peduncles *subfiliformes, ascendents,* molt més llargs que les fulles; lacinies calicinals *molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub;* estandard *estriat, pla, un poc encorbat a l'àpex;* ales *divergents,* estil *poc més curt que la llegum,* llevor oblonga.

Trifolium campestre

Geografia. — Prats humits: prop d'Agullana, prov. de Girona (Sen.!, R. Bolós! sub *T. agrarium L.);* prats de la Tour du Mir; Fabert, frontera francesa; la Bajol, Agullana, Lladó (Vay.); Artiga de Lin (Zett.); Capvern, Luchon (Bub.); Les (C. et S.). – Juny-Jul.

683. — T. campestre Schreb. — T. agrarium L., α majus Koch.

(de campus, *el camp; per la seva estació, com* agrarium, *que ve de* ager, agri.)

Anual, tronc de 5-30 cm., dret o ascendent, ramificat des de la base, pubescent; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols petits, el terminal bastant peciolulat, trasovato-cuneïformes, truncato-escotats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses, *dilatades a la base*, més curtes que el pecíol; flors d'un *groc bonic*, a la fi d'un *bru clar*, reflexes; capítols *ovoides, espessos*, de 20-40 flors; peduncles *fortets, drets, més llargs que les fulles;* lacinies calicinals desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *fortament estriat, pla, encorbat a l'àpex; ales divergents, estil* 4 *veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

α *genuinum Rouy*. — Flors d'un groc viu, peduncles iguals a la fulla o més llargs.

β *Schreberi Rouy*. — Flors d'un groc pàl·lid, peduncles 1 veg. més llargs que la fulla, troncs ajaguts.

γ *nanum Seringe*. — Planta de 2-5 cm., capítols petits, flors d'un groc viu, peduncles més llargs que la fulla.

Geografía. — Camps, vores de camins i llocs herbosos: al Vallès, Montseny, Penedès, la Segarra, Bages; Ribes *et alibi*, predominant la β *Schreberi Rouy*.—*T. procumbens Schreb.*— La γ *nanum Seringe*, abondant a Sta. Fe de Montseny, Vall d'Aràn, Salardú (C. et S.). — Maig-Juny.

Trifolium minus

684. — T. minus Relh. — T. filiforme DC. — T. procumbens L.

(neutre de minor, *més petit; per ésser relativament petita;* filiformis, *per la primor dels seus peduncles, com fils;* procumbens, *pel tronc ajagut.)*

Anual, tronc de 5-25 cm., ajagut o ascendent, prim, simple o ramificat, pubescent; fulles breument peciolades, petites, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneïformes, escotats, denticulats, el terminal peciolulat; estípules ovato-agudes, *dilatades a la base*, quasi iguals al pecíol; flors d'un *groc bonic*, després *bru clar*, reflexes; capítols *petits, globulosos, clars, de* 2-15 *flors;* peduncles *filiformes, drets, més llargs que les fulles;* lacinies calicinals desiguals, les inferiors alenades, un poc més llargues que el tub; estandard *llis* o poc estriat, *carenat*, apenes *més llarg que les ales no divergents;* estil 6 *veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

Geografía.—Prats i llocs herbosos: Comuna a Vidreres, Gualba, remontant-se pel Montseny fins a la font de Briansó; St. Hilari i Montsolí; prats de Castelló d'Empuries.=Massanet de Cabrenys (Vay.); la Cerdanya, al pont de Bourgmadame (Bub.); Vall d'Aràn, Les (Llen.).—Abr.-Oct.

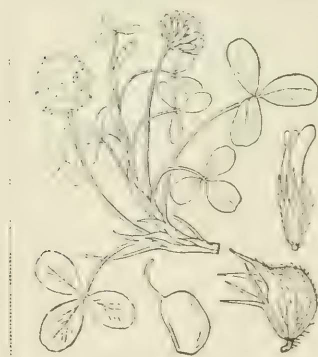

Trifolium micranthum

685. — T. micranthum Viv. — T. filiforme G. G.

(de μικρός, petit, i ἄνθος, flor, per la petitesa dels seus capítols florífers.)

Anual, tronc de 5-25 cm., ajagut, molt prim, glabre, ramificat; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneïformes, escotats, peciolulats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, *no dilatades a la base,* més llargues que el pecíol; flors d'un groc pàl·lid, a la fi blanquinoses; capítols *molt petits, clars, de 2-6 flors;* peduncles *capil·lars, flexuosos,* més llargs que les fulles; lacinies calicinals desiguals, les inferiors un poc més llargues que el tub; estandard *llis, carenat, un poc encorbat,* apenes més llarg que les ales no divergents; estil 6 veg. més curt que la llegum, llevor ovoide.

Geografía. — Pastures i llocs arenosos: Agullana; Guilleríes (Vay.); S. Feliu de Guíxols (Trem.); Prats de Molló (Lap., Compy.); la Presta (Compy., Gaut.).—Maig-Jul.

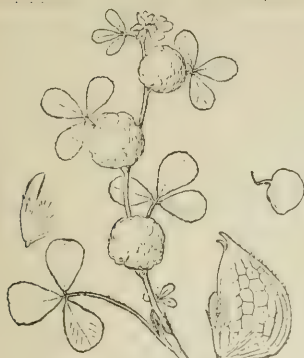

Trifolium fragiferum

686. — T. fragíferum L.

(fragíferus, *que porta maduixes, per la forma de la frutescencia, comparable a aquella fruita.)*

Perenne, tronc de 1-3 dm., *radicant,* estriat, ± pubescent; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, subsessils, molt nerviats, espinuloso-serrulats; estípules albo-membranoses, lanceolato-acuminades; flors *rosades,* capítols *ovoides, peluts, involucrats* per un anell format per bractèoles lanceolades i soldades; peduncles més ll rgs que les fulles i ordinariament escapiformes, peluts com els pecíols; calze fructífer *vesiculós,* venoso-reticulat, amb 10 nervis, *bilabiat,* llavi superior en forma de casc, acabat en 2 *lacinies alenades,* reflexes; corol·la una veg. més llarga que el calze, estandard escotat, llegum ovoide, sentada, sense bec; llevors reniformes.

Geografía.—Prats i vores de camins per terres humides: Comuna des del litoral al Vallès, al Penedès, fins a Ribes i Bagà. = La Sellera (Cod.); Girona; de l'Empordà al Pirineu (Vay.).—Maig-Set.

Trifolium tomentosum

687. — T. tomentosum L.

llatí tomentum, *pubescencia cotonosa; pel to-ment a guisa de borra o feltre que recobreix el calze fructífer.)*

Anual, tronc de 5-15 cm., ajagut, no radicant, glabre, ramificat i difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovats, subsessils, nervoso-denticulats; estípules ovato-acuminades, flors *rosades*, molt petites; capítols blancs, a la fi bruns, *globulosos, tomentosos*, espessos; peduncles glabres, més curts que les fulles; calze fructífer *vesiculós, venoso-reticulat, bilabiat;* llavi superior *globulós*, acabat en 2 *dents curtes*, ocultes pel toment; corol·la torta o *semi-resupinada*, llegum ovoide, sentada i sense bec; llevor ovoide, lluent.

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Litoral de Barcelona, Montcada, Terrassa. = Cadaqués, Roses (Bub.); Dosquers, vores del Fluvià; Castelló, Massanet de la Selva (Vay.); Cantallops, Fortià, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium resupinatum

688. — T. resupinatum L.

(llatí resupinatus, *que com* supinatus *significa de boca enlaire; per la corol·la* resupinada, *es a dir, invertida.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., molt ramificat des de la base, glabre, ascendent o difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, subsessils, nervoso-espinuloso-denticulats; estípules lanceolato-acuminades, flors *rosades*, capítols a la fi *globulosos*, peluts, simulant *poliedres estrellats*, densos, *breument involucrats* per la unió de bractèoles *truncades, molt curtes;* peduncles generalment *més curts que les fulles*, calze *vesiculós*, venoso-reticulat, amb 10 nervis, *bilabiat;* llavi superior ovoido-cònic, acabat en 2 *dents llargues*, divergents; corol·la *resupinada*, llegum subglobulosa, sentada, sense bec; llevors lenticulars, lluents.

β *minus Boiss.* — Troncs més prims i més curts, folíols més petits, peduncles més gràcils, flor i capítols menors, lacinies superiors del calze més curtes.

Geografia. — Paratges herbosos i humits: Prats de Montcada immediats a la via de França; comuna als prats de Sils; Terrassa, r. r.=Falda de Montjuich (Colm.); Castelló, Roses, Cadaqués, Llansà (Vay.); Fortià, Massanet de la Selva; Cabanes (Sen.).

La β *minus Boiss. Tr. Clusii G. G.* — Al S. del Montjuich, r. (Csta); Castelló, Roses, Vilarnadal (Vay.); Colliure r. r. (Oliv. ex Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium spumosum

689. — T. spumosum L.

(llatí spuma, *l'escuma; pel seu calze fructífer vesiculós i blanquinós* [1]*.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, ramificat, estriat, glabre; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *ovato-cuneïformes,* un poc coriacis, freqüentment maculats, denticulats, amb nervis ben marcats; estípules albo-membranoses, ovato-alenades; flors *vermelloses,* capítols bastant grossos, globuloso-ovoides, terminals, pedunculats, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós,* ovoide, *profundament fès* a la base de les 2 lacinies superiors; lacinies quasi iguals, setacies, recorbades, 2 *veg. més curtes que el tub;* corol·la escariosa, un poc més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, 1 *veg. més curt que l'ungla;* llegum *exserta, sentada, bequeruda,* 3-4-sperma; llevors ovoides, finament tuberculoses.

Trifolium vesiculosum

Geografia. — Llocs secs i àrids: vores del Tordera; (Colm.); Pir. Or. (Lap., Coste); Colliure r. r. (Gaut.) turons de la Provença (G. G.).—Maig-Juny.

690. — T. vesiculosum Savi.

(del llatí vesícula, *bufeta; pel calze fructífer vesiculós.)*

Anual, tronc de 2-7 dm., dret o ascendent, assolcat, ramificat; fulles inferiors ± llargament peciolades, les superiors oposades; folíols de les inferiors *trasovats,* els de les superiors *lanceolato-mucronats,* subcoriacis, fortament nerviats, freqüentment maculats de blanc, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-

(1) Sembla que seria més propi *spumeus,* del color de l'escuma.

membranoses, lanceolato-acuminades; flors *àlbido-purpurines*, capítols grans, subglobulosos, a la fi el·lipsoides, pedunculats, terminals, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós*, turbinat, *no fès a la base de les 2 lacinies inferiors;* lacinies quasi iguals, setacies, la inferior *igual al tub;* corol·la escariosa, 1-2 veg. més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, 1 *veg. més llarg que l'ungla;* llegum exserta, sentada, bequeruda, 2-3-sperma; llevors globuloses, finament tuberculoses.

Geografia.—Pastures i llocs herbosos: Cap al cementiri de Barcelona (Colm.); Pir. Or.; Paulilles, prop de Banyuls (Lap.); Colliure (Gibelli et Belli, ex Rouy); Port-Vendres (Aimé Massot).—Maig-Juny.

N. B. Considerem com a bastant dubtosa l'existencia d'aquestes dugues especies a Catalunya.

Trifolium alpinum

691.—T. alpinum L.

(Alpes; *per la seva estació a les altes muntanyes.)*

Sinonimia. — Regalecia; *cast.* cresta del fénix, regaliz de los Pirineos; de los Alpes o de monte.

Vivaç, rizoma groixut, llenyós, *cundidor, dolç,* ramificat, que produeix fulles fasciculades i peduncles; fulles llargament peciolades, folíols lanceolato-linears, finament denticulats i fortament nerviats; estípules llargament soldades al pecíol, lanceolato-acuminades; flors *purpurines,* grans, a la fi reflexes; capítols *clars,* pauciflors, formats per 2 verticils sempre separats, ornat cada un d'ells d'*un involucre* curt, festonat, escariós; peduncles axil·lars, aparentment escapiformes; calze acampanat, subgibós a la base, glabre, de 10 nervis; lacinies *lanceolato-alenades, un poc desiguals, 2 veg. més llargues que el tub;* corol·la a la fi escariosa, el doble llarga que el calze; llegum *estipitada, bequeruda, oblonga, contreta al mig,* 2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: altures de Nuria, Puigllançada i altres del Cadí. = De Costabona a la Cerdanya (Vay.); Cambredases (Bub.); serra de Benui i Bassivé, després de Castanesa; Port de Benasc i Maladetta (Zett., Csta.); Vall d'Aràn (Llen.!); port de la Bonaigua (Timb.); Pla de Beret, Tredós (C. et S.).—Jul.-Ag.

Trifolium élegans

692. — T. élegans Savi.

(elegant; *pel port de la planta.*)

Perenne, rizoma fort, que produeix branques de 2-3 dm., prostrato-ascendents o dretes, *plenes,* no compressibles, glabres; fulles inferiors llargament peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, molt nerviats, de marge quasi totalment denticulato-cuspidat; estípules lanceolato-alenades, flors *rosades, promptament reflexes;* capítols bastant grossos, *subglobulosos;* peduncles axil-lars, més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, amb 10 nervis, de lacinies desiguals, les 2 superiors un poc més llargues i separades per una sina obtusa, 1 veg. més llargues que el tub; estandard estriat, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum exserta, oblonga, estipitada, 2-4-sperma, sense bec; llevors lenticulars.

Geografia. — Pastures, vores de camps i camins: Prats de la Cerdanya (Vay.); Font de Comptes, Montlluís, Escaldes (Gaut.).—Jul.

N. B. Indubtablement pertany an aquesta especie un exemplar incomplert del Hb. Costa recollit per Vay. a la Cerdanya pel Jul. de 1884.

Trifolium repens

693. — T. repens L.

(*de* répere, *arrossegar-se; per les branques radicants.*)

Sinonimia. — Ferratge bort; *cast.* trébol rastrero, blanco o de prado.

Vivaç, rizoma ramificat, amb branques primes de 1-4 dm., *radicants;* fulles *llargament peciolades,* folíols obcordiformes o trasovato-escotats, denticulato-cuspidats, nerviats, freqüentment tacats de blanc; estípules albo-membranoses, vaginato-alenades; flors *blanques* o albo-rosades, a la fi reflexes; peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, ordinariament *més llargs que les fulles;* capítols grossets, subglobulosos, multiflors, però bastant clars; calze glabre, amb 10 nervis, subilabiat; lacinies lanceolato-acuminades, les superiors *iguals al tub,* les inferiors *més*

curtes; estandard oblong, 1 *veg. més llarg* que el calze; llegum linear, exserta, sentada, 3-4-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Comuna per prats i llocs herbosos des de la zona inferior fins al Pirineu.—Abr.-Oct.

Trifolium palléscens

694.—T. palléscens Schreb.—T. glareósum Schl.

(de palléscere, *groguejar; pel color blanc groguenc o blanc rosat de les flors;* glareosus, *de* glarea, *la grava, per la seva estació, al pedruscam de les altes muntanyes.)*

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat amb branques primes, ajagudes, de 5-20 cm.; fulles breument peciolades, folíols trasovats, truncats o escotats, denticulats, nerviats, pubescents pel revers; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors d'un *blanc groguenc o rosat, promptament reflexes;* capítols multiflors, *globulosos,* petitets; peduncles bàsico-caulinars, 1-3 *veg. més llargs que el peciol;* pedicels *més llargs que les lacinies del calze* glabre, *desiguals,* lanceolato-acuminades, les superiors *més llargues que les inferiors i que el tub;* estandard 3 *veg. més llarg que el calze;* llegum oblonga, *subsèssil, no bonyeguda,* 2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.— Pastures i pedruscam de les altes muntanyes: Vall d'Eine (Fouc. et Gaut., ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

Trifolium Thalii

695.—T. Thalii Vill.—T. caespitosum Reyn.

(dedicat a Johann Thal, † 1583, *metge de Nordhausen i A. de la* Sylva Hercynia, 1588; caespes, caespitis, *la jespa, per ser planta cespitosa.)*

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat, branques de 5-10 cm., terminades en fascicles de fulles i peduncles llargs, axil·lars; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, petits, truncats o escotats, denticulato-cuspidats, amb nervis bastant sortits; estípules àlbido-membranoses, subvaginato-lanceolato-alenades; flors *rosades,* dretes; capítols

mitjans, *globulosos;* peduncles *ordinariament radicals, el doble llargs que el pecíol;* calze glabre, de 10 nervis; lacinies desiguals, lanceolato-linears, les superiors un poc més curtes que el tub; estandard almenys *el doble llarg que el calze,* llegum oblonga, *subsessil, no bonyeguda,* 2-3-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Pastures i pedruscam de la regió alpina: Abondant a Nuria.=La Cerdanya i Vall de Prats-Balaguer (Gaut.); Setcases, Vall d'Eine, Port de Benasc (Bub.); Viella (Csta.); Artiga de Lin, Pumero, Marimanya, Montgarri, Ventalló, valls de Juela i de Baños (Timb.); Port de Pallars (Llen.!).—Jul.Set.

Trifolium laevigatum

696.—T. laevigatum Desf.—T. strictum Waldst. et Kit.

(de laevis, *llis; per la absencia de toment de la planta;* strictus, *pels troncs drets i rígids.)*

Anual, tronc de 5-25 cm., dret, glabre, simple o ramificat; fulles inferiors llargament peciolades, amb folíols petits, trasovats, les superiors curtament peciolades, amb folíols lanceolato-linears, tots marcadament venosos, serrulato-cuspidats, amb les dents curvato-glandulíferes; estípules grans, àlbido-membranoses, dentato-glanduloses, vaginato-ovades; flors *rosades,* petites, dretes, capítols subglobulosos, espessos, terminals, axil·lars; peduncles drets, forts, estriats, tan llargs com les fulles o més; calze fructífer turbinat, glabre; lacinies *linear-acuminades, quasi iguals,* a la fi obertes, poc més curtes que el tub; estandard poc més llarg que el calze; llegum exserta, subglobulosa, 2-*sperma;* llevors ovoides.

Geografia. — Pastures i costes granítico-arenoses: Montseny, prats de Sta. Fe, S. Hilari; Guilleríes; a la serra del Coll.=S. Marçal, Viladrau, Guilleríes, Massanet de Cabrenys, La Junquera, Cantallops (Vay.); Pla de les Arenes, Espinelbes (Masf.).—Maig-Jul.

N. B. La var. *rachiticum Csta.,* més que una varietat sembla una variació propia de terres molt magres.

Trifolium nigrescens

697.—T. nigrescens Viv.

(de nigréscere, *ennegrir-se; pels folíols freqüentment tacats de negre.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., prostrato-difús, glabre; fulles petites, les inferiors llargament

peciolades; folíols trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, serrulato-cuspidats a la part superior, nerviats, freqüentment *tacats de negre;* estípules lanceolato-alenades; flors *blanques*, promptament reflexes; capítols globulosos, clarets; peduncles més llargs que les fulles, calze glabre, lacinies lanceolato-acuminades, desiguals, *recorbades* després de l'antesi, les superiors iguals al tub; estandard plegat, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum *linear, sentada, bonyeguda, fistonada a la sutura superior*, 3-4-sperma; llevors globuloses.

Geografía.—Prats i llocs herbosos, principalment del litoral: Cadaqués, no escàs a Portlligat; Castelló d'Empuries; Empalme, Sils, Vidreres, St. Hilari i Guilleríes.=Vich (Masf.); Massanet de Cabrenys, Olot, Maià, Figueres, Roses (Vay.); riera de Osor, r. (Cod.); Girona, Banyuls (Bub.).—Maig-Juny.

Trifolium parviflórum

698.—T. parviflórum Ehrh.

(de parvus, *petit, i* flos, flóris, *la flor; per les flors i capítols petits.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., prostrato-ascendent, glabre, ramificat; fulles llargament peciolades, folíols de les inferiors trasovats, els de les superiors oblongo-cuneïformes, fortament nerviats, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades* o *blanquinoses*, capítols *globulosos, petits, densos;* peduncles axil·lars, groixuts, rígids, els inferiors més llargs que el pecíol; calze glabrescent, lacinies linears alenades, *molt desiguals*, a la fi reflexes, les superiors més llargues que el tub; estandard *no escotat*, ovato-cuneïforme, més curt que les lacinies superiors del calze; llegum inclosa, ovoide, 2-sperma; llevors ovoides.

Geografía. — Pastures i vores dels camps: la Cerdanya (Compy.); regió subalpina de la Cerdanya, entre Sallagosa, Angustrina, les Escaldes i Puigcerdà (Gaut.); Pir. Or. (Coste).—Maig-Jul.

Trifolium cernuum

699.—T. cernuum Brot.—γ Perreymondi Rouy.—T. Perreymondi G. G.

(llatí cernuus, *capbaix, per les seves flors a la*

fi reflexes; dedicat a Jean Honoré Perreymond, 1794-1843, *A. de «Plantes phanérog. qui croissent aux env. de Fréjus.)*

Anual, troncs de 5-40 cm., ajaguts, rodons, glabres, poc ramificats, fistulosos; fulles llargament peciolades, folíols ovato-cuneïformes, fortament nerviats i denticulats per tot el marge; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors *rosades,* molt petites, a la fi reflexes; capítols *globulosos,* de 8-15 flors, clars; peduncles axil·lars, capil·lars, flexuosos, tots molt més curts que els pecíols; calze glabrescent, de lacinies alenades, *poc desiguals,* a la fi reflexes, les superiors un poc més llargues, quasi iguals al tub; estandard un poc estriat, *profundament escotat,* amb una punta al fons de l'escotadura, *igual al calze o poc més llarg;* llegum *oblonga,* sentada, inclosa, ni bonyeguda ni fistonada a la sutura inferior, 3-sperma; llevors ovoides.

Geografía.—Pastures i vores de camins: Vall d'Eine, de les Nou-fonts (Compy., ex Vay.); Vall d'Eine i Testa-de-Buch (Soyer-Willemet, ex G. G.); muntanya de Rocabruna a Evesca; Frejús (Perreymond, ex G. G. et Rouy).—Maig-Jul.

Trifolium glomerátum

700. — T. glomerátum L.

(glomeratus, *de* glomus, glómeris, *el glomèrul, per la seva inflorescencia en capítols petits, densos i globulosos.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, glabre, ramificat; fulles inferiors *alternes,* llargament peciolades, les superiors curtament peciolades, *oposades;* folíols trasovato-cuneïformes, molt nerviats, serrulato-cuspidats en tota la part superior; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades,* molt petites; capítols *globulosos,* axil·lars, *petits,* multiflors, *densos, sentats,* disposats a tota la llargada del tronc; calze glabre, *lacinies quasi iguals, ovato-aristades,* 3-*nerves, reticulades,* subauriculades a la base, a la fi recorbades; estandard ovato-oblong, més llarg que el calze; llegum ovoide, inclosa, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografía.—Pastures, terres de conreu, vores de camps i camins: Al litoral, Vallès, Vidreres, St. Hilari, Serra del Coll a les Guilleríes.=Vich (Masf.); Ribes, Queralbs, Agullana, Batet, Maià (Vay.!); de Seva a Viladrau (Trem.!); Empordà (Sen.); la Sellera (Cod.).—Maig-Juny.

Trifolium suffocátum

701. — T. suffocátum L.

(de suffocare, *aufegar o acugular, pels seus petits capítols estretament aglomerats a la base dels troncs i migtapats per les estípules foliars.)*

Anual, cespitosa, subacaule, glabrescent; fulles *llargament peciolades,* totes alternes; folíols petits, trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, bastant nerviats, enters a la base, serrulats a la part superior; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *blanques,* molt petites (4 mm.); capítols ovoides, petits, pauciflors, aglomerats a la base dels troncs; lacinies calicinals lanceolato-acuminades, 3-nerves, iguals al tub, a la fi recorbades; estandard trasovat, apiculat, més curt que el calze; llegum ovoide, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Prats secs i àrids: Terrassa, r.; Montcada; no escassa als sorrals de can Tunis. = Comuna cap a Aramprunyà (Sen.!); Cadaqués, la Selva, S. Feliu de Guíxols (Vay.); Ceret, Perthús (Bub.).—Maig-Juny.

Trifolium montánum

702. — T. montánum L.

(de mons, montis, *la muntanya; per la seva estació.)*

Vivaç, rizoma gruixut, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple, pubescent, blanquinós, estriat; fulles totes alternes, les radicals llargament peciolades; folíols ovato-el·líptics, fortament nerviats, serrulato-cuspidats per tot el marge; estípules lanceolato-alenades; flors *blanques,* a la fi reflexes; capítols ovoides, espessos; peduncles llargs, rígids, pubescents, axil·lars, terminals; calze pubescent, amb 10 nervis; lacinies *poc desiguals, lanceolato-acuminades, dretes, l'inferior igual al tub;* estandard obtús o escotat, el doble llarg que el calze; llegum ovoide, pubescent, 1-sperma; llevor subreniforme, llisa.

Geografia. — Pastures seques de les muntanyes: Ribes, Queralbs; al Bergadà. = Vich (Masf.!); Ripoll (Salv.!); Tragurà, Puigsacalm, Collfret (Vay.!); Collsacabra (Csta.); la Cerdanya, Valls d'Eine i de Lló (Gaut.); Corbera, pr. de l'Estany, Marlés, Espunyola (Puj. C.); comú a la Vall d'Aràn (Llen.); Salardú (C. et S.); vall de Juela, Bonaigua (Timb.).—Maig-Agost.

Trifolium ochroleucum

703. — T. ochroleucum L.

(grec ὠχρόλευκος, blanc groguenc, pel color de les flors.)

Vivaç, rizoma fort, tronc de 1-4 dm., ascendent, pelut, grisenc; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, oposades; folíols de les primeres trasovato-escotats, els de les segones oblongo-obtusos, tots blans, pubescents, molt nerviats, quasi enters; estípules molt llargament lanceolato-aristades; flors *albo-groguenques,* dretes; capítols ovoides, grans, terminals, sentats o curtament pedunculats; calze pelut, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 callositats; lacinies *lanceolato-acuminades,* 3-nerves, pestanyoses, l'inferior a la fi *reflexa,* el doble llarga de les altres i més que el tub; estandard lanceolat, truncat o escotat, 3 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, dehiscent per un opèrcul, 1-sperma; llevor ovoide, lluent.

Geografia. — Boscos i pastures àrides: Des de les muntanyes del litoral a S. Llorenç del Munt, a l'Ubach, Montserrat, Berga, el Cadí, Montseny, Montsolí, Guilleríes, Ribes i Queralbs. = Muntanya del Mont, Rocacorba, Coral, Olot, Vidrà (Vay.!), Vich (Masf.!). Espúnyola, Ardèvol de la Segarra (Puj. C.); la Sellera (Cod.); Viella, Salardú, Montgarri, Aiguamoix (Llen.).—Abr.-Jul.

Trifolium rubens

704. — T. rubens L.

(de rubeo, *envermellir-se, per les flors vermelles.)*

Sinonimia. — *Cast.* pie de liebre mayor.

Perenne, rizoma curt i fort, que produeix troncs de 2-6 dm., drets, robustos, rígids, glabres; fulles curtament peciolades, les superiors oposades, amb els pecíols totalment soldats, amb les estípules molt dilatades; folíols oblongo-lanceolats, coriàcis, totalment serrulato-cuspidats, amb els nervis ben marcats, diverses veg. bifurcats, però apenes anastomosats; estípules grans, herbàcies, llargament soldades al pecíol, lanceolato-dentades; flors *vermelles,* dretes; capítols grans, *cilíndrico-oblongs,* terminals, densos, solitaris o geminats, curtament pedunculats; calze amb 20 nervis, tub glabre,

pelut i obert a la gorja; lacinies pestanyoses, l'inferior *setàcia,* 3-4 *veg. més llarga que les altres* i el doble que el tub; estandard ovato-obtús, més llarg que la lacinia inferior del calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Boscos i costes argil·loso-calices: Des de la zona inferior a la superior sense ser comuna; S. Fost; la Costa de Montseny; St. Hilari; les Guilleríes; Ribes.=Vich (Masf.); N.ª S.ª del Mont, Rocacorba, Olot, Queralbs (Vay.); la Sellera (Cod.); la Cerdanya, les Escaldes (Gaut.); prats de Viella, a la Vall d'Aràn (Llen.!).—Juny-Ag.

Trifolium medium

705. — T. medium L.

(probablement per la magnitud dels seus capítols, compresa entre el pratense *i el* rubens.)

Vivaç, rizoma llarg, prim, *cundidor,* que produeix troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, flexuosos, simples o ramificats; fulles bastant llargament peciolades, les superiors oposades; folíols el·líptico-oblongs, poc consistents, amb nervis bifurcats, no anastomosats, glaucescents pel revés, íntegro-pestanyosos; estípules llargament soldades al pecíol, *lanceolato-acuminades;* flors *purpurines,* dretes; capítols grans, *subglobulosos,* terminals, solitaris o geminats, generalment pedunculats; calze de tub glabrescent, amb 10 nervis, *obert i pelut* a la gorja; lacinies *pestanyoses, setàcies, desiguals, dretes,* l'inferior 1 *veg. més llarga que el tub;* estandard el·líptic, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Trifolium pratense

Geografia. — Boscos i costes calcàries: Santa Fe de Montseny, St. Hilari, Montsolí; vall de Ribes. = Vich, r.; Vilalleons i falda del Montseny (Masf.!); Olot, Queralbs, la Cerdanya, Batet (Vay.); Pla de Pons, de Prats de Molló (Lap.); la Presta (Gaut.); Vall d'Aràn; boscos de Baricauba (Llen.!).—Juny-Ag.

706. — T. pratense L.

(de pratum, *el prat o prada, per la seva estació.)*

Sinonimia.—Trèvol, ferratge bord; *cast.* trébol de prado.

Perenne, rizoma vertical, que produeix troncs drets o ascendents, estriats, simples o ramificats, peluts o glabrescents; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils, oposades; folíols ovato-el·líptics, freqüentment maculats, blans, subíntegro-pestanyosos; estípules ovato-alenades, les superiors molt dilatades; flors purpurines, rarament blanquinoses; capítols grans, *subglobulosos,* terminals, solitaris o geminats, subsèssils, semiinvolucrats per les estípules de les 2 fulles florals; calze de tub pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per un anell callós, lacinies *setàcies, pestanyoses, desiguals, l'inferior* 1 *veg. més llarga que el tub;* estandard oblong, truncat, 1 veg. més llarg que el tub; llegum ovoide, dehiscent per *un opèrcul;* llevor ovoide, llisa.

Raça *T. bractéatum* Schoubs. — Troncs llargs, prims; folíols grans, estípules superiors molt dilatades, flors grans, lacinia inferior del calze arquejada, corol·la rosada, molt més llarga que el calze.

Geografia.—Prats i llocs herbosos: des del litoral fins al Pirineu. La raça *T. bractéatum Schousb.* a Cadaqués.=Barcelona (Trem.!).—Abr.-Oct.

707. — T. subterráneum L.

(sota terra, *pels peduncles fructífers freqüentment enfonsats.)*

Trifolium subterráneum

Anual, tronc de 3-30 cm., ajagut, estès en cercle, pelut, estriat; fulles llargament peciolades, folíols amples, obcordiformes, subdenticulats a l'àpex, pubescents, a veg. amb taques negres; estípules membranoses, ovato-agudes; flors *blanques,* estriades de rosa, reflexes, 2-5 fèrtils i diverses estèrils apètales que recobreixen les fèrtils formant capítols *globulosos llargament pedunculats,* aplicats a terra o *enfonsats;* calze de tub glabre, sense *nervis,* obert a la gorja; lacinies *pestanyoses, setàcies,* dretes, a la fi obertes, quasi iguals, tan llargues com el tub, el fructífer romput per la llegum; estandard el·líptic, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum *inclosa, subglobulosa,* 1-sperma; llevor lenticular, negra, llisa, relativament gran.

Geografia. — Pastures i prats secs: Terrassa, r.; cordillera litoral, al peu del castell d'Aramprunyà.=Turons pròxims a Barcelona (Csta.); Vich (Masf.); Taradell (Puigg.!); Tordera (Llen.!); comuna a la Sellera (Cod.); Sta. Coloma de Farnés, Pla de la Pinya, Montsolí (Vay.); Empuries, Cadaqués (Trem. in Hb. Cad.); Vall d'Aràn (Lap.).—Maig.

Trifolium scabrum

708.— T. scabrum L.

(llatí scaber, *aspre, pel calze fructífer coriaci de lacinies rígides i espinuloses.)*

Anual, tronc de 5-30 cm., prim, prostrato-ascendent, ramificat, pelut, angulós; fulles inferiors llargament peciolades i curtament les superiors, folíols coriacis, trasovats els de les primeres, els de les segones oblongo-cuneïformes, denticulato-pestanyosos, amb els nervis laterals lleugerament recorbats; estípules lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors *blanques,* petites, persistents; capítols ovoides, pauciflors, atenuats a la base, axil·lars, sentats, nombrosos; calze *coriaci,* amb 10 nervis, de tub oblong, pelut, tancat a la gorja per 2 callositats; lacinies rígides, espinuloses, a la fi reflexes, l'inferior més llarga que el tub; corol·la més curta que el calze, estandard *obtús;* llegum i llevor ovoides, aquesta rossa.

Geografia. — Pastures seques i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Ribes; al Vallès, Penedès, Bages, Figueres.=Tarragona (Wbb.); Girona (Bub.); Vich (Masf.); Cadaqués, la Garrotxa, Olot, als Pirineus (Vay.).—Abr.-Juny.

Trifolium striátum

709.— T. striátum L.

(striatus, *que té ratlles, referint-se als* 10 *nervis que presenta el calze.)*

Anual, d'un verd clar, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, ramificat, estriat, pelut; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors curtament; folíols de les primeres trasovato-truncats o escotats i els de les segones oblongo-cuneïformes, obtusos, denticulats; estípules oblongo-acuminades, pestanyoses; flors *rosades,* petites, molt caduques a la maturitat; capítols ovoides o bé oblongs, petits, solitaris o geminats a l'àpex del tronc i de les branques; calze *ovoide,* pelut, el fructífer un poc ventrut, de 10 nervis, gorja oberta; lacinies *alenades, quasi iguals, rígides, glabrescents,* l'inferior *quasi igual al tub;* corol·la igual al calze, una mica més llarga; estandard oblong, escotat; llegum ovoido-comprimida, llevor el·lipsoide, llisa, vermellosa.

β *elongátum Lojac.* — Troncs de 2-5 dm., branques llargues, capítols oblongo-cilíndrics, calze quasi igual a la corol·la.

Geografía.—Terres àrides i silicio-granítiques: St. Llorenç del Munt, r.; Gualba, Montseny, des del Gorg negre a S. Marçal; abundant a St. Hilari, Montsolí i Guilleríes; Queralbs, cap a la font de la Ruïra.=Castanyadell (Masf.); Camprodón i comarca d'Olot, Cadaqués, la Selva, la Garrotxa, Sta. Coloma de Farnés, Ribes (Vay.); Vall de Bohí, cap als Pir. centrals (Gonz.!); Viella (Llen.!).

La β *elongátum* Lojac.— *T. tenuiflorum* Ten., a les Guilleríes i St. Hilari.=La Sellera, Osor, r. (Cod.!).—Maig-Jul.

N. B. A judicar per les formes intermitges observades a St. Hilari i a les Guilleríes ens sembla una varietat poc consistent.

Trifolium Boccónei

710.—T. Boccónei Savi.—T. collínum Balb.

(Dedicat a Paolo Boccone, A. de Icones et descriptiones rariorum plantarum Siciliae, Melitae, Galliae et Italiae, 1674; collinus, *de* collis, *costeta o turonet, per l'estació de la planta.)*

Anual, tronc de 1-2 dm., dret o ascendent, ramificat, piloso-pubescent; fulles superiors curtament peciolades, folíols trasovats o trasovato-cuneïformes, denticulats a l'àpex, amb els nervis laterals drets; estípules lanceolato-alenades, pestanyoses; flors *rosades,* petites, que *es desprenen difícilment* a la maturitat, en capítols oblongs, sentats, solitaris o els terminals geminats i desiguals; calze cilíndric, de 10 nervis, pelut, obert a la gorja; lacinies lanceolato-alenades, desiguals, negroses, conniventes després de l'antesi, l'inferior quasi igual al tub; corol·la igual al calze, estandard oblong, arrodonit o truncat; llegum i llevor ovoides, aquesta llisa, groguenca.

Trifolium ligústicum

Geografía. — Terres silícies, àrides: Terrassa, vora esquerra del torrent de can Carbonell, r.=La Sellera, r. r. (Cod.!); St. Climent (Sen.!); boscos de Campmany, la Junquera (Vay.); Cadaqués (Trem.); S. Pol, S. Feliu de Guíxols (Bub.); Montsant (Puj. J.). — Març-Juny.

711.—T. ligústicum Balb.—T. gemellum Savi.

(Ligústicus, *de la Liguria, regió de l'Italia, per la seva habitació;* gemellus, *bessó, pels seus capítols amb freqüencia geminats.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o difús,

ramificat, angulós, pelut; fulles peciolades, folíols trasovats, truncato-denticulats, pestanyosos, amb els nervis laterals rectes; estípules lanceolato-acuminades, flors *rosades*, petites; capítols ovoido-oblongs, nusos a la base, freqüentment *geminats*, l'un *axil·lar, llargament pedunculat* i l'altre *terminal, subsèssil*, aparentment axil·lar; tub del calze *trasovoide*, amb 10 nervis, pelut; gorja callosa, tancada; lacinies quasi iguals, *triangular-setàcies, pestanyoses*, més del doble llargues que el tub, a la fi divergents; corol·la més curta que el calze, estandard *escotat*, llegum ovoide, llevors globuloses, escotades, llises.

Geografia. — Llocs àrids i arenosos: Girona, a S. Martí Sapresa (Cod.); St. Climent (Sen.!); Pir. Or. (Rouy); Colliure (Gaut.); Banyuls (Lap., Bub., Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium arvénse

712. — T. arvénse L.

(arvensis, *del camp, cultivat, per la seva estació.)*

Sinonimia. — Peu de llebre; *cast.* lagopo o pie de liebre.

Anual o *bienal*, tronc de 5-30 cm., dret o difús, prim, pubescent, blanquinós o vermellós; fulles inferiors i caulinars curtament peciolades, les superiors sentades; folíols de les primeres trasovato-cuneïformes, escotats o denticulats, els de les últimes linear-oblongs, mucronats; estípules linear-alenades; flors *blanquinoses* o *rosades*, molt petites; capítols ovoides o bé oblongs, solitaris, pedunculats, piloso-sedosos; calze fructífer de tub subglobulós, pelut; gorja peluda, no callosa; lacinies *setàcies, plumoses*, quasi iguals, a la fi obertes, més llargues que el tub; estandard estret, obtús, més curt que el calze; llegum ovoide, llevor esfèrica; planta polimorfa.

Geografia. — Llocs secs i arenosos: Comuna des del litoral a les Guilleríes i valls pirenenques.—Maig-Ag.

Trifolium angustifolium

713. — T. angustifolium L.

(angustus, *estret, i* folium — *aquí adjectivat — fulla, pels folíols linears.)*

Sinonimia. — Fenc bord; *cast.* pie de liebre mayor de hojas estrechas.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret, rígid, robust, cobert de pèls aplicats, estriat, ramificat; fulles curtament peciolades, les superiors subsèssils, alternes; folíols linears o lanceolato-linears, aguts, enters; estípules llargament soldades al pecíol, linear-alenades, pestanyoses; flors *rosades*, petitetes; capítols grans, oblongo-cilíndrics, solitaris, terminals, pedunculats; tub del calze fructífer cònic, piloso-sedós; gorja callosa, lacinies linear-alenades, rígides, plumoses, a la fi obertes, poc desiguals, l'inferior més llarga que el tub; estandard lanceolat, agut, poc més llarg que el calze; llegum ovoide, apiculada, bivalva; llevor globulosa, llisa.

Geografía. — Llocs àrids, terres incultes, vores de camins: comuna des del litoral fins a Ribes, Queralbs, Olot i Guilleríes.—Maig-Juny.

Trifolium Lagópus

714. — T. Lagópus Pourr.

(grec λαγώς, llebre, i πούς, peu, pel toment tou del calze fructífer i quasi de tota la planta.)

Sinonimia. — Peu de llebre, peu de rata; *cast.* pie de liebre.

Anual, d'un verd cendrós, tronc de 5-20 cm., dret, un poc flexuós, gruixudet, ramificat, piloso-llanut; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, els de les inferiors escotats, amb els nervis laterals rectes; estípules grans, especialment les de les fulles superiors, ovato-acuminades; flors *alborosades*, petites; capítols oblongo-cònics, grandets, solitaris o geminats, i aleshores l'un axil·lar, llargament pedunculat, i l'altre terminal, subsèssil; calze *pelut*, de tub *ovoide* i el fructífer *subglobulós*, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 *callositats;* lacinies *molt desiguals*, alenades, rígides, llargament plumoses, l'inferior quasi el doble llarga que el tub; corol·la apenes més llarga que el calze, estandard linear-oblong, agut; llegum i llevor ovoides, aquesta xagrinada.

Geografía.—Llocs àrids granítico-pizarrosos: S. Marçal del Montseny, St. Hilari i Montsolí. = Espluga de Francolí (Llen.!); Vich, r. (Masf.!); entre Seba i Viladrau (Puigg. ex Hb. Csta.); les Guilleríes, Campmany, la Junquera, Massanet de Cabrenys i de la Selva, Seu d'Urgell, Requesens (Bub.); la Bajol (Bolós).—Maig-Juny.

Trifolium incarnátum

715. — T. incarnátum L.

(incarnatus, *color de carn, pel que presenten les flors.)*

Sinonimia. — Fe, herba fe, fenc; *cast.* trébol encarnado.

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, pelut, simple o poc ramificat, d'entrenusos molt llargs; fulles inferiors llargament peciolades, folíols amplament ovato-cordiformes, truncato-denticulats, pubescents; estípules vaginato-membranoses, ovato-obtuses, dentades; flors *encarnades*, rarament blanquinoses; capítols grans, oblongo-cònics o cilíndrics, solitaris, terminals, llargament pedunculats; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb la gorja oberta; lacinies linear-alenades, setoses, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, apiculat, poc més llarg que el calze; llegum bivalva, llevor ovoide, gran, lluent.

β *Molinerii DC.* — Flors blanquinoses o rosades.

Geografía.—Prats i terres de conreu: Cultivat i subespontani al Vallès, i especialment a St. Hilari, Montsolí, les Guilleríes, Olot i Empordà.=La Garrotxa (Vay.); Perthus, Pir. Or. (Bub.).

La β *Molinerii DC.—T. Molinerii Balb.,* a St. Hilari.=Sagaró (Vay.).—Maig-Ag.

Trifolium diffusum

716. — T. diffusum Ehrh.

(diffusus, *estès, pels troncs freqüentment difusos.)*

Anual, troncs de 2-4 dm., drets o ascendents, freqüentment *difusos*, pubescents; fulles totes 3-foliolades, folíols trasovats, blans; estípules *llargament acuminades*, les de les fulles florals *poc dilatades;* flors *vermelles*, capítols globulosos, bastant grossos, terminals, solitaris, sentats o subsèssils, involucrats per les estípules de les fulles florals; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies alenades, pestanyoses, 3-nerves a la base, poc desiguals, 2 veg. més llargues que el tub; corol·la igual al calze o poc més llarga, llegum petita, transversalment dehiscent, 2-sperma; llevors rodones, no escotades.

Geografía.—Prats i reguerols: Barcelona i Cadaqués (Csta. ex Hb.); cap a Grasolet, Saldes, del Bergadà (Compñ., ex Hb. Csta.); Pir. Or. (Csta., Rouy); Soreda (Conil).—Juny-Ag.

Trifolium hirtum

717. — T. hirtum All. — T. híspidum Desf.

(hirtus, híspidus, *pelut, pels pèls rossos, blans i oberts que cobreixen el tronc.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, amb les branques esteses o erectes, cobert de pèls rossos, blans i oberts; fulles peciolades, menys la superior, que és sèssil o subsèssil; folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, amb els nervis ben marcats, rectilinis, bifurcats; estípules piloses, nervudes, lanceolato-setàcies, les de les fulles florals *molt dilatades;* flors *purpurines*, capítols globulosos, grans, terminals, solitaris, sentats, involucrats per les estípules de 2 fulles florals, una d'elles sense folíols; tub del calze fructífer obcònic, molt pelut, amb 20 nervis; gorja oberta, lacinies setàcies, plumoses, rígides, quasi iguals, 2 veg. més llargues que el tub; estandard lanceolato-acuminat, quasi el doble llarg que les lacinies del calze; llegum i llevor ovoides, aquesta grosseta, bruna, llisa.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos: Cordillera litoral; al Vallès, Terrassa, St. Hilari, r.=Castelldefels, S. Sadurní, Porreda, Falset (Csta.); Vich (Masf.); S. Marçal, Massanet de Cabrenys (Vay.); la Sellera, r. (Cod.!); Roses, Cabanes (Sen.); Prades (Lap.).—Maig-Jul.

Trifolium Cherléri

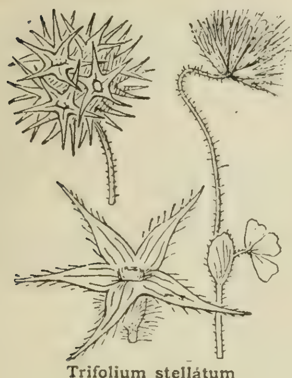
718. — T. Cherléri L.

(dedicat a Joan Enric Cherler (1570-1610), *metge de Mönipelgard, parent i col·laborador de J. Bauhin.)*

Anual, tronc de 4-12 cm., ajagut o ascendent, simple o difús, cobert d'abundants pèls blans, estesos, a la fi rossos; fulles totes peciolades, la superior àfila; folíols trasovato-cuneïformes, emarginato-denticulats, blans, pubescents, amb els nervis molt marcats; estípules caulinars ovato-lanceolades, agudes, les de les 3 fulles florals molt dilatades, les de la superior orbiculars; flors *blanquinoses*, capítols mitjans, *globuloso-deprimits*, terminals, solitaris, sentats, amplament involucrats per les estípules de les fulles florals, molt caducs; tub del calze obcònic, amb 20 *nervis,* pelut; gorja oberta, lacinies setàcies, plumoses, quasi iguals, dretes, a la fi obertes, 1 veg. més

llargues que'l tub; estandard oblong, més curt que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia.—Boscos i llocs àrids i arenosos: Comuna al Vallès; Baix Empordà, St. Hilari, Figueres. = Abundant a Cadaqués (Trem.!); Campmany, Roses, Massanet de Cabrenys, Lladó, Requesens (Vay.); Llers, Cantallops, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium stellátum

719.—T. stellátum L.

(de stella, *estel o estrella, per les lacinies del calze fructífer esteses en forma d'estel.)*

Sinonimia.—Trifol estrellat; *cast.* trébol estrellado, hopo de cabrillas.

Anual, tronc de 5-25 cm., dret o ascendent, ramificat, cobert de pèls estesos, blans, blancs, a la fi rossos; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, totes alternes; folíols petits, *obcordato-cuneïformes,* denticulats, piloso-pubescents; estípules ovato-obtuses, dentades; flors *albo-rosades,* capítols *globulosos,* terminals, solitaris, llargament pedunculats; tub del calze acampanat, amb 10 nervis, piloso-sedós; gorja tancada per llargs pèls llanosos, lacinies lanceolato-acuminades, iguals, dretes, acrescents, esteses en *estrella* a la maturitat, glabres per dintre, 3-nerves i reticulato-venoses, 1 veg. més llargues que'l tub; estandard lanceolat, agut, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, grossa, llisa.

Geografia.—Camps, vores de camins i llocs àrids: Comuna pel litoral i al Vallès. = Lladó, Besalú, Fornell (Vay.).—Abr.-Maig.

Trifolium lappáceum

720.—T. lappáceum L.

(de lappa, *pels capítols crissats; efecte de les pestanyes esteses i rígides de les lacinies del calze fructífer, que recorda aquella planta composta.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, prim, ramificat, amb les branques divaricades, un poc pelut o glabrescent; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils; folíols *oblongo-cuneïformes,* truncato-denticulats, nerviats, pubescent-pestanyosos; estípules

lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors *albo-rosades*, capítols subglobulosos, grossets, terminals, solitaris, pedunculats, eriçats; tub del calze acampanat, glabre, amb 20 nervis; gorja molt oberta, peluda, lacinies lanceolato-alenades, pestanyoses, quasi iguals, 5-nerves a la base, més llargues que'l tub; estandard oblong, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Camps, vinyes i llocs àrids: Litoral, Valldoreix, Terrassa i altres llocs del Vallès; Penedès. = Tortellà (Tex.): Campmany, Lladó, Requesens, Salarsa, S. Andreu del Coll, Sagaró, Olot (Vay.), Cantallops (Sen.); Salardú, Montgarri (Timb.).—Abr.-Juny.

Trifolium maritimum

721. — T. marítimum Huds. — T. glabellum Presl.

(per la seva estació als prats marítims; de glaber, *dimin.* glabellus; *pel calze fructífer glabrescent.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, ramificat, *glabrescent;* fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades, poc peciolades; folíols inferiors trasovato-escotats, els superiors oblongo-cuneïformes, obscurament denticulats o mucronulats, tots glabrescents; estípules linear-acuminades, flors *albo-rosades*, capítols *ovoides*, petits, solitaris, terminals, generalment pedunculats; tub del calze fructífer acampanat, glabrescent, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies lanceolato-acuminades, rígides, 3-nerves a la base, pestanyoses, desiguals, l'inferior més llarga que'l tub; estandard oblong, 2 veg. més llarg que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Prats marítims: Prats i llocs herbosos de Castelló d'Empuries. = Figueres, remontant-se fins a la Junquera, Dosquers, Agullana (Vay); Banyuls (Bub.); Barcelona, can Tunis (Sen.!).—Maig.

Gènere 180. — DORYCNIUM Tourn.

(Ho deriven de δόρυ, la llança, i κνάω, untar, perquè amb el suc de la planta hi fregaven aquella arma per emmatzinar-la (1).)

Flors blanques, amb la carena blavenca, petites, en capítols subglobulosos, clarets, terminals, axil·lars, llargament pedunculats; calze 5-dentat, subilabiat, les 2 dents superiors més amples; corol·la caduca, estandard panduriforme, dret, atenuat en ungla ampla, ales soldades per davant, més llargues que la carena encorbada i curtament bequeruda; estams diadelfes, desiguals, els més llargs bruscament dilatats sota la antera; estil ascendent, atenuat a l'àpex, estigma capitat; llegum ovoide, exserta, mucronada per l'estil, glabra, 2-4-sperma, dehiscent per 2 valves no torçades; llevors globuloses: plantes perennes, herbàcies o llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, estípules semblants als folíols enters.

1 { Tronc llenyós, folíols que no arriben a 1 cm., obtusiúsculs; pedicels i dents del calze més curts que'l tub, estandard blanc, ales més curtes que'l estandard que no cobreixen totalment la carena, tacada de negre a l'àpex; llegum molt obtusa . **722. D. suffruticósum.**
Tronc quasi herbaci, folíols de 1 cm. o més, aguts; pedicels i dents del calze tan llargs com el tub, estandard freqüentment rosat, ales 2 veg. més curtes que l'estandard, que cobreixen la carena no tacada a l'àpex; llegum subatenuada . . . **723. D. decumbens.**

Dorycnium suffruticósum

722. — D. suffruticósum Vill., subsp. del D. pentaphyllum Scop., apud. Rouy.
(de sub *i* frutex, *arbust; per ser un petit arbust;* pentaphyllum, *de* πεντα-, *cinc, i* φύλλον, *fulla; pels tres folíols i les dugues estípules semblants a ells, que figuren una fulla quinquefoliolada.)*

Sinonimia. — Botja d'escombres, socarrells; *cast.* mijediega, bocha, socarrillo.

Subarbust de 2-3 dm., molt ramificat, tortuós, ajagut a la base, branques dretes, subestriades, cobertes de pèls abundants aplicats, folíols lanceolato-linears, obtu-

(1) Sembla que la nostra planta, inofensiva, no té re que veure amb la planta dels antics.

siúsculs, a veg. subespatulats, atenuats a la base, piloso-sedosos, de menys de 1 cm. de longitud; capítols de 6-15 flors, no unilaterals, de floració quasi simultania; pedicels *iguals, tot lo més, a la meitat del tub del calze* molt pelut; dents del mateix lanceolato-agudes, 1 *veg. més curtes que'l tub;* estandard apiculat, ales més curtes i un poc més estretes que l'estandard, que no cobreixen totalment la carena *blavenca,* tacada d'un blau negrós a l'àpex; llegum ovoide, *molt obtusa, amb les sutures carenades;* llombrígol de la llevor igual a $^1/_{15}$ de la seva circumferencia.

Geografía. — Boscos, marges i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Bagà, Ribes, Urgell *et alibi.*=La Garrotxa, Olot (Vay.).—Maig-Juny.

Dorycnium Jordani

723.—D. decumbens Jord., raça del D. grácile Jord., subsp. del D. pentaphyllum Scop., apud. Rouy.

(de decúmbere, *inclinar-se, abocar-se; per les seves branques decumbents.)*

Troncs quasi herbacis, de 4-8 dm., *decumbents,* difusos, estriats, amb pèls aplicats poc abundants; folíols linear-lanceolats, de 1 cm. o més, aguts; capítols de 10-15 flors, freqüentment unilaterals, de floració successiva; pedicels i dents del calze iguals al tub, poc pelut; estandard apiculat, freqüentment rosat; ales 2 veg. més curtes i molt més estretes que l'estandard, que cobreixen totalment la carena blavenca i no tacada a l'àpex; llegum ovoido-oblonga, subatenuada a l'àpex, mucronada de sutures un poc carenades; llombrígol de la llevor igual a $^1/_6$ de la seva circumferencia.

Geografía. — Prats, llocs humits o arenosos: Prat del Llobregat; prats de Salou; vores del Segre a Lleida i a Menàrguens.=Pla d'Urgell (Csta.).—Juny-Ag.

N. B. Nostre eximi Costa *(Anales Soc. Esp. H. N.,* III, 2.°, 215), descriu una var. *cándicans* que té per principal caràcter el presentar els folíols *oblongo-espatulats, cano-cendrosos.* Va recollir la planta sense flor ap. de Tàrrega, pel Jul. de 1872. Ens sembla igual a la que tenim recol·lectada d'ap. de Lleida i a Menàrguens, però que tal vegada té més afinitat amb la D. *suffruticosum.*

A la mateixa creiem que ha de referir-se la planta de les altures del Montserrat, considerada, no sense grans reserves, per l'esmentat autor, com a *D. grácile* Jord.. atribuída per Loscos a les immediacions de l'Aragó meridional.

Gènere 181.—BONJEANIA RCHB.

(Dedicat per Reichenbach al botànic Joàn-Lluís Bonjean, 1780-1846, apotecari de Chambéry, A. de la Flora de Savoya.)

Flors blanques o rosades, amb la carena negrosa, en capítols globulosos, involucrats per una fulla floral sobre peduncles ordinariament més llargs que les fulles; calze 5-fid, divisions quasi iguals, ascendents; estandard oblong-cuneïforme, atenuat en ampla ungla canaliculada; ales unides per davant, més llargues que la carena quasi recta i obtusa; estams diadelfes, estil ascendent, estigma capitat, llegum exserta, recta, glabra, inflada a la maturitat, polisperma; llevors separades per un teixit cel·lular: plantes llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, curtament peciolades, de folíols enters, peciolulats; estípules grans, foliacies, apenes adherides al pecíol, peciolulades.

1 Plantes de 2-5 dm., molt peludes, folíols oblongo-cuneïformes, estípules molt més llargues que'l pecíol, flors grans, capítols clars, llegum oblonga, de valves que no's caragolen en hèlix **724. B. hirsuta.**
Plantes de 1-3 m., glabrescents, folíols trasovato-cuneïformes, estípules iguals al pecíol, flors petites, capítols densos, llegum cilíndrica, de valves que's caragolen en hèlix . . . . . . **725. B. recta.**

Bonjeania hirsuta

724.—B. hirsuta Rchb.—Lotus hirsutus L.

(llatí hirsutus, *pelut; per ser planta molt peluda.)*

Planta en forma de mata o botja, de 2-5 dm., molt peluda, troncs ajaguts o ascendents, ramificats; branques *rodones*, folíols *oblongo-cuneïformes*, ordinariament aguts o mucronats; estípules ovades o lanceolades, *molt més llargues que'l pecíol;* flors *blanques* ± estriades de rosa, *grans;* capítols *grans*, clars (5-12 flors); calze *subilabiat*, molt pelut; lacinies lanceolato-linears, les inferiors un poquet més llargues; corol·la *una veg. més llarga que'l calze*, llegum *oblonga*, poc exserta, de menys de

1 cm. × 3 mm., negrosa, mucronada, de valves que no's caragolen en hèlix, amb 2-4 llevors subglobuloses.

β *incana DC.* — Planta àlbido-tomentosa.

Geografia.—Llocs àrids i montuosos: Cordillera litoral al Vallès, Penedès, Bages, al Bergadà. = Vich (Masf.); Cardona, Berga, Olot, Banyoles; Lleida, Urgell, Conca de Tremp (Csta.); la Sellera (Cod.).

La β *incana DC.*, raça del tipus *ap. Rouy*, a la Segarra (Csta.).—Abr.-Juny.

Bonjeania recta

725.—B. recta Rchb.—Lotus rectus L.

(de rectus, *dret; per la direcció del tronc.)*

Planta *dreta,* de 1-3 m., glabrescent, tronc molt ramificat a la base, *branques anguloses,* d'un color vermellós; folíols *trasovato-cuneïformes,* mucronulats, grans, glaucescents pel revés; estípules ovato-cordiformes, inequilàteres, *iguals al pecíol* o poc més llargues; flors *blanques o rosades, petites;* capítols *petits, densos* (20-40 flors); calze acampanat, pelut; lacinies quasi iguals, corol·la *un terç més llarga que'l calze,* llegum *cilíndrica,* ben exserta, de 1-2 cm. × 1 mm., negrosa, lluent, *de valves caragolades en hèlix* després de la dehiscencia; llevors petites, globuloses.

Geografía. — Vores de corrents i llocs humits: Pla del Llobregat; al Vallès, Lleida. = Prov. de Tarragona (Csta.); Empordà, Sagarò, fins a Olot (Vay.).—Juny-Set.

Gènere 182. — TETRAGONÓLOBUS Scop.

(Del grec τετράγωνος, quadrangular, i λοβός, llegum; per la forma del fruit.)

Flors grogues o purpurines, grans, solitaries o geminades sobre peduncles axil·lars; calze tubulós, 5-fid, de lacinies iguals; corol·la caduca, carena encorbada, bequeruda; estams diadelfes, filaments alternativament desiguals, els més llargs bruscament dilatats a l'àpex; estil glabre, engruixit a l'àpex; llegum llarga, recta, quadrangular, tetràptera, dehiscent en 2 valves que's caragolen en hèlix, polisperma; llevors relativament petites, subglobuloses, negres, llises: herbes perennes o anuals, de fulles curtament peciolades, 3-foliolades, de folíols enters, estípules foliacies, poc o gens adherides al pecíol.

1 Planta vivaç, peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, flors grogues, calze cilíndric, lacinies més curtes que'l tub, ales de la llegum planes, més estretes que'l seu diàmetre . **786. T. siliquosus.**
Planta anual, peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, flors purpurines, calze acampanat, lacinies més llargues que'l tub, ales de la llegum ondulades, tan amples com el seu diàmetre **727. T. purpureus.**

Tetragonólobus siliquósus

726. — T. siliquósus Roth.

(del llatí siliqua, *la garrofa; per la forma de la llegum.)*

Sinonimia. — Corona de rei; *cast.* loto silicuoso.

Vivaç, rizoma *llenyós*, que produeix troncs de 1-3 dm., ascendents, peluts o glabres; folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes, amplexicaules, curtament peciolars, més llargues que'l pecíol; flors d'un *groc pàl·lid*, solitaries; peduncles 2-3 veg. més llargs que les flors, amb una petita fulla a l'àpex; calze tubulós, pelut, tacat de porpra; lacinies lanceolato-linears, pestanyoses, 1 veg. més curtes que'l tub; estandard

estriat de *bru*, suborbicular, llargament unguiculat; llegum de 3-4 cm., glabrescent, amb 4 ales planes, molt més estretes que'l seu diàmetre; llevors petites, globuloses, negroses.

β *marítimus Ser.* — Planta glabra, fulles carnoses.

Geografia. — Paratges herbosos immediats a les aigües des de la costa fins a Ribes i al Bergadà. = La Sellera (Cod.); conca del Fluvià, Olot (Vay.); Vall d'Aràn, Bosost, les Bordas, Artiga de Lin (Llen.); Benasc, Colliure (Lap.); la Cerdanya (Gaut.).

La β *marítimus Ser.*, cap a S. Boi (Salv.!).—Maig-Ag.

Tetragonólobus purpureus

727. — T. purpureus Moench.

(de color de porpra; *pel que mostren les seves flors.)*

Anual, arrel prima, troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, blanament peluts; folíols trasovato-romboidals, obtusos; estípules ovato-lanceolades, agudes, amplexicaules, curtament peciolars, tan llargues com el pecíol; flors d'un *porpra fosc,* solitaries o geminades; peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, amb una petita fulla a l'àpex; calze acampanat, pelut; lacinies lanceolato-acuminades, un poc més llargues que'l tub; estandard sub-orbicular, llegum glabra, negrosa, amb 4 ales ondulades, tan amples com el seu diàmetre; llevors grosses, ovoides, *brunes.*

Geografia. — Llocs cultivats i vores de camins: Espontania a alguns terrenys cultivats de Barcelona (Csta.).—Primav.

Gènere 183. — LOTUS L.

(De λωτός, nom donat pels grecs a diverses plantes, particularment lleguminoses ferratgeres.)

Flors grogues, en capítols, solitaries o geminades, sobre llargs peduncles axil·lars, ordinariament involucrades per 1-3 folíols; calze *tubulós o acampanat* 5-fid, de lacinies iguals o bilabiat; ales planes, connivents, però no soldades; carena encorbada en angle recte, bequeruda; estams diadelfes, alternativament desiguals, els més llargs fortament i brusca dilatats; estil atenuat a l'àpex, glabre; llegum llargament exserta, cilíndrica, àptera, no inflada a la maturitat, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular; plantes herbàcies, de fulles 3-foliolades, folíols enters, estípules foliàcies, apenes adherides al pecíol.

1 { Plantes anuals, d'arrel prima, peduncles ordinariament menys de 3 veg. més llargs que les fulles . . . . 2.
Plantes perennes, de rizoma gruixut o *cundidor;* peduncles ordinariament més de 3 veg. més llargs que les fulles . . . . 5.

2 { Llegum recta, folíols de les fulles superiors oblongo-lanceolats, plantes piloso-híspides . . . . 3.
Llegum encorbada, folíols de les fulles superiors trasovato-cuneïformes, plantes pubescents o poc piloses . . . . 4.

3 { Estandard que no's torna verd per la dessecació, ales dilatades a l'àpex, carena encorbada en angle recte, llegum de 2-3 cm., molt prima; peduncle 1-2-flor . . . . . . **728. L. angustíssimus.**
Estandard que's torna verd per la dessecació, ales atenuades a l'àpex, carena encorbada en angle molt obtús, llegum de 1-2 cm., més gruixuda; peduncle 2-4-flor . . . . **729. L. híspidus.**

4 { Peduncles amb 2-5 flors, petites, més llargs que la fulla; calze 2-labiat, de lacinies desiguals; llegum de 2-5 cm., linear, comprimida, bonyeguda; llevors lenticulars . . . . . **730. L. Ornithopodioídes.**
Peduncles amb 1-2 flors grans, 2-3 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, de lacinies iguals; llegum de 2-3 cm., gruixuda, coriacia, longitudinalment 2-locular; llevors grans, globuloses **731. L. edúlis.**

5 Rizoma estolonífer, tronc fistulós, peduncles 6-12 flors, lacinies calicinals esteses o reflexes abans de la floració . **732. L. uliginósus.**
Rizoma no estolonífer, tronc macís, peduncles 1-6-flors, lacinies calicinals connivents abans de la floració . . . . 6.

6 Ales trasovades, fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte, peduncles 3-6-flors, folíols trasovato-cuneïformes o bé oblongs, estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol . . . . **733. L. corniculatus.**
Ales oblongues, quasi rectes a la vora inferior; carena encorbada en angle obtús, peduncles 1-4 flors, folíols linears o lanceolato-linears, almenys els superiors . . . . 7.

7 Lacinies del calze triangular-alenades, més curtes que'l tub; peduncles 5-6 veg. més llargs que les fulles, troncs difusos, ascendents; folíols tots linears . . . . **734. L. tenuis.**
Lacinies del calze linears, agudes, més llargues que'l tub; peduncles 3-5 veg. més llargs que les fulles, troncs flexuosos, ajaguts; folíols de les fulles superiors lanceolats, aguts . **735. L. decúmbens.**

Lotus angustíssimus

728.—L. angustíssimus L.

(superlatiu de angustus; *per les seves llegums molt primes.)*

Anual, arrel cònica, tronc de 1-3 dm., prim, ramificat, difús o ascendent, piloso-híspid, rarament glabre; folíols de les fulles inferiors trasovats, els de les superiors *oblongo-lanceolats, aguts;* estípules ovades o lanceolades, un poc inequilàteres, més llargues que'l pecíol; flors petites, *que no's tornen verdes per la dessecació;* peduncles capil·lars 1-2-flors, amb 3 folíols a l'àpex, *més llargs que les fulles;* calze acampanat, pelut; lacinies lanceolato-acuminades, pestanyoses, més llargues que'l tub; estandard orbicular, més llarg que'l calze, *igual a la carena* encorbada en angle recte; *ales dilatades a l'àpex,* llegum dreta, *molt prima, de 2-3 cm.,* de valves *que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia,* de 15-25 llevors, molt petites, globuloses.

Geografia. — Prats i llocs arenoso-àrids: Palautordera (Trem.); Blanes (Puj. J.); S. Climent (Sen.!); Prades (Lap.); Vernet (Gaut.); Banyuls (Bub.); Les, r. r. (C. et S.).—Abr.-Jul.

Lotus híspidus

729.—L. híspidus Desf.—L. angustíssimus β major Moris.

(híspidus, *pelut; per ser planta piloso-híspida.)*

Molt afí de l'anterior; se'n distingeix per l'arrel molt ramificada, tronc de 1-5 dm., ajagut o ascendent, menys prim, piloso-híspid; folíols ovato-oblongs, estípules *amplament ovades*, més obtuses; flors no tant petites, *que's tornen verdes* per la dessecació; peduncles filiformes, 2-4-flors, 3-4 veg. més llargs que les fulles; estandard ovat, bastant més llarg que la carena encorbada en angle molt obtús; ales atenuades a l'àpex, estil més llarg; llegum la meitat més curta i el doble gruixuda (2 mm.), de 8-12 llevors.

Geografía. — Prats i camps secs, arenosos: Blanes (Puj. J.); S. Climent i Vilarnadell (Sen.!).—Maig-Jul.

Lotus ornithopodioídes

730.—L. ornithopodioídes. L.

(del grec ὄρνις, ὄρνιθος, *aucell, i* πόδιον, *dim. de* ποὺς, *peu; per la semblança de les llegums fasciculades amb els peus d'un ocell.)*

Anual, arrel prima, ramificada; tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, pubescent; folíols trasovato-cuneïformes, els de les fulles superiors romboides; estípules amplament ovades, un poquet més llargues que'l pecíol; flors petitetes, peduncles 2-5-flors, *quasi* 1 *veg. més llargs que la fulla*, amb 3 folíols a l'àpex; calze bilabiat, les dugues lacinies superiors iguals, agudes, la inferior del mig molt més llarga, lanceolada, aguda, les laterals curtes i obtuses; estandard orbicular, escotat; ales obliquament truncades, carena encorbada en angle recte, curtament bequeruda; llegum *de* 2-5 *cm., linear, comprimida, subfalciforme* cap a l'àpex, *bonyeguda, un poc reflexe, vermellosa;* llevors *lenticulars*, llises, lluents.

Geografía. — Vores dels camins i llocs arenoso-herbosos: Comuna per tot el litoral, Gavà, Castelldefels, Sitges *et alibi;* Montcada, Reixach, Ripollet, Serdanyola, Papiol. = S. Pol, S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Abr.-Maig.

Lotus edúlis

731. — L. edúlis L.

(que és comestible; les llevors es mengen o poden menjar-se.)

Anual, arrel cònica, llarga; tronc de 1-4 dm., ascendent o difús, ramificat, pubescent; folíols trasovato-cuneïformes, glaucescents; estípules amplament ovades, més llargues que'l pecíol; flors *grans,* peduncles 1-2-flors, filiformes, rígids, 2-3 veg. més llargs que les fulles, amb 3 folíols a l'àpex; calze *acampanat,* de lacinies *lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, 2 veg. més llargues que'l tub;* estandard orbicular, estriat; ales dilatades al mig, cobrint quasi la carena, que és ampla, encorbada, aguda, curtament bequeruda; llegum de 2-3 *cm., arquejada, gruixuda, carnosa* i a la fi *coriàcia, canaliculada* a la sutura superior, dividida longitudinalment en 2 cel·les; llevors grosses, globuloso-reniformes, xagrinades.

Geografia. — Llocs arenosos del litoral: Montanya Pelada; Castelldefels, r. = Montjuich (Salv.!); turons pròxims a Barcelona, r. (Csta.); abundant al Guinardó (Sen., in litt.); Calella, turó del Roser (Cuní); Pir. Or. (Coste). — Març-Maig.

Lotus uliginósus

732. — L. uliginósus Schk.

(de uligo, *aigua-moll, lloc pantanós; per la seva estació.)*

Perenne, rizoma de branques primes, *cundidor, estolonífer;* troncs de 3-8 dm., *fistulosos,* drets o ascendents, glabrescents o peluts, bastant robustos, angulosos, ramificats; folíols trasovato-oblongo-cuneïformes, glaucs pel revés; estípules ovato-cordiformes, més llargues que'l pecíol; flors mitjanes, *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 6-12-flors, bastant gruixuts, 3-4 veg. més llargs que les fulles, amb 3 folíols a l'àpex; calze *acampanat,* lacinies *lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, esteses o reflexes* abans de l'antesi, quasi iguals al tub; estandard ovat, ales *trasovades, rectes* per la vora inferior, *rodones* a l'àpex, cobrint la carena, *encorbada en angle obtús, llargament bequeruda.*

Var. *L. pedunculatus* Cav. — Planta de 5-8 dm., molt ramificada, folíols i estípules oblongo-lanceolades, atenuades pels dos caps; peduncles 6-8 veg.

més llargs que les fulles, 2-6-flors, llegum de 2-3 cm., dreta, linear-cilíndrica, de valves caragolades en hèlix després de la dehiscencia; llevors petites, globuloso-deprimides.

Geografía.—Vores dels torrents, reguerols i prats humits: Montseny, a la vall de Sta. Fe, d'on baixa fins a Gualba; St. Hilari i Montsolí. = La Sellera, S. Martí Sapresa (Cod.!); vall d'Aràn, c. (Llen.); Lés, Tredós (C. et S.).
La var. *L. pedunculátus* Cav., comuna per llocs herbosos del Prat de Llobregat i Blanes.
N. B. Per més que Rouy el considera com a raça de l'especie següent, amb la qual té veritablement marcades afinitats, per la longitut dels peduncles i troncs, manifestament *fistulosos,* l'incloem en el *L. uliginosus,* seguint a Wk. (Prodr. Suppl. 243).

Lotus corniculatus

733.—L. corniculatus L.

(de cornículum, *dimin. de* cornu, us, *la banya; per la forma particular de la carena de la flor i tal vegada de la llegum* [1].*)*

Vivaç, rizoma fort, *no estolonífer;* tronc de 1-5 dm., *macís,* ajagut o ascendent, glabrescent o pelut, ramificat; folíols trasovato-cuneïformes o bé oblongs; estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors grandetes, *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 1-6-flors, més llargs que les fulles, amb 1-3 folíols a l'àpex; calze *acampanat,* de lacinies *iguals,* triangular-alenades, tan llargues com el tub, *connivents abans de la floració;* estandard amplament ovat, ales *trasovades, fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte,* bruscament i llarga bequeruda; llegum de 2-3 cm., cilíndrica, *recta,* de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia; llevors petites, subglobuloses: planta polimorfa.

β *villosus* Wk. — Planta de troncs, fulles i calze amb pèls llargs, estesos, ± abundants.

ε *pilosus* Rouy. — Planta petita, molt pilosa, rizoma curt i fort, troncs ascendents, folíols oblongo-cuneïformes, estípules ovato-oblongues, molt més llargues que'l pecíol, 2-4 flors grans, carena ± vermellosa.

ζ *alpinus* Ser. — Planta nana, cespitosa, glabrescent o peluda, de rizoma fort, troncs prims, folíols petits, ovato-oblongs, 1-3 flors, lacinies del calze més curtes que'l tub, pètals, especialment la carena, vermellosos.

Geografía. — Prats, boscos i llocs herbosos des del litoral al Cadí i Nuria.
La β *villosus* Wk., a Palautordera, S. Llorenç del Munt, coll de Daví i altres llocs elevats
la ε *pilosus* Rouy, al Miracle (Marcet!), y
la ζ *alpinus* Ser., a Nuria, al peu de Finestrelles.—Maig-Ag.

(1) Aquest *corniculatus* té aquí una significació purament botànica. Cf. *Oxalis corniculata.*

Lotus tenuis

734. — L. tenuis Kit. — L. tenuifolius Rchb., raça del L. corniculatus L., ap. Rouy.

(tenuis, *prim; per la forma del tronc;* tenuifolius, *pels folíols quasi linears.)*

Perenne, troncs de 2-5 dm., prims, glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats; folíols i estípules lanceolato-linears o linears, aguts; flors petites, que's tornen verdes per la dessecació; peduncles filiformes, 1-4-flors, 5-6 *veg, més llargs que les fulles;* calze *acampanat,* glabrescent, de lacinies *iguals, triangulars a la base i bruscament alenades, més curtes que'l tub;* ales oblongues, de vora inferior *quasi recta, truncades obliquament a l'àpex;* carena encorbada en angle obtús, bequeruda; llegum de 2-3 cm., recta, linear, prima.

Geografia. — Llocs humits i arenosos: Litoral de Barcelona (Csta.); marges del Llobregat, cap a S. Boi (Trem.!).—Abr.-Ag.

Lotus decumbens

735. — L. decumbens Poir., raça del L. corniculatus L., ap. Rouy.

(de decumbere; *que puja primer i cau després* (1).)

Perenne, rizoma fort, que produeix troncs de 2-4 dm., *decumbents,* prims, flexuosos, ramificats, glabrescents; folíols de les fulles inferiors trasovato-cuneïformes, els de les superiors lanceolats, aguts; estípules ovato-lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 2-4-flors, prims, 3-5 veg. més llargs que les fulles; calze *acampanat,* lacinies *iguals, linear-agudes, connivents abans de l'antesi, més llargues que'l tub;* estandard orbicular, ales oblongues, *de vora inferior quasi recta, rodones a l'àpex;* carena encorbada en angle *obtús,* bequeruda; llegum *recta,* de 2-3 *cm., linear-cilíndrica,* de valves *que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia;* llevors subglobuloses.

Geografia.—Prats i maresmes del litoral: Cadaqués (Trem.); Pir. Or. (Rouy).—Maig-Jul.

---

(1) Distint de *procumbens,* ajagut *(= humifusus).*

Gènere 184. — ASTRÁGALUS L.

(Del grec ἀστράγαλος, nom d'una lleguminosa en Dioscòrides; nom del òs del tars, per la forma de la llegum en algunes especies, com *A. hamosus.*)

Flors purpurines, blavenques, grogues o blanquinoses, en capítols o raïms espiciformes, rarament solitaries, axil·lars, pedunculats o subsèssils; calze acampanat o tubulós, 5-fid o 5-dentat, de divisions quasi iguals; estandard ovat o bé oblong, més llarg que les ales; carena mútica, estams diadelfes, llegum freqüentment subtrígona, dividida longitudinalment en 2 cel·les completes o incompletes per la introflexió de la sutura inferior, esterna o dorsal: plantes herbàcies o subllenyoses a la base, de fulles quasi sempre imparipinades, de folíols enters i estípules no foliàcies.

1 { Plantes anuals, d'arrel prima . . . . 2.
{ Plantes perennes, de rizoma gruixut o llenyós . . . . . . 9.

2 { Flors blanques o purpurines . . . . 3.
{ Flors blanquinoses o groguenques . . . . 6.

3 { Flors subsèssils, blavenques . . . . 4.
{ Flors llargament pedunculades, purpurines . . . . 5.

4 { Flors solitaries, rarament geminades; llegum pubescent, alenada, encorbada en forma d'ham . . . . **736. A. scorpioídes.**
{ Flors 4-10, en capítols trasovats, densos; llegum peluda, cilíndrico-trígona, dreta, acuminada . . . . **737. A. sesameus.**

5 { Flors purpurines, llegums dretes, imbricades, semiovoides, cobertes d'escames setígeres; folíols el·líptico-oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades . . . . . . **738. A. pentaglottis.**
{ Flors purpurio-blavenques, llegums 3-5, esteses en estrella, cilíndrico-trígones, piloso-llises; folíols oblongs, obtusos; estípules triangulars. **739. A. Stella.**

Peduncles fructífers molt més curts que les fulles, llegum triangular-cordiforme, acuminada, reflexa; folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades . . . . . 740. **A. epiglottis.**

6 Peduncles fructífers quasi tan llargs com les fulles; llegum cilíndrica, curvato-ascendent en forma d'ham, bequeruda; folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, 741. **A. hamosus.**

Plantes subllenyoses, formant botja; fulles paripinnades, pecíols terminats en espina . . . . 8.

7 Plantes herbàcies, no formant botja; fulles imparipinnades, pecíols terminats en folíol . . . . 9.

Calze acampanat, llanut, de lacinies setàcies, iguals al tub; estandard 1 veg. més llarg que'l calze, llegum inclosa, folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts . . . . . 742. **A. aristatus.**

8 Calze tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats; dents lanceolato-obtuses, estandard 2 veg. més llarg que'l calze, llegum exserta, folíols trasovato-oblongs, incano-sedosos, 743. **A. Tragacantha.**

9 Plantes acaules, amb peduncles radicals . . . . 10.
Plantes caulescents, amb peduncles caulinars . . . . 13.

Flors blanquinoses, peduncles molt més curts que les fulles; calze acampanat, cobert de pèls negres aplicats; llegum cilíndrica, recta; folíols trasovats, truncats o escotats; estípules amplament ovato-acuminades, escarioses . . . . 744. **A. depressus.**

10 Flors purpurines, peduncles més llargs que les fulles, calze tubulós, 11.

Plantes verdes, glabrescents, fulles de 10-20 parells de folíols, lacinies calicinals un poc més llargues que la meitat del tub, llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm. . . 745. **A. monspessulanus.**

11 Plantes incano-sedoses, fulles de 6-9 parells de folíols, dents calicinals més curtes que la meitat del tub; llegum oblonga, ± arquejada, de 1-2 cm. . . . . 12.

Calze cobert de pèls negres, aplicats; llegum de 15-20 mm., cilíndrico-arquejades, superficialment assolcada per la sutura superior; rizoma llenyós, tortuós, dividit en branques ajagudes . 746. **A. incánus.**

12 Calze vermellós, estriat; llegum de 8-12 mm., inflato-oblonga, no assolcada o poc per la sutura superior; rizoma carnós, vertical, 747. **A. macrorrhizus.**

13 { Flors grogues o verdoses, plantes robustes, de 30 cm. a 1 m. o més . . . . 14.
Flors blaves o purpurines, plantes dèbils, de 1-3 dm. . . . . . 16.

14 { Tronc dret, pelut; fulles de 15-20 parells de folíols, capítols subsèssils, lacinies calicinals més llargues que'l tub, llegum inclosa, **748. A. narbonensis.**
Tronc ajagut o ascendent, glabre o poc pelut; fulles de 4-12 parells de folíols, capítols llargament pedunculats, dents calicinals més curtes que'l tub, llegum exserta . . . . 15.

15 { Flors d'un groc verdós, peduncles 2 veg. més curts que les fulles, calze acampanat, glabre; llegum de 30-35 mm., cilíndrico-trígona, arquejada, assolcada per la sutura dorsal; fulles de 4-6 parells de folíols ovats . . . . **749. A. glycyphyllos.**
Flors d'un groc pàl·lid, peduncles poc més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; llegum de 12-15 mm., ovoido-vesiculosa, assolcada per les 2 sutures; fulles de 5-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, **750. A. Cicer.**

16 { Flors d'un blau pàl·lid, en raïms clars; peduncles més llargs que les fulles, calze acampanat, ales bífides, llegum linear-oblonga, penjant, glabrescent, 6-10 parells de folíols linears . **751. A. austríacus.**
Flors purpurines, en capítols espessos; peduncles més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; ales enteres; llegum ovoido-trígona, dreta, peluda, 10-15 folíols el·líptico-oblongs . . . . **A. purpureus.**

Astrágalus scorpioídes

736.—A. scorpioídes Pourr.—A. subbiflórus Lag.

(del grec σκορπίος, l'escorpí; i ειδής, de εἶδος, semblant; per la llegum arquejada que simula la qua d'aquell aràcnid; subbiflórus, *poques vegades de dugues flors.)*

Anual, arrel cònica, vertical, prima, poc ramificada; tronc de 5-15 cm., dret o ascendent, simple o ramificat a la base, piloso-pubescent com tota la planta; fulles peciolades, de 6-8 parells de folíols ovats en les inferiors, oblongs en les superiors, escotats; estípules lliures, ovato-acuminades; flors *blavenques, axil·lars, solitaries,* rarament geminades, petites, *quasi sentades;* calze *tubulós,* de lacinies setàcies, *iguals*

al tub cobert de pèls blancs i negres barrejats, predominant els primers a la base i els segons a l'àpex; corol·la seca, *groguenca*, poc més llarga que el calze; llegum *falcato-arquejada, d'uns 3 cm., comprimida, acanalada per l'esquena, densament pubescent, polisperma.*

Geografia.— Únicament citat com a escàs, al *cerro Negro* de Madrid, viu als olivars de Llers (Sen.!, in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Astrágalus sesameus

737.—A. sesameus L.

(greco-llatí σησαμαῖος, *de* σήσαμον, sesamum vel sesama; *per la forma de la llegum, que recorda la del sèsam.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, piloso-estriat, ramificat a la base; fulles de 8-10 parells de folíols el·líptics, truncats o escotats; estípules lliures, lanceolato-acuminades, cobertes de pèls setosos, uns blancs i altres negres; flors *blavenques*, petites, 4-10 en capítols *axil·lars, densos, trasovats, subsèssils;* calze *acampanat*, de lacinies *linear-alenades, pestanyoses, més llargues que el tub* cobert de pèls blancs i negres; corol·la poc exserta; llegum *peluda, cilíndrico-trígona*, de 10-15 mm., dreta, *profundament assolcada* pel marge extern; llevors quadrangulars, reticulato-alveolars.

Geografia.— Llocs àrids i arenosos: Abundant des del litoral al Vallès, S. Llorenç del Munt, Montserrat, a Bages, Figueres.=Camps de Tarragona (Wbb.); a l'Empordà, fins a Dosquers (Vay.); Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

Astrágalus pentaglottis

738.—A. pentaglottis L.

(de πέντα, *cinc, i* γλωττίς, *la glotis, per les cinc llegums que ordinariament presenten els capítols.)*

Sinonimia.— Cast. pluma de capitán, astrágalo de *cinco gallillos.*

Anual, tronc de 1-4 dm., ajagut o ascendent, ramificat, piloso-setós, com tota la planta; fulles de 7-10 parells de folíols el·líptico oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, barbudes; flors *purpurines,*

10-15 en capítols *ovoides, espessos,* involucrats per bràcties lanceolato-linears, pestanyoses, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat,* de lacinies *lanceolato-linears, pestanyoses, iguals al tub;* estandard escotat, llegums *exsertes, ovoido-comprimides, imbricades, cobertes d'escames setígeres,* amb la sutura externa ventruda, profundament acanalada; llevors grosses, reniformes, reticulato-alveolades.

Geografia.—Llocs àrids i pedregosos; cordillera litoral, al peu del Tibidabo; Terrassa, ermots i vinyes de la part occidental, r.=Ap. de Barcelona (Salv.!); cap a Sarrià i turons pròxims; arenys dels ríus Llobregat i Besòs, cap a S. Boi; alguna veg. en diferents llocs del Vallès (Csta.).—Abr.-Juny.

Astrágalus Stella

739.—A. Stella Gou.

(llatí stella, *l'estel o estrella; per les llegums esteses i radiants.)*

Anual, troncs de 5-25 cm., ajaguts o ascendents, simples o ramificats, estriats, piloso-setosos com tota la planta; fulles de 7-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, obtusos; estípules triangulars, acuminades; flors *d'un porpra blavenc,* 10-15 en capítols *globulosos,* espessos, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat,* de lacinies *alenades, pestanyoses, iguals al tub;* estandard escotat; llegums *cilíndrico-trígones,* esteses en *estrella,* piloso-llises, terminades en bec ganxut, amb la sutura externa acanalada; llevors anguloses, quasi quadrades, reticulato-alveolades, lluents.

Astrágalus epiglottis

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Comuna al litoral, al Vallès i S. Llorenç del Munt; a Bages i part del Bergadà.=Prats de Rei (Puigg.!); Tarragona, sense internar-se gaire (Csta.); la Sellera, vores del Ter (Cod.); a l'Empordà fins a Dosquers (Vay.); Figueres, Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

740.—A. epiglottis L.

(grec ἐπιγλωττίς, *per la llegum de forma més o menys semblant a la epiglotis o tapa de la glotis.)*

Anual, tronc de 5-20 cm., dret o ascendent, simple o poc ramificat a la base, piloso-grisenc

com tota la planta; fulles de 4-7 parells de folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades; flors *albo-groguenques*, molt petites, dretes, en capítols *axil·lars, ovoides, densos, molt breument pedunculats;* peduncles fructífers tapats pels fruits i semblant sentats els capítols; calze *acampanat*, cobert de pèls setosos, uns blancs i altres negres, *dominant totalment aquests a l'àpex, abans de l'antesi;* lacinies *alenades, iguals al tub;* estandard ovat, escotat i apiculat, poc més llarg que el calze; llegum *triangular, cordiforme, acuminada, reflexa*, assolcada a la sutura externa; llevors reniformes, plegades, 2 a cada cel·la.

Geografia. —Llocs àrids i pedregosos: cordillera litoral, als boscos de Bruguers, abundant ap. de can Mas; falda del Tibidabo, al peu de Nova Betlem. = Cap a Gracia (Salv.!); Mollet (Jover!); pla de Barcelona, r. (Csta.).—Abr.-Maig.

Astrágalus hamosus

741. — A. hamosus L.

(del llatí hamus, *l'ham; per la forma de les llegums encorbades, que s'hi assemblen.)*

Sinonimia. — Cast. garbancillo de perro, encorvada ancha, naricetas.

Anual, tronc de 2-6 dm., ajagut o ascendent, simple o ramificat, vírido-blanquinós, subpiloso-setós; fulles de 8-12 parells de folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, ± soldades en *beina opositifolia;* flors *albo-groguenques*, petites, dretes, 3-12 en capítols espessos, ovoides, a la fi clars i cilindroides; peduncles fructífers *quasi tan llargs com les fulles;* calze *tubulós*, cobert de pèls aplicats, uns blancs i altres negres, de lacinies linear-alenades, iguals al tub; estandard ovato-oblong, escotat, apiculat, *el doble llarg* que el calze; llegum *cilíndrica, curvato-ascendent, en forma d'ham*, acuminada, assolcada a la sutura externa; llevors quadrangulars, llises.

Geografia. – Llocs herbosos: Comuna al litoral, al Vallès, S. Llorenç del Munt; al Penedès, cap a Torrelles de Foix; Cornudella i Montsant. = Prats de Rei (Puigg.!); a l'Empordà, Cassà de la Selva (Vay.); Puigreig, Marlés, Serrateix (Puj. C.).—Abr.-Juny.

Astrágalus aristatus

742. — A. aristatus L'Hérit. — A. sempervirens Lamk.

(del llatí arista, *l'aresta o espina; pels pecíols de les fulles persistens i terminats en aresta*

espinescent; sempervirens; *sempre verd, pel color verd cendrós de la planta bastant duradora per efecte de la persistencia dels pecíols.)*

Sinonimia. — Gaons marins.

Vivaç, rizoma subllenyós, tronc de 1-3 dm., ajagut, formant botja, d'un verd cendrós, pelut; fulles *paripinades,* amb 6-10 parells de folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts, caducs; pecíol comú, persistent, dret, terminat en *aresta espinescent;* estípules lanceolato-linears, acuminades, multinerves, llargament peciolars, escarioses, ciliato-barbudes; flors *blanques* o tacades de porpra, dretes, 3-8 *en raïms axil·lars, clars, curts, breument peciolats;* bràcties semblants a les estípules, molt més llargues que els pedicels; calze *acampanat, inflat, molt piloso-llanut,* de lacinies *setàcies, iguals al tub;* corol·la marcescent, estandard escotat, $^1/_3$ *part més llarg que les lacinies del calze;* llegum *inclosa, ovoide,* peluda, atenuada en punta, amb 3 llevors a cada cel·la, *reniformes i molt escotades.*

Geografia.—Llocs pedregosos i àrids de les muntanyes: Abundantíssim de Puigllançada a Rebost, baixant fins a l'areny del ríu Greixa.=Vall de Ribes i Dorri (Isern!); Tosses, Fornells (Vay.); Pir. centrals, Bassivé, Castanesa, baixant a Vilaller, Pont de Suert, Sopeyra, Pont de Montanyana i més avall a les vores del Noguera Ribagorzana (Csta.); Port de Benasc, Andorra, Pendís, Carençà (Bub.).—Maig.-Jul.

N. B. Encara que existeix als Pir. orientals l'*A. nevadensis* Boiss., considerem que s'ha confós amb l'especie anterior en les localitats catalanes on l'ha citat algún botànic.

Astrágalus Tragacantha

743. — A. Tragacantha L. — A. Massiliensis Lamk.

(grec τραγάκανθα, de τράγος, el boc i ἄκανθα, espina; al·ludint-se als pecíols espinescents i fortament vulnerants; de Massilia *(Marseille) per la seva patria.)*

Sinonimia. —Coixins de monja.

Perenne, subllenyosa, d'un color blanc cendrós, troncs de 2-3 dm., formant botja compacta, extremadament espinosa; fulles *paripinades,* amb 6-12 parells de folíols trasovato-oblongs, incano-sedosos, obtusos o truncats, mucronats, decreixents de la base a l'àpex, molt caducs; pecíol comú, persistent, espinescent, fortament vulnerant; estípules petites, llargament peciolars i amplament lanceolades; flors *blanques,* grans, 3-8 en raïms axil·lars, globulosos, bastant clars; peduncles iguals a les fulles o més curts; bràcties escarioses, lanceolades, iguals als pedicels; calze *tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats;* dents *lanceolato-obtuses,* 3-4 *veg. més curtes que*

el tub; corol·la marcescent, estandard escotat, *quasi el doble llarg que el calze;* llegum *exserta, ovoido-oblonga,* coberta de petits pèls aplicats, *apiculada,* amb 2 llevors a cada cel·la, *subglobuloses i dèbilment escotades.*

Geografia.—Llocs pedregosos i arenosos àrids del litoral: Cap de Creus; l'Escala i altres llocs del golf de Roses. = Vilanova de la Muga *et alibi* (Csta.); costes marítimes de Cadaqués i la Escala; platja de Pals, Bagur, r. (Vay.); Castelló d'Empuries (Bub.).—Maig.-Juny.

Astrágalus depréssus

744.—A. depréssus L.

(llatí deprimere, depréssus, *aplastat; per ser planta cespitosa* [1].*)*

Perenne, de 5-15 cm., *cespitosa,* pubescent, rizoma dividit en branques escamoses que produeixen rosetons de fulles i peduncles ordinariament escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 9-11 parells de folíols bastant separats, petits, trasovats, truncats o escotats; estípules amplament ovato-acuminades, escarioses; flors *blanquinoses,* 9-15 en *capítols subglobulosos, clars,* que s'allarguen un poc a la maturitat; peduncles *molt més curts que les fulles,* calze *acampanat,* cobert de pèls negres aplicats, de lacinies *linears, un poc més curtes que el tub;* estandard *ovat,* escotat, més llarg que les ales trasovades, *obtuses, enteres;* llegum *cilíndrica, recta, reflexa, d'ap. de 2 cm.,* pubescent, a la fi glabra, atenuada i apiculada, amb un solc superficial a la sutura externa; llevors reniformes, llises.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: la Molina i la Cerdanya (Vay.); los Molines *(la Molina?)* sub Puigcerdà (Bub.); Pir. central, a Prunera de la Vall d'Aràn (Llen.!).—Jul.

Astrágalus monspessulánus

745.—A. monspessulánus. L.

(Per la seva patria: de Montpeller.)

Perenne, de 1-2 dm., glabrescent, rizoma llenyós, ramificat, produint les branques per l'extrem rosetons de fulles i llargs peduncles escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 10-20 parells de folíols el·líptics, obtusos, subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, acuminades, peciolars; flors *pur-*

(1) Amb denominació grega: ταπεινός, humil.

purines, rarament blanquinoses, en capítols ovoides, densos, a la fi racemiformes, clars; peduncles ordinariament més llargs que les fulles, calze *tubulós,* amb alguns pèls curts i aplicats, de lacinies *linears, poc més llargues que la meitat del tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales, que porten una *dent sota l'àpex;* llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm., apiculada, pubescent, polisperma, sense solc a la sutura; llevors quadrangular-reniformes, llises.

β *chlorocyaneus* Csta. — *A. chlorocyaneus* Boiss. et Reut. — Fulles amb 20-25 folíols, calze cobert de pèls negres aplicats, corol·la violàceo-verdosa o d'un groc vermellós, llegums tacades d'un vermell de sang.

Geografia.—Boscos, erms i paratges montuoso-calissos: Des del Vallès i Penedès a Ribes, Queralbs i Nuria.

La β *chlorocyaneus* Csta. en totes les muntanyes del litoral i de l'interior, remontant-se (*sec.* Csta.) a Berga, Surroca, Olot *et alibi.*—Abr.-Juny.

N. B. Té raó Costa a l'afirmar que la planta de Catalunya presenta totes les gradacions entre la especie linneana i la boisseriana, perquè aquesta pugui subsistir. Per igual motiu creiem que amb dificultat pot sostenir-se ni com a simple var., com proposà Costa.

Astrágalus incánus

746. A. incánus L.

(del llatí: blanquinós; pel toment cano-sedós *de la planta.)*

Sinonimia. — Estaca-rossins.

Perenne, de 5-15 cm., *cano-sedosa,* rizoma llenyós, tortuós, de divisions ajagudes, esteses en cercle, cobertes de les despulles de les fulles antigues, terminades en rosetons de fulles, amb 1-2 peduncles escapiformes de 5-10 cm.; fulles llargament peciolades, amb 6-10 parells de folíols el·líptics o trasovats, *incano-sedosos,* especialment pel revers, truncato-subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, peciolars; flors *purpurines* o àlbido-violàcies, 8-20 en capítols ovoides que s'allarguen a la maturitat; peduncles tant o més llargs que les fulles, calze *tubulós,* cobert de petits pèls negres, aplicats, de dents *linears, iguals a la tercera o quarta part del tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales obtuses i enteres; llegum *cilíndrico-arquejada, de* 15-20 *mm.,* ascendent, molt pubescent, apiculada, superficialment assolcada per la sutura superior o *ventral,* polisperma; llevors 4-5 a cada cel·la, reniformes, no quadrangulars.

Geografia.— Llocs secs i estèrils de la part occidental i nord: des de la plana d'Ancosa a Valldeperes, Riu de Boix, Sta. Coloma de Queralt, Tous, Igualada i altres llocs de la Segarra; Nuria, cap a Fontalba.=Manresa, Sampedor, Sallent (Salv.!, Csta.!); Prats de Rei

(Puigg.!); Pir. Or. (Bth., Rouy); crestes de la Fossa del Gegant i Costabona; Valls d'Eine, Llo, Coma de Noufonts (Compy.); muntanyes de Nuria (Tex.); Prats de Molló (Lap.); Conca de Tremp, Solsona (Bub.).—Jul.-Ag.

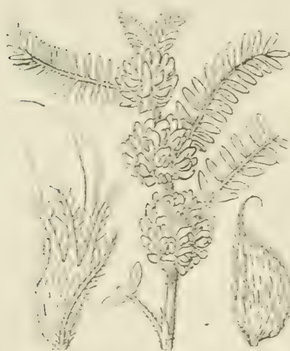

Astrágalus macrorrhizus

747. A. macrorrhizus Cav.

(grec μακρός, llarg i groixut, i ῥίζα, arrel; per la forma del rizoma.)

Perenne, de 3-5 cm., rizoma vertical, *groixut*, carnós, recubert per les despulles de les fulles antigues, dividit en branques curtes, terminades en rosetó de fulles i un peduncle escapiforme; fulles peciolades, esteses sobre terra, de 5-8 parells de folíols, el·líptico-orbiculars, molt petits, mucronats, incano-sedosos com tota la planta; estípules lanceolato-linears, peciolars; flors *vermelles*, 5-8 en capítols ovoides; peduncles crassiúsculs, un poc més llargs que les fulles; calze *tubulós, vermellós, estriat*, cobert de petits pèls aplicats; dents *triangular-linears, iguals a la tercera o quarta part del tub;* estandard *oblong, escotat*, més llarg que les ales calloses a la base; llegum *inflato-oblonga*, de 8-12 mm., pubescent, apiculada, no assolcada o poc per la sutura superior, polisperma; llevors ordinariament 7 a cada cel·la, reniformes.

Geografia.—Turons argil·loso-guixencs de la part occidental: Prop de Balaguer i Gerb (Csta.); Montsant (Wbb.).—Ab.—Maig.

Astrágalus narbonensis

748.—A. narbonensis Gou.

(de Narbonne, *en la antiquitat: Narbo Marcius, on va ser trobada.)*

Perenne, tronc de 0'50 a 1 m., dret o ascendent, simple, *no fistulós*, piloso-blanquinós; fulles ± peciolades, de 15-20 parells de folíols oblongo-linears, obtusos; estípules lanceolato-linears, acuminades; flors d'un *groc pàl·lid*, grans, nombroses, en *capítols globulosos, espessos, subsèssils;* bràcties linear-alenades, plumoses, més llargues que els capítols abans de l'antesi; calze *tubulós, inflato-subgibós* a l'esquena del tub, *piloso-llanut;* lacinies *linear-alenades*, pestanyoses, *quasi iguals al tub;* corol·la marcescent, estandard ovat, enter, una veg. més llarg que el cal-

ze, d'ungla molt curta; ales oblongues, poc més curtes que la carena molt ampla, trasovato-triangular, obtusa; llegum *inclosa, globuloso-trígona*, coriàcia, peluda, *assolcada per l'esquena*, apiculada, 2-4-sperma; llevors grans, reniformes.

Geografia.—Llocs secs i àrids: de Lleida a Mollerusa (Salv.!); Alcano i altres llocs de les Garrigues *(vidi* in Hb. Gonz.!); Cervera, Tàrrega, Talladell *et alibi*, de l'Urgell i la Segarra; la Escala i altres llocs de l'Empordà (Csta.); Prats de Rei (Puigg.!) Sallent, ap. de la Gavarresa, r. r. (Puj. C.).—Maig-Jul.

Astrágalus glycyphyllos

749. A. glycyphyllos L.

(grec γλυκύς, dolç, i φύλλον, fulla; per la semblança de les fulles amb les de la regalecia [1].)

Sinonimia. — *Cas.* Hierba de S. Lorenzo; falso orozuz.

Perenne, tronc de 5-10 dm., ajagut, flexuós, angulós, glabre; fulles peciolades, amb 4-6 parells de folíols grans, prims, el·líptico-ovats; estípules relativament petites, lanceolato-acuminades; flors d'un *groc verdós*, mitjanes, nombroses, acompanyades de 2 bracteoles setàcies, en capítols *ovoides*, després oblongs; peduncles 2 *veg. més curts que les fulles*, calze *acampanat, glabre; dents linears, més curtes que el tub;* estandard ovat, escotat, més curt que les ales, un poc més llarg que la carena, 3-4 veg. més que el tub; llegum *cilíndrico-trígona, arquejada*, acuminada, glabrescent, *assolcada* a l'esquena, polisperma; llevors reniformes.

Astrágalus Cicer

Geografia.—Boscos i llocs herboso-umbrosos: Des de la costa a la cordillera superior del Vallès, a la Font de la Pola; Sta. Fe del Montseny; S. Hilari i Montsolí; Ribes, Queralbs.=Vich (Masf.); Nuria, Olot (Vay.); Girona, Cabanes (Sen.); la Sellera (Cod.); Vall d'Aràn, Port de la Picada, Artiga de Lin (Zett.), les Bordes, Viella, Arties (Llen.).—Juny-Ag.

750. — A. Cicer. L.

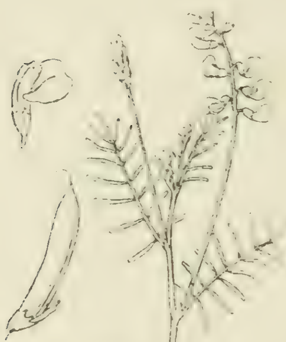
(cicer, *el cigró o ciuró; per la llegum inflada més o menys semblant a la d'aquella planta, també lleguminosa.)*

Perenne, tronc de 3-8 dm., ajagut, flexuós, verd, glabrescent; fulles de

(1) Recordi's que la regalecia de muntanya és el *Trifol. alpinum.*
Aquesta denominació específica resulta una mica estranya, tota vegada que la regalecia és la *Glycyrrhiza.*

5-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, obtusos o escotats, pubescents, estípules petites, lanceolato-linears, les superiors soldades entre sí, les inferiors lliures; flors d'un *groc pàl·lid*, nombroses, dretes, en capítols *ovoides, espessos*, que s'allarguen un poc a la maturitat; peduncles *un poc més curts que les fulles*, calze *tubulós*, cobert de petits pèls negres aplicats, de dents alenades, 1 *veg. més curtes que el tub;* estandard ovat, escotat, més llarg que les ales oblongues, obtuses, enteres; llegum exserta, *ovoido-vesiculosa*, bruscament terminada en *bec alenat*, coberta de pèls negres i blancs, *assolcada per les dugues sutures;* llevors reniformes, orbiculars.

Geografia.—Llocs incults i herbosos: a l'Urgell (Tex. ex Colm.); Pir. Or. (Rouy, Coste); Colliure (Gaut.).—Juny-Jul.

Astrágalus Austríacus

751. — A. Austríacus L.

(de Austria, *per la seva habitació.)*

Perenne, de rizoma fort, vertical, tortuós; troncs de 1-3 dm., prims, difuso-ascendents, verds, glabrescents; fulles de 6-10 parells de folíols linears, petits, truncats o escotats; estípules lanceolato-agudes, petites, lliures; flors petites, *d'un blau pàl·lid,* amb la carena *violada* a l'àpex, 8-24 en raïms *clars, ovoides,* allargats a la maturitat, *quasi el doble llargs* que les fulles, bractèoles escarioses; calze *acampanat,* cobert de petits pèls blancs aplicats, de dents *triangulars, iguals a la tercera part del tub;* estandard *obcordiforme,* estriat, 3 veg. més llarg que el calze, un poc més que les ales bífides i de lòbuls desiguals, rodons; llegum *linear-oblonga, subarquejada,* de 1-1'5 cm., apiculada, superficialment assolcada a l'esquena; llevors ovoides, anguloses, escotades.

Geografia.—Boscos i llocs pedregoso-herbosos: Plana de Vich (Masf. in Hb. Cad.); Mosset, ap. de Prades (Pourr.).—Juny-Ag.

Astrágalus purpureus

752. — purpureus Lamk.

(del color de porpra; pel que tenen les flors.)

Perenne, rizoma primet, ramificat, horizontal; branques de 1-1'5 dm., ajaguts o ascen-

dents, d'un verd cendrós, cobert de pèls llargs, oberts; fulles de 10-15 parells de folíols el·líptico-oblongs, escotats, peluts; estípules grandetes, soldades per la base, *opositifolies*, de lòbuls *lanceolato-acuminats;* flors *purpurines*, dretes, 10-20 en capítols *ovoides*, densos, que no s'allarguen a la maturitat; peduncles poc més curts que les fulles o a la fi un poc més llargs; bràcties llargues, linear-acuminades; calze *llargament tubulós*, cobert de pèls negres oberts; lacinies *linear-alenades, pestanyoses, més llargues que la meitat del tub;* corol·la el doble més llarga que el calze, estandard oblong, *fortament escotat, molt més llarg que les ales obtuses, enteres;* llegum *ovoido-trígona*, dreta, *cordiforme a la base*, piloso-llanuda, apiculada, *assolcada per la sutura externa;* llevors reniformes.

Geografía.—Boscos i erms montuoso-pedregosos: Plana d'Ancosa, p. de S. Magí de Brufaganya; Ribes, p. de Montagut.=Al Cadí, p. de la Seu d'Urgell (Bth.); ports d'Horta, sortint d'aquest poble cap a Escala d'Arnés i altres llocs fronterissos de l'Aragó (Csta.); Organyà, al Cadí (Bub.); Espluga de Francolí (Llen.!).—Juny-Ag.

Gènere 185.—OXYTROPIS DC.

(Grec ὀξύς, agut, i τρόπις carena; per la forma de la carena de la corol·la.)

Flors albo-groguenques, blaves o lilacines, en raïms axil·lars llargament pedunculats; calze tubulós, 5-fid, de lacinies quasi iguals; estandard més llarg que les ales, carena apiculada, estams diadelfes; llegum inflada, amb un embà longitudinal ± complet format per la retroflexió de la sutura superior: herbes perennes, acaules, de rizoma relativament gruixut, escamós, peludes, de les altes muntanyes, de fulles imparipinades, folíols enters, estípules soldades.

1 { Flors albo-groguenques; llegum ovoide, apiculada, sentada, canaliculada per la sutura interna; embà incomplet **752. O. campestris.**
Flors blaves o lilacines . . . . 2.

2 { Flors blaves, llegum estipitada, ovato-oblonga (12-16 mm.), embà incomplet, dents del calze 3 veg. més curtes que el tub, de 8-26 parells de folíols . . . . **753. O. pyrenaica.**
Flors lilacines, amb la carena violada; llegum sentada, oblonga; fulles de 8-15 parells de folíols . . . . 3.

3 { Raïms ovoides, que s'allarguen a la fructificació; llegum ovato-oblonga (18-20 mm.), acanalada per les 2 sutures; embà complet, **754. O. Halleri.**
Raïms subglobulosos, umbel·liformes a la fructificació; llegum més llarga, solament acanalada per la sutura interna; embà incomplet, **755. O. Lazica.**

Oxytropis campestris

753. O. campestris DC.—O. campestris. L., subvar. bícolor Rouy.

(de campus, *el camp, o plana; per la seva general estació.)*

Planta de 1-2 dm., cespitosa, piloso-sedosa, no glandulosa; fulles peciolades, de 10-15 parells de folíols, ovades o lanceolades, agudes, acuminades; estípules escarioses, acuminades, soldades al pecíol per la base; flors dretes, d'un *blanc groguenc* o amb la carena *blavenca* o *violàcia (subvar. bicolor Rouy)*, 6-10 en raïms

ovoides, densos, acompanyats de bràcties més llargues que els pedicels, lanceolato-acuminades, pestanyoses; peduncles escapiformes, més llargs que les flors; calze pelut, que s'esqueixa a la maturitat, amb pèls llargs, groguencs i altres de curts, negres, tots aplicats, de dents linears, 3 *veg. més curtes que el tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales; llegum *ovoide* (14-18 × 6-8 mm,), *sentada, peluda, apiculada,* acanalada per la *sutura interna;* embà *incomplet;* llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra; Coll de Pal, Pedró dels Quatre Batlles.=Morens, Costabona (Vay., Gaut.); vall d'Eine (Lap.) Set-cases, Carençà (Bub.); Port de Viella (Csta.); Vall del Juela (Timb.); Artiga de Viella, Port de Benasc, Coma Gireta (Llen.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

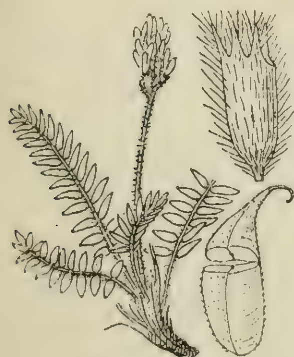
Oxytropis pyrenáica

754.—O. pyrenáica G. et G.

(de Pyrenaicus-Pyrenaei, *per la seva habitació als Pirineos.)*

Planta de 5-15 cm., piloso-blanquinosa, branques del rizoma bastant llargues, primetes i ascendents; fulles llargament peciolades, de 8-26 parells de folíols oblongs o lanceolats, acutiúsculs; estípules llargues, peciolars, lanceolato-linears; flors *blaves,* dretes, a la fi unilaterals, 5-15 en raïms globuloso-ovoides, densos; bràcties oblongo-lanceolades, més llargues que els pedicels, peludes; peduncles escapiformes, tant o més llargs que les fulles; calze pelut, de dents 3 *veg. més curtes que el tub;* estandard *amplament ovat, escotat, d'un quart més llarg que la carena encorbada i llargament apiculada;* llegums *estipitades, ovato-oblongues* (12-6 × 5-6 mm.), *peludes,* penjants totes d'un mateix costat, assolcada per la sutura interna; embà incomplet; llevors reniformes.

Geografia.—Pastures i roques de les altes muntanyes: Pedró dels Quatre Batlles, al Bergadà. = Cim de Puigllançada, al Bergadà (Sen.!); Port de Viella (Csta.), cim de la Picada, pastures d'Artiga de Viella, Coma Gireta (Llen.!); Bassivé (Lap., Compñ., Pujol J.!); Port de la Forqueta (Timb., Bub.); Peñablanca, Maladetta, Castanesa (Zett., Gr. G., Isern, Bub.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Oxytropis Halléri

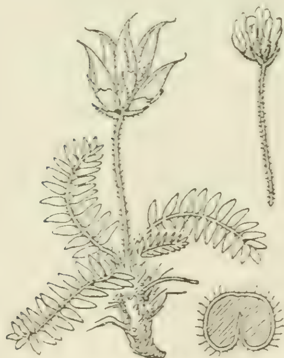
755.—O. Halléri Bunge.—O. uralensis DC.—Astragalus variabilis γ sericeus Rouy.

(Dedicat a Albrecht Haller, 1708-1777, A. de la Flora Helvética; Uralensis, *per la seva habitació als monts Urals;* variabilis, *pel seu polimorfisme.)*

Planta de 5-15 cm., piloso-sedosa o llanosa; fulles peciolades, de 8-15 parells de folíols oblongs o lanceolats, aguts, acostats; estípules escarioses, el·líptico-lanceolades, agudes, peciolars; flors *violàcies* o *lilacines*, amb la carena *violada a l'àpex*, 5-15 pàtulo-dretes, en raïms ovoides, que s'allarguen un poc a la maturitat; bràcties lanceolato-linears, molt més llargues que els pedicels; peduncles escapiformes, més curts que les fulles; calze que es romp a la maturitat, cobert de llargs pèls blancs i d'altres de negres, curts; dents lanceolato-linears, 4 *veg. més curtes que el tub;* estandard oblong, escotat; carena encorbada; llegums dretes, *ovoido-oblongues* (18-20 × 5-6 mm.), *sentades, apiculades, pubescents,* acanalades *per les 2 sutures; embà complet;* llevors orbiculars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: Altures de Nuria, cap a Noucreus.=Nuria, (Salv.!); Morens, Costabona, Coma d'Orri (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Bassivé, Serra negra (Puj. J.!); Bielsa (Compñ.); Port de Viella (Csta.).—Jul.-Ag.

N. B. La β *ochroleuca* Csta. referida per Vay. a Morens i Costabona, sospitem que sigui la subv. *bicolor* Rouy, de la *O. campestris* L.

Oxytropis Lázica

756. O. Lázica Boiss.

(Nom geogràfic; regió de la Croacia-Austria-Hungría; per la seva habitació.)

Molt semblant a l'anterior, se'n distingeix pels raïms *subglobulosos, umbel·liformes* a la fructificació, per la llegum *oblonga,* més llarga, solament *acanalada per la sutura interna,* amb un *embà incomplet.*

Geografia.—Roques i pastures elevades dels Pirineus: Cambradases (Colson, ex Rouy); Vall d'Eine (Pellat et Bonnier, ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

N. B. No's consigna la *O. pilosa* DC., citada per Pourr. a Nuria i al Coll de les Noufonts a Costabona (Compy.), perquè és planta alpina, d'existencia no confirmada als Pirineus.

Gènere 186. — PHACA L.

(grec φακή o φακός, llentía; altra lleguminosa mengívola, en Dioscor.; per la forma de la llevor (1).)

Flors grogues, blanquinoses, blavenques o violàcies, en raïms axil·lars, pedunculats; calze 5-dentat, de dents quasi iguals, acampanat; corol·la caduca, estandard orbicular o bé oval, carena motxa, estams diadelfes; llegum exserta, pàtulo-reflexa, llargament estipitada, inflato-membranosa, unilocular, generalment amb un embà incomplet format per la introflexió de la sutura inferior: herbes perennes de les altes muntanyes, de fulles imparipinnades i estípules lliures.

1 { Flors grogues, llegum 1-locular, sense embà; troncs de 20-50 cm., fulles amb 8-15 parells de folíols . . . . . **756. Ph. alpina.**
Flors blaves o violàcies, almenys la carena; llegum 2-locular, amb embà incomplet; troncs de 8-15 cm., fulles amb 4-12 parells de folíols . . . . 2.

2 { Gorja del calze truncada molt obliquament, corol·la blanca, excepte la carena, que és violada a l'àpex i molt més curta que l'estandard; ales 2-lobades a l'àpex, 4-8 parells de folíols **757. Ph. australis.**
Gorja del calze truncada perpendicularment, estandard blavenc, ales blanques, enteres; carena violada, quasi igual a l'estandard; 8-12 parells de folíols . . . . **758. Ph. astragalina.**

Phaca alpina

757. — Ph. alpina L.

(per la seva habitació a les altes muntanyes; Alpes, ium.*)*

Tronc de 2-5 dm., dret, fistulós, assolcat, pelut, molt fullós, ramificat; fulles peciolades, de 8-15 parells de folíols oblongs o lanceolats, obtusos o subemarginato-mucronats, peluts, especialment pel revers; estípules linear-lanceolades, flors grogues, mitjanes, 6-12 en raïms

(1) Ho deriven de φάγω, menjar.

unilaterals, clars, llargament pedunculats; calze cobert de petits pèls negres, amb la gorja *truncada obliquament*, de dents curtes, triangular-alenades; estandard orbicular, escotat, igual a les ales enteres i a la carena; llegum *estipitada, molt inflada*, subglobulosa, apiculada, membranoso-transparent, coberta de pèls negres, *unilocular*, sense embà; llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Llocs elevats de la Vall de Carençà; valls de Eine, Err i Llo (Compy.); Vall d'Eine (Pourr., Lap., Sen., ex Rouy).—Jul.-Ag.

Phaca australis

758. — Ph. australis L.

(australis, *meridional; per la seva habitació relativa.)*

Tronc de 8-15 cm., ascendent, simple, glabrescent; fulles de 4-8 parells de folíols oblongs o lanceolats; obtusiúsculs o bé obtusos, mucronulats; estípules ovades o lanceolades, flors *blanquinoses*, amb la carena *violada a l'àpex*, 8-16 en raïms ovoides, un poc espessos, quasi unilaterals, llargament pedunculats; calze cobert de pèls negres aplicats, amb la gorja *truncada molt obliquament*, dents linears, agudes; estandard ovato-escotat, més llarg que les ales oblongues, *bilobades* a l'àpex i molt més que la carena; llegum *obovoide*, estipitada, reflexa, unilateral, membranosa, *subbilocular; embà incomplet;* llevors orbicular-reniformes.

Geografia. — Roques i pastures de les altes muntanyes: Coll de Pal al Cadí; altures de Nuria.=Costabona, Carençà (Gaut.); la Molina, Comabella, Nuria (Vay.); Valls d'Eine i d'Andorra (G. et G.); Cambredases, Coll de Nuria (Bub.); Coll de Bassivé (Puj. J.); Castanesa (Zett.).—Jul.-Ag.

Phaca astragalina

759. — Ph. astragalina DC.

(derivat de astragalus *o* -um, *pel seu aspecte semblant al d'aquesta planta.)* (1)

Tronc de 8-15 cm., prostrato-ascendent, glabrescent; fulles de 4-8 pa-

(1) Cf. Lupulina (Medicago).

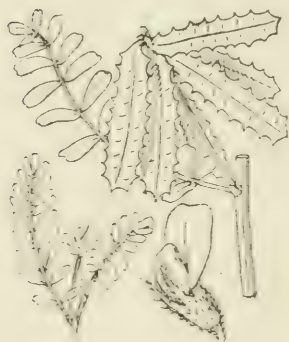
rells de folíols ovats o bé oblongs, obtusos o escotats, amb pèls blancs, dispersos i aplicats; estípules ovato-lanceolades; flors reflexes, *blavenques*, amb les ales *blanques* i la carena *violada*, 5-15 en raïm curt, globulós, llargament pedunculat; calze cobert de pèls negres, aplicats, amb la gorja *truncada perpendicularment;* dents llargues, linears; estandard ovato-escotat, *més llarg que les ales enteres i quasi igual a la carena obtusa;* llegums *oblongo-trígones, penjants*, estipitades, apiculades, cobertes de pèls negres, aplicats, *subbiloculars;* embà *incomplet;* llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra i a Noucreus.=Vall d'Eine (G. G., Bub.); Carençà (Bub.); Castanesa (Isern!); Prats de Viella (Csta.); Bassivé, cap a Castanesa (Compñ.)—Jul.-Ag.

Gènere 187. — BISÉRRULA L.

(Llatí *bis*. dugues vegades, doble; *sérrula*, dimin. de *serra*, la serra; per la llegum serrada pels dos marges.)

Flors blanquinoses, blavenques a l'àpex, petites, esteses, 3-10 en raïms subglobulosos; calze acampanat, 5-partit, pelut, de lacinies alenades, iguals, tan llargues com el tub; estandard ovat, escotat, més llarg que les ales i tant com la carena obtusa; estams diadelfes, llegums penjants, completament biloculars, deprimides [1], de 15-30 × 6-8 mm., *sinuato-dentades pels 2 marges*, polispermes, de llevors orbiculars, escotades; herbes anuals, de 1-3 dm., troncs ajaguts o ascendents, peluts; fulles imparipinnades, amb 7-15 parells de folíols petits, trasovato-cuneïformes, escotats, peluts; estípules ovato-lanceolades, lliures, membranoses.

Bisérrula pelecínus

760. — B. pelecínus L.

(grec πελεκῖνος, πέλεκυς, *una destral de dos talls; insistint en la idea etimològica de* bisérrula, *el llatí pelicinos (o pelecina) significa una herba perjudicial als sembrats)* [2].

Sinonimia. — Cast. Aserrucho; serradilla.

Geografia.—Llos secs i herbosos: Vessant meridional del Tibidabo; Mollet, vores del Besós; La Roca, vores del Mogent; al peu del castell de Figueres; Cadaqués i Cap de Creus.=S. Fost, Arenys de Munt i altres llocs més enllà de Mataró (Csta.); Calella (Cuní); costes de Roses, la Selva (Vay.).—Maig-Juny.

(1) No *comprimides*, com diuen les obres descriptives, puix que és aplastada perpendicularment a l'embà o sigui per les sutures que representen les cares de la fulla carpelar.

(2) *Pelecinon* era el nom que donaren els grecs a lo que els romans ne digueren *securidaca*, planta en Plini i en Dioscor., una mala herba per als blats.

Gènere 188. — COLUTEA L.

(Grec κολουτέα o κολοιτέα, que deriven de κολούω, mutilar, desmembrar; perquè creien els antics que en trencar-li les branques es moría, com sofrint una castració.)

Flors grogues, bastant grans, 2-6 en raïms axil·lars, un poc més curts que les fulles; calze acampanat, curt, 5-dentat, de dents triangulars, quasi iguals, pubescent; estandard orbicular, escotat, dret; ales estretes, falciformes, més curtes que la carena truncada a l'àpex; estams diadelfes, estil arquato-ascendent, estigma lateral, llegum estipitada, inflato-vesiculosa, gran, ovoide, apergaminada, venosa, transparent, glabra, polisperma; llevors sublenticulars, llises; arbust de 2-3 m., dret, ramificat, pubescent; fulles imparipinnades, de 3-5 parells de folíols suborbiculars, venosos, glaucescents per sota, escotats; estípules molt petites, ovato-lanceolades, lliures, agudes.

Colutea arborescens

761. — C. arborescens L.

(llatí arboréscere, *fer-se arbre; per ser planta arbustiva o mata.* [1])

Sinonimia.—Espantallops; *cast.* espantalobos, espantazorras, sietesayos, sonajas, garbancillo.

Raça *C. brevialata* Lange. — Arbust de menys de 1 m., de 2-3 parells de folíols més petits, el mateix que les flors; ales curtes, que solament arriben als $^3/_4$ de la carena i als $^2/_3$ de l'estandard; llegum més llargament estipitada.

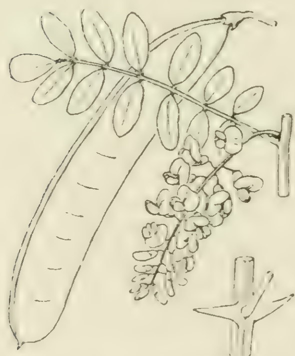
Geografía.—Costes calcàreo-argilenques; general, sense abundar molt, als boscos del litoral, Vallès i Bages.=General en terrenys caliços de tot el país (Csta.); Vich, r. r. (Masf.); la Sellera, Amer, S. Julià del Llor (Cod.). La raça *C. brevialata* Lange, als boscos de la cordillera interior.=Al Tibidabo (Sen.!).—Maig-Juny.

(1) Cf. Frutescens.

Gènere 189. — ROBÍNIA L.

(Dedicada al jardiner Joàn Robin que la introduí a França, 1601.)

Flors blanques, grans, oloroses, en raïms multiflors, axil·lars, més curts que les fulles; calze acampanat, curt, subbilabiat, pubescent, 5-dentat, de dents triangulars, desiguals, les 3 inferiors acuminades; estandard orbicular, dret; ales estretes, obtuses; carena aguda, igual als altres pètals; estams diadelfes, estigma terminal; llegum estipitada, comprimida, llarga de 8 cm., penjant, glabra, polisperma; arbres de gran talla, fulles imparipinnades, de 5-10 parells de folíols el·líptics o bé oblongs, obtusos o escotats, adornat cada un d'una estipuleta alenada; estípules transformades en 2 forts agullons.

Robínia Pseudo-acacia

762. — R. Pseudo-acacia L.

(ψεῦδος, *fals; per no ser la* vera *acàcia.)*

Sinonimia. — Cassia; *cast.* acacia, guacia.

Geografia.—Originaria de l'Amèrica Septentrional, es troba cultivada i subespontània per les vores dels camins.—Maig-Juny.

Gènere 190. — GALÉGA TOURN.

(Ho deriven del grec *gala* llet, planta forratgera que augmenta la secreció làctia. Cf. *Polygala i Galium*. Altres ho deriven de *glaux*.)

Flors blavenques, rarament blanques, bastant grans, en raïms axil·lars, multiflors, oblongs, llargament pedunculats, més llargs que les fulles; calze acampanat, 5-dentat, de dents quasi iguals, alenades, igualant al tub, glabre; estandard oblong, més llarg que les ales i tant com la carena subaguda; estams submonadelfes, per estar el que devía ser lliure soldat al tub dels altres nou fins a la meitat; estil arquejat, estigma terminal capitat; llegum sentada, linear, un poc comprimida, bonyeguda, punxaguda, glabra, estriada, aperto-ascendent, polisperma; llevors oblongo-comprimides; planta perenne, de 6-10 dm., herbàcia, dreta, estriada, fistulosa; fulles imparipinnades, de 5-8 parells de folíols oblongs o lanceolats, escotats, mucronulats; estípules semi-sagitades, lliures, grans, acuminades.

Galéga officinalis

763. — G. officinalis L.

Sinonimia. — Galega o gallega; *cast.* ruda cabruna.

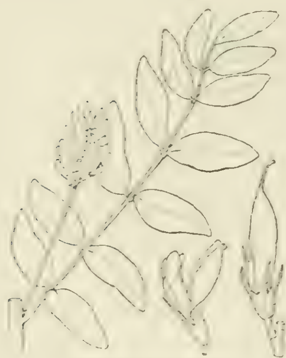
Geografía.—Prats i vores de reguerons: Falda del Montseny (Colm.); a la Valldàn p. de Berga (Grau); Ceret, frontera francesa (Compy.).—Jul.

N. B. Ignorem que la cita de Colm. hagi estat confirmada per cap botànic.

Gènere 191.—GLYCYRRHIZA L.

(Grec γλυκύς dolç i ῥίζα, arrel; per tenir el rizoma dolç.)

Flors blavenques o violàcies, petites, en raïms axil·lars, espiciformes, multiflors, pedunculats, aproximadament iguals a la meitat de les fulles; calze tubulós, pubescent-glandulós, gibós a la base, bilabiat, amb el llavi superior bífid i l'inferior 3-partit, de divisions lanceolades, agudes, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, escotat, carenat, més llarg que les ales oblongues, arquejades; carena més curta que les ales, aguda; estams diadelfes, estigma oblic; llegum sentada, oblonga, molt comprimida, bonyeguda, apiculada, finament venosa, 2-4-sperma; llevors lenticulars: planta herbàcia, rizoma llenyós, llargament estolonífer, *dolç*; tronc de 3-10 dm., robust, dret, estriat, poc ramificat, quasi glabra; fulles imparipinnades, de 4-8 parells de folíols oblongs o el·líptics, obtusos, glutinosos per sota; estípules quasi invisibles.

Glycyrrhiza glabra

764.—Gl. glabra L.

(de glaber, *per ser així el tronc, això és calb, sense pèls.)*

Sinonimia.—Regalecia; *cast.* regaliz, orozuz, palo dulce.

Geografia.—Sots i prats: A Ullastrell del Vallès; abundant als camps de Navés, p. de Lleida.=A molts pobles de la costa, en terrenys guixencs o caliços de la comarca de Vich fins a Aiguafreda i Hostalets, Tortosa, La Ràpita i cap a Lleida (Csta.); més amunt de Tortellà (Fontfreda!).—Maig-Juny.

Gènere 192. — PSORALEA L.

(Grec ψωραλέος, sarnós; per les glàndules que presenta i a les quals es deu la mala olor.)

Flors blavenques o violàcies, en capítols axil·lars, globulosos, involucrats per 2 bràcties 3-fides i una 2-fida, espessos, llargament pedunculats; peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, calze acampanat, pelut, 5-fid, de divisions lanceolato-alenades, l'inferior un poc més llàrga; estandard oblong, més llarg que les ales espolonades i la carena obtusa; estams diadelfes, estigma capitat, llegum sentada, inclusa, ovato-comprimida, coberta de pèls blancs i negres amb bec ensiforme, un poc arquejat, indehiscent, monosperma; llevor reniforme: planta perenne, *pubescent*-glandulosa, d'una forta *olor de betum*, tronc de 3-10 dm., dret, ramificat, estriat, negre, glabrescent a la base; fulles trifoliolades, amb els folíols el·líptics o bé oblongo-lanceolats, obtusos o mucronulats, amb punts translúcids, el del mig peciolulat; estípules linear-acuminades, lliures.

Psoralea bituminosa

765. — Ps. bituminosa L.

(del llatí bitumen, bitúminis, *betum; per la seva característica mala olor, com d'asfalt.)*

Sinonimia. — Herba cabruna, ruda cabruna, trèbol pudent; *cast.* trébol bituminoso, hierba o ruda cabruna, trébol de mal olor, de Sodoma, cecinegro.

Geografia.—Marges i llocs àrids: Comuna des del litoral a Bagà, Ribes, Olot, Guilleríes *et alibi.*—Maig-Nov.
N. B. Es troben alguns exemplars de flors blanques.

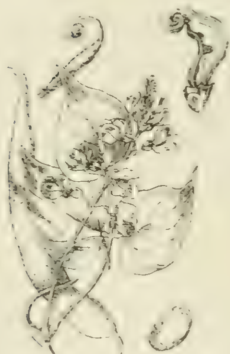
Gènere 193. — PHASEOLUS L.

(Greco-romà φάσηλος o φασήολος, nom donat pels antics a diverses plantes lleguminoses; probablement emparentat amb *faselus*, que significa barqueta, per la semblança de la llegum.)

Flors blanques, lilacines o d'un color escarlata, bracteolades, en raïms axil·lars; calze subbilabiat, 5-fid, estams diadelfes, caragolats en hèlix amb la carena i l'estil; llegum comprimida, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular: herbes anuals, de tronc ordinariament voluble, fulles 3-foliolades, amb estípules: folíols acuminats, el terminal rombal, més llargament peciolulat; estípules persistents.

Les principals especies cultivades a Catalunya es redueixen a les següents:

1 Raïms multiflors, més llargs que les fulles; corol·la de color escarlata o d'estandard escarlata, ales i carena blanques, llegum subfalciforme, aspra . . . . **765. Ph. multiflórus.**
Raïms pauciflors, més curts que les fulles; corol·la blanca o lilacina, llegum recta, glabra . . . . **766. Ph. vulgáris.**

Phaseolus multiflórus

766.—Ph. multiflórus Willd.—Ph. coccíneus L.

(pels seus raïms de moltes flors; coccineus *(v.* coccínus) *de* coccíum *la gransa o escarlata, pel color que generalment presenta la corol·la.)*

Sinonimia. — *Cast.* Judía escarlata o de España.

Tronc voluble, quasi glabre; folíols ovato-acuminats, raïms pedunculats, més llargs que les fulles; bracteoles més curtes que el calze; corol·la d'un color *d'escarlata* o bé l'estandard escarlata, ales i carena blanques, rarament tota blanca *(Ph. albiflórus Lamk.);* llegums subarquejades, penjants, aspres; llevors ventrudes, colorades o blanques.

Geografia.—Oriunda de l'Amèrica meridional, és planta d'ornament, de llevors menjívoles, cultivada a la regió subpirenaica, com Ripoll, Ribes, Bagà i altres punts.

Phaseolus vulgáris

767. — Ph. vulgáris L.

(per ser la que més freqüentment es cultiva.)

Sinonimia. — Fasol, mongeta, mongetera, bajoca (al camp de Tarragona); *cast.* judía, habichuela, alubia, fríjol.

Tronc generalment llarg i voluble, glabre; folíols ovato-acuminats; raïms pedunculats, més curts que les fulles; flors blanques o lila; llegum quasi recta, penjant, llargament mucronada; llevors ovoides, subcomprimides, blanques o tacades.

α *sphaericus* Savi. — Tronc voluble, llevors quasi esfèriques, versicolors, però no blanques.

β *compressus* DC. — Tronc voluble, llevors comprimides, blanques.

γ *túmidus* Savi. — Tronc poc voluble, llevors esfèriques o bé ovato-inflades, blanques, sense taques.

Oriunda de la India oriental, cultivada per les qualitats alimenticies de les seves llevors.

Sinonimia. — La var. α (mongetes rènegues [1]); *cast.* habichuelas dominicas.

La β (mongetes nanes o terreres, mongetes mitges llunes, de Montmeló, del ganxet, de la torteta; *cast.* judías gallegas, holandesas, flamencas i sin hebra).

La γ (mongetes nanes catalanes o setsetmaneres; *cast.* judía princesa).

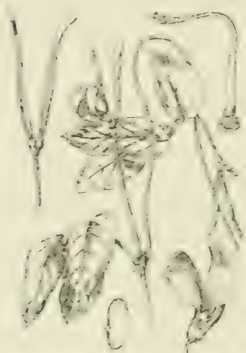
Totes elles cultivades pel seu fruit.

(1) Llatí *ricinus;* cast. *rezno, mctàt.*

Gènere 194. — DÓLICHOS GAERTN. — VIGNA SAVI

(Grec δόλιχος, nom d'una forma filaire d'una lleguminosa en Hipòcrates i Teophrastus; al·ludint segurament a la llargaria = δολιχός, llarg, de les llegums; dedicat a Domenico Vigna, professor de botànica a Pissa († 1647) (1).)

Flors blanques, 2-3 en umbel·les axil·lars; peduncles axil·lars més llargs que les fulles, calze tubuloso-acampanat, 4-fid, amb la lacinia superior ampla, obtusa i les 3 inferiors agudes; estandard suborbicular, callós a la base; ales oblongues, carena no caragolada, arquejada, obtusa; estams diadelfes, llegum comprimida, en forma de sabre, tuberculosa a les sutures, de bec recte o poc encorbat; llevors ovoido-subcomprimides, blanques, amb el llombrígol circuit de negre; planta herbàcia, de tronc poc voluble, glabre.

Dólichos melanophthalmos

768. — D. melanophthalmos DC.

(del grec μέλας, μέλανος, negre, i ὀφθαλμός, ull, per les seves llevors blanques, amb el llombrígol circuit de negre.)

Sinonimia. — Caragirats, fesolets, banyulins; *cast;* judía de espárrago (per la longitut de la llegum), de *carcta,* de *ojo negro* (per l'anell negre que envolta el llombrígol).

Geografia. — Oriunda de l'Asia, es cultiva pel seu fruit. — Estiu.

(1) Autor de *Animadversiones in libros de historia et de causis plantarum Theophrasti. Pisis 1625.*

Gènere 195. — FABA TOURN.

(Nom clàssic d'aquesta lleguminosa entre els romans. (1))

Flors blanques amb una taca negra a les ales, 2-5 en raïms axil·lars, subsèssils; calze 5-dentat, les 2 dents superiors més curtes, connivents; estams diadelfes, tub estaminal truncat obliquament a l'àpex; estil deprimit, barbut sota l'estigma; llegum sentada, inflada, carnosa, verda, però a la fi negra, bequeruda per la prolongació de la sutura dorsal, polisperma; llevors grans, ovato-comprimides, de llombrígol linear negre, separades per teixit cel·lular: herbes anuals, tronc de 3-10 dm., dret, robust, angulós, glabre; fulles breument aristades, amb 1-3 parells de folíols ovats, mucronats; estípules amples, dentades, maculades.

Vicia Faba

769. F. vulgaris Moench. — Vicia Faba L.

(vulgaris, *comuníssima i coneguda des de la més remota antigüetat.)*

Sinonimia. — Fava, favera; *cast.* haba.

Geografia.—Cultivades i subespontànies les var. α *genuina* i β *equina* Pers. (favons).

(1) Ho deriven de πάω, alimentar (cf. Vos.).

Gènere 196. — VICIA L.

(Nom donat en *Varro* a una lleguminosa; i es fa derivar del celta *gwig*, d'on també la forma grega βικία.)

Flors de color molt variat, axil·lars, solitaries o geminades o bé en raïms pedunculats; calze tubulós-acampanat, 5-fid o 5-partit, amb el tub truncat perpendicularment o bé obliquament a l'àpex; estams ordinariament diadelfes, estil deprimit, barbut sota l'estigma; llegum oblonga, bequeruda, polisperma; llevors globuloses: herbes anuals o perennes, de fulles paripinnades, terminades en circell simple o ramificat; estípules petites.

1 { Flors solitaries o geminades, subsèssils . . . . 2.
Flors en raïms pedunculats . . . . 11.

2 { Calze regular, de divisions iguals; llegum sentada . . . . . 3.
Calze irregular, de divisions desiguals; llegum estipitada . . . 8.

3 { Plantes perennes, glabrescents, de rizoma estolonífer; flors grans, d'un porpra violat; folíols truncato-mucronats, circell ordinariament simple o nul . . . . **769. V. pyrenáica.**
Plantes anuals, per lo comú pubescents . . . . 4.

4 { Llegums de cares bonyegudes, groguenques a la maturitat, reticulato-venoses; folíols trasovats o bé oblongo-linears, escotats, mucronats, **770. V. satíva.**
Llegums de cares no bonyegudes . . . . 5.

5 { Flors i llegums aèries i subterrànies, de distinta forma; fulles inferiors amb 1-2 parells de folíols trasovato-escotats, sense circell, les superiors amb 4-5 parells de folíols oblongo-linears, mucronats, amb circell ramificat . . . . **771. V. amphicarpa.**
Flors i llegums totes aèries i d'una sola forma . . . 6.

6 — Llevors cuboides, tuberculoses, vermelloses; estípules enteres, no maculades; fulles inferiors sense circell, de 1-2 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 3-4 parells de folíols oblongs o lanceolats . . . . **773. V. lathyroídes.**
Llevors globuloses, llises, brunes o negroses; estípules dentades, generalment tacades . . . . **7.**

7 — Fulles inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 4-6 folíols linear-oblongs; flors purpurines . . . . **774. V. heterophylla.**
Fulles totes amb circell ramificat, de 4-7 parells de folíols; flors d'un vermell viu . . . . **775. V. angustifolia.**

8 — Llegum coberta d'una pubescencia aplicada, flors violades, petites; folíols linears, escotats, mucronulats . . . . **776. V. peregrina.**
Llegum coberta de pèls no aplicats, flors groguenques o tacades de violeta, grans . . . . **9.**

9 — Estandard pelut, pèls de la llegum no tuberculosos a la base, folíols trasovato-cuneïformes, escotats . . . . . **777. V. Linnaei.**
Estandard glabre, pèls de la llegum tuberculosos a la base, folíols oblongo-linears, obtusos o atenuats a l'àpex . . . . . . **10.**

10 — Llegum negra a la maturitat, coberta de pèls blancs, clars, inserts en tubercles petits; llevors globuloses, folíols linear-oblongs, obtusos, mucronats . . . . **778. V. lutea.**
Llegum rogenca a la maturitat, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserts en tubercles grans; llevors quadrangulars, comprimides; folíols inferiors trasovato-obtusos, els superiors linear-lanceolats amb punta llarga . . . . **779. V. vestita.**

11 — Llegum sentada, flors purpurines, fulles amb 1-3 parells de folíols grans . . . . **12.**
Llegum estipitada, fulles, almenys les superiors, amb més de 3 parells de folíols . . . . **13.**

12 — Llegum negrosa a la maturitat, de 50-60 mm., glabra; llevors globuloso-comprimides; divisions del calze desiguals; tronc robust, dret, fulles inferiors sense circells . . . . **780. V. narbonensis.**
Llegum rogenca a la maturitat, de 25-35 mm., coberta de pèls rogencs; llevors globuloses; divisions del calze iguals; tronc prim, filaire; fulles totes amb circells . . . . **781. V. bithynica.**

13 Raïms pauciflors, peduncles molt més curts que les fulles . . **14.**
Raïms multiflors, peduncles tant o més llargs que les fulles . . **15.**

14 Dents del calze desiguals, corol·la blavenca, estriada de porpra; estandard i llegum glabres; llegums dretes, negroses a la maturitat, **783. V. sepium.**
Dents del calze quasi iguals, corol·la purpurina, estandard i llegum peluts, llegums penjants, groguenques a la maturitat, **782. V. purpurascens.**

15 Flors d'un blau violat, calze glabrescent, de dents molt desiguals; plantes glabres, filaires, fulles amb circells ramificats, **784. V. onobrychioídes.**
Flors blanquinoses, tacades de violat; calze pelut, de dents desiguals; plantes peludes, no filaires, fulles sense circells . . . . . **16.**

16 Raïms curtament pedunculats, iguals a les fulles; estil gruixut, barbut sota l'estigma; llegum oblonga, peluda; plantes blanquinoses, **785. V. argéntea.**
Raïms llargament pedunculats, més llargs que les fulles; estil prim, pubescent o eriçat a l'àpex, no barbut; llegum linear-oblonga, glabra; plantes verdes . . . . **786. V. Orobus.**

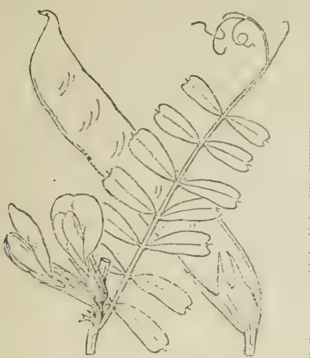

Vicia pyrenaica

770. — V. pyrenaica Pourr.

(per la seva principal habitació.)

Perenne, rizoma *cundidor*, estolonífer, de branques subfiliformes; troncs de 2-5 cm., glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats, angulosos; fulles inferiors amb 1-2 *parells de folíols* trasovato-cuneïformes, mucronats, *sense circells*, les superiors amb 3-5 *folíols* d'igual forma i *circèll* ordinariament *simple;* estípules semisagitades, enteres; flors d'un *porpra violat,* axil·lars, *solitaries,* grans, subsèssils; calze glabrescent, de divisions triangular-alenades, *quasi iguals* i *poc més curtes que el tub;* estandard ample; llegum *amplament linear, comprimida, sentada,* glabra, negrosa a la maturitat; llevors globuloses, llises, tacades.

Geografia.—Pastures seques de les altes muntanyes: Comuna a Nuria i Puigllançada.= Solaneta de Costabona, Mórens, Comabella, la Toza (Vay.); Port i Vall de Benasc, Castanesa, Bassivè (Zett., Csta.).—Jul.-Ag.

Vicia sativa

771. — V. sativa L.

(que's cultiva; l'especie principal.)

Sinonimia. — Veces, les de llevor negra; garrofins, les de llevor blanquinosa; *cast.* algarrobilla, alverja, veza; *fr.* vesce.

Anual, tronc de 3-8 dm., angulós, flexuós, ramificat, pubescent; fulles de 5-7 parells de folíols trasovats o linear-oblongs, *truncats* o *escotats;* circell ramificat, estípules dentades, tacades; flors d'un *porpra fosc,* bastant grans, *geminades* o solitaries, subsèssils; calze glabrescent, de divisions alenades, pestanyoses, *quasi iguals, de la longitut del tub;* llegum amplament linear, comprimida, *bonyeguda,* reticulato-venosa, *sentada,* glabra, groguenca a la maturitat; llevors globuloses, separades per teixit cel·lular: planta polimorfa.

β *macrocarpa* Moris. — *V. Morisiana* Jord. — Folíols grans (10-12 × 20-24 mm.), trasovats, truncats o rosegats i mucronats; llegums de 50 × 8-10 mm., negroses a la maturitat.

Raça *V. cordata* Walf. — Compresa entre la *V. sativa* i la *V. angustifolia,* presenta les flors més petites que la primera i més grans que la segona; divisions del calze més llargues que el tub; llegum *quasi plana,* llevors *comprimides,* folíols inferiors obcordats, els de les fulles superiors oblongo-cuneïformes, *escotats, bilobats, amb un mucró més llarg que els lòbuls.*

Geografía.—Comuna, cultivada i espontània per les terres de conreu.

La β *macrocarpa* Moris., per llocs herbosos de Montalegre i de Montcada; la raça *cordata* Rouy, pels sembrats del litoral i del Vallès.=Baix Empordà, la Garrotxa (Vay.); Pir. Or.; Paulillas (Gaut.).—Maig.

Vicia amphicarpa

772. — V. amphicarpa Dorthes.

(del grec ἀμφι-, de dos, doble; i καρπός, fruit; al·ludint a la forma diferent de les llegums aèries i subterranies.)

Anual, d'arrel prima, profunda, que produeix al collet branques subterrànies, primes, blan-

quinoses, estoloniformes; troncs de 1-6 dm., ascendents, filiformes, prims, pubescents; fulles inferiors de 1-3 parells de folíols *obcordats* o *trasovato-escotats, mucronats, sense circell,* les superiors amb 4-5 parells de folíols *linears, apiculats, circell ramificat;* estípules semisagitades, dentades, les superiors comunament maculades; flors solitaries, les *aèries violades,* grans, subsèssils; calze tubulós, pubescent, de dents *quasi iguals,* alenades, *més curtes que el tub;* llegum *linear-comprimida,* atenuada pels dos caps, *pubescent,* sentada, dreta, negrosa a la maturitat, contenint 5-6 llevors *ovoido-comprimides,* d'un color clar; les flors *subterrànies apètales,* que produeixen llegums *ovoides,* blanques, pubescents, apiculades, 1-2-spermes; llevors globuloses, *negres.*

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, abundant al turó de Montcada.=Tibidabo, Montcada, Castelldefels, Llers (Sen!); Alberes, Corbieres i altres llocs del Pir. Or. (Gaut.); Banyuls (Timb., ex Bub.).—Maig-Jul.

Vicia lathyroídes

773. — V. lathyroídes L.

(per la seva semblança amb els Lathyrus.)

Anual, multicaule; troncs de 5-25 cm., prims, ajaguts o difusos, pubescents; fulles inferiors *de 1-2 parells de folíols obcordats,* amb circell nul o mucroniforme, les superiors de 3-5 *parells de folíols oblongo-cuneïformes,* mucronats, amb *circell ordinariament simple;* estípules semisagitades, enteres, no tacades; flors *violades,* rarament blanques, petites, solitaries, subsèssils; calze pelut, de lacinies lanceolato-alenades, *iguals* i poc més curtes que el tub obcònic; estil molt curt, llegum *linear-comprimida,* de 2-3 cm., sentada, glabra, oberta o dreta, *negra a la maturitat,* polisperma; llevors *cúbico-globuloses, tuberculoses.*

Raça *V. Olbiensis* Reut. et Shuttlew. — Troncs de 2-3 dm., folíols de les fulles superiors trasovato-cuneïformes, escotats, els de les superiors linear-apiculats, distants; circell ordinariament ramificat i tan llarg com la fulla.

Geografia. — Boscos i llocs incults, arenosos o pedregosos: Cordillera litoral, al Vallès, falda del Montseny cap a Gualba; abundant a Cadaqués, camí del cap de Creus; S. Hilari i Montsolí; Guilleríes, a la Serra del Coll. = Les Guilleríes, cap a Pont de la Malafogasa

(Masf.); la Sellera (Cod.!); als voltants d'Alella (Cuní); Olot (Bolós. Hb.); Roses (Vay.); Vilarnadal (Sen.).

La raça *V. olbiensis* Reut. et Shuttlew, bastant comuna als boscos próxims a Terrassa, i a la cordillera litoral.—Maig.-Juny.

Vicia heterophylla

774.—V. heterophylla Presl., var. de la V. sativa, apud Fiori.

(ἑτερο- diferent, i φύλλον, fulla; per la diferencia de les fulles superiors i inferiors.)

Anual, troncs prims, de 1-2 dm., prostrato-difusos, pubescents; fulles un poc peludes, les inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats o trasovats, escotats, les superiors amb *circell simple*, de 4-6 flors *purpurines*, petites, solitaries, subsèssils; calze de *tub estret*, dents *més curtes que el tub*, corol·la estreta, llegum de 4 × 30 mm., negra a la maturitat, dreta, glabra, una mica bonyeguda; llevors *globuloses, llises, negroses*.

Geografía.—Llocs secs i àrids: Premià de Mar (Sen. in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Vicia angustifolia

775.—V. angustifolia Roth, raça de la V. communis Rouy.

(de angustus, *estret, i* folium, *fulla; per la forma dels folíols.*

Anual, tronc de 1-6 dm., angulós, pubescent, dret o filaire; fulles de 4-7 *parells de folíols oblongs*, aguts, obtusos o escotats, mucronats; circell ramificat, estípules lanceolato-acuminades, amb un apèndix dentato-recorbat, ordinariament maculades; flors d'un *vermell viu*, grandetes, *solitaries* o *geminades*, curtament pedunculades; calze pubescent, obcònic, de lacinies lanceolato-alenades, pestanyoses, *iguals al tub nerviat;* estil llarg, llegum *subcilíndrica*, no bonyeguda, sentada, oberta o dreta, negra, reticulada, glabra a la maturitat, polisperma; llevors *globuloses*, petites, llises, tacades, no separades per teixit cel·lular; planta polimorfa.

Geografía.—Llocs herbosos, des de la costa fins a la regió subpirenenca.—Maig-Juny.

Vicia peregrina

776. — V. peregrina L.

(peregrinus, *estranger; considerada així per Linneus, ja que no's troba en el seu país.)*

Anual, troncs de 2-6 dm., prims, angulosos, drets o ascendents, ramificats, glabrescents, filaires; fulles de 3-6 *parells de folíols linears,* escotats, *amb 2 lòbuls aguts separats per un mugró;* circell ordinariament ramificat; estípules petites, semisagitades, enteres, no maculades; flors d'un *violat fosc, mitjanes,* amb les ales blanquinoses, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, pubescent, de lacinies lanceolato-acuminades, *desiguals, les 2 superiors un poc més curtes, connivents,* la inferior igual al tub; estandard ample, *glabre;* carena molt curta; llegum *oblongo-comprimida,* de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada,* coberta de petits pèls aplicats, groguenca, penjant a la maturitat; llevors grossetes, globuloso-comprimides, llises, brunes, amb taques negres.

β *augustifolia* Rouy. — Folíols molt estrets, subfiliformes, amb els lòbuls més marcats; llegum més petita.

γ *latifolia Rouy.* — Folíols més amples, sublanceolato-linears; llegum més gran.

subv. *albiflóra Nobis.* — Flors completament blanques.

Geografia.—Camps i paratges herbosos: Comuna des del litoral al Vallès, Bages *et alibi.* =Prats de Lluçanès, Borredà, Maià, Sagaró (Vay.); Olot (Tex.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); al Vallès les dugues varietats, i la subv. *albiflóra* a Sallent (Puj. C.!).—Abr.-Juny.

Vicia híbrida

777. — V. híbrida L. — V. Linnaei Rouy.

(qualificada impropiament, nomen ineptum, *perquè no hi ha tal hibridisme aquí; dedicada a Linneus* 1707-1778*).*

Anual, tronc de 2-5 dm., un poc piloso-erissat, dret, filaire, ramificat; fulles de 4-6 *parells de folíols oblongo* o *trasovato-cuneïformes,* truncats o escotats, mucronulats, circell ramificat; estípules molt petites, enteres o 2-lobades, no maculades; flors *groguenques,* freqüent-

ment amb venes purpurines, grans, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, erissat de lacinies lanceolato-alenades, *un poc desiguals, tan llargues com el tub;* estandard exteriorment *pelut*, 2-lobat; llegum *oblonga*, de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada, erissada de pèls no tuberculosos a la base*, groguenca i penjant a la maturitat; llevors d'un bru fosc, llombrígol igual *a la desena part de la circumferencia* de la meteixa.

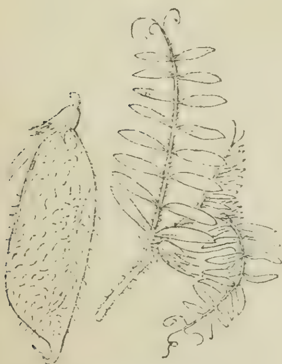

Vicia lutea

Geografía.—Camps i llocs herbosos de la regió inferior, remontant-se al Vallès i Bages. = Sagaró; S. Hilari (Vay.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); S. Julià del Llor (Cod.). — Abr.-Juny.

778. — V. lutea L.

(llatí luteus, *groc; pel color groc pàl·lid que generalment presenta la flor.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., prim, filaire, un poc piloso-erissat; fulles *de* 5-8 *parells de folíols linear-oblongs*, obtusos, mucronats, amb circell ramificat; estípules petites, semisagitades o 2-lobades, una d'elles tacada; flors d'un *groc pàl·lid* o pintades de violeta, grans, solitaries o geminades, breument pedunculades; calze *acampanat, glabre, de lacinies desiguals, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub;* estandard *glabre*, estriat; llegum *oblongo-comprimida*, de prop de 1 cm. d'ample, coberta *de pèls blancs, estesos, clars, inserts en petits tubercles, estipitada*, penjant i negrosa a la maturitat; llevors *globuloses*, llises, tacades de negre, llombrígol igual a la *quinta part de la circumferencia*.

Vicia vestita

Geografía. — Llocs estèrils i herbosos: Comuna des del litoral a la zona superior.—Abr.-Juny.

779. — V. vestita Boiss. — subsp. de l'anterior, apud. Rouy.

(de vestitus *de* vestire, *amb la significació especial de* peluda; *pels pèls vermellosos i espessos que cobreixen la llegum.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., erissat de pèls rogencs, dret o ascendent, angulós; fulles de 6-8 parells de folíols peluts, freqüentment *no oposats*, els de les fulles inferiors més petits,

trasovato-oblongs, mucronats, els superiors linear-lanceolats, amb punta llarga, circell ramificat; estípules petites, les superiors enteres, les altres semisagitades, linears, dentades; flors grogues, ± pintades de violeta, grans, solitaries, subsèssils; calze *acampanat, glabre, de lacinies desiguals, triangular-acuminades, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub;* estandard *glabre,* llegum *oblongo rombal, comprimida, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserts en tubercles grossets, estipitada,* penjant, rogenca a la maturitat; llevors *quadrangular-comprimides,* llises, negres.

var. *raripila* Csta. — Pèls de les llegums més clars, llevors globuloses, més petites, llombrígol igual a $^1/_4$ de la circumferencia.

Geografia. — Marges, vores dels camins i llocs herbosos: Al litoral de Barcelona; al Vallès, Terrassa.=Montjuic, Vallvidrera, Sarrià, Valldoreix *et alibi* (Csta., Trem.!); a l'Empordà (Vay.); Vilarnadal, Cabanes, Roses (Sen.); vinyes de Cerbère (Rouy.)

La var. *raripila* Csta., al pla de Barcelona i del Llobregat (Csta.); Begues (Compñ.!).— Abr.-Juny.

Vicia narbonensis

780. — V. narbonensis L.

(de Narbonne, la seva primera habitació; Narbo Marcius *dels antics).*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, estriat, amb 4 linies de pèls cap a l'àpex; fulles inferiors amb 1 parell de folíols sense circell, les superiors amb 2-3 parells i circell ramificat; folíols grans, ovats, el·líptics, truncats o mucronulats; estípules grans, semisagitades, enteres o poc dentades, les superiors ordinariament maculades; flors fusco-purpurines, grans, 1-5 en raïms breument pedunculats, molt més curts que les fulles; calze *acampanat, glabre, de dents desiguals,* les *superiors triangulars, més curtes,* les inferiors *lanceolades, iguals al tub;* llegum *oblongo-comprimida,* de 5-6 cm., glabra per les cares, *erissada a les sutures de tubercles dentiformes,* negrosa a la maturitat; llevors globuloso-comprimides-brunes.

Geografia. — Boscos i terres de conreu del Vallès, r.; Turó de Montcada. = Camp de Tarragona (Wbb.); cultivada (Salv.).—Maig-Juny.

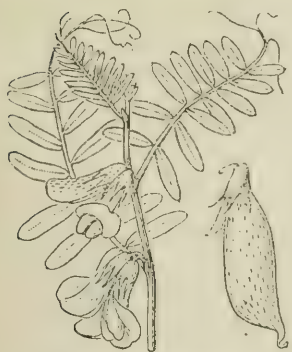

Vicia bithynica

781.—V. bithynica L.—Lathyrus barcinonensis Pourr.

(per haver estat trobada a Bithynia (NO. de l'Asia Menor); Barcinonensis, *de Barcelona-* Barcino *dels antics, lloc o habitació seva.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles inferiors amb 1 *parell de folíols ovats o el·líptics,* les superiors amb 2-3 *parells lanceolats,* tots mucronats; circell *ramificat* o el de les fulles inferiors mucroniforme; estípules grans, ovato-semisagitades, multífides; flors *purpurines,* a la fi blavenques, mitjanes, 1-3, en peduncles ordinariament iguals a la fulla; calze *acampanat,* piloso-nervut, de lacinies lanceolato-acuminades, quasi *iguals,* pestanyoses, *més llargues que el tub;* estandard purpurí o blavenc, ales blanques, estil curt, molt barbut sota l'estigma; llegum *oblongo-rombal, comprimida* (25-35 × 7-10 mm.), *coberta de pèls rogencs, sentada,* polisperma; llevors globuloses, brunes, tacades de roig.

Geografia.—Sembrats i llocs incults i herbosos: Voltants de Terrassa; comuna als prats de l'Empalme, Sils i sembrats de Gualba i Vidreres; Blanes.=Montjuic (Salv.!); costa de llevant cap a Lloret (Trem.); litoral de Girona (Vay.); Roses, Cabanes, Figueres (Sen.); Ceret (Bub.); Prats de Molló (Lap.); Les, de la Vall d'Arán, r. r, (C. et S.).—Maig-Juny.

Vicia purpurascens

782.—V. purpurascens DC.—V. pannónica Jacq.—β purpurascens Boiss.

(de purpurasco; *significa colorar-se de porpra; per les seves flors purpurines;* Pannonicus, *de la Pannonia o Ponto; per la seva habitació.)*

Anual, tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, filaire, angulós, pubescent; fulles de 5-8 *parells de folíols,* freqüentment no oposats, trasovats o linear-oblongs, escotats, truncats o bé obtusos, mucronats; circell *simple* o *ramificat;* estípules molt petites, semisagitades, enteres, maculades; flors *purpurines,* pàl·lides, venoses, grandetes, 2-4 penjants en raïms *curtament pedunculats,* molt més curts que les fulles; calze *acampanat, gibós a la base, pelut,* de lacinies *linear-alenades,*

pestanyoses les superiors, *més curtes* i quasi iguals al tub; estandard *pelut*, llegum *oblongo-comprimida* (de uns 20 × 8 mm.), *estipitada*, penjant, coberta de pèls aplicats; llevors globuloses, negroses, llombrígol igual a la 6.ª part de la circumferencia.

Geografía.—Sembrats i terres de conreu: Terrassa r.; Monistrol, vores del Llobregat.= Solsona, Cardona, Berga, Alp, Puigcerdà (Bub.); la Cerdanya (Gaut.).—Maig.

Vicia sepium

783. — V. sepium L.

(genitiu plural de sepes, *bardissar; per la seva estació.)*

Perenne, rizoma *estolonífer,* de branques filiformes, rogenques; tronc de 5-10 dm., angulós, filaire, pubescent; fulles de 5-7 *parells de folíols* ovats, decreixents de la base a l'àpex, amb *circell ramificat;* estípules semisagitades, inciso-dentades, freqüentment maculades; flors *fusco-blavenques, estriades de porpra,* petites, 2-5 horizontals, en peduncles *molt més curts que les fulles;* calze acampanat, pelut, de lacinies desiguals, triangular-acuminades, les superiors *curtes, connivents,* l'inferior *més curta que el tub;* estandard *glabre,* llegums *oblongo-linears, comprimides* (25-30 × 7 mm.), *estipitades,* dretes, glabres, negroses a la maturitat; llevors globuloses, tacades de negre, llombrígol igual a les dos terceres parts de la circumferencia.

Geografía.—Boscos i prats de les muntanyes: freqüent a la cordillera superior del Vallès, des de Montserrat a S. Llorenç del Munt, baixant fins a Montcada; Montseny, Montsolí, Guilleríes, a la serra del Coll; per tota la regió alta del Bergadà; Ribes, Queralbs *et alibi.* = Ripoll (Salv.!); Berga, Olot i restant de la muntanya; Viella (Csta.); Vich (Masf.); Anglés (Cod.!); Roni, Pallaresa (Font!).—Maig-Jul.

Vicia onobrychioídes

784. — V. onobrychioídes L.

(De ὀνοβρυχίς *i* -ειδής, *semblant, per la seva semblansa amb les especies del gènero* Onobrychis.)

Perenne, rizoma *llenyós,* troncs de 5-12 dm., filaires, angulosos, estriats, ramificats, pubescents; fulles de 4-9 *parells de folíols* lanceolato-oblongs, truncats o linears, tots mucronats;

circell *ramificat* o mucroniforme a les fulles inferiors; estípules grans, semisagitades, acuminades, inciso-dentades, les superiors peciolulades; flors grans, *d'un blau violat*, amb la carena més pàl·lida, 6-12 horizontals, en raïms unilaterals, llargament pedunculats, clars, molt més llargs que les fulles; calze tubuloso-acampanat, pubescent, de divisions *molt desiguals, les 2 superiors dentiformes, connivents, les altres lanceolades, iguals al tub;* estandard *glabre,* llegums *linears, comprimides* (30 × 6 mm.), *estipitades,* penjants, *glabres,* bruneo-vermelloses a la maturitat, polispermes; llevors ovoido-comprimides, negres, tacades, llombrígol igual a la 3.ª part de la circumferencia.

β *angustíssima Seringe.* — Folíols molt estrets, més curts i aguts; planta més prima.

Geografia.—Boscos i sembrats: S. Llorenç del Munt; Plana d'Ancosa, cap a S. Magí; al Bergadà, Fumanya, Rebost, cap a Puigllançada.=Cap a Canet i la Murtra (Salv.!); Ardèvol de la Segarra, Gironella, Espunyola, muntanya dels Tossals (Puj. C.!); al Miracle (Marcet!); Ports d'Horta i Arnés (Bolós); la Cerdanya, Alp, Maranges (Vay.); Berga, Montgarri (Bub.); Salardú, Vall de Baños (Timb.); sembrats de Viella (Llen.!); Roni, Pallaresa (Font!).

La β *angustissima* Ser., no escassa al terme d'Ardèvol (Puj. C.).—Maig-Jul.

785. — V. argéntea Lap.

(del llatí argentum, *la plata; pel color blanquinós o canescent de la planta.)*

Vicia argéntea

Perenne, rizoma de divisions primes, *cundidores;* troncs de 1-2 dm., drets, *piloso-canescents;* fulles *sense circell* i freqüentment *imparipinnades,* amb 4-10 *parells de folíols* acostats, oblongo-linears, mucronats; estípules grans, semisagitades, ovato-acuminades, enteres; flors grans, blanquinoses; estandard amb venes violades, àpex de la carena tacat de porpra, 4-10 en raïms unilaterals, densos, *iguals a les fulles o més curts;* calze *pelut,* de lacinies *triangulars, acuminades, les superiors un poc més curtes,* l'inferior quasi igual al tub; estandard *glabre;* llegums *oblongo-rombals,* comprimides (de 20 × 8 mm.), *estipitades; peludes,* groguenques a la maturitat; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol igual a la 10.ª *part de la circumferencia.*

Geografia.—Pastures i pedruscam dels alts Pirineus: Abundant a la Vall de Castanesa, cap a Bassivé (Lap., Zett., Gr. et G., Csta.).—Jul.

Vicia Orobus

786. — V. Orobus DC.

(llatí orobus, *grec* ὄροβος; *ho deriven de* ἐρέπτειν, *puntejar, parlant del bestiar quan pastura; nom donat pels antics a una lleguminosa ferratgera.)*

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 2-4 dm., nombrosos, drets, angulosos, peluts, ramificats; fulles amb *circell mucroniforme,* de 6-14 *parells* de folíols oblongs, obtusos, mucronats, finament nervuts, molt acostats, el parell inferior *amplexicaule;* estípules semisagitades, enteres o poc dentades; flors *blanques,* amb *venes* i *taques violades,* 10-15, grans, penjants, unilaterals, en raïms espessos, llargament pedunculats, *més llargs que les fulles;* calze *acampanat, pelut,* de lacinies *desiguals,* les superiors triangulars, acuminades, curtes, l'inferior lanceolato-alenada, igual al tub; estandard *glabre,* insensiblement atenuat en ungla ampla; llegums *linear-oblongues* (25 × 6 mm.), *estipitades, glabres,* groguenques a la maturitat; llevors ovoido-comprimides, brunes, llises; llombrígol igual a la *meitat* de la circumferencia.

Geografia.—Boscos i prats de les regions alpina i subalpina dels Pirineus Centrals; Vall d'Aràn (Tex.); Arties i Tredós (Compñ.! in Hb. Cad.); Superbañeras, (Zett.); Vall de Baños i Montgarrí (Timb. i Bub.); comú als prats des de Canejàn a Viella (Llen.!), Tredós (C. et S.).—Maig-Jul.

Gènere 197. — CRACCA RIV.

(D'etimología obscura; nom donat per Plini a la llevor de la vessa silvestre.)

Flors blaves, blavenques o vermelloses, en raïms axil·lars, pedunculats, rarament solitaries; tub del calze truncat obliquament, amb 5 lacinies desiguals; estil comprimit (aplastat pels costats), pubescent al voltant de l'àpex, no barbut; llegum estipitada, polisperma, bequeruda.

1 { Flors petites (menys de 1 cm.), poc nombroses, de color pàl·lid; llegum de 2-4 llevors; plantes anuals . . . . 2.
Flors ± grans, nombroses, de color viu; llegums de més de 4 llevors; plantes perennes o anuals . . . . 4.

2 { Estípules d'una mateixa fulla homomorfes, enteres; peduncle erissat, 2-6-flor, corol·la poc o gens exserta . . . **787. C. disperma.**
Estípules d'una mateixa fulla dimorfes, corol·la llargament exserta. 3.

3 { Peduncles mútics, 1-2-flors; divisions calicinals molt desiguals, totes més curtes que el tub; corol·la violàcia, 3-4 veg. més llarga que el calze; llegum 5-8-sperma, una estípula alenada i una altra bipartida . . . . **788. C. elegantíssima.**
Peduncles aristats, 1-flors, divisions calicinals quasi iguals, més llargues que el tub; corol·la blanquinosa, 2 veg. més llarga que el calze; llegum 2-3-sperma, una estípula linear sentada i una altra multipartida, peciolada . . . . **789. C. monánthos.**

4 { Plantes anuals o perennants, flors que s'obren quasi totes simultàniament, ungla de l'estandard el doble llarga que el llim . . . 5.
Plantes perennes, que s'obren successivament de la base del raïm a l'àpex, ungla de l'estandard igual al llim o més curta . . . 8.

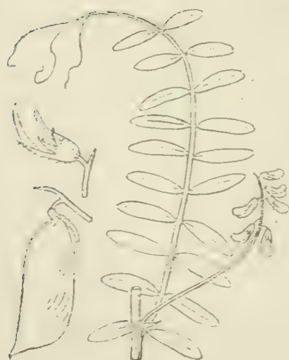
5 { Flors d'un porpra fosc, raïms més curts que les fulles o iguals, calze no gibós a la base, de divisions poc desiguals; llegum peluda, carpòfor més curt que el tub del calze . **790. C. atropurpúrea.**
Flors violades o blavenques, raïms més llargs que les fulles, calze pilós a la base, de divisions desiguals; llegum glabra, carpòfor més llarg que el tub del calze . . . . 6.

6 Flors blaves, amb les ales grogues; raïms de 3-6-flors, curts; estandard més llarg que les ales; estípules enteres, fulles amb 4-7 parells de folíols . . . . **793. C. Bertolonii.**
Flors violades, amb les ales pàl·lides o blanquinoses; raïms multiflors, llargs; estandard igual a les ales, estípules ordinariament dentades, fulles amb 5-10 parells de folíols . . . . **7.**

7 Raïms no plumosos abans de l'antesi, flors horizontals, que s'obren simultàniament; ales pàl·lides o blanques, calze glabrescent, lacinia inferior igual al tub; planta glabrescent . . . **791. C. varia.**
Raïms plumosos abans de l'antesi, flors penjants, que s'obren successivament; ales blaves, calze pilós, lacinies plumoses, l' inferior més llarga que el tub; planta peluda . . . . . **792. C. villosa.**

8 Flors d'un blau pàl·lid barrejat de blanc, raïms sensiblement més llargs que les fulles, ungla de l'estandard tan ampla com el llim i la meitat més curta, carpòfor igual al tub del calze, **794. C. tenuifólia.**
Flors d'un blau violat, raïms iguals a les fulles o poc més llargs, ungla de l'estandard més ampla que el llim i tan llarga com ell, carpòfor més curt o més llarg que el tub del calze . . . . **9.**

9 Plantes glabrescents o amb pèls aplicats, lacinia inferior del calze linear, llegum contreta en un carpòfor més curt que el tub del calze, **795. C. major.**
Plantes peludes, amb pèls oberts; lacinia inferior del calze alenada, llegum atenuada en un carpòfor més llarg que el tub del calze, **796. C. Gerardi.**

Cracca disperma

787. — C. disperma Gr. G.

(de δι- i σπέρμα llavor; per tenir les llegums dugues llavors.)

Anual, tronc de 2-6 dm., prim, filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 parells de folíols oblongo-linears, distants, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades o linears, enteres; flors petites, *blavenques,* 2-6, penjants, en peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze *pubescent, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 supe-*

riors més curtes, connivents, les inferiors més llargues que el tub; corol·la *poc més llarga que el calze,* llegum *oblongo-rombal* (15 × 6 mm.); *estipitada, glabra,* groguenca a la maturitat, 2-sperma; llevors globuloses, negres; llombrígol igual a la *desena part de la circumferencia.*

Geografía. — Llocs secs i herbosos: Gavà i Aramprunyà; Papiol, Montalegre, Mollet; comuna a Cadaquès. = De Vallvidrera a S. Jeroni (Csta); S. Feliu de Guíxols (Bub.); de Roses a Llansà (Vay.); la Sellera (Cod.!).—Maig-Juny.

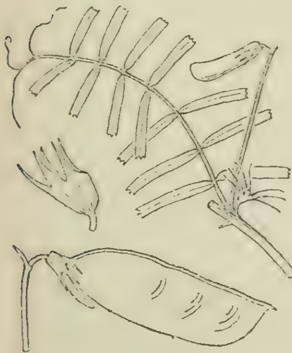

Cracca elegantíssima

788. — C. elegantíssima Shuttl.

(superlatiu de élegans; *pel color bonic de les flors.)*

Anual, tronc de 2-6 dm., difús, subfilaire, angulós, glabre; fulles de 5-7 parells de folíols oblongo-lanceolats, mucronulats, distants, peciolulats; circell molt ramificat, estípules petites, heteromorfes, l'una *linear-alenada, entera, sentada,* i l'altra *bipartida, subestipitada, més ampla* (a veg. les 2 enteres o les 2 bipartides); flors d'un *blanc violat,* mitjanes, a la fi penjants, 1-2 en peduncles no aristats, iguals, aproximadament a la meitat de les fulles; calze *acampanat, gibós, pubescent,* de divisions *molt desiguals,* les 2 superiors *dentiformes, connivents,* les inferiors *linears, quasi iguals al tub;* corol·la 4-5 veg. més llarga que el calze, llegum *oblonga* (2-3 cm. × 6-8 mm.), *glabra, groguenca a la maturitat, bequeruda, contreta en un carpòfor igual al calze,* amb 5-8 llevors orbicular-comprimides, negres; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

var. *multiflóra.*—Planta més robusta, de 5-10 dm.; estípules freqüentment quasi iguals, peciolulades, linears, amb un lòbul més curt al costat extern de la base; peduncles de 3-8 flors, curtament aristats, quasi tan llargs com les fulles; les primeres flors freqüentment caduques.

Cracca monanthos

Geografía.—Boscos, erms i paratges herbosos: Cordillera litoral, Terrassa; Cadaqués, cap al Cap de Creus, al peu del Tibidabo, Castelldefels. = De Roses a Cadaqués (Sen !). Abunda la var. *multiflóra.*—Maig.-Juny.

789. — C. monanthos Gr. et G.

(de μόνος. *un sol, i* ἄνθος, *flor o floració; per les seves flors solitaries.)*

Anual, tronc de 2-6 dm., prim, ascendent, angulós, ramificat, glabre; fulles de 5-7 *parells de folíols* oblongs o linears, escotats o truncats, mucronats; circell ramificat, estípules heteromorfes, l'una *linear, sentada, entera*, l'altra *multipartida*, en *lacinies filiformes*, simulant un pedal, *peciolulada;* flors d'un *blanc blavós*, amb l'àpex de la carena tacat de negre, solitaries sobre peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze acampanat, pubescent, de lacinies *quasi iguals*, lanceolato-acuminades, *poc més llargues que el tub;* corol·la 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum oblonga (de 2-3 cm. × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maturitat, bonyeguda, curtament estipitada; 2-3 llevors globuloso-comprimides, rogenques, tacades de negre; llombrígol igual a la desena part de la circumferencia.

Geografia. — Freqüent des d'alguns anys a les vores de la via ferria des de Terrassa a Manresa, segurament importada, pero molt perfectament naturalisada.—Maig.

Cracca atropurpúrea

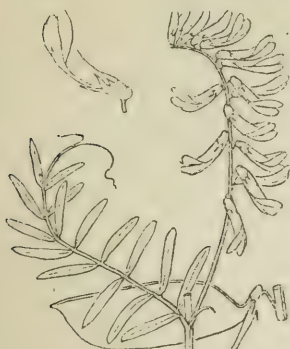
790. — C. atropurpúrea Gr. et G.

(o atripurpúrea; ater, *negre;* purpureus, *color de porpra; pel que tenen de porpra negrós les flors a l'àpex.)*

Sinonimia. — Matagats (a la Sellera, *Cod.).*

Anual o *bienal*, tronc de 3-8 dm., difús o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 *parells de folíols* oblongs, obtusos, mucronulats; estípules semisagitades, dentades; circells ramificats; flors *d'un porpra negrós a l'àpex*, grans, que s'obren totes simultàniament, horizontals i a la fi penjants, 4-10 en raïms unilaterals, plumosos abans de l'antesi, rombals, pròximament iguals a les fulles; calze acampanat, pelut, de tub obliquament tallat, però apenes pilós a la base, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 superiors més curtes, les inferiors iguals al tub; estandard més llarg que les ales, ungla ampla, el doble llarga que el llim; llegums oblongues (30 × 8-10 mm.), penjants, peludes, groguenques a la maturitat, contretes en carpòfor més curt que el tub del calze; llevors globuloso-comprimides, envellutades, negres; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

Geografia. — Camps i llocs herbosos: Pla de Barcelona, Prat, Castelldefels, Papiol, al Vallès; S. Llorenç del Munt; Lloret i comarca de la Selva; Castelló d'Empuries.=Prov. de Tarragona (Csta. Wbb.); litoral de Girona; fins a Sta. Coloma de Farnés, Santes Creus, Dosquers (Vay.); Montseny, S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Maig-Juny.

Cracca varia

791. — C. varia Host. — Vicia dasycarpa Ten.

(llatí varius, *aquí sinònim de* versicolor, *per canviar de color les seves flors;* dasycarpus, *de* δασύς, *pelut (villosus) i* καρπός, *fruit; nom impropi, encara que va ser aplicat a l'especie següent, considerantla com a var. d'aquesta.)*

Anual o *bienal*, tronc de 3-10 dm., ajagut o filaire, prim, ramificat, angulós, glabrescent; fulles de 5-10 *parells de folíols* linears o linear-oblongs, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades, enteres o dentades; flors *violades*, amb les ales pàl·lides o blanquinoses, bastant llargues (14-16 mm.), que s'obren quasi simultàniament, horizontals, en raïms clars, oblongo-rombals, no plumosos abans de l'antesi, un poc més llargs que les fulles; calze acampanat, *gibós a la base*, glabrescent, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, connivents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; corol·la 3-4 veg. més llarga que el calze; estandard igual a les ales, d'ungla *el doble llarga que el llim;* llegum oblongo-rombal, comprimida (de 20-25 × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maturitat, bruscament contreta en un tecàfor *més llarg que el tub del calze;* llevors globuloso-comprimides, negroses; llombrígol igual a la setena part de la circumferencia.

Geografia.—Terres de conreu, des del litoral als Pirineus: Prat del Llobregat; al Vallès; a l'Empalme, S. Hilari i Montsolí; Corbera del Bergadà; Menàrguens de l'Urgell.=Serrateix, Espunyola (Puj. C.!); Vall de Llo, la Cerdanya (Bub.): Massanet de la Selva (Vay. ex Bub.).—Maig-Jul.

N. B. En l'espai de pocs anys s'ha estès per tot el país.

Cracca villosa

792. — C. villosa Gr. G. — Vicia Godróni Rouy.

(del llatí villosus, *de* villus, *manyoc; pelut o erissat; pels pèls estesos que presenta la planta; dedicada a Godron,* 1807-1880, *Coautor de la «Flore de France»,* 1848-1856.)

Considerada per alguns com a varietat plumosa de l'anterior, se'n diferencia essencialment pels caràcters següents: planta més robusta, peluda, de folíols i estípules més amples; raïms *plumosos* abans de l'antesi, més llargs, més den-

sos, iguals a les fulles; flors *penjants*, que s'obren *successivament;* calze *pelut*, lacinies *plumoses*, l'inferior més llarga que el tub; ales blaves, llegums un poc més estretes (6-7 mm.).

Geografía —Camps i vores de camins: Terrassa, Mollet i altres llocs del Vallès.=Requesens (Vay.); la Cerdanya; Valls d'Eyne, de Lló (Gaut.); Pir. Or. (Rouy).—Juny.

Cracca Bertolonii

793. — C. Bertolonii Gr. et G. — Vicia Pseudocracca Bert.

(Dedicada a Ant. Bertoloni, 1775-1869, *Professor de Botànica a la Universitat de Bolonia, autor de varis treballs importants sobre la Flora d'Italia* 1838-54).

(de ψευδο- *fals, i* cracca, *par la seva semblança amb l'anterior, de la qual se considera subespecie.)*

Anual, tronc de 3-10 dm., filaire, angulós, ramificat, glabrescent; fulles de 4-7 parells de folíols ovats a les inferiors, oblongo-linears a les superiors, truncats o escotats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors *blaves*, amb les ales grogues, 3-6, *grans, ascendents* o bé *obertes*, en raïms clars, curts, *no plumosos* abans de l'antesi, més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *gibós* a la base; lacinies desiguals, les superiors molt curtes, connivents, les inferiors lanceolato-acuminades, quasi iguals al tub; estandard més llarg que les ales, d'ungla *el doble llarga* que el llim; llegum oblongo-comprimida (de 30 × 8 mm.), groguenca a la maturitat, glabra, reticulada, atenuada en carpòfor, més llarga que el tub del calze; llevors globuloses, petites, negres; llombrígol igual a la vuitena part de la circumferencia.

β *brevipes* Wk. — Raïms més breument pedunculats, més curts que les fulles florals.

Geografía.—Llocs cultivats o incults: Montalegre i altres turons del litoral; comuna al litoral de Cadaqués.=Roses (Sen.).

La β *brevipes* Wk., a Terrassa; la Puda de Montserrat, Sallent, Menarguens d'Urgell *et alibi.*—Maig-Juny.

Cracca tenuifolia

794. — C. tenuifolia Gr. et G. — Vicia tenuifolia Roth.

(de tenuis, *prim, estret, i* folium, *fulla; pels seus folíols linears.)*

Perenne, troncs de 1-2 m., robustos, filaires, angulosos, pubescents; fulles de 8-10 parells de folíols linear-oblongs o linears, mucronulats; circell ramificat; estípules enteres; flors d'un *blau pàl·lid*, amb les ales blanquinoses, bastant grans, horizontals, que s'obren successivament en raïms multiflors, generalment 1 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *no gibós* a la base, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, connivents, les inferiors lanceolades, més curtes que el tub; estandard quasi igual a les ales, d'ungla tan llarga com el llim i la meitat més curta; llegum oblongo-comprimida (de 20-25 × 6 mm.), bruna a la maturitat, glabra, atenuada en un carpòfor *igual al tub del calze;* llevors ovoides, negres; llombrígol igual a la quarta part de la circumferencia.

Geografia.—Boscos i llocs herbosos: Cordillera litoral al turó de Montcada; cordillera superior del Vallès, la Barata, la Mata, S. Hilari i les Guilleríes. = Tibidabo (Csta. Sen.!) cap a Berga, Bagà *et alibi* (Compñ.!); Olot, Coral (Vay.); Bielsa (Campo!); Fiscal (Nuet); Eyne (Gaut.). — Maig-Jul.

795.—C. major Franken.

(per la seva major talla en comparació d'altres, especialment de la minor.)

Cracca major

Perenne, tronc de 1-2 m., filaire, angulós, glabrescent; fulles de 8-12 *parells de folíols* oblongo-linears, mucronulats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors *d'un violat pàl·lid* o blaves (9-12 mm.), curtes, nombroses, que s'obren successivament de baix a dalt, en raïms densos, triangular-oblongs, tant o més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *no gibós a la base*, de divisions *desiguals*, les superiors triangulars, curtes, connivents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; estandard ovat, de llim *redreçat, tan llarg com l'ungla* i separat d'ella per un estrenyiment; llegum linear-oblonga (de 20-25 × 5-6 mm.); glabra, negrosa a la maturitat, bruscament contreta en un tecàfor *més curt* que el tub del calze; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol igual *a la tercera part de la circumferencia.*

Geografia.—Comuna per llocs herbosos i montuosos des de la cordillera litoral fins a la regió pirinenca.—Maig-Set.

Cracca Gerardi

796. — C. Gerardi Gr. et G. — Vicia Gerardi All., subsp. de la anterior ap. Rouy.

Planta afí de l'anterior, de la qual es distingeix pels troncs més robustos, flexuosos, més fullosos, coberts de *pèls llargs, subllanosos;* fulles amb els folíols *més nombrosos* i *acostats,* pubescent-sedosos; flors *blavenques,* petites (8-10 mm.), raïms densos, més acostats a l'extrem del tronc, iguals o més curts que les fulles; lacinia inferior del calze *alenada, peluda;* llim de l'estandard *igual a l'ungla;* llegum més llargament atenuada a la base, en un carpòfor *més llarg que el tub del calze.*

Geografia. — Boscos i pastures de les muntanyes: Montseny, al Bergadà; S. Climens; Adous del Bastareny *et alibi.*=Montserrat, a la Vall d'Aràn, Artíes (Csta.); boscos de Artiga de Viella i de tota la Vall (Llen.!); al Llussanès, Vidrà, Olot, Besora, Talaxà, N.ª S.ª del Mont; Ribes, fins a la Cerdanya (Vay.); la Sellera (Cod !).—Jul.-Ag.

Gènere 198. — ERVUM L.

(Paraula llatina usada per Columel·la, que deriven alguns del celta *erw*, goret; per viure a les terres cultivades.)

Flors albo-blavenques o rosades, petites, en raïms axil·lars, pedunculats, mono-pauciflors; calze obliquament truncat, de 5 dents desiguals, les 2 superiors separades; corol·la més llarga que el calze, estams diadelfes, amb el tub truncat molt obliquament a l'àpex; estil un poc *deprimit*, pubescent a l'àpex, no barbut; llegum estipitada, ordinariament arrodonida a l'àpex, 3-6-sperma; llevors globuloses; herbes anuals de fulles cirríferes.

1 Llegum bequeruda, de cares bonyegudes; peduncles aristats, divisions del calze iguals o més llargs que el tub . . . . 2.
Llegum no bequeruda ni bonyeguda, peduncles generalment mútics, divisions del calze ± desiguals . . . . 3.

2 Raïms 1-4-flors, molt més curts que les fulles; llegum de 15-20 × 5 mm., molt bonyeguda, arrodonida a l'àpex, de bec curt, glabra, 3-4-sperma, **797. E. Ervilia.**
Raïms 3-8-flors, iguals a les fulles o poc més curts; llegum més curta i més estreta, poc bonyeguda, truncada obliquament a l'àpex, de bec més marcat, pubescent, 2-sperma . . **798. E. hirsutum.**

3 Divisions calicinals més llargues que el tub, planta pubescent, peduncles no aristats, 2-5-flors; llegum 5-6-sperma, **799. E. pubéscens.**
Divisions calicinals més curtes que el tub, planta glabrescent . 4.

4 Peduncles no aristats, 1-2-flors, més curts que les fulles; llegum generalment 4-sperma, folíols obtusos . . **800. E. tetraspermum.**
Peduncles aristats, 2-5-flors, quasi 1 veg. més llargs que les fulles; llegum 5-6-sperma, folíols aguts . . . . . **801. E. grácile.**

Ervum Ervilia

797. — E. Ervilia L. — Vicia Ervilia Willd.

(Diminutiu de ervum, *amb que Varro anomena una* vessa, *escrit també* ervila; *per la seva petita talla.)*

Sinonimia.—Er, ers, ert o herp; *cast.* yeros, chícharo, alcarceña.

Planta de 2-3 dm., glabrescent, no filaire, dreta, flexuosa, angulosa, ramificada; fulles *de* 8-12 *parells de folíols* linears, truncato-escotats, mucronats; circell *mucroniforme;* estípules semisagitades, laciniades; flors *blanquinoses*, amb venes violades, 1-3 en peduncles aristats, molt més curts que les fulles; calze glabrescent, de lacinies *iguals, alenades, més llargues que el tub;* corol·la poc més llarga que el calze; llegum linear-oblonga, de 15-20 × 5 mm., penjant, *bonyeguda*, arrodonida a l'àpex, curtament *bequeruda*, glabra; llevors 3-4 subglobuloses, brunes, de llombrígol ovat.

Geografía.—Cultivada i espontània a la falda de S. Llorenç del Munt i altres parts del Vallès i Bages.=Vich (Masf.); la Sellera (Cod.) *et alibi.*—Abr.-Maig.

Ervum hirsutum

798. — E. hirsutum L. — Cracca minor Gr. et G. — Vicia hirsuta Koch.

(del llatí hirsutus, *pelut; per ser-ho la llegum i més o menys la planta;* minor, *en comparació amb la* Cr. major.)

Sinonimia. — *Cast.* Alverja, alverjón.

Planta de 2-6 dm., prima, filaire, subpilosa; fulles *de* 6-10 *parells de folíols* linears, truncato-escotats, mucronulats; circell *ramificat,* estípules linears, laciniades; flors d'un *blanc blavenc,* molt petites, 3-5 en peduncles aristats, iguals a les fulles o més curts; calze *pelut,* de lacinies *iguals,* alenades, *més llargues que el tub;* corol·la *el doble llarga* que el calze; llegum oblonga, molt petita (10 × 4 mm.), penjant, *truncada obliquament* a l'àpex, *bequeruda, un poc bonyeguda, peluda,* 2-sperma; llevors subglobuloses, groguenques, tacades; llombrígol igual a $^1/_3$ de la circumferencia.

Geografía. — Llocs herbosos i vores de camins: Freqüent al Vallès, cordillera litoral; S. Hilari i Montsolí; Guilleríes. = Montjuic, Vallvidrera i altres turons pròxims a la costa (Csta.); regió subalpina (Vay.); Setcases (Bub.).

Ervum pubescens

799. — E. pubescens DC. — Vicia pubescens Link.

(planta pubescent, una mica peluda, de pèls pocs i curts.)

Planta de 2-6 dm., dreta, *pubescent;* fulles *de* 3-5 *parells* de folíols el·líptico-oblongs, atenuats pels dos caps, mucronulats; circell ± ramificat, estípules linears, enteres, les inferiors semisagitades; flors *pàl·lides,* petites, 2-5 en peduncles capilars, no aristats, iguals a les fulles o més llargs; calze pubescent, de lacinies *lanceolato-alenades, desiguals, més llargues que el tub;* corol·la *el doble llarga* que el calze, llegum *linear-subcilíndrica;* d'uns 15 × 3 mm., penjant, *arrodonida a l'àpex, pubescent,* 5-6-sperma, llombrígol amplament ovat, igual a la desena part de la circumferencia.

Geografía.—Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, des del *Pantàn* a S. Pere Màrtir i Santa Creu d'Olorde (Olérdula).=Voltants de Barcelona (Csta.); Tibidabo, Sta. Creu d'Olorde (Sen.!); Colliure, Paulillas (Gaut.).—Maig-Jul.

Ervum tetraspermum

800. — E. tetraspermum L. — Vicia tetraspérma Moench.

(de τετρα, quatre, i σπέρμα, llevor; pel llur nombre que normalment conté la llegum.)

Planta de 2-5 dm., prima, filaire, glabrescent; fulles *de* 3-5 *parells* de folíols obtusos, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules superiors linears, enteres, les altres semisagitades; flors *lilacines,* amb venes violeta, 1, rarament 2 en peduncles capil·lars, *no aristats, iguals a la fulla* o més curts; calze pubescent, de lacinies *desiguals, més curtes que el tub;* corol·la 2 veg. més llarga que el calze, llegum *subcilíndrico-linear,* d'uns 12 × 4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 4-*sperma;* llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol linear-oblong, igual a la quinta part de la circumferencia.

Geografia. — Llocs secs i àrids: Begues, Tiana, Cadaqués (Trem.); camps de Santes Creus (Vay.); Roses (Bub.); Conca del Pallaresa; Roní (Font!); Ceret i Arlés (Compy.). — Abr.-Maig.

Ervum grácile

801. — E. grácile DC. — Vicia grácilis Lois.

(llatí grácilis, *prim, delicat; per ser planta molt feble.)*

Planta de 2-6 dm., prima, dreta, filaire, pubescent; fulles *de* 3-5 *parells de folíols* linears, aguts, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules semisagitades, enteres o les superiors linears; flors blavenques, 2-5 en peduncles capil·lars, *aristats,* a la fi *el doble llarg* que la fulla; calze pubescent, de lacinies *desiguals,* lanceolades, agudes, *més curtes que el tub;* corol·la 3 veg. més llarga que el calze; llegum linear-subcilíndrica, de 15 × 4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 5-6-sperma; llombrígol ovat, igual a *la vuitena part de la circumferencia.*

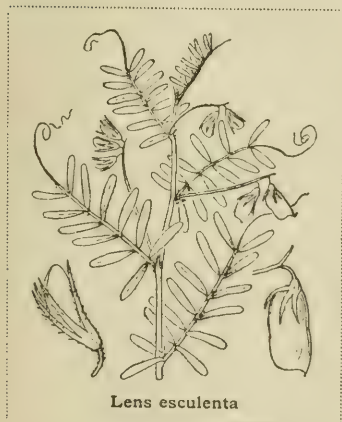
Geografia — Llocs estèrils i herbosos: Al litoral, Vallès i part de Bages. = A l'Empordà, fins a Sagaró (Vay.); Prats de Riè (Puigg.); la Sellera (Cod.).—Abr.-Juny.

Gènere 199. — LENS TOURN.

(Nom de la llentia en Plini.)

Flors albo-blavenques, 1-3 en peduncles axil·lars, aristats, iguals o més llargs que les fulles; calze 5-fid, de divisions iguals, quasi de la longitud de la corol·la; estandard ample, atenuat en ungla curta; carena aguda, estams diadelfes, estil prim, deprimit, amb un solc longitudinal cobert de pèls curts; llegum rombal, bequeruda, 1-2-sperma; llavors lenticulars; herbes anuals, de fulles paripinnades terminades en circell o mucró.

1 { Peduncles més curts que la fulla, 1-3-flors; fulles de 5-7 parells de folíoles amb circell simple o bifurcat; corol·la més curta que el calze, blanca, amb venes violeta. . . . . . . 802. **L. esculenta.**
Peduncles més llargs que la fulla, 1-2-flors; fulles de 2-3 parells de folíoles, amb circell mucroniforme; corol·la quasi igual al calze, blavenca . . . . 803. **L. nígricans.** }

Lens esculenta

802.—L. esculenta Moench.—Ervum Lens L.

(esculentus, *que's menja; de* esca, *menjar, de* édere, *per ser mengívola; sinòn. de* vesca.)

Sinonímia. — Llentia; *cast.* lenteja.

Planta de 2-4 dm., de tronc dret, angulós, ramificat, pubescent; fulles de 5-7 parells de folíoles, les superiors oblongo-linears, mucronulades, les inferiors oblongo-trasovades, amb circell ample o bifurcat; estípules lanceolato-alenades, enteres; flors petites, *blanques*, amb venes violades, 1-3 en peduncles *quasi iguals a la fulla*, curtament aristats; calze pubescent, de lacínies *linear-alenades, iguals*, 5-6 *veg. més llargues que el tub;* corol·la un poc més curta que el calze; llegum de 15 × 8 mm., glabra, reticulada, amb la sutura inferior terminada en giba *tan sortida com el bec*, breument estipitada, groguenca a la maturitat, 2-sperma; llavors relativament grans, *compresso-discoidals*, brunes, llises.

α vulgaris Gr. et G. — Llavors carenades a la perifèrie.

Geografia. — La *α vulgaris* cultivada i subespontània al Vallès, Bages *et alibi.* = La Sellera (Cod.); espontània a la Vall d'Aràn (Csta). — Maig.

Lens nígricans

803. — L. nígricans Godr. — Ervum nígricans Bieb.

(que negreja; de niger; *pel color de les llavors que són tacades de bru negrós.)*

Planta de 1-2 dm., de tronc dret, ramificat, angulós, un poc pilós; fulles de 2-4 parells de folíoles, a les inferiors trasovades, a les superiors linears; circell simple o mucroniforme; estípules semisagitades, dentades; flors *blavenques*, 1-2 en peduncles *més llargs que la fulla;* calze pelut, de lacínies *linear-alenades, pestanyoses,* 3-4 *veg. més llargues que el tub;* corol·la quasi igual al calze; llegum de 10 × 4 mm., glabra, amb la sutura inferior terminada en una giba *menys sortida que el bec,* subsèssil, groguenca a la maturitat, 1-2-sperma; llavors compresso-discoidals, brunes, llises.

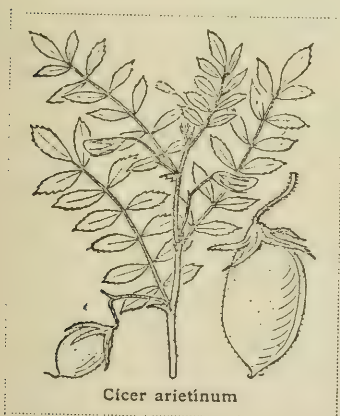
Raça *L. Tenorii* Lamotte. — Fulles de 4-5 parells de folíoles, estípules apenes dentades; peduncles més curtament aristats; lacínies calicinals solament 2-3 veg. més llargues que el tub, no pestanyoses, sinó amb pèls aplicats.

Geografia.—Llocs secs i àrids: Boscos de l'Ubac i S. Llorenç del Munt. = Pir. Or., Paracols (Gaut.).—La raça *L. Tenorii* Lamotte, al Tibidabo, Sta. Creu d'Olorde (Sen.! Cad.).—Maig.-Juny.

Gènere 200. — CICER L.

(Nom de la planta entre els romans. Molts el deriven de κῖκυς, força, vigor; per les qualitats eminents que els antics li atribuien (1).)

Flors blanques o blavenques, solitàries, en peduncles axil·lars, articulats, bracteolats, més curts que les fulles; calze 5-fid, de lacínies iguals, les 4 superiors accostades, molt més llargues que el tub; corol·la apenes més llarga que el calze, estams diadelfes, amb el tub truncat obliquament; filaments alternativament dilatats a l'àpex, estil alenat, glabre a l'àpex; llegum relativament grossa, molt inflada, ovoide, sentada, *apiculada*, 2-sperma; llavors ovoido-còniques, rugoses; herbes anuals de 2-4 dm., piloso-glandauloses, de fulles imparipinnades, de 6-8 parells de folíoles ovato-oblongues, serrades; estípules ovato-agudes, inciso-dentades.

Cícer arietínum

804. — C. arietínum L.

(del llatí aries, arietis, *el bité o moltó; per una certa semblança de les llavors amb el cap d'aquell ruminant. Ja Plini diu* arietinum cicer).

Sinonímia.—Cigró, ciuró, cigronera; *cast.* garbanzo; *fr.* pois chiche *(v. láthyrus); it.* cece; *francog. vet.*, çoire.

Geografia.—Cultivat i subespontani.—Maig.

(1) κίκαμα és una espècie de llegum. Cf. c. κίκερροι ὤχροὶ Μακεδόνες fortasse c. gr. κριός; faselum ..erebinthus, ...est genus, qui vocatur grece crii, latine dicitur *cicer arietinus.* κριός, el bè, emparentat amb κέρας, la banya. Cf. la dita castellana «de lejos le viene el *pico* al garbanzo».

Gènere 201. — PÍSUM L.

(Nom empleat per Columella per a aquesta llegum; en grec πίσος o πίσον, el pèsol.,

Flors vermelloses o blanquinoses, grans, 1-2 en peduncles axil·lars, quasi sempre curtament aristats; calze acampanat, glabre, 5-fid, de lacínies foliàcies, desiguals, les 2 superiors més curtes i més amples; estandard orbicular, amb 2 bosses calloses a la base; estams diadelfes, amb el tub truncat perpendicularment; estil geniculat a la base, plegat longitudinalment, comprimit, barbut a l'àpex; llegum oblonga, grossa, obliquament truncada, sentada, glabra, bequeruda, polisperma; llavors globuloses: herbes anuals, filaires, glabres, glauques, de fulles grans, paripinnades, amb circell ramificat; estípules foliàcies, dentades, més curtes que les folíoles.

1 { Fulles de 1-2 folíoles, flors blavenques, amb les ales atro-purpurines; llavors anguloso-comprimides, gríseo-verdoses, amb taques brunes, **804. P. arvense.**
Fulles de 2-3 folíoles, flors blanques o rosades, amb les ales negroses; llavors globuloses . . . . 2.

2 { Llavors llises, unicolors (blanques o albo-blavenques); peduncles aristats, iguals a les estípules o poc més llargs; corol·la blanca o estandard albo-blavenc amb les ales violàceo-negroses. **805. P. sativum.**
Llavors granuloses, bicolors (grises amb taques brunes); peduncles 2-flors i mútics o 1-flors, més llargs que les estípules; corol·la rosada, amb les ales atro-purpúries . . . . **P. elatius.**

Písum arvense

805. P. arvense L.

(de arvum, *el camp treballat; per la seva estació.)*

Sinonímia. — Pesolí.

Planta de 5-10 dm., de tronc prim, fistulós, flexuós, filaire, glauc, glabre: fulles de 1-2 *parells de folíoles* ovades, enteres o denticulades a la part superior; estípules ovato-semisagitades, ordinariament maculades de violeta a la base i dentades al marge extern de la mateixa; flors *blavenques,* amb les *ales atropurpúries;* peduncles *aristats,* iguals a les estípules o més llargs; llegum de 5 × 1 cm., comprimida, reticulato-venosa, atenuada a la base,

de parets primes; llavors molt *compresso-anguloses*, gríseo-verdoses, amb taques brunes; llombrígol *ovat, igual a la desena* part de la circumferència.

Geografia.—Sembrats i terres de conreu: A Sta. Fe de Montseny; abundant a S. Hilari, Montsolí i Guilleries.=Prop de Tarragona (Wbb.); Vall d'Aràn, Arties (Llen!).

806. — P. satívum L. — var. del arvense, o del elatius apud Rouy.

(de sativus, *espècie que se sembra; freqüentment cultivada.)*

Sinonímia. — Pèsols, tirabecs o estirabecs, pèsol garrofí, escanya-velles; *cast.* guisante, chícharos.

Planta de 5-15 dm., de tronc bastant gruixut, fistulós, filaire, glauc, glabre; fulles de 2-3 *parells de folíoles* ovades, enteres, obtuses, mucronulades; estípules molt grans, ovades, *no maculades*, prolongades a la base en orella rodona i fistonada; flors *totalment blanques* o amb l'estandard *albo-blavenc* i les ales *fusco-violades;* peduncles *aristats*, iguals a les estípules o poc més llargs; llegum de grandor variable, ordinàriament compresso-cilíndrica, reticulato-venosa, molt atenuada a la base; llavors *globuloses, llises*, de color *uniforme* (blanques o albo-blavenques); llombrígol més llarg i estret que en l'espècie anterior.

α *saccharatum* Sering. — Llegum d'endocarpi coriaci.

β *macrocarpum* Sering. — Llegum més grossa, d'endocarpi no coriaci.

P. elátius

Geografia. — Cultivades i subespontànies algunes varietats, com el α *saccharatum*, pèsol dolç, *petit pois* o *pois sucré* dels francesos; la β *macrocarpum*, tirabec o pèsol caputxí, el δ *quadratum* Ser., pèsol quadrat, etc. —Maig.

Es desconeix l'origen d'aquestes dugues especies, però se les considera procedents de la següent.

807. — P. elátius Bieb.

(de elatus, *en la forma comparativa neutra; per la relativa major llargària dels peduncles.)*

Planta de 6-12 dm., de tronc robust, fistulós, filaire, glabre, glauc; fulles de 2-3 *parells de folíoles* ovades, obtuses,

mucronulades, quasi enteres; estípules ovato-oblongues, *no maculades*, mucronades, rotundo-auriculato-fistonades a la base; flors *rosades*, amb les ales *atro-purpúries;* peduncles més llargs que les estípules (i fins que les fulles en la planta catalana), *no aristats* quan són 2-flors; llegum comprimida, reticulato-venosa, de 6-10 × 12-15 mm., bastant atenuada a la base; llavors *globuloses*, *finament granuloses*, grises, amb taques brunes, separades per embans de pèls; llombrígol oblong, igual a la sisena part de la circumfèrencia.

Geografia.—Espluga de Francolí, al Collet de la Pena (Csta.; Llen.!); muntanyes de la Cènia (Llen.!).—Maig-Juny.

Gènere 202. — LÁTHYRUS L.

(Nom donat per Theophrastus (586) a una lleguminosa [1].)

Flors de color variat, axil·lars, solitàries o en raïms llargament pedunculats; calze acampanat, 5-dentat, amb les dents superiors més curtes; estandard orbicular, a veg. amb 2 bosses calloses a la base; estams diadelfes o monadelfes, amb el tub truncat perpendicularment; estil dret, arquejat o torçat sobre el seu eix, deprimit, dilatat a l'àpex, canaliculat, pubescent per sobre; llegum oblonga o linear, comprimida, truncada oblíquament, bequeruda; herbes dretes, filaires, de fulles ordinariament paripinnades, amb circell; estípules agudes, semisagitades.

1 { Plantes anuals, peduncles 1-3-flors (rarament biennals o de peduncles 2-5-flors) . . . . 2.
Plantes perennes, peduncles 3-multiflors . . . . 14.

2 { Fulles reduïdes a filodis o circells . . . . 3.
Fulles, almenys les superiors, amb folíoles . . . . 4.

3 { Fulles reduïdes al pecíol en forma de filodi, linear-lanceolades, agudes: flors purpurines, en peduncles capil·lars, 1-2-flors, més curtes que el pecíol . . . . 808. **L. Nissolia.**
Fulles reduïdes al circell acompanyat de 2 grans estípules foliàcies, flors grogues, en peduncles filiformes, 1-2-flors, més llargs que les estípules i circell. . . . . 809. **L. Aphaca.**

4 { Fulles superiors solament compostes de 1-4 parells de folíoles, les inferiors simples; tronc alat. . . . . 5.
Fulles totes compostes de 1 o varis parells de folíoles. . . . 7.

5 { Flors groguenques, peduncles 1-2-flors, més curts que les fulles; llegum 2-alada a la sutura dorsal; fulles superiors amb 1-2 parells de folíols ovats, les altres reduïdes a filodis *molt amples*, amb circell ramificat . . . . 810. **L. Ochrus.**
Flors purpurines, peduncles 2-5-flors, tant o més llargs que les fulles; llegum àptera, fulles superiors i del mig amb 2-4 parells de folíoles oblongues, les demés reduïdes a filodis sense circell . . . . 8.

---

(1) Segons el seu escoliasta Bodaeus a Stapel derivaria de λα, partícula augmentativa, i θοῦρος, excitant impetuós; per les proprietats afrodisíaques que se li atribuïen.

6
- Estandard mucronat, ales blaves, estil prolongat en punta reflexa; llegum quasi llisa, acanalada a la sutura dorsal; llavors ovoido-truncades . . . . 811. **L. Clymenum.**
- Estandard no mucronat, ales blanques, estil obtús; llegum molt bonyeguda, no acanalada a la sutura dorsal; llavors lenticulars, 812. **L. articulatus.**

7
- Tronc angulós, flors petites (4-10 mm.), estil no torçat al voltant de l'eix . . . . 8.
- Tronc alat, flors grans, estil torçat al voltant de l'eix, fulles amb 1 parell de folíoles . . . . 11.

8
- Peduncles aristats, llegum sentada, fulles amb 1 parell de folíoles. 9.
- Peduncles mútics, llegum estipitada, fulles amb 1-3 parells de folíoles . . . . 10.

9
- Flors purpúreo-blavenques, peduncles 5-6 veg. més llargs que el peciol; llegum superficialment reticulato-venosa; llavors cúbiques, tuberculoses . . . . 813. **L. angulátus.**
- Flors vermelloses, peduncles més curts que el pecíol; llegum amb nervis longitudinals, sortits; llavors globuloses, llises, 814. **L. sphaéricus.**

10
- Flors vermelles, llavors tuberculoses, fulles amb circell ramificat i 1 parell de folíoles . . . . 815. **L. setifólius.**
- Flors blaves, llavors llises, fulles amb circell mucroniforme i 2-3 parells de folíoles . . . . 816. **L. ciliátus.**

11
- Flors grogues, peduncles 1-3-flors, més curts que les fulles o iguals; llegum de 6 cm., canaliculada per la sutura dorsal, glabra; llavors negroso-tuberculoses . . . . 817. **L. annuus.**
- Flors no grogues; llegum de menys de 6 cm., carenada, canaliculada o 2-alada; llavors berrugoses o llises . . . . 12.

12
- Peduncles 1-3-flors, 2-3 veg. més llargs que la fulla; flors violàcies, llegum peluda, llavors berrugoses . . . . 818. **L. hirsútus.**
- Peduncles 1-flors, més curts que les fulles; flors purpurines, blanques o blavenques; llegum glabra, llavors llises . . . . 13.

13
- Flors purpurines; llegum amplament canaliculada, no alada; llavors brunes o grises, amb taques negres, de 4-5 mm. 819. **L. Cícera.**
- Flors blanques, rosades o blavenques; llegum amb 2 ales foliàcies a la sutura dorsal; llavors albo-verdoses, de 7 mm. . 820. **L. satívus.**

14
- Flors grogues o albo-groguenques, troncs no alats . . . . . 15.
- Flors vermelles, blavenques o violàcies . . . . 17.

15 Tronc filaire, fulles amb 1 parell de folíoles, circell ramificat, estípules ovato-acuminades, divisions del calze quasi iguals, llegum de 2-3 cm., **821. L. pratensis.**
Tronc no filaire, fulles amb 2-5 parells de folíoles, estípules lanceolades, divisions del calze desiguals, llegum de 4-7 cm. . . . 16.

16 Pecíol no alat, folíoles ovato-lanceolades, flors groguenques, llegum negra a la maturitat, arrels primes . . . . . **822. L. luteus.**
Pecíol alat, folíoles linear-lanceolades, flors albo-groguenques, llegum groguenca a la maturitat, arrels inflades . . . **823. L. albus.**

17 Tronc dret, no filaire; fulles de circell mucroniforme, amb 2-6 parells de folíoles. . . . . 18.
Tronc flexuós, filaire; fulles de circell ramificat, amb 1-3 parells de folíoles. 21.

18 Tronc alat, rizoma tuberculós, peduncles de 2-4 flors vermelles i després blavenques, iguals o poc més llargs que les fulles, de 2-4 parells de folíoles . . . . **824. L. macrorrhizus.**
Tronc angulós, rizoma no tuberculós, peduncles de 3-10 flors, més llargs que les fulles . . . . 19.

19 Pecíol estretament alat, apenes igual a les estípules; flors blaves o tacades de blanc i de blau, divisions del calze poc desiguals, estil molt dilatat a l'àpex, fulles de 2-3 parells de folíoles, **825. L. canéscens.**
Pecíol no alat, molt més llarg que les estípules; divisions del calze molt desiguals . . . . 20.

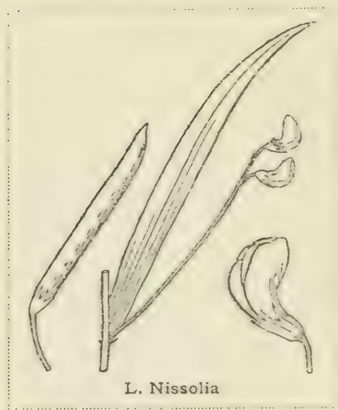
20 Flors purpurines, fulles de 4-6 parells de folíoles ovades o el·líptiques, obtuses; estípules linear-alenades; plantes que's tornen negres per la dessecació . . . . **826. L. niger.**
Flors blaves, fulles de 2-4 parells de folíoles ovades o lanceolades, llargament acuminades; estípules ovato-lanceolades; plantes que no's tornen negres per la dessecació . . . . . . **827. L. vernus.**

21 Tronc angulós, de menys de 1 m., de rizoma tuberculós; flors d'un rosa viu, oloroses, 3-5 en raïms més llargs que les fulles; fulles amb 1 parell de folíoles, rínxol simple o poc ramificat, **828. L. tuberósus.**
Tronc alat, de 1-2 m., de rizoma no tuberculós . . . . . 22.

22 Fulles del mig i superiors de 2-3 parells de folíoles, pecíols de les fulles superiors no alats; flors rosades, 4-6 en peduncles iguals a les fulles; llegum amb 3 costelles llises, la del mig més sortida, **829. L. cirrósus.**
Fulles de 1 sol parell de folíoles, pecíols amplament alats, peduncles més llargs que les fulles . . . . 23.

23 Flors rosades, tacades de verd; llegum de 5-6 cm., amb 3 costelles poc sortides, denticulades; llavors lleugerament tuberculoses, folíoles lanceolades . . . . **830. L. silvestris.**

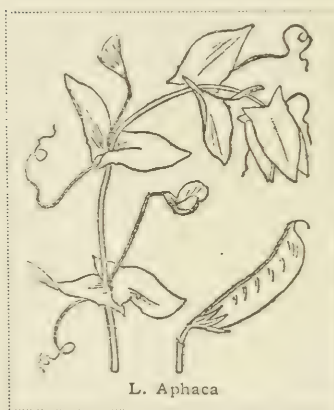
Flors d'un rosa pur i viu, llegum de 6-9 cm., amb 3 costelles llises, la del mig molt sortida; llavors fortament tuberculoses, folíoles ovades o lanceolades. . . . . **831. L. latifólius.**

L. Nissolia

808.—L. Nissolia L.

(En memoria de Guillaume Nissole, 1647-1734, *Professor de Montpellier.)*

Anual, multicaule, troncs de 3-8 dm., drets, prims, simples, angulosos, glabrescents; fulles reduïdes a filodis graminoides per la forma i nervació; sense folíoles ni rínxols; estípules molt petites, alenades; flors *purpurines,* petites, 1-2 sobre peduncles capil·lars, més curts que les fulles; calze cilíndric, pubescent, amb lacinies linear-alenades, les inferiors una mica més llargues i quasi iguals al tub; corol·la 1 veg. més llarga que'l calze, estil ovat, llegum *linear-comprimida,* de 4-6 cm. × 4 mm., amb *venes longitudinals, coberta de petits pèls aplicats,* groguenca a la maturitat, polisperma; llavors ovoides, negroses, llises.

L. Aphaca

Geografia.—Llocs herbosos: Prats de Mollet immediats al Besòs; Terrassa r.=Rara als pinars del Vallès i Castelldefels; boscos de Sagaró, Moyà (Vay.); Cabanes (Sen.); Colliure (Gaut.); Viella, de la Vall d'Aràn (Bub.) —Maig-Juny.

809.—L. Aphaca L.

(del grec ἀφάκη, una lleguminosa en Theophrastus [1].)

Sinonímia.—Tapissots bords, gerdell, banya de cabra; *cast.* arveja; *fr.* gesse.

Anual, troncs de 2-5 dm., ajaguts o filaires, prims, angulosos, glabres, verds o glaucescents; fulles reduïdes a un circell simple, acompanyat *de 2 grans estípules, foliàcies, oposades, sentades, ovatoalabardades,* primes; flors *grogues,* petites, 1-2 a l'extrem de peduncles filiformes, 2-3 veg. més llargues que les estípules;

(1) També ἀπάτη (cf. φακή i φάκος.)

calze acampanat, glabre, de lacínies lanceolato-agudes, quasi iguals i bastant més llargues que'l tub; corol·la quasi el doble llarga que'l calze, estandard amb petites venes negres [1], estil recte, llegum *oblongo-comprimida*, de 2-3 cm. × 6 mm., un poc *arquejada, glabra*, groguenca a la maturitat, oligosperma; llavors ovoides, llises, lluents, brunes, amb taques grogues.

Geografia.— Comuna als sembrats i llocs herbosos des del litoral al Pirineu, abundant a l'Urgell i Pobla de Lillet.—Abr.-Jul.

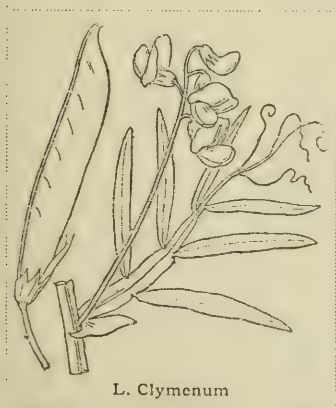

L. Ochrus

810.—L. ochrus DC.

(grec ὤχρός, groguenc; a causa del color de la llegum a la maturitat [2].)

Sinonímia.—Tapissot; *cast.* tapizote; *fr.* ers.

Anual, tronc de 3-6 dm., simple o ramificat a la base, glabre, ajagut o filaire, *amplament alat per les fulles decurrents;* fulles reduïdes a *filodis ovats* o bé *oblongs*, decurrents, terminats en circell simple o ramificat, els superiors adornats, a més, de 1-4 *folíoles ovato-mucronulades,* d'estípules ovato-lanceolades, enteres; flors *d'un groc pàl·lid,* bastant grans, 1-2 sobre peduncles filiformes, *més curts que la fulla;* calze acampanat, glabre, de lacínies desiguals, les inferiors linear-alenades, les superiors més curtes, triangular-alenades, un poc convinents; estandard amb 2 petites bosses a la base igual a les ales, més llargues que la carena; estil recte, llegum oblongo-comprimida, de 5-6 cm. × 10-12 mm., glabra, *reticulato-venosa, amb 2 ales membranoses a la sutura dorsal,* groguenca a la maturitat, polisperma; llavors globuloses, bruno-grisenques, llises.

L. Clymenum

Geografia. — Llocs secs i àrids: Al litoral, Castelldefels, Cadaqués; Terrassa, r. = Cultivada i als conreus (Salv.!); Girona, Port-Vendres (Bub.); S. Julià del Llor (Cod.). — Abr.-Juny.

811.—L. Clymenum L.

(de κλύμενον, clymenum i clymenus; nom d'una planta que mencionen Theophrastos, Dioscor. i Plini; la calèndula o caltha.)

Anual, tronc de 3-10 dm., alat, ajagut o filaire, glabre, glauc; fulles in-

(1) No les havem observades en la planta catalana.
(2) ὤχρος, a més de significar color groc és equivalent al lathyrus cicera L., així com ὤχρα és la niella dels blats.

feriors reduïdes a pecíols linear-lanceolats, sense circell, les altres *amb 2-4 parells* de folíoles linears, mucronades i circell ramificat; estípules nul·les a les fulles inferiors, lanceolades a les del mig i semisagitades a les superiors; flors *purpurines, amb les ales blaves*, bastant grans, 1-3 en peduncles *tant o més llargs que les fulles;* calze acampanat, glabre, de lacinies triangular-alenades, les superiors un poc més curtes, quasi iguals a la meitat del tub; estandard més llarg que les ales, escotat, amb 2 bosses com dit de guant a la base; estil espatulat, terminat en una petita punta *reflexa;* llegum *linear-comprimida,* de 3-4 cm. × 5-7 mm., *quasi llisa,* reticulato-venosa, glabra, *canaliculada* a la sutura dorsal, groguenca a la maturitat; llavors *ovoides, truncades,* vermelloses, llises; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

α *angustifolius* Rouy.—Folíoles molt estretes, 0'5-1 mm.; flors de 15-16 mm.

β *latifolius* G. et G. — Folíoles ovato-oblongues, flors més llargues.

Geografia.— Llocs secs i arenosos: Litoral de Barcelona, Baix Empordà; Cadaqués, al Vallès, S. Llorenç del Munt; les 2 varietats.—Abr.-Juny.

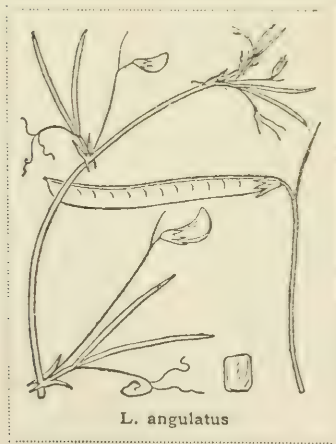
L. articulatus

812.—L. articulatus L.—L. Clymenum var. articulatus Arcang., raça de l'anterior apud Rouy.

(de artículus, *artell o article; per la seva llegum molt bonyeguda com formada per l'unió de diversos segments.)*

Molt afí de la anterior, se'n distingeix desseguida per sa major robustesa, troncs i pecíols més amplament alats, folíoles més grans, freqüentment més nombroses; estípules subpedicelades, calze més obert, estandard *purpurí,* ales *blanques* o *rosades,* estil espatulat, no terminat en punta; llegum més llarga i més ampla, *fortament bonyeguda,* no canaliculada, sinó *plano-carenada;* llavors *lenticulars,* brunes; llombrígol la meitat més curt.

Geografia.—Als mateixos llocs que la anterior: Abundant a la cordillera litoral; al Vallès, no escàs cap a l'estació d'Olesa; olivars de Cadaqués.—Maig.—Juny.

L. angulatus

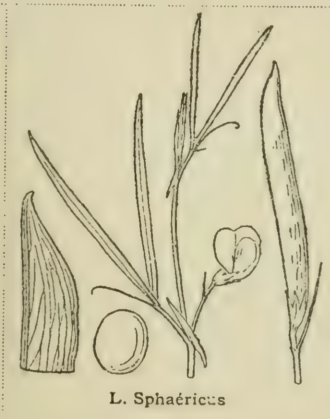
813.—L. angulatus L.

(angulatus, *que té angles; per la forma del tronc.)*

Anual, multicaule o ramificat; troncs de

1-5 dm., prims, no alats, *angulosos*, drets o ascendents, glabres; fulles de 1 parell de folíoles linears, atenuades pels 2 caps, agudes; pecíols curts, àpters, els inferiors mucronats i els superiors terminats en circell ramificat; estípules semisagitades, estretes, iguals al pecíol; flors *purpurines*, prompte blavenques, petites, sobre peduncles capil·lars, uniflors, llargament aristats, 4-5 veg. més llargs que'l pecíol; calze acampanat, glabre, de lacínies linear-alenades, iguals i tan llargues com el tub; corol·la el doble llarga que'l calze, estil recte, llegum *linear-comprimida*, de 3-4 cm. × 3 mm., glabra, finament venoso-reticulada, groguenca a la maturitat, polisperma; llavors petites, rugato-cúbiques, brunes, *tuberculoses*.

Geografia.—Boscos, erms i llocs pedregosos àrids: al Litoral, Gualba, Guilleries, Cap de Creus; Terrassa i altres llocs al Vallès.=Arbucies, Sta. Coloma de Farnès (Vay.); Cantallops (Sen.); la Sellera (Cod.).—Maig-Juny.

L. Sphaéricus

814. — L. sphaéricus Retz.

(grec σφαιρικός, rodó; per la forma globulosa de les llavors.)

Anual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, angulós, simple o ramificat, glabre; fulles de 1 *parell de folíoles lanceolato-linears*, llargament atenuades pels dos caps, agudes, de pecíol un poc alat; circell mucroniforme a les inferiors, simple o ramificat a les superiors; estípules semisagitades, estretes, acuminades, més llargues que'l pecíol; flors *vermelloses*, amb venes petites, solitàries, sobre peduncles *llargament aristats, articulats cap al mig, més curts que'l pecíol;* calze acampanat, glabre, de lacínies lanceolato-acuminades, iguals, més llargues que'l tub; estil dret, llegum *linear-subcomprimida*, de 5-6 cm. × 5-6 mm., *glabra, de cares convexes*, recorregudes per *nervis longitudinals sortits i poc anastomosats, un poc bonyeguda*, groguenca a la maturitat, polisperma; llavors globuloses, llises.

Geografia.—Llocs secs i herbosos: Comuna a la cordillera litoral, Vallès; Bagà, S. Hilari *et alibi*. = Olot, Montsolí, Sta. Coloma de Farnès (Vay.); La Sellera (Cod.); Cabanes i Cantallops (Sen.) Vic (Masf.); Casserres (Puj. C.!); Prats de Mollò (Lap.).—Maig-Juny.

L. setifolius

815.—L. setifolius. L.

(de seta *i* folium; *per les folíoles llargament linear-alenades.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., molt prim, angulós, subalat, ajagut o filaire, ramificat, glabre; fulles *de* 1 *parell de folíoles, llargament linear-alenades,* de pecíol molt curt i circell ramificat; estípules semisagitades, estretes, iguals al pecíol; flors *purpurines,* petites, solitaries, en peduncles capil·lars, no aristats, articulats a l'àpex, més curts que la fulla i molt més llargs que'l pecíol; calze acampanat, glabre, de lacinies linear-acuminades, quasi iguals i tan llargues com el tub; llegum *oblongo-romboidal,* de prop de 2-3 × 1 cm., *estipitada, venoso-reticulada, pubescent a les sutures,* groguenca a la maturitat, 2-3-sperma; llavors *lenticulars,* grans, vermelloses, amb taques negres i petits *tubercles blancs.*

Geografia.—Llocs herbosos àrids: Cordillera litoral, Tibidabo, Gavà, Brugués, Castelldefels; al Vallès, Sardanyola, Terrassa *et alibi;* Mataró (Ferr.!); Montserrat (Tex.); Prades (Lap.).—Maig-Juny.

L. ciliátus

816. — L. ciliátus Guss. — L. saxátilis Boiss.

(de cilium, *pestanya; per les folíoles generalment pestanyoses;* saxátilis, *de* saxum, *roca; per la seva estació, en terrenos pedregosos o àrids.)*

Anual, tronc de 1-2 dm., prim, angulós, ascendent, ramificat, amb algunes branques subterrànies, estoloniformes, pubescent; fulles amb 2-3 *parells de folíoles,* les inferiors oblongues, cuneïformes, truncato-tridentades, freqüentment *pestanyoses;* les superiors estretament linears, obtuses, mucronades; pecíol no alat, circell mucroniforme, estípules petites, semisagitades; flors *blavenques,* petites, solitàries, amb peduncles filiformes, articulats sota del mig, iguals al pecíol o poc més llargs; calze acampanat, glabre, de lacínies triangular-acuminades, quasi iguals i un poc més curtes que'l tub; llegum *oblongo-comprimida,* de 2-3 cm. × 5-6 mm., *estipitada, glabra, molt superficialment venosa,* groguenca a la maturitat, polisperma; llavors globuloses, llises, vermelloses.

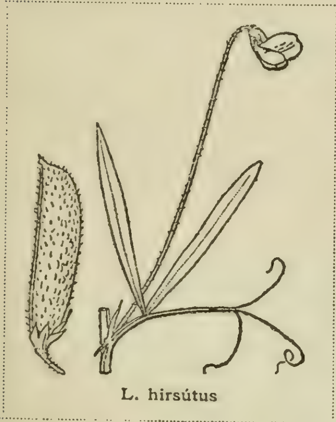
Geografia. — Boscos i llocs herbosos, àrids: Cordillera litoral, Montalegre, Tibidabo, Gavà, Brugués, Castelldefels; Sils; Terrassa, r.—Cap a Horta (Csta.); S. Jeroni (Trem.); Baix Aragó (Losc.); Pir. Or. (Rouy, Gaut.) —Abr.-Juny.

L. annuus

817. — L. annuus L.

(de annus, *per ser espècie de duració anual.)*

Anual, tronc de 5-15 dm., superiorment alat, filaire, ramificat, glabre; fulles de 1 parell de folíoles, lanceolato-linears, acuminades, de nervis sortits longitudinalment; pecíol un poc alat, circell molt ramificat, estípules semisagitades, linear-acuminades, poc més curtes que'l pecíol: flors *grogues*, mitjanes, 1-2, sobre peduncles relativament robustos, articulats cap a l'àpex, iguals a la fulla o poc més curts; calze acampanat, glabre, de lacínies poc desiguals, *triangular-lanceolato-acuminades, quasi iguals al tub;* estil dret, torçat per l'eix; llegum *lanceolato-comprimida*, de 6 × 1 cm., *canaliculada* per l'esquena, reticulato-venosa, glabra, groguenca a la maturitat, polisperma; llavors anguloses, vermelloses, *reticulato-tuberculoses.*

L. hirsútus

Geografia.—Llocs secs, herbosos, vores de camps i de camins: Cordillera litoral; Montcada, Mollet, Terrassa *et alibi.* = La Sellera, r. (Cod.); Pir. Or., Ceret (Bub.); Argelés (Gaut.). — Maig-Jul.

818. — L. hirsútus L.

(del llatí, significant erissat; *pels pèls tuberculosos que cobreixen la llegum.)*

Biennal, tronc de 3-10 dm., filaire, alat, ramificat, *un poc pelut* o pubescent; fulles *amb 1 parell de folíoles oblongo-linears, obtuses, mucronades*, peludes, de pecíol curt, estretament alat; circell ramificat, estípules semisagitades, estretes, acuminades, més curtes que'l pecíol; flors d'un *violat pàl·lid*, i després blaves, mitjanes, 1-3, sobre peduncles filiformes, peluts, 2-3 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, pelut, de lacínies quasi iguals, *ovato-acuminades, tan llargues com el tub;* estil dret, alat, torçat sobre l'eix; llegum oblongo-comprimida, de 2-3 cm. × 6-7 mm., *carenada per l'esquena, erissada de pèls tuberculosos a la base*, bruna a la maturitat, oligosperma; llavors *globuloses*, nigro-brunes, *mates*, molt *verrugoses.*

L. Cícera

Geografia. — Marges dels camps i llocs herbosos: Terrassa, r., Bagà. = La Sellera, r. (Cod.!); Avinyó de Bages (Font!); prats de Castelló d'Empuries, cap a S. Juan ses Closes, Cortals (Vay., amb dubte); Pir. Or.; Prades (Lap.); ap. d'Anglés (Gaut.); entre Villaler i Castanesa (Compñ.).—Juny-Jul.

819. — L. Cícera L.

(Nom que Columella aplica a una llegum que considera semblant al Cicer *o cigró.)*

Sinonímia.—Guixons, pedrerols; *cast.* cicérula, garbanzos gitanos.

Anual, tronc de 2-6 dm., estretament alat, filaire, ramificat, glabrescent; fulles de 1 *parell de folíoles lanceolato-linears, agudes,* de pecíol curt, subalat; circell ramificat, estípules semisagitades, ovato-acuminades, iguals al pecíol; flors *purpurines,* mitjanes, solitàries, sobre peduncles més llargs que'l pecíol i més curts que la fulla; calze acampanat, glabre, de lacínies *lanceolato-acuminades,* trinerves, quasi iguals, 1-2 *veg. més llargues que'l tub;* corol·la 1 veg. més llarga que'l calze, llegum oblongo-comprimida, de 3-4 cm. × 8-10 mm., amplament *canaliculada per l'esquena,* glabra, groguenca a la maturitat, oligosperma; llavors anguloses, de 14 × 5 mm., *brunes,* llises, puntejades de negre.

L. sativus

Geografia.—Terres de conreu i llocs herbosos: Comuna al litoral, al Vallès, Bages; Cadaqués *et alibi.*—Abr.-Juny.

820.—L. satívus L.

(del llatí sero, satus; *que se sembra; per cultivar-se l'espècie.)*

Sinonímia.—Guixes; *cast.* guijas, muelas, almortas.

Anual, tronc de 3-5 dm., alat, ramificat, prostrato-ascendent o filaire, glabre; fulles *de 1 parell de folíoles linear-lanceolades,* acuminades, de pecíol curt, subalat; circell simple o ramificat, estípules semisagitades, lanceolato-acuminades, més curtes que'l pecíol; flors *blanques,* rosades o blavenques, grans, solitàries, sobre peduncles robustos, més llargs que'l pecíol i més curts que la fulla; calze acampanat, glabre, de lacínies quasi iguals, *lanceolato-acuminades,* 2 veg. més llargues que'l tub; corol·la 2 veg. més llarga que'l calze, llegum *el·líptico-rombal,* comprimida, de 3-4 cm. × 15-18 mm., glabra, amb 2 *ales foliàcies a la sutura dorsal,* groguenca a la maturitat, oligosperma; llavors anguloses, comprimides, *albo-verdoses,* de 7 mm., llises.

L. pratensis

Geografia.—Freqüentment cultivada i subespontània.—Abr.-Juny.

821.—L. pratensis L.

(de pratum, *prat o prada; per la seva ordinària estació.)*

Perenne, rizoma prim, ramificat, *cundidor*; tronc de 4-10 dm., filaire, angulós, ramificat, pubescent; fulles *de 1 parell de folíoles el·líptico-oblongues*, agudes; pecíol àpter, circell ramificat, estípules grans, semisagitades, ovato-acuminades, ordinàriament més llargues que'l pecíol; flors *grogues*, mitjanes, 5-10 en raïms curts, unilaterals, sostinguts per peduncles molt més llargs que la fulla; calze acampanat, pelut, de lacínies poc desiguals, triangular-alenades, quasi iguals al tub; estil recte, no torçat; llegum *oblongo-linear, subcomprimida*, de 2-3 cm. × 5 mm., *no estipitada*, obliquament venosa, glabra, negrosa *a la maturitat*, polisperma; llavors globuloses, groguenques, amb taques brunes, llises; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

Geografia. — Comuna pels prats i llocs herbosos-humits, des del litoral als Pireneus. — Maig-Jul.

L. luteus

822. — L. luteus Peterm. — L. Linnaei Rouy. — Orobus luteus L. — O. montanus Scop.

(luteus, *groc; pel color de la flor; dedicada a Linneus;* montanus, *de* mons, montis, *perquè es troba a les muntanyes)*.

Perenne, rizoma horizontal, amb fibres filiformes; tronc de 2-5 dm., dret, angulós, simple o ramificat, molt fullós, glabrescent; fulles de 2-5 *parells de folíoles ovato-el·líptiques*, grans, apiculades, d'un verd fosc per l'anvers, glaucescents pel revers; pecíol *no alat*, canaliculat per sobre; circell simple o mucroniforme, estípules semisagitades, lanceolades, enteres o dentades; flors *groguenques*, grans, 2-10 en peduncles tan o més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, de lacínies desiguals, les superiors molt més curtes, triangulars, convergents, totes més curtes que'l tub; estil dret, no torçat; llegum *oblongo-linear*, comprimida, de 6-7 cm. × 6-8 mm., llargament atenuada a la base, llargament bequeruda, glabra, finament rugoso-venosa, bruna a la maturitat, polisperma; llavors orbiculars, comprimides, brunes, llises; llombrígol = a $^1/_3$ de la circumferència.

Geografia.—Boscos i pastures de les altes muntanyes: Pir. Or. cap a Comanegra i Solaneta a Costabona; Sta. Magdalena del Mont, Puig de Caball i N.ª S.ª de Cabrera (Vay.!); Vall de Lló, la Cerdanya (Gaut.); Vall d'Aràn, ap. de Montgarrí (Bub.); llocs herbosos de Viella, Bignamoix, Ruda, Artiga de Lin (Llen.!).—Juny-Jul.

L. albus

823.—L. albus Kittel.—L. asphodeloídes G. et G.—Orobus albus L.

(de albus, *blanc; pel color més o menys blanc groguenc de les flors;* asphodeloídes, *per alguna semblança, probablement pel color de les flors, amb l'*Asphodelus *o porrassa* (1).*)*

Perenne, rizoma curt, amb arrels *fasciculades, fusiformes;* tronc de 2-4 dm., dret o ascendent, angulós, *no alat,* ni filaire, glabre; fulles *de 2-3 parells de folíoles linear-lanceolades,* pecíol *alat,* circell mucroniforme, estípules semisagitades, lanceolades, enteres, més curtes que'l pecíol; flors d'un *blanc groguenc,* grans, 4-8 en peduncles forts, 1-2 veg. més llargs que les fulles, amb bractèoles *alenades, enteres, molt caduques;* calze acampanat, glabre, de lacinies *molt desiguals,* les inferiors *linear-lanceolades,* iguals a la meitat del tub, les 2 superiors *triangular-agudes,* molt curtes, convergents; estil linear, no dilatat a l'àpex; llegum *linear-comprimida,* de 4-5 cm. × 5 mm., llargament atenuada a la base, glabra, finament venosa, lluent, groguenca a la maturitat, polisperma; llavors anguloses, brunes, comprimides, llises; llombrígol = $^1/_8$ de la circumferència.

Geografia. — Boscos i prats muntanyosos: Muntanyes frontereres a Ceret, !Murallàs (Compy.); Pir. Or. (Rouy).—Maig-Juny.

L. macrorrhizus

824. — L. macrorrhizus Wimm.—Orobus tuberosus L.

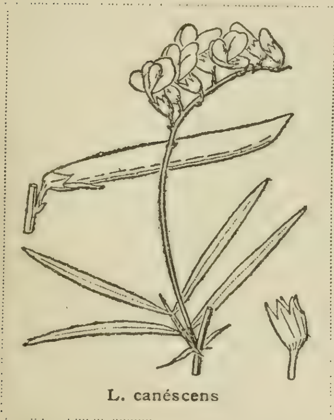
(μακρός llarg, i ῥίζα, arrel; per la forma del rizoma; tuberosus, *de* tuber, *pels abultaments que presenta.)*

Perenne, rizoma *cundidor,* ramificat, *estolonífer,* amb *abultaments tuberculiformes* i radícules filiformes; troncs estretament alats, prims, ascendents o prostrato-difusos, glabres; fulles *de 2-4 parells de folíoles ovato-el·líptiques o bé oblongo-lanceolades;* pecíol alat, circell mucroniforme o nul, estípules semisagitades, enteres, més curtes que'l pecíol; flors *vermelles,* desprès *blauverdoses,* mitjanes, 2-4 en

(1) També podria ser per les fulles, aquí *folíoles.*

peduncles filiformes, iguals o poc més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, de lacínies molt desiguals, les superiors molt curtes, triangular-obtuses, convergents, les inferiors lanceolato-agudes, quasi iguals al tub; llegum linear-cilíndrica, de 3-5 cm. × 5 mm., llargament atenuada a la base, finament venosa, negrosa a la maturitat, polisperma; llavors cilíndrico-globuloses, llises, vermelles; llombrígol = a $^1/_3$ de la circumferència.

Geografia.—Boscos i prats de les muntanyes: Regió alta del Montseny fins al Turó de l'Home; S. Hilari, Montsolí, Guilleries; Ribes, Queralbs i Núria. = Vic (Masf.); Set-Cases (Isern!); Sta. Coloma (Vay.); Osor, S. Martí Sapresa, Anglés *et alibi* (Cod.); Organyà, Seu d'Urgell (Bub.); Vall d'Aràn, Artiga de Lin i Pumero, Baricauba, ribera de Viella (Llen.!). —Jul.-Ag.

L. canéscens

825.—L. canéscens Gr. et G.—Orobus canéscens L.

(canesco, *emblanquir-se; pel color glaucescent de les folíoles.)*

Perenne, rizoma curt que produeix fibres *llargues, filiformes;* troncs de 2-5 dm., anguloso-estriats, no alats, ascendents, no filaires, simples, nusos a la base, glabres; fulles de 1-3 *parells de folíoles lanceolato-linears,* atenuades pels 2 caps, amb els nervis prominents pel revers, glaucescents; pecíol molt curt, estretament alat; circell mucroniforme o nul, estípules semisagitades, lanceolato-linears, acuminades, iguals o més llargues que'l pecíol; flors *blaves* o tacades de blau i blanc, relativament grans, 4-10 en pecíols erecto-recorbats, molt més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, de lacinies quasi iguals, ovato-triangulars, més curtes que'l tub; estil dret, espatulat; llegum *linear-comprimida,* de 5-6 cm. × 5 mm., atenuada a la base, reticulato-venosa, glabra, groguenca a la maturitat, polisperma; llavors ovoido-comprimides, brunes, llises; llombrígol = a $^1/_4$ de la circumferència.

Geografia.—Prats de les muntanyes i llocs herbosos: Al cim de S. Pere Sacama, sobre Olesa, r.; Caldes de Montbui, al Farell.=A Bages, vores del Riudor (Font!); la Segarra, Ardèbol; Berga, vessant meridional dels Tossals (Puj. C.!); Riuer, ap. del Miracle (Marcet!); Monàs, Bassegoda, N.ª S.ª del Mont (Vay.); Organyà (Bub.); Viella, Vall del riu Negre (Soulié!); cap a Beceit (Losc.!); La Cènia, Viella (Llen.!); Castanesa (Lap.). — Maig-Juny.

L. niger

826.—L. niger Bernh.—Orobus niger L.

(llatí niger, *negre; per ser negra la llegum a la maturitat, i tornar-se negra tota la planta per la dessecació.)*

Perenne, rizoma curt, *sense estolons ni tubercles,* però amb fibres fasciculades; troncs de 3-10 dm., prims, drets, angulosos, no alats ni filaires, que, com tota la planta, es *tornen negres* per la dessecació; fulles *amb* 4-6 *parells de folíoles ovato-el·líptiques,* mucronades, glaucescents pel revers; pecíol *no alat,* circell mucroniforme o nul, estípules linear-setàcies, enteres, molt més curtes que'l pecíol; flors d'un *vermell violat,* després *blavenques,* petites, 4-8 en peduncles quasi capil·lars, més llargs que la fulla; calze acampanat, pubescent, de lacínies *molt desiguals,* les superiors molt curtes, triangulars, convergents, les inferiors lanceolato-acuminades, iguals a la tercera part del tub; estil barbut a l'àpex, llegum *linear-comprimida,* de 5-6 cm. × 5-6 mm., atenuada a la base, venoso-reticulada, negra a la maturitat, polisperma; llavors ovoides, brunes; llombrígol = a $^1/_3$ de la circumferència.

Geografia.—Boscos muntanyosos calissos: La Sellera, S. Martí Sapresa (Cod.!); boscos d'Olot i les Guilleries (Vay.!); voltants de Vilaller, Vall d'Aràn (Csta.); Bosost, Les, Artiga de Lin, ribera de Viella (Llen.!).—Abr.-Juny.

L. vernus

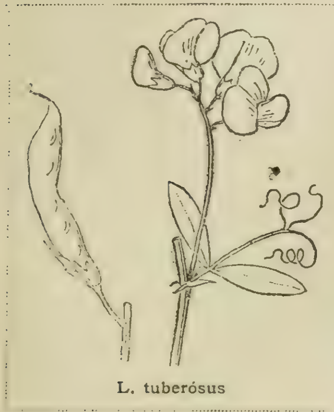
827.—L. vernus L.—Orobus vernus L.

(del llatí ver, *la primavera; per la seva florescencia primaveral.)*

Perenne, rizoma gruixut, nuós, no estolonífer; troncs de 2-4 dm., drets, angulosos, simples, glabres, que no's tornen negres per la dessecació; fulles de 2-4 *parells de folíoles ovades, llargament acuminades*, primes, verdes, lluents pel revers; pecíol no alat, circell mucroniforme, estípules semisagitades, ovato-lanceolades, relativament petites, més curtes que la distancia al primer parell de folíoles; flors d'un *rosa violat,* després blaves, grans, 3-8 en peduncles drets, generalment més llargs

que les fulles; calze acampanat, glabre, de divisions desiguals, les superiors triangulars, més curtes, convergents, les superiors lanceolato-alenades, quasi iguals al tub; llegum *linear-comprimida*, de 4-6 cm. × 5-6 mm., *reticulato-venosa, glabra*, bruna a la maturitat, polisperma; llavors globuloses, groguenques, amb taques brunes, llises; llombrígol = a $^1/_4$ de la circumferència.

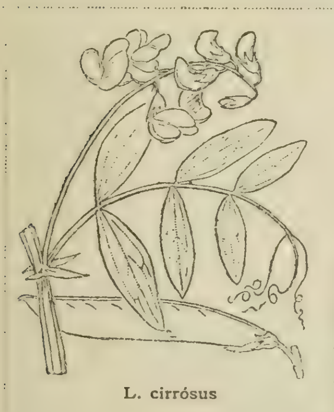
Geografia.—Boscos de les muntanyes calisses: Adous del Bastareny.=Bosc de Segalés, ap. de Berga (Grau, Csta., Bub., Puj. C.!); Montseny, torrents de Ribes, Queralbs, Porxo del Sitjar, Comabella *et alibi*, de la Cerdanya (Vay.).—Abril-Juny.

L. tuberósus

828. — L. tuberósus L.

(de tuber, *tuberositat* [1]*; aplicat impròpiament aquí als abultaments* tuberculiformes *del rizoma.)*

Perenne, rizoma prim, *cundidor,* amb *tubèrculs* ovoides; troncs prims, de 5-15 dm., angulosos, ramificats, ajaguts o filaires, glabres; fulles de 1 sol parell de folíoles oblongo-trasovades; pecíol no alat, circell simple o poc ramificat, estípules semisagitades, lanceolato-linears, acuminades, iguals al pecíol; flors d'un *rosa viu,* mitjanes, oloroses, 3-5 en peduncles filiformes, més llargs que la fulla; calze acampanat, glabre, de divisions desiguals, les superiors més curtes, ovato-triangulars, convergents, les inferiors lanceolato-acuminades, iguals al tub; llegum *linear-subcilíndrica,* de 2'5-3'5 cm. × 5 mm., ± *bonyeguda, venosa, glabra,* groguenca a la maturitat, oligosperma; llavors ovoido-anguloses, brunes, llises; llombrígol = a $^1/_5$ de la circumferència.

L. cirrósus

Geografia. — Vores dels camps, costes i llocs pedregosos: Terrassa, r.; Bagà. = Ripoll, Ribes (Salv.!); Castelló d'Empuries, r. (Vay.); Organyà, Seu d'Urgell (Bub.).—Jul.-Ag.

829. — L. cirrósus Seringe.

(Ho han derivat de cirrus, *rissos, rínxols, bucles, pel circell molt ramificat* [2]*.)*

Perenne, rizoma llenyós, negrós, ramificat; troncs de 5-10 dm., amb *ala*

(1) *Tuberósus* significa en llatí; ple de tumors.
(2) *Cirrus* ap. Plini, és fulla capil·lar.

estreta a la part inferior i *ampla* a la superior, flexuosos, ramificats, filaires, glabres; fulles de 2-3 *parells de folíoles* ovato-oblongues a les inferiors i oblongo-lanceolades a les superiors; pecíol *estretament alat*, sobre tot a les fulles inferiors; circell *molt ramificat*, estípules semisagitades, lanceolato-acuminades, relativament petites, molt més curtes que la distància al primer parell de folíoles; flors *purpurines*, grandetes, 4-10 en peduncles filiformes, més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, de divisions un poc desiguals, les superiors més curtes, triangulars, convergents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; llegum *lanceolato-comprimida*, de 4-6 cm. × 7-8 mm., atenuada a la base, reticulato-venosa, glabra, groguenca a la maturitat, polisperma, amb 3 *costelles a la sutura dorsal*, la del mig més *prominent* i *aguda;* llavors globuloso-comprimides, brunes, *tuberculoses;* llombrígol igual a la 6.ª part de la circumferència.

Geografia.—Boscos i llocs pedregosos de les muntanyes; Comuna per tota la formació granítico-pissarrosa del Montseny, des d'Arbucies, S. Hilari i Guilleries, Ribes, Queralbs, S. Vicens de Rus, cap a Castellar de N'Huch. = Espluga de Francolí i Prades (Csta.); des de S. Miquel Sulterra a Viladrau (Vay.); Seu d'Urgell (Bub.); Roní, conca del Pallaresa (Font!).—Jul.-Ag.

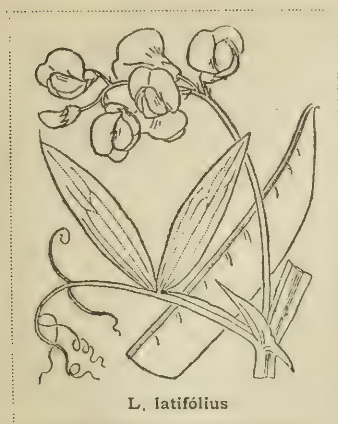

L. silvéstris

830.—L. silvéstris L.

(Per la seva estació, silva, *al bosc.)*

Perenne, troncs de 1-2 m., d'un verd alegre, amplament alats, ramificats, filaires; fulles de 1 *sol parell de folíoles*, oblongues, lanceolades o lanceolato-linears, mucronades; pecíol estretament alat, circell ramificat, estípules semisagitades, lanceolades, més curtes que'l pecíol; flors grans, versicolors; estandard rosat per dintre, purpurí a les bases, pàl·lid i tacat de verd per defora; ales purpurines a l'àpex, carena verdosa, 4-10 flors en peduncles robustos, més llargs que la fulla; calze acampanat, glabre, de divisions desiguals, les superiors ovato-triangulars, les inferiors triangular-acuminades, totes més curtes que'l tub; llegum *lanceolato-comprimida,* de 5-6 cm. × 6-7 mm., atenuada a la base, venoso-reticulada, glabra, groguenca a la maturitat, polisperma, amb 3 *costelles a la sutura dorsal, poc sortides, denticulades;* llavors globuloses, brunes, amb taques negres, *lleugerament tuberculoses;* llombrígol = a $^1/_2$ de la circumferència.

Geografia.—Boscos i torrenteres: Vall de Ribes a la Cerdanya i S. Hilari (Vay.); cap a Horta? (Sen.); la Sellera (Cod.); cap a Vilaller, Castanesa, Viella i paratges selvosos de la Vall d'Aràn i a la muntanya de Costabona (Csta.); prats de Viella (Llen!).—Juny-Ag.

L. latifólius

831. — L. latifólius L.

(de fulles amples; per ser-ho ordinàriament les seves folíoles.)

Sinonímia. — Pèsol silvestre.

Molt afí de la anterior, se'n distingeix per les flors *unicolors*, d'un rosa bonic o vermell viu, quasi 1 *veg. més grans;* divisions inferiors del calze *lanceolades*, estil *una tercera part més llarg* i més gruixut, llegum *més llarga i més ampla* (6-8 cm. × 8-10 mm.), *subcilíndrica,* amb les 3 línies dorsals *llises*, la del mig *més prominent* i *aguda;* llavors *fortament tuberculoses*, llombrígol = a $^1/_3$ de la circumferència, fulles amb nervis sortits i blanquinosos.

α *genuinus* G. et G. — Folíoles ovato-el·líptiques, obtuso-mucronades; estípules amplament lanceolades.

β *neglectus* Rouy. — Folíoles lanceolades o lanceolato-linears, estípules llargament lanceolades.

γ *linifolius* Rouy. — Folíoles llargues, estretament linears, agudes; estípules sublinears.

Geografia. — Boscos, torrenteres i llocs herbosos: des del litoral al Vallès, Penedès, Lleida, Olot.=Berga, Olot (Csta.); Vic (Masf.).

La α *genuinus* a Montcada; la β *neglectus* Rouy, a Terrassa; la γ *linifolius* a S. Pere Sacama, sobre Olesa i a les muntanyes de Gelida.—Maig-Set.

Gènere 203. — SCORPIURUS L.

(Grec σκορπίουρος, nom d'una planta en Plini; de σκορπίος, escorpí, i οὐρά, cúa; per la llegum caragolada que recorda la cúa d'aquell aràcnid (1).)

Flors grogues i a veg. amb l'estandard rogenc, petites, 1-4, sobre peduncles axil·lars; calze acampanat, subbilabiat; les 2 dents superiors soldades fins més enllà de la meitat, pètals llargament unguiculats, carena encorbada, bequeruda; estams diadelfs, els filaments més llargs dilatats a l'àpex; llegum caragolada sobre sí mateixa, amb 8-12 costelles i solcs, totalment o parcialment coberta d'agullons: herbes anuals, de fulles espatulato-lanceolades, 3-5-nerves, estípules peciolars.

1 { Peduncles més llargs que les fulles, dents del calze més llargues que'l tub, llegum irregularment caragolada i apilada, amb 8 costelles cobertes d'agullons . . . . **832. Sc. subvillosa.**
Peduncles al principi més curts que les fulles, dents del calze més curtes que'l tub, llegum caragolada en espiral, amb les 8 costelles internes inermes . . . . **833. Sc. sulcata.**

Sc. subvillosa

832. — Sc. subvillosa L.

(del llatí sub, *dessota o quasi, i* villosus, *pelut; per ser la planta un poc peluda.)*

Planta de 1-3 dm., un *poc pilosa;* tronc estriat, ajagut o ascendent; fulles lanceolato-espatulades, atenuades en llarg pecíol, 3-5-nerves; estípules linear-lanceolades, agudes, *escarioses pel marge extern,* soldades al pecíol per la base; flors *grogues, amb l'estandard* a veg. *rogenc,* petites, en umbel·les de 1-4, sobre peduncles relativament robustos, angulosos, *més llargs que les fulles,* que s'allarguen després de l'antesi; divisions calicinals lanceolato-acuminades, *més llargues que'l tub;* llegum *glabra* o *pilosa, flexuosa, irregularment caragolada sobre sí mateixa i apilotada,* contreta entre les llavors, amb *les 8 costelles longitudinals, eris-*

(1) σκορπί-ουρον, altre nom del tornasol: ἡλιοτρόπιον μέγα Diosc.

sada d'agullons forts, espessos o *ganxuts;* llavors semilunars, *atenuades pels dos caps.*

Geografia. — Camps i llocs incults, àrids: Comuna des del litoral al baix Empordà; al Vallès i Penadès, part de Bages. = S. Julià del Llor-i Bonmatí (Cod.); Olot (Tex.). — Abr. Juny.

Sc. sulcata

833. — Sc. sulcata L.

(del llatí sulcatus, *de* sulcus, *solc; per la llegum molt assolcada.)*

Planta de 1-3 dm., bastant pilosa, tronc estriat, dret o ascendent; fulles trasovades, atenuades en llarg pecíol, 3-5 nerves; estípules lanceolato-acuminades, *amplament escarioses pels dos marges,* soldades al pecíol per la base; flors *grogues,* petites, 2-4, sobre peduncles *més curts que les fulles,* almenys al principi; divisions calicinals lanceolato-acuminades, *més curtes que'l tub;* llegum *glabra* i profundament assolcada, *caragolada en espiral regular,* és a dir *plana,* contreta entre les llavors, amb les 4 *costelles dorsals* erissades *d'agullons* prims, clars i ganxuts, les 4 *ventrals inermes;* llavors poc atenuades pels dos caps.

Geografia.—Montjuic (Salv., Vay.); litoral de Tarragona, a Salou (Llen.! in Hb. Cad.). —Abr.-Maig (1).

(1) Encara que Linneus reuní la *Sc. subvillosa,* la *sulcata* i *muricata* en una sola especie, i d'aqueixa opinió participin també Rouy i Fiori, els caràcters diferencials que havem observat en els exemplars estudiats, ens semblen suficients per a considerar-les com a especies distintes, d'acord amb l'opinió de Costa, Coste i altres botànics.

Gènere 204. — CORONILLA L.

(Diminitiu de *corona*, per la seva inflorescencia.)

Flors grogues o violàcies, en umbel·les o capítols sobre llargs peduncles axil·lars; calze acampanat, 5-dentat, amb les 2 dents superiors soldades fins aprop de l'àpex; carena encorbada, bequeruda; estams diadelfs, amb els filaments més llargs dilatats a l'àpex; llegum linear, cilíndrica o angulosa, recta o arquejada, glabra, tomentàcia; llavors oblongues o cilíndriques: plantes herbàcies o llenyoses, glabres, de fulles imparipinnades, rarament trifoliolades; estípules peciolars o bé opositifòlies.

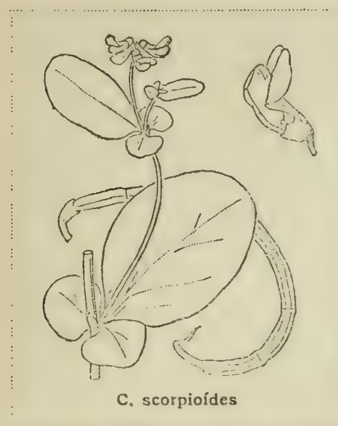
1 { Plantes anuals, de fulles trifoliolades, estípules opositifòlies, flors grogues, petites, en umbel·les de 2-4; llegum encorbada, estriada, nuosa, angulosa . . . . 834. **C. scorpioídes.**
Plantes perennes, de fulles imparipinnades, estípules rarament opositifòlies, flors ordinàriament més grans i nombroses, llegum recta o poc encorbada . . . . 2.

2 { Flors violàcies, umbel·les de 12-15, de 7-12 parells de folíoles oblongues, llegum erecta a la maturitat, un poc incurva, bequeruda, amb 4 angles obtusos . . . . 835. **C. varia.**
Flors grogues, umbel·les de 2-10, de 2-4 parells de folíoles trasovades o linears, llegum penjant a la maturitat, de 2-4 angles . . . 3.

3 { Ungla dels pètals 3 veg. més llarga que'l calze, arbustos de 0'5-2 m., de 2-4 parells de folíoles trasovades, llegum recta, de 2 angles obtusos, 836. **C. Emerus.**
Ungla dels pètals apenes més llarga que'l calze, arbustos o subarbustos de 1 dm.-1 m. . . . . 4.

4 { Estípules soldades, opositifòlies, 3-4 parells de folíoles, plantes de 1-3 dm. . . . . 837. **C. mínima.**
Estípules lliures, no opositifòlies, 2-3 parells de folíoles, planta de 5-10 dm. . . . . 5.

5 { Branques junciformes, llegum un poc encorbada, en 2-7 articles subtetràgons; llim de l'estandard trasovat, folíoles oblongues o sublinears, 838. **C. júncea.**
Branques no junciformes, llegums rectes, amb 2-3 articles de 2 angles obtusos; llim de l'estandard orbicular, folíoles trasovades, 839. **C. glauca.**

C. scorpioídes

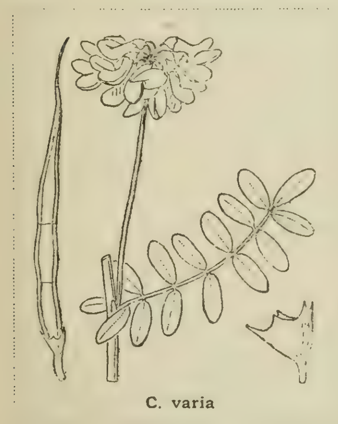
834. — C. scorpioídes Koch.

(de σκορπίος, escorpí, i -ειδής; per la forma arquejada de la llegum.)

Sinonímia. — Banya de cabra, peu de pardal, herba de l'escorpí; *cast.* pie de pájaro, hierba del escorpión, del alacrán, del amor.

Anual, herbàcia, glabra, glauca; arrel cònica, tronc de 1-4 dm., el central dret, els laterals ascendents; fulles inferiors *unifoliolades*, les altres 3-*foliolades;* folíoles un poc consistents, glauques, la terminal *molt més gran, ovada o el·líptica*, les laterals *petites, orbicular-reniformes, molt arrimades al tronc;* estípules *oposititfòlies, petites, soldades* en una sola bidentada; flors *grogues*, petites, 2-4 en umbel·les; peduncles iguals a les fulles o un poc més llargs, dents inferiors del calze triangulars, curtes, agudes, llavi superior 2-dentat; llegum linear, *estesa horitzontalment, arquejada, de* 3-9 *articles i* 6 *angles obtusos;* llavors oblongo-comprimides, brunes.

Geografia. — Comuníssima per terres cultivades des del litoral fins als Pirineus.—Abr.-Juny.

C. varia

835. — C. varia L.

(varius, *amb la significació aquí de diferents colors; pels distints tons que presenta la flor* [1].)

Perenne, tronc de 2-6 dm., herbaci, *fistulós*, angulós, estriat, verd, glabre; fulles *imparipinnades, amb* 7-12 *parells de folíoles oblongues, obtuses* o subescotades, mucronulades, quasi iguals, el parell inferior *arrimat* al tronc; estípules petites, linears, lliures, marcescents; flors tacades de *blau, rosa* i *lila* amb la carena *purpurina* a l'àpex, mitjanes; umbel·les de 12-15, peduncles ascendents, estriats, iguals a les fulles o més llargs; calze molt obert, amb les dents triangular-acuminades, més curtes que'l tub; llegum *dreta* o *estesa, un poc flexuosa, de* 3-5 *cm., bequeruda, de* 3-6 *articles* i 4 *angles obtusos;* llavors cilíndriques, brunes.

Geografia. — Boscos i llocs pedregosos, calissos: Terrassa i Moncada, r.; Olot, cap a la Font de les Tríes, S. Climent, Guardiola; Bagà a les Adous del Bastareny. = Plana de Vic

(1) Cf. *variegatus.*

(M.º Masferrer!); Aubert, Arties i altres llocs de la Vall d'Aràn, Conca de Tremp (Csta.); Organyà, Solsona, Seu d'Urgell (Bub.); ribera de Viella, Artíes, Vilac (Llen.); turons dels voltants de Ceret (Compy.); Llers (Sen.).—Juny-Ag.

C. emerus

836. — C. Emerus L.

(Emerus, *nom d'aquesta planta en Cesalpino, conforme a l'italià* emero; *molt probablement del grec* ἥμερος, *cultivat, en contraposició a* ἄγρος, *silvestre; per adornar molts jardins* (1).)

Sinonímia. — Senet bord; *cast.* coletúy o coletúa.

Arbust de 0'5-2 m., dret, glabre o pubescent, de branques flexuoses, anguloses, estriades; fulles *imparipinnades*, de 2-4 *parells de folíoles trasovades*, la terminal més gran, obtusa o subescotada i a veg. mucronulada, glauscescents, les inferiors separades del tronc; estípules petites, lliures, peciolars, lanceolades, marcescents; flors *grogues*, grans, 2-4, sobre peduncles més curts que les fulles o iguals; calze pubescent, amb les dents triangulars, agudes, molt curtes; ungla de l'estandard 2-3 *veg. més llarga que'l calze*, amb *una petita escama a la meitat de la cara interna;* llegum *penjant, dreta, de* 5-10 *cm., composta de* 7-10 *articles linear-oblongs, amb* 2 *angles obtusos*, no fàcilment separables; llavors cilíndrico-oblongues, negres.

Geografia.—Boscos i torrenteres de tot el país, des de la costa fins als Pirineus.—Abr.-Juliol.

C. minima

837. — C. mínima L.

(superlatiu irreg. de parvus; *per ser de talla més petita.)*

Perenne, glabre, glaucescent, de rizoma llenyós, troncs de 1-2 dm., *subllenyosos a la base, plens*, prims, ajaguts, difusos o ascendents, glabres, molt ramificats, de branques herbàcies; fulles *imparipinnades*, amb 3-4 *parells de folíoles petites*, mucronulades, voltades d'un estret marge cartilaginós, transparent, el parell inferior *arrimat al tronc;* estípules *opositifòlies*, soldades en una sola petita, escariosa, persistent, bífida; flors *grogues*, petites,

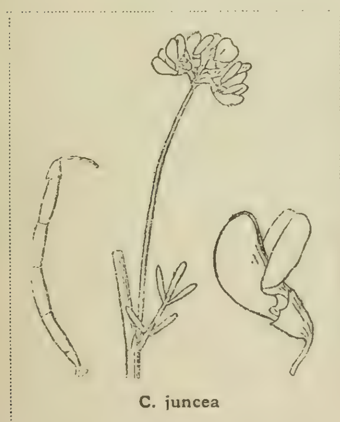
(1) ἡμερίς: vitis sativa vel vinífera L.; (subent. δρῦς) l'alzina de glands dolces, bones per a menjar; δαμάζω es diu dels animals.

6-10 en umbel·les sostingudes per peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles; calze molt obert, glabre, de llavi superior *enter, truncat,* i l'inferior reduït a 3 dents molt petites, separades; ungla de l'estandard sense *escama, un poc més llarga que'l calze;* llegum *penjant, dreta,* de 2-2'5 cm., formada de 2-4 *articles oblongs* amb 4 *angles obtusos;* llavors oblongo-linears, comprimides, bruno-grisenques.

α *genuina* G. et G. — Troncs molt prims, ajaguts; folíoles trasovades, generalment molt petites.

β *australis* G. et G. — *C. lotoídes* Koch. — *C. Clusii* Dufour. — *C. montana* aut. cat., non Scop. [1]. — Troncs més gruixuts i llenyosos a la base, ascendents, de branques quasi erectes; folíoles oblongo-cuneïformes, de 5-10 mm.

Geografia. — Boscos, erms i pastures calissos: La α *genuina* G. et G. freqüent des de la costa al Vallès, Bages, Vic, als Pirineus; la β *australis* G. et G. de la Puda a Monistrol, S. Salvador, Vacarisses; Bages; Copons i altres llocs de la Segarra; a l'Urgell, cap a Balaguer; Torrelles de Foix i altres del Penedès. = De Torruella a Bagur (Vay.). — Abr.-Juny.

C. juncea

838. — C. júncea L.

(Derivat de juncus, *el jonc; per les seves branques junciformes.)*

Arbust de 0'5 a 1 m., glabre, glaucescent; troncs drets, molt ramificats, estriats, d'entrenusos llargs, *compressibles, d'aspecte de jonc;* fulles *imparipinnades,* grandetes, caduques, de 2-3 *parells de folíoles linears,* mucronulades, l'inferior *separada del tronc,* les florals ordinariament 3-foliolades; estípules lliures, petites, lanceolades, caduques; flors *grogues,* 5-10 en umbel·les sostingudes per peduncles filiformes-alenats, més llargs que les fulles, llavi superior del calze, escotat, dents de l'inferior molt curtes i separades; ungla de l'estandard *sense escama, tan llarga com el calze;* llegum *penjant, lleugerament arquejada,* de 15-25 mm., de 2-7 *articles oblongs, tetràgons;* llavors oblongo-linears, brunes, llises.

Geografia. — Costes pedregoso-àrides: Camps de Tarragona, abundant cap a Coll d'Alforja. = Tarragona (Sen.!); turons de la prov. de Tarragona (Wbb.). cap a Cardó (Vidal!). — Abr.-Juny.

(1) La *C. montana* Scop., propia de l'Europa Central, probabl. no és planta catalana ni espanyola (Suppl. Prodr., 230).

C. glauca

839. — C. glauca L.

(glaucus, *blavenc; pel color de la planta.)*

Sinonímia. — Coronilla o carolina; *cast.* coletúy, lentejuela, ramitos de oro.

Arbust de 0'5-1 m., glabre, *glaucescent;* troncs drets, ramificats, flexuosos, prims, forts, plens; fulles *imparipinnades*, de 2-3 *parells de folíoles trasovato-cuneïformes*, gruixudetes, obtuses o subescotades, mucronulades, la folíola terminal més gran, el parell inferior separat del tronc; estípules *lliures*, petites, linear-acuminades, caduques; flors *grogues*, mitjanes, oloroses, 5-8 en umbel·les portades per peduncles 1 veg. més llargs que les fulles; dents del calze molt curtes, especialment les inferiors; ungla de l'estandard *igual al calze, sense escama;* llegum *penjant, dreta*, de 1-2 cm., de 2-4 *articles oblongs*, fàcilment separables, amb 2 *angles obtusos;* llavors brunes, linear-oblongues, comprimides.

Geografia. — Roques i llocs pedregosos, calissos: Cultivada, espontània a l'areny del Llobregat cap al Pla d'aquest nom (Csta.); Tortosa, muntanyes de la Cenia (Llen.!); Lladó, Olot (Vay.); roques de Ceret i Arlés (Compy.) i a diversos llocs del Pir. Or. (Gaut.); S. Antoni de Calamús (Bub.). — Maig-Jul.

Gènere 205. — ORNITHOPUS L.

(Del grec ὄρνις, ocell, i πούς, peu; per la forma i disposició de les llegums, que recorden els dits d'un ocell (1).)

Flors grogues o albo-rosades, petites, 3-8 en umbel·les portades per peduncles axil·lars quasi iguals a les fulles; calze tubuloso-obcònic, 5-dentat; dents quasi iguals, les superiors soldades a la base; carena recta, obtusa, no bequeruda; estams diadelfs, de filaments alternativament dilatats a l'àpex; llegum linear, comprimida, arquejada, reticulato-venosa, bequeruda, tomentàcia, d'articles fàcilment separables: plantes herbàcies, anuals, de fulles imparipinnades, folíoles enteres, estípules molt petites o nul·les.

1 { Umbel·les nues, dents del calze 4-6 veg. més curtes que'l tub, llegum poc comprimida, rugosa, glabrescent, amb els articles cilíndrics no contrets pels caps; fulles totes peciolades, de 3-7 parells ds folíoles distants, separades del tronc, glabrescents . **840. O. ebracteátus.**
Umbel·les involucrades per una fulla bracteal, dents del calze 1-3 veg. més curtes que'l tub, llegum molt comprimida, estriada, pubescent; articles filiformes, visiblement contrets pels caps; fulles superiors sentades, de 5-10 parells de folíoles acostades, les inferiors arrimades al tronc, piloses . . . . 2.

2 { Flors grogues, dents del calze 1-2 veg. més curtes que'l tub, llegum penjant, arquejada, fortament estriada, amb els articles poc contrets pels caps, terminada en bec llarg, ganxut, **841. O. compressus.**
Flors blanques, tacades de rosa i groc; dents del calze 2-3 veg. més curtes que'l tub, llegum dreta, quasi recta, reticulada, amb els articles molt contrets pels caps, terminada en bec curt, recte, **842. O. perpusillus.**

(1) Linneus composà aquest nom, sens dubte, sobre el tipus de ἐχινόπους, que és una espècie de card o panical. Cf. ὀρνιθόγαλον.

O. ebracteátus

840. — O. ebracteátus Brot. — O. exstipulatus Thore.

(De e *(o* ex) *partícula privativa, i* bractea, *fulleta; per mancar a la umbel·la la fulla bracteal;* exstipulatus, *de* ex, *sense, i* stipula; *per ser les estípules molt petites o nul·les.)*

Planta multicaule, troncs de 1-5 dm., prims, un poc ramificats, ascendents o difusos, glabrescents; fulles totes peciolades, de 3-7 parells de folíoles oblongo-cuneïformes, separades i distants del tronc, mucronulades; *estípules molt petites,* les superiors ordinariament *nul·les;* flors *grogues,* 1-4, en umbel·la no acompanyada de *fulla bracteal,* però amb bractèoles escarioses; peduncles filiformes, iguals a les fulles o més llargs; calze llargament tubulós, glabre, de dents lanceolato-agudes, 4-6 *veg. més curtes que'l tub;* llegum de 2-3 cm., aperto-erecta, *arquejada, poc comprimida, rugosa, glabrescent; articles cilíndrics* o no contrets pels caps, terminada en *bec cònic, curt. encorbat;* llavors petites, oblongues, groguenques.

Geografia. — Llocs secs, pedregosos: Cadaqués, cap el Cap de Creus. = La Junquera, Campmany, la Selva, Vilarnadal (Vay.); Tossa (Puj. J.!).—Abr.-Maig.

O. compressus

841. — O. compressus L.

(de comprimere; *pel fruit o llegum fortament comprimida o aplastada pels costats.)*

Sinonímia. — Ungla de canari (La Sellera), ungles del diable (Balears); *cast.* uña de halcón, de milano o gavilán.

Planta multicaule, blanament pilosa, troncs de 2-5 dm., drets o ascendents, simples o poc ramificats; fulles inferiors peciolades, amb 2 petites estípules, les superiors sentades, sense estípules, totes de 6-15 *parells de pecíoles* ovato-el·líptiques, mucronulades, acostades, a veg. alternes; flors *grogues,* 3-5, en umbel·les involucrades per una *fulla bracteal* més llarga que les flors; peduncles filiformes, iguals a les fulles o un poc més llargs, calze pelut, lacínies linear-alenades, 1-2 *veg. més curtes que'l tub;* llegum *molt comprimida,* a la

fi·penjant, *arquejada, estriato-rugosa, pubescent,* d'articles *doliformes,* [1] *poc contreta pels caps,* terminada en *bec llarg* i *ganxut;* llavors ovoido-comprimides, brunes, amb una taca negra aprop del llombrígol.

Geografia.—Pastures i llocs secs arenosos: Bigues; La Roca, ap. de Granollers; Empalme, Sils; Cadaqués, llocs herbosos de Portlligat i vinyes de Cap de Creus, amb l'anterior.= Detràs de Collserola (Salv.!); S. Jeroni, Vallvidrera i altres llocs, ap. de la costa de Barcelona i a la banda de S. Cugat; Prades, Espluga i altres de la prov. de Tarragona (Csta.); S. Hilari; Osor; Agullana, Massanet de la Selva (Vay.); la Sellera (Cod.); Cantallops (Sen.). —Maig-Jul.

O. perpusíllus

842. — O. perpusíllus L.

(forma superlativa composta de per *i* pusillus, *petit; per la seva petita talla.)*

Planta pubescent o peluda, troncs de 0'5-3 dm., filiformes, ajaguts, difusos o ascendents; fulles inferiors peciolades, les altres sentades, *de* 5-10 *parells de folíoles* ovades o el·líptiques, petites, mútiques o mucronulades, totes amb 2 petites estípules de punta negra; flors d'un *blau* tacat de *rosa* i de *groc,* molt petites, 3-7 en umbel·la involucrada per una *fulla bracteal* més llarga que les flors; peduncles filiformes, tan o més llargs que les fulles; calze *obcònic-tubulós,* pelut, de dents lanceolato-linears, agudes, 2-3 veg. més curtes que'l tub; llegum *aperto-erecta,* de 1-2 cm., *quasi recta, bastant comprimida, estriato-reticulada, pubescent, d'articles doliformes, molt contrets pels caps,* terminada en bec *curt* i *recte;* llavors ovoides, grogues, sense taca al llombrígol.

Geografia. — Pastures seques, llocs àrids, arenosos: Montseny, a la Vall de Sta. Fe; St. Hilari i Montsolí. = Camps i erms de Coll de Malrem, Rocabruna i Molló (Vay.); Vall d'Aràn, cap a Bosost (Compñ.! in Hb. Cad.); Les, Pontaud (Llen.!).—Juny-Jul.

N. B. Costa cita també, com a cultivat i subespontani el *O. sativus* Brot., vulgarment *serradella.* No l'havem vist fins avui; sembla propi del S. d'Espanya.

---

(1) *Dolium* és la bóta o gerra; la forma és propiament la de un el·lipsoide truncat pels dos caps; *(doliolum,* el calze de la flor).

Gènere 206. — HIPPOCREPIS L.

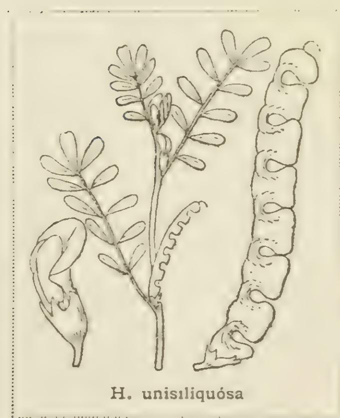
(Del grec ἵππος, cavall i κρηπίς, calçat, ferradura — *Ferrum equinum* dels antics botànics — per la forma de les escotadures de la llegum.)

Flors grogues, en umbel·les axil·lars o solitàries; calze acampanat, curt, 5-dentat, amb les 2 dents superiors soldades fins a la meitat; carena bequeruda, acuminada; estams diadelfs, de filaments alternativament dilatats a l'àpex; llegum comprimida, amb escotadures en forma de *ferradura*, corresponents a les llavors al marge intern: plantes herbàcies, de fulles imparipinnades, folíoles senceres, les inferiors apartades del tronc; estípules lliures.

1 { Plantes anuals, arrel prima, flors 1-5 en peduncles axil·lars més curts que les fulles, escotadures de la llegum quasi tancades . . . 2.
Plantes perennes, rizoma llenyós, flors 5-12 en umbel·les, peduncles molt més llargs que les fulles, escotadures de la llegum molt obertes . . . . 3.

2 { Flors dretes, solitàries o geminades, subsèssils; llim de l'estandard atenuat en ungla, llegum glabra . . . . 843. **H. unisiliquósa.**
Flors penjants, 2-5 en umbel·les; estandard bruscament contret en ungla, llegum papil·loso-glandulosa . . 844. **H. multisiliquósa.**

3 { Peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, ungla dels pètals 1 veg. més llarga que'l calze, llegum coberta de glàndules vermelles, escotadures i llavors semicirculars . . . . . . 845. **H. comósa.**
Peduncles 3-5 veg. més llargs que les fulles, ungla dels pètals poc més llarga que'l calze, llegum coberta de glàndules blanquinoses, escotadures i llavors quasi rectes . . . . . . 846. **H. glauca.**

H. unisiliquósa

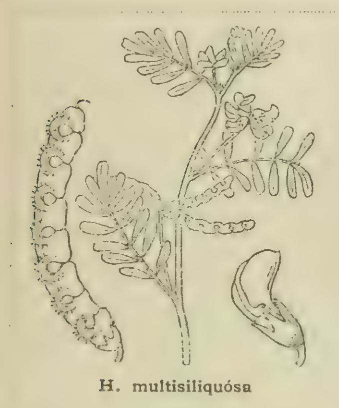
843. — H. unisiliquósa L.

(de unus, *un, i* siliqua, *aquí llegum; per ser aquesta generalment solitària.)*

Anual, troncs de 0'5-2 dm., ajaguts o ascendents, simples o ramificats a la base, glabres; fulles de 4-7 parells de folíoles, les de les fulles inferiors trasovato-cuneïformes, escotades, les de les superiors linears, truncades, totes mucronades, rarament mútiques; estípules lanceolato-acuminades, petites; flors *solitaries,* més rarament *geminades, dretes, subsèssils;*

calze glabre, amb les dents del llavi superior *divergents;* estandard orbicular, *atenuat en ungla;* llegum de 2-4 cm., *dreta* o *estesa*, blanquinosa, glabra, recta o apenes arquejada, amb papil·les blanques, escotadures *anulars* o *subanulars* i 3-7 *articles;* llavors groguenques, encorbades, descrivint *tres quarts de cercle.*

Geografia.—Llocs secs i àrids: Montserrat, al peu de l'hort del Monestir; cordillera litoral.=Montjuic i Vallvidrera (Csta.); falda del Tibidabo (Llen.!).—Abr.-Maig.

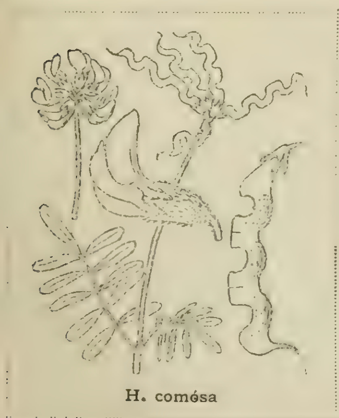
H. multisiliquósa

844. — H. multisiliquósa L. — H. ciliata Willd.

(de multus, *molt, moltes, i* síliqua; *per les seves llegums nombroses;* ciliatus, *de* cilium, *pestanya, per les que presenta la llegum.)*

Sinonímia. — Herba del ferro, desferracavalls; *cast.* herradura de caballo.

Anual, multicaule, troncs de 1-3 dm., prims, ajaguts o difusos, simples o ramificats, glabres; fulles de 3-5 *parells de folíoles*, les de les fulles inferiors trasovato-oblongues, escotats, les de les superiors linears, truncades, atenuades a la base; estípules lanceolato-acuminades, petites; flors petites, penjants, 2-6 *en umbel·les;* peduncles quasi iguals a les fulles, calze glabre, dents lanceolato-acuminades, les del llavi superior divergents; llim de l'estandard orbicular, *bruscament contret en ungla*, igual al calze; llegum de 2-3 cm., estesa o reflexa, *encorbada, erissada de papil·les sobre les llavors*, escotadures *quasi circulars;* llavors groguenques, llises, encorbades, descrivint *tres quarts de cercle.*

H. comósa

Geografia. — Llocs secs i àrids: Marges i vinyes del litoral; al Vallès, Penedès, Bages, la Segarra, a l'Urgell. = A l'Empordà, Castelló fins a Dosquers (Vay.); ap. de Tarragona (Wbb.).—Abr.-Juny.

845. — H. comósa L.

(del llatí comosus, *que forma cabellera; per les nombroses flors penjants de la umbel·la, que adornen la planta i formen un plomall* [1]*.)*

Sinonímia. — *Cast.* Hierba del pico o de la herradura, ceja real.

(1) Cp. *Muscari comosum.*

Perenne, de rizoma *dur* o *subllenyós;* troncs de 1-3 dm., ascendents, simples o un poc ramificats, subllenyosos a la base, glabres o pubescents; fulles de 5-7 *parells de folíoles* oblongo-trasovades, escotades o truncades; estípules ovades, curtes, membranoses; flors mitjanes, *penjants*, 5-12 en umbelles; peduncles robustos, assolcats, 2-3 *veg. més llargs que les fulles:* calze glabre, de dents lanceolades, les del llavi superior *no divergents;* estandard *bruscament contret en ungla*, 1 *veg. més llarga que'l calze;* llegum oberta o reflexa, de 2-3 cm., coberta a la regió seminífera, de *papil·les vermelles*, *flexuosa* al marge extern, escotadures *semicirculars, de* 2-4 *articles;* llavors brunes, encorbades en semicercle.

Geografia. — Pastures seques de les muntanyes i roques calisses: Corbera del Bergadà; ap. de Vallcebre; Ribes, Queralbs; Núria, pastures de Fontnegra. = Montseny, Guilleries, Rocacorva (Csta.); mont Catllar (Isern!); la Molina, Olot (Vay.); Montgrony (Sen.!); S. Julià del Llor (Cod.); Girona, Solsona (Bub.); Artiga de Lin (Compñ.); des de la entrada a la Vall al Port de la Bonaigua (Llen.!).—Jul.

H. glauca

846. — H. glauca Ten., subsp. de la anterior, apud Rouy.

(glaucus, *blavenc; pel color de les folíoles, particularment al revers.)*

Perenne, rizoma molt llenyós, troncs de 2-3 dm., prims, ascendents, simples, amb petits pèls aplicats; fulles de 4-7 *parells de folíoles* oblongues o trasovades, escotades o truncades, glabres per sobre i glaucescents i peludes per sota; estípules petites, lanceolato-acuminades; flors mitjanes, *penjants*, 5-8 en umbel·les; peduncles primets, estriats, 3-5 veg. més llargs que les fulles; calze *pubescent*, de dents lanceolades, les superiors *no divergents;* estandard *bruscament contret en ungla poc més llarga* que'l calze, llegum dreta o reflexa, de 3-4 cm., *la meitat més estreta que en l'espècie anterior*, coberta de glàndules *blanquinoses, més petites*, apenes flexuosa pel marge extern, d'escotadures *poc marcades, de* 5-7 *articles;* llavors brunes, *quasi rectes;* planta molt afí de l'anterior.

Geografia. — Terrenys àrids i estèrils: Comuna al litoral, Vallès i Bages. = Vic (Masf.); Prats de Rei (Puigg.!); Tàrrega i apenes s'interna més (Csta.); muntanyes d'Olot (Vay.). — Abr.-Jul.

N. B. Vay. consigna el *H. scabra* DC. al Vallès i regió mitjana de Girona fins a Olot. No l'havem observada: sembla pròpia del centre i sud d'Espanya.

Gènere 207. — HEDYSARUM L.

(En grec ἡδύσαρον, nom d'una herba dels camps, en Dioscor., que deriven de ἡδύς, agradable, suau; al·ludint a l'olor o qualitats forratgeres d'alguna especie.)

Flors rosades, purpurines o blanquinoses, en raïms axil·lars; calze acampanat, 5-fid, pubescent; pètals curtament unguiculats, carena obliquament truncada, més llarga que les ales; estams diadelfs, de filaments alenats; estil filiforme, bruscament encorbat; llegum molt comprimida, multiarticulada, amb els articles suborbiculars o subquadrats, reticulato-venosa, tuberculosa o inerme; llavors reniformes: plantes herbàcies, de fulles imparipinnades, folíoles enteres, estípules linears o soldades en una sola opositifolia.

1 { Plantes anuals, troncs prostrato-ascendents, estípules lliures, flors rosades, 3-8 en raïms capituliformes; gorja del calze truncada perpendicularment, estandard poc més llarg que la carena, llegum coberta d'agullons ganxuts . . . . **847. H. spinosissimum.**
Plantes perennes, troncs drets o ascendents, estípules, almenys les inferiors, soldades en una opositifòlia; flors purpurines, violades o albo-groguenques, en raïms oblongs; estandard més curt que la carena, llegum inerme, tuberculosa o espinosa . . . . 2.

2 { Gorja del calze truncada perpendicularment, corol·la purpurina, estandard més llarg que les ales, llegum de 1-3 articles, pilosa o tomentosa, espinosa, tuberculosa o inerme . . . . **848. H. húmile.**
Gorja del calze truncada obliquament, corol·la violada o albo-groguenca, estandard més curt que les ales, llegum de 2-5 articles, inerme, circuïda d'ala estreta . . . . . **849. H. obscurum.**

H. spinosissimum

847. — H. spinosissimum L.

(Superlatiu de spinosus; *al·ludint als abundants agullons espiniformes que cobreixen la llegum.)*

Anual, d'arrel cònica, prima; troncs de 0'5-4 dm., prostrato-ascendents, simples o poc ramificats, coberts de petits pèls aplicats; fulles petites, de 5-8 parells de folíoles peciolulades, trasovades o linears, obtuses o escotades, mucronulades, verdes i glabres per sobre, sub-albo-tomentoses, per sota; estípules *lliures,* ova-

to-acuminades; flors *rosades*, mitjanes, 3-8 *en raïms capituliformes;* peduncles més llargs que les fulles, calze amb la gorja truncada *perpendicularment*, lacínies lanceolato-acuminades, quasi el doble llargues que'l tub; estandard oblongo-cuneïforme, escotat, més llarg que les ales i molt poc més que la carena; llegum *de 2-4 articles orbiculars o bé ovats*, pilosa o *tomentosa, cri çada d'abundants agullons ganxuts;* llavors brunes, lluents, suborbiculars, amb una escotadura profunda, oblíqua al llombrígol.

β *pallens* Rouy. — Flors més petites (7-8 mm.), d'un rosa pàl·lid, en raïms de 3-5 flors; articles de la llegum més petits, amb els agullons més curts.

Geografia. — Llocs àrids del litoral: Arenals del Prat de Llobregat. = Litoral de Tarragona a Salou, entre els garrics (Llen.!); Montjuic (Csta.); Cambrils (Sen.); Pir. Or., Banyuls (Rouy.).—Abr.-Juny.

H. húmile

848. — H. húmile L.

(llatí húmilis, *baix; conforme a la expressió linneana:* «hedysarum... caulibus depressis».)

Sinonímia.—Estaca-rossins; *cast.* pipirigallo, cuernos de macho [1].

Perenne, de rizoma llenyós, curt; troncs de 1-3 dm., drets o ascendents, ramificats, coberts de petits pèls blancs aplicats; fulles petites, de 7-10 *parells de folíoles* ovades o linears, peciolulades, ni escotades ni mucronulades, glabrescents pel anvers i ± pubescents pel revers, bastant separades; estípules *soldades en una oposititòlia petita*, rubro-escariosa, bífida; flors *purpurines*, grans, 6-12, en raïms oblongs, portats per peduncles 1 veg. més llargs que les fulles; gorja del calze truncada perpendicularment, lacínies lanceolato-acuminades, iguals al tub; estandard oblong, escotat, més llarg que les ales, més curt que la carena; llegum de 2-3 articles, orbiculars o bé ovats, pilosa o tomentosa, engruixida pels marges, molt reticulato-venosa, coberta d'agullons alenats que a veg. degeneren en tubèrculs o desapareixen totalment; llavors ovoido-comprimides, brunes, llises, *mates*, escotades al llombrígol.

Geografia.—Terres argil·loses i margoses àrides de la part occidental: Serres i turons de la Segarra, des de Sta. Coloma a Igualada, abundant cap a S. Guim, baixant fins a la Puda de Montserrat i estenent-se per l'Urgell cap a Lleida.—Maig-Juny.

---

(1) Cf. Astragalus.

849. — H. obscúrum L.

(obscurus; *al·ludint tal vegada al color violat de les flors, o al negre de les llavors* [1].)

Perenne, rizoma horizontal, ramificat; troncs de 2-5 dm., drets, simples, assolcats, glabrescents; fulles *de* 6-9 *parells* de folíoles el·líptico-oblongues, glabres, obtuses o subescotades, mucronades; estípules *soldades en una sola opositifòlia*, gran, bífida; flors *violades*, rarament albo-groguenques, grans, penjants, *nombroses, en raïms oblongs*, sobre peduncles més llargs que les fulles; gorja del calze *truncada obliquament*, dents desiguals, lanceolato-alenades, més curtes que'l tub; estandard oblong, escotat, *més curt que les ales*, que ja ho són *més que la carena;* llegum, de 2-5 *articles* ovats, glabres, inermes, llises, reticulato-venoses, *circuïdes d'una ala estreta;* llavors reniforme-comprimides, escotades al llombrígol, nigro-brunes, llises, *mates*.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Castanesa (Zett.); Bassivé (Lap.); Catalunya als Píreneus (Quer, Palau ex Colm.).—Jul.-Ag. [2].

N. B. Havem trobat al Vallès la *H. coronarium* L. subespontània, procedent d'algun assaig de cultiu. És el *sanum fenum (fr.* sainfoin; cast. zulla).

(1) Cp. *Ophrys fusca.*

(2) Hi ha motius per a dubtar de l'existencia d'aquesta planta als Pireneus. Sembla que tant la citada de Żett. com les altres es basen en la de Lap.: A la *Massive de Castanese, au Port de Plan* (Hist. abrég., 425), on ni Bub. ni ningú més ha vist aquesta planta *(Bub.*, Flor. Pyr., II, 570). Respecte a la referència de Colm. basta dir que Palau (Parte práct. de la Botán., V, 614) la refereix a Suïssa i a Sibèria, sense mentar per a res els Pireneus. Arcangeli i Fiori la senyalen també als llocs rocosos i pastures de la regió alpina dels Alpes i Apenins, particularment al mont *Cimone;* ni Gr. et G., ni Rouy la refereixen als Pireneus. La posseïm del mont Vergy (Alpes de Saboya), recollida per *E. Bourgeau*, Jul. 1848.

Gènere 208. — ONOBRYCHIS Tour.

(Grec ὀνοβρυχίς, nom de planta en Dioscor.; derivaria de ὄνος, ase, i βρύχω, xerricar (les dents). La planta a que's refereix Dioscor. és dubtosa (1).)

Flors vermelles, rosades o blanquinoses, en raïms axil·lars llargament pedunculats, bracteolats; calze obcònic, 5-fid, de divisions quasi iguals; pètals curtament unguiculats, carena truncada obliquament, més llarga que les ales; estams diadelfs, de filaments alenats; llegum formada per 1 sol article, comprimida, disciforme, reticulato-alveolada, ordinariament muricada, amb la sutura interna recta, gruixuda, la externa semicircular, carenada, espinosa o dentada: plantes herbàcies, de fulles imparipinnades, folíoles enteres, estípules soldades en una sola opositifòlia.

1 { Plantes anuals, d'arrel prima, fulles de 5-7 parells de folíoles, raïms de 3-7 flors purpurines, peduncles quasi iguals a les fulles, dents del calze 2 veg. més llargues que'l tub, corol·la apenes exserta, estandard més llarg que la carena, llegum amb costelles prominents, espinoses . . . . 850. **O. Caput-Galli.**
Plantes perennes, de rizoma gruixut, fulles de 6-14 parells de folíoles, raïms multiflors, flors blanquinoses o rosades, peduncles radicals o més llargs que les fulles . . . . **2.**

2 { Peduncles radicals molt llargs, flors albo-groguenques, amb estries vermelles; llegum inerme, amb la sutura externa alada, ondulada, llisa, 851. **O. saxátilis.**
Peduncles caulinars més llargs que les fulles, flors rosades, amb estries vermelles; llegum de cares i sutura externa espinoses o tuberculoses . . . . **3.**

3 { Lacínies del calze 3 veg. més llargues que'l tub, corol·la albo-rosada, estandard un terç més llarg que la carena, llegum amb espines llargues, alenades . . . . 852. **O. supína.**
Lacínies del calze 1'5 veg. més llargues que'l tub, corol·la rosada o vermella, estandard quasi igual a la carena, llegum amb tubèrculs o espines curtes . . . . 853. **O. viciaefólia.**

(1) Sainfoin qui fait grincer les dents.

O. Caput-Galli

850. — O. Caput-Galli Lamk.

(Denominació donada per Triumphetti, com de l'Obel diu de l'Onobrychis onobr. «Caput galliniseum»; *per haver-se comparat la llegum a una cresta de gall. Cf.* crista galli [1].)

Anual, troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, ramificats, estriats, pubescents; fulles de 5-7 *parells de folíoles* oblongues o linears, pubescents per sota, obtuses, apiculades; estípules membranoso-escarioses, bífides, de lòbuls lanceolato-acuminats; flors *purpurines,* molt petites, 3-6 en peduncles iguals a les fulles o poc més llargs; lacínies del calze alenades, un poc pestanyoses, 2 veg. més llargues que'l tub; corol·la *apenes més llarga que les divisions calicinals,* estandard oblong, escotat, apiculat, *més llarg que la carena;* llegum *pubescent,* que presenta les cares en *fossetes profundes, erectes, prominents,* armades, igual que la sutura externa, *d'espines alenades, ganxudes;* llavors ovoido-reniformes, negroses.

Geografia. — Llocs pedregosos o arenosos, àrids: Litoral del Prat de Llobregat; comuna als boscos i erms del Vallès i Penedès.=Per tota la regió de l'olivera (Csta.); Crespià; Vilanant (Vay.); S. Clement d'Amer (Cod.).—Maig-Jul.

O. saxátilis

851. — O. saxátilis Lamk.

(de saxum, *penya, roca; pels llocs pedregosos que constitueixen la seva estació.)*

Perenne, cespitosa, rizoma *subllenyós,* molt ramificat; troncs de 1-4 dm., drets o ascendents, pubescents, blanquinosos, estriats; fulles de 6-12 parells de folíoles linears, un poc distants, mucronades, glabres per l'anvers i pubescents pel revers; estípules escarioses, bilobades, de lòbuls lanceolato-acuminats; flors d'un *blanc groguenc,* amb estries vermelles, *nombroses,* mitjanes, en raïms llargament pedunculats; *peduncles escapiformes,* lacínies del calze lanceolato-alenades, pestanyoses, 1-2 *veg. més llargues que'l tub;* estandard oblong, escotat, apiculat, *igual a la carena;* llegum pubescent, inerme, cares amb costelles prominents, sutura externa, alada, ondulada, llisa; llavors reniformes, petites, brunes.

---

(1) En Plini ἀλεκτορο-λόφος, cresta de gall, nom d'una planta.

Geografia. — Llocs estèrils i pedregosos: Comuna des de la zona inferior a la superior; litoral, Vallès, Penedès, la Segarra, a Bages, Berga, Rasos de Peguera, al Cadí, Ribes *et alibi.* = Cardona, Vall del Segre, Pont de Montanyana (Bub.); Vic, r. (Masf.); Molins de l'Empordà (Sen.).—Maig-Juny.

O. supina

852. — O. supina DC.

(supinus, *ajagut; pel tronc estès per terra.)*

Perenne, rizoma gruixut, troncs de 1-4 dm., prims, ajaguts, difusos o ascendents, pubescents; fulles de 6-12 *parells de folíoles* linears, apiculades, pubescents pel revers; estípules escarioses, bífides, de lòbuls ovato-acuminats; flors albo-rosades, estriades de vermell, petites, nombroses, en raïms oblongs, espessos, llargament pedunculats; peduncles estriats, més llargs que les fulles; divisions calicinals alenades, molt peludes, 3 veg. més llargues que'l tub; estandard oblong, escotat, *d'un terç més llarg que la carena;* llegum pubescent, cares *amb costelles prominents, espinoses;* sutura externa *carenada, amb espines llargues, alenades;* llavors petites, reniformes, brunes.

Geografia.—Pastures i costes àrides: Comuna a l'areny del Ribagorzana, davant de Corbins.=De Esparraguera a Collbató (Csta.); Montseny (Trem.); Plana de Vic (Masf.!); turons àrids de Ripoll, Ribes, S. Martí, Dosquers, N.ª S.ª del Mont (Vay.); S. Llorenç de Cerdans, Custoja (Compy.); Solsona, Llívia de la Cerdanya; Bagà (Bub.); Llers (Sen.); Benasc (Lap., Zett., Bub.).—Maig-Jul.

O. viciaefólia

853.—O. viciaefólia Scop.—O. sativa aut. mult.

(de vicia; *per la forma de les folíoles, particularment les inferiors, que tenen alguna semblança amb les de la* veça; satíva, *que se sembra.)*

Sinonímia. — Trepadella; *cast.* esparceta, pipirigallo, cresta de abubilla.

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 1-6 dm., drets, ascendents, simples o poc ramificats, pubescents, estriats; fulles de 6-12 *parells de folíoles* apiculades, les de les fulles inferiors trasovades o bé oblongues, escotades, les de les superiors linears, agudes;

estípules escarioses, bífides, de lòbuls acuminats; flors amb 3 estries vermelles, grans, nombroses, en raïms oblongs, espessos, llargament pedunculats; peduncles caulinars, robustos, estriats, més llargs que les fulles; lacínies del calze linear-alenades, 1'5 veg. més llargues que'l tub; estandard oblong, escotat, ordinariament *tan llarg com la carena;* llegum *pubescent*, amb les cares i sutura *externa carenada*, adornades de *tubèrculs* o *espines curtes;* llavors subreniformes, grosses, brunes.

α *sativa* Lamk. — α *culta* G. et G. — Planta glabrescent, tronc dret o ascendent, de 2-8 dm., folíoles linear-oblongues, flors grans, raïms grossos.

β *montana* DC. — Planta més pilosa, troncs prostrato-ascendents, difusos, de 1-2 dm.; folíoles més curtes i més amples, raïms curts, espiciformes, ordinariament cabelluts a l'àpex; espines de la llegum més llargues i més primes.

Geografia. — La α *sativa* Lamk. cultivada en terres calisses com a planta de forratge i també subespontània.

La β *montana* DC., a Tagast, 26 Jul. 1905 *legi.*=Rasos de Peguera, 21 Jul. 1911 (Sen.!).

Addenda

Gènere 170 bis. — ADENOCARPUS DC.

(Grec ἀδήν, ἀδήνος, glàndula; καρπός, fruit; per les glàndules tuberculoses que recobreixen la llegum (1).)

Es dintingeix del gènere *Cytisus* L. pel calze persistent, de llavi superior bipartit, l'inferior trífid, estandard trasovat, estigma capitat, llegum coberta de tubèrculs glandulosos, podosperm, no dilatat al llombrígol.

Ad. grandiflórus

617 bis. — Ad. grandiflórus Boiss. — Cytisus telonensis Lois.

(de grandis *i* flos, flóris; *per la magnitud relativa de les flors;* Telonensis, *de* Toulon; *per la seva habitació.)*

Arbust de 1'5 a 7'5 dm., de tronc molt ramificat, branques rodones, groguenques, pubescents, les adultes quasi glabres, a la fi núes i subespinoses a l'àpex, fulloses; fulles petites, breument peciolades, 3-foliolades, de folíoles trasovades, rodones o escotades, un poc revoltes pel marge; estípules petites, lanceolades; flors grogues, *grans* (12-14 mm.), en *raïms corimbiformes*, 1-4-*flors*, *terminals;* pedicels pubescents, molt més curts que'l calze, amb bractèoles ovato-lanceolades, acuminades, verdes, per llarg temps persistents; calze pelut, *no glandulós*, de llavis iguals, el superior de lòbuls *lanceolato-acuminats*, l'inferior de divisions *iguals*, linears; estandard pubescent, llegum amplament linear (20-25 × 5-6 mm.), fortament *tuberculoso-glandulosa;* llavors ovoido-comprimides, brunes, escotades al llombrígol.

Geografia. — Boscos i costes silícies de la regió mediterrània : El Dric, pr. de Romanyà de la Selva (Xiberta!); Pir. Or. (Coste); junt a Portvendres (Bub.). — Març-Jul.

N. B. Aquesta interessant especie, nova per a Catalunya, ens és comunicada ara mateix per l'amic Dr. Font, qui l'ha rebuda del seu company Sr. Xiberta, de Cassà de la Selva.

(1) En composició -χαρπος.

Família 37. CESALPÍNIES R. Br.

(De Andrea Cesalpini *(Caesalpinus)* 1519-1603, professor a Pisa; el papa Climens el cridà a Roma; A. De plantis Libri XVI, 1583. Hi ha el gènere a ell dedicat: *Caesalpinia.)*

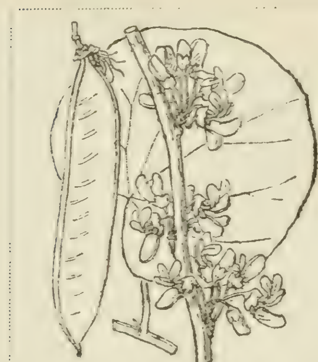
Flors hermafrodites o polígamo-dioiques, regulars o irregulars, rosades o verdoses, en petits raïms drets; calze 5-dentat ó 5-partit, corol·la papilionàcia o nul·la, 5-10 estams lliures; estigma capitat, fruit llegum penjant, seca o coriàcia, indehiscent o a la fi subdehiscent; llavors comprimides: arbres de fulles simples o imparipinnades, d'estípules molt caduques.

1 { Flors hermafrodites, rosades; corol·la pseudo-papilionàcia, 10 estams; estil alenat, llegum seca, a la fi 2-valva, subdehiscent; fulles simples, reniformes . . . . **209. Cercis.**
Flors polígamo-dioiques, verdoses; corol·la nul·la, 5 estams; estil nul, llegum coriàcia, indehiscent; fulles imparipinnades. **210. Ceratonia.**

Gènere 209. — CERCIS L.

(Grec κερκίς, ίδος, la llançadora; per la figura de barqueta que té el fruit; així *phaseolus,* per la mateixa analogia. Aristòtil i Theophrastos donen ja aquest nom a un arbre semblant a una pollanca, de cima piramidal.)

Flors hermafrodites, rosades, anteriors a les fulles; raïms corimbiformes, extraaxil·lars; calze 5-dentat, urceolat, de dents curtes i obtuses; corol·la pseudo-papilionàcia, amb l'estandard més curt que'ls altres pètals; 10 estams ascendents, estil alenat; llegum oblongo-comprimida, curtament estipitada, seca, reticulada, glabra, amb la sutura superior curtament alada, a la fi bivalva-subdehiscent per la sutura dorsal o externa; llavors trasovoido-comprimides: arbres de 3-6 m., de branques flexuoses, de fulles simples, reniformes, venoses, primes, caduques, peciolades, amb estípules oblongo-linears.

C. Siliquastrum

854. — C. Siliquastrum L.

(siliquastrum, *de* siliqua; *significa propiament el pebrot i el* bitxo; *com* menthastrum, porcastrum *i* apiastrum, *té la desinència despectiva de* -astrum [1].)

Sinonímia. — Arbre de Judas, de Judea o de l'amor; garrofer bord; *cast.* árbol de Judas o del amor, ciclamor, algarrobo loco, arjorán; *fr.* gainier, arbre de Judée; *angl.* Judas-tree [2].

Geografia. — Freqüentment cultivat i subespontani. —Maig.

(1) *Siliqua* (V. *Ceratonia*), és la garrofa, el senigrec (fenum graecum) i el calze de la rosa.

(2) *Fabago:* cercis Theophrasti; arbor Judae; ceratia agrestis; le mot Judée au lieu de Judas vient de la terminaison du génitif *Judae* sonnant à l'oreille des ignorants (*sic*, apud Rolland); arbor fanfaluga (cf. fanfaluche d'innamorati), en italià; arjoràn, *liter.* porpra en persa; lilà de Persia.

Gènere 210.—CERATONIA L.

(Grec κερατωνία, dels AA. grecs de l'última època, o κερωνία, nom de l'arbre, per la forma del fruit (κεράτια) dimin. de κέρας, banya. Els romans ne deien *Siliquae Graecae* vel *Syriacae.*)

Flors polígamo-dioiques, verdoses, molt petites, nombroses, en raïms oblongs, axil·lars; calze 5-partit, de lòbuls ovats, obtusos, vermellós; corol·la nul·la, 5 estams opositisèpals, estesos i llargament emergents; estigma sentat; llegum lanceolato-comprimida (de 10-20 × 2 cm.), dreta o un poc encorbada, carnoso-coriàcia, engruixida per les dugues sutures, indehiscent, amb embans pulposos entre les llavors ovoido-compreses, brunes: arbres de 5-10 m., de fulles imparipinnades, amb 3-5 parells de folíoles ovades, obtuses o escotades, vírido-brillants per sobre i glaucescents per sota, enteres; estípules lanceolato-agudes, molt petites.

C. Siliqua

855.—C. Siliqua L.

(Síliqua, *la garrofa;* siliquae Graecae vel Syriacae, dels romans.)

Sinonímia.—Garrofer; *cast.* algarrobo; *fr.* caroubier; *ital.* albero della Caroba, carrubo, guainella; *al.* Johannisbrotbaum.

Geografia.—Cultivat i subespontani a la costa, com en algun bosc de Gavà, internant-se fins al peu de la cordillera superior del Vallès. — Ag.-Oct.

N. B. Es troba també cultivada i àdhuc subespontània a Catalunya alguna altra *Cesalpinia*, com la *Cassia oborata* Collad., el senet (sen de Itàlia, de Espanya o barcelonès) i la *Gleditschia triacanthos* L., acacia de tres espines, oriunda de l'Amèrica boreal (1).

(1) Cultivat a Calella, Pineda i altres pobles de la costa. En grec κασσία o κασία, hebreu q'ssiâh, una espècie de canyella.—Dedicada a Johann Gottlieb Gleditsch, 1714-1786, professor de botànica a Berlin, autor de vàries obres de botànica i medicina.

Família 38. AMIGDALÁCIES G. Don.

(Pren el nom del gènere *Amygdalus*, l'ametller.)

Flors hermafrodites, regulars, solitàries o agrupades en umbel·les, corimbus o raïms; calze 5-sèpal, corol·la rosàcia, estams indefinits, fruit drupa carnosa, suculenta o coriàcia: arbres o arbustos de fulles simples, alternes, amb estípules caduques.

1 { Flors sentades o subsèssils, drupa pubescent o envellutada . . 2.
Flors pedunculades, drupa glabra o glauca . . . . 4.

2 { Prefoliació convoluta, drupa globulosa, carnoso-suculenta; pinyol lenticular, llis, carenat, amb el marge dorsal obtús i el ventral 2-solcat; flors solitàries o geminades . . . . . . **213. Armeníaca.**
Prefoliació conduplicada, drupa oblonga o globulosa, coriàcia o carnosa; pinyol punctato-assolcat . . . . 3.

3 { Flors blanques o rosades, drupa oblongo-comprimida, coriàcia, a la fi dehiscent; pinyol ovoido-comprimit, superficialment punctato-assolcat . . . . **211. Amygdalus.**
Flors d'un rosat viu, drupa globulosa, carnoso-suculenta; pinyol subgloboloso-comprimit, fondament punctato-assolcat. **212. Pérsica.**

4 { Prefoliació convoluta, peduncles més curts que'l fruit; pinyol oblong o suborbicular, llis o superficialment reticulato-rugós. **214. Prunus.**
Prefoliació conduplicada, peduncles més llargs que'l fruit; pinyol subglobulós, molt llis . . . . **215. Cérasus.**

Gènere 211. — AMYGDALUS L.

(Els grecs l'anomenaven ἀμύγδαλος o ἀμυγδαλέα, l'ametller.)

Flors blanques o rosades, precursores de les fulles, solitàries o geminades, subsèssils; calze acampanat, purpurescent, glabre, caduc; corol·la blanca o rosada, drupa pubescent, oblongo-comprimida, longitudinal o irregularment dehiscent; pinyol ovoido-comprimit, amb petits forats i solcs superficials: arbres de 4-12 m., no espinosos, fulles de prefoliació conduplicada i pecíol glandulós, el·líptico-lanceolades, dentades, glabres, brillants per sobre; estípules caduques.

A. commúnis

856. — A. commúnis. L.

(per ser espècie molt freqüent i coneguda.)

α *ossea* G. et G., de pinyol gruixut i dur.

β *frágilis* Ser. — Pinyol prim i trencadís.

Cada una d'aquestes varietats comprèn una subvar., *dulcis*, i una altra, *amara*.

Sinonímia.—Ametller; *cast.* almendro (dulce y amargo).

Geografia. — Cultivat i àdhuc espontània la subvar. *amara.* — Des.-Febrer.

Gènere 212. — PÉRSICA Tourn.

(*Malum Pérsicum,* el nom del prèssec entre els romans. Dioscòrides transcriu περσικόν μῆλον, originària de la Pèrsia.)

Flors d'un rosat viu, precursores de les fulles, solitàries o geminades, subsèssils; calze acampanat, purpurí; corol·la d'un rosat viu; drupa grossa, globulosa, pubescent-envellutada, carnoso-suculenta, indehiscent; pinyol subglobulós, amb profundes anfractuositats: arbres de 2-5 m., no espinosos, fulles de prefoliació conduplicada, de pecíol no glandulós, lanceolades, serrades, glabres; estípules caduques.

P. vulgáris

857. — P. vulgáris Mill.

(per ser molt comú i conegut.)

var. *laevis* G. et G. — Drupa *glabra.*

Sinonímia.—Presseguer; *cast.* melocotonero albérchigo, durazno, pérsico.

La var. *laevis,* presseguer gabaig; *cast.* durazno pelado, peladillo, melocotón calvo [1].

Geografia.—Cultivat, amb moltes variacions, alguna d'elles subespontània.—Març.

(1) La *pavía,* dels *cast.,* piel lisa, carne dura y pegada al hueso; procede de Pavía c. de Italia

Gènere 213.—ARMENÍACA Tourn.

(μῆλα ἀρμηνιακά és el nom que tenen els albercocs ap. Theophrastos, entre el romans *pruna armenia*, per ser originària de l'Armènia.)

Flors blanques o rosades, precursores de les fulles, solitàries o geminades, subsèssils; calze acampanat, purpurascent, caduc; drupa globulosa, pubescent-envellutada, carnoso-suculenta, groga o amb una cara tacada de vermell; pinyol ovoido-comprimit, llis, carenat, amb el marge dorsal obtús i el ventral 2-solcat: arbres de 3-6 m., no espinosos, fulles de prefoliació convoluta, ovato-cordiformes, acuminades, doblement dentades, glabres, subcoriàcies, de pecíol glandulós; estípules caduques.

A. vulgáris

858.—A. vulgáris Lamk.

Sinonímia. — Albercoquer; *cast.* albaricoquero, albercoquero [1].

Geografía. — Cultivat. — Març.

(1) La major part dels noms donats al fruit en les llengües europees deriven del llatí *Mala praecoqua* amb què se senyala la maduració primerenca d'aquesta fruita, introduïda en temps dels emperadors romans. El nom ha passat per moltes trasmudances: περικόκκια grec; barqûq i amb l'article el-barqûq, *àr.;* albaricoque en *cast.; ital.* albicocco; *fr.* abricot; *al.* Aprikose. A l'Egipte li donen el nom de Mischmisch.

Gènere 214.—**PRUNUS** L.

(En Columel·la és nom de la prunera, προύνη ap. Theophr. i també *coccymélum* (1).)

Flors blanques, precursores de les fulles, solitàries o geminades, pedunculades, amb els peduncles fructífers més curts que'l fruit; calze acampanat, caduc; drupa glabra, recoberta d'una eflorescència glauca, globulosa o bé oblonga, carnoso-suculenta; pinyol oblong o suborbicular, llis o superficialment reticulato-rugós: arbres o arbustos freqüentment espinosos, fulles de prefoliació convoluta, ovades o bé oblongues, serrades o festonades; estípules caduques.

1 { Arbres inermes o apenes espinosos, peduncles pubescents, ordinàriament geminats; drupes grosses, penjants, dolces; pinyol rugós . 2.
{ Arbustos espinosos, peduncles glabres o pubèruls, ordinàriament solitaris; drupes petites, dretes, àcides; pinyol quasi llis . . . . 3.

2 { Branques joves glabres; fulles glabres o subpubescents pel revers; calze pilós o pubescent per dins; drupes oblongues, quasi sempre violàceo-purpúries . . . . 859. **Pr. doméstica.**
{ Branques joves pubescents; fulles piloses pel revers, sobre tot als nervis; calze glabre per dins; drupa globulosa o bé ovoide, de pinyol rugós, violada o groguenca . . . . . . 860. **Pr. insitítia.**

3 { Arbustos ordinàriament poc espinosos, aillats; fulles adultes amples, de 15-25 mm., piloses durant llarg temps, sobre tot als nervis del revers; drupa subglobulosa, de 12-16 mm. diàm.; pinyol quasi ovoide, llis . . . . 861. **Pr. frúticans.**
{ Arbustos ordinàriament molt espinosos, agrupats; fulles petites, al principi pubescents, mes prompte glabres; drupa globulosa, de 6-12 mm.; pinyol subglobulós, quasi llis . . . . . . 862. **Pr. spinosa.**

---

(1) Cp. μελί-μηλον, una poma molt dolça; κόκκυξ el cucut; nom també d'una figa silvestre que madura quan canta el cucut.

Pr. doméstica

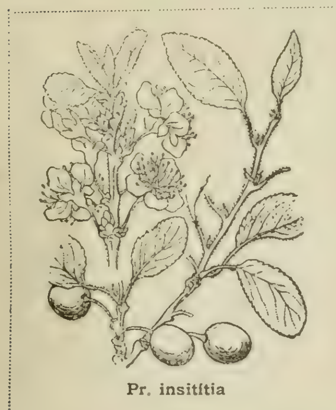
859. — Pr. doméstica L.

(propiament doméstícus *és el de casa, de la família o pàtria; en contraposició a foraster* (peregrinus, alienigena, alienigenus): *aquí com en* Pirus doméstica (Sorbus) *és la espècie comuna i coneguda.)*

Sinonímia. — Prunera, pruner; *cast.* ciruelo (1), cirolero; *fr.* prunier; *al.* Pflaume i Zwetsche (fr. *quetsche.)*

Arbre o arbust de 3-7 m., *no espinós,* de branques joves glabres; fulles *trasovades* o bé *oblongues,* agudes, crenato-dentades, glabres o lleugerament pubescents pel revers; estípules i peduncles pubescents; flors d'un *blanc verdós,* geminades; calze *pubescent* o *pelut per dins;* drupa *grossa* (2-3 cm. de diàm.), *oblonga,* penjant, vermella o violada, dolça; pinyol *llarguet, rugós:* planta polimorfa.

Geografia. — Cultivades moltes varietats, espontània en alguns marges. — Març.

Pr. insitítia

860. — Pr. insitítia L.

(o insitícius, *és com híbrid o estrany; de* ínsero, *plantar;* ínsitus. En contraposició a la *Spinosa* que a Suècia és silvestre.)

Sinonímia. — *Angl.* bullace (fr. antic *bellocce)* més gros que'l *sloe* i groc.

Arbust de 2-5 m., *poc o gens espinós,* branques joves *cobertes d'un toment durant llarg temps persistent;* fulles *trasovades o bé oblongues,* grans, serrades, piloses, particularment als nervis del revers; flors *blanques,* ordinàriament geminades; peduncles pubescents; calze *glabre per dins;* drupa *globulosa,* penjant, violada o groguenca, dolça; pinyol rugós; planta polimorfa.

Geografia. — Bagà, vores del Bastareny. = Aprop de Lleida; a la Segarra (Csta.); Gavà, Horta; Castell d'Empúries, vores del Muga (Vay). — Abril.

(1) Cf. *Pr. cerćola* Poir.; la pruna *claudia (reineclaude),* de la reina Claudia de França, 1492-1521, la 1.ª muller de Francisco I, filla del seu antecessor Lluis XII. La pruna de Sta. Catarina, Sanctae Catharinae, és una altra varietat.

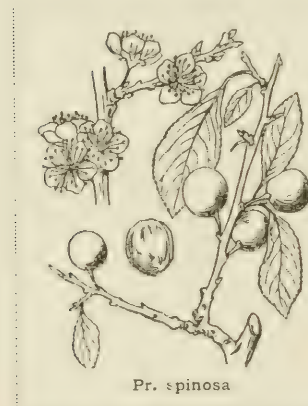
Pr. frúticans

861. — Pr. frúticans Weihe, subsp. de la següent, ap. Rouy; Pr. insitítia × spinosa Rchb.

(de frútico(r); *com* fruticescens [1], fruticens, fruticosus; *tots de* frutex, *arbust.)*

Arbust molt semblant a l'espècie següent, però de major talla, *poc espinós* i vivint aïllat; fulles *bastant amples* (15-25 mm.), *ovato-oblongues,* serrades, piloses per sota, sobre tot als nervis, naixent al mateix temps que les fulles; peduncles drets, glabres o lleugerament pubescents; calze glabre per dins; drupa mitjana (12-16 mm.), *subglobulosa,* blavenca o violàcia, acerba; pinyol *ovoido-aplastat, quasi llis.*

Geografia. — Sots i bardissars, bastant r.; Castelló d'Empúries (Vay.); St. Llorenç de Cerdans (Compy.); la Cerdanya, Bourg-Madame (Gaut.). — Abr.-Maig.

Pr. spinosa

862. — Pr. spinosa L.

(spinosus, *ple d'espines, que punxa;* V. l'espècie *insitítia.)*

Sinonímia. — Aranyó, aranyoner, arç negre escanya-gats; *cast.* ciruelo silvestre, espino ne gral, arañón, endrino.

Arbust de 1-2 m., de branques negroses i *molt espinoses,* les joves pubescents; fulles petites, al principi subpiloses i prompte glabres, *trasovades, oblongues* o *lanceolades,* serrades; estípules linears, pubescents; flors petites, la major part solitàries, de peduncles ordinàriament glabres; drupa *petita* (6-12 mm. diàm.), *globulosa,* dreta, blavenca o violàcia, molt acerba; pinyol *subglobulós, poc aplastat, quasi llis:* planta molt polimorfa, de la qual consigna Rouy 14 races, amb moltes varietats.

Geografia. — Comú al sots, marges, torrenteres i vores de camins de tot el país. — Abr

(1) Cf. *Teucrium frúticans* L., una labiada *llenyosa*

Gènere 215. — CÉRASUS Juss.

(És el nom que dona Columel·la al cirerer; el pren de la ciutat de *Cerasus,* del Mar Negre, a l'Asia Menor, avui *Kerasun,* d'on Lucul·lus la importà abans de la nostra Era a Europa; grec κέρασος i κερασός.)

Flors blanques, llargament pedunculades, en umbel·les, corimbus o raïms; calze acampanat, caduc; drupa globulosa o bé ovoide, carnoso-suculenta, ordinàriament colorada, glabra, no recoberta de polvo glaucescent; pinyol subglobuloso-comprimit, de cares llises: arbres o arbustos no espinosos, de fulles simples, serrades, de prefoliació conduplicada; estípules caduques.

1 { Flors en umbel·la, precursores o coetànies de les fulles trasovato-acuminades . . . . 2.
{ Flors en corimbus o raïms, subsegüents a les fulles . . . . . 3.

2 { Drupa negrosa, dolça; pecíols amb 2 glàndules a l'àpex. **863. C. ávium.**
{ Drupa vermella, àcida; pecíols sense glàndules . **864. C. vulgáris.**

3 { Flors en corimbus pauciflors, fulles ovato-cordiformes, subacuminades, **865. C. Maháleb,**
{ Flors en raïms, fulles trasovades o lanceolades . . . . 4.

4 { Fulles trsasovades, blanes, caduques; raïms penjants; drupa globulosa, **866. C. Padus.**
{ Fulles trasovades o lanceolades, coriàcies, persistents, raïms drets; drupa ovoido-aguda . . . . 5.

5 { Raïms més llargs que les fulles, sense glàndules. **867. C. lusitánica.**
{ Raïms més curts que les fulles glanduloses pel revers, **868. C. Laurocerasus.**

C. ávium

863. — C. ávium Moench (DC.).

(dels ocells, avis, *genitiu plural* avium [1].)

Sinonímia. — Cirer o cirerer bord; *cast.* cerezo silvestre, bravío o de monte; guindo silvestre; *fr.* cerisier des oiseaux, merisier; *al.* Vogelkirsche, Weichsel; *angl.* the gean or wild black cherry (fr. *guigne).*

Arbre de gran talla, d'escorça lluent, bran-

(1) Cf. *Sorbus aucuparia* L., *al.* Vogelbeere; *Polygonum aviculare* L.

ques esteses o ascendents, fulles trasovato-el·líptiques, acuminades, doblement dentades, pubescents per sota; pecíol amb 2 glàndules vermelles a l'àpex; flors precursores o coetànies de les fulles, 2-6 en umbel·les, escames dels botons *totes escarioses;* drupa petita, *ovoido-globulosa*, rubro-negrosa; epicarpi adherent a la pulpa i aquesta al pinyol, dolça.

Geografia.—Boscos de les muntanyes: Montseny; les Guilleries, St. Hilari i St. Miquel Sulterra; Vidreres.=Turons pròxims a Barcelona, cap a S. Medí i en altres indrets fins a la regió subalpina (Csta.); Olot i Puigsacau (Vay.!); comuníssima a Camprodón (Bolós!); Montgarri (Compñ.!); molt comú a la Vall d'Aràn (Llen.!). — Març.

N. B. Particularment es cultiven les races *C. Juliana* DC. i *C. Durácina* DC., conegudes amb els noms de *guindes* o *cireres de S. Climent.*

C. vulgáris

864. — C. vulgáris Mill.—C. Caproniana DC.—C. ácida Gaertn.

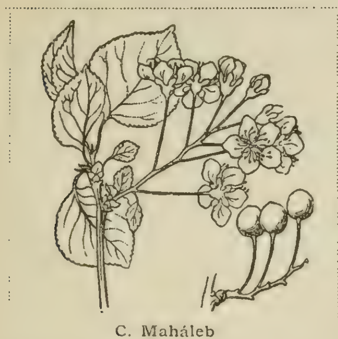
(Joret, Flore pop. de la Norm., *té per un barbarisme el* Caproniana *de DC., i lo que cal dir és:* Aproniana; *el mateix passa amb* Juliana, *que ha d'ésser* Juniana. *Efectivament, el text de Plini,* Hist. nat., *ho confirma: de* Apronius, *nom d'un romà, i del seu nom és coneguda aquesta espècie, com* Juniana, *de* Junius [1].)

Sinonímia. — Guinder; *cast.* guindo, guindal; *fr.* griottier.

Arbre o arbust poc elevat (1-5 m.), tronc d'escorça llisa i lluent, de branques obertes, amb branquillons prims i penjants; fulles *trasovato-oblongues*, acuminades, bastant consistents, de marge serrato-glandulífer, pecíol sense glàndules; flors grans, en *umbel·les* que neixen *abans que les fulles, escames internes dels botons foliàcies;* drupa *globuloso-deprimida*, vermella, de pulpa àcida, no adherida a l'epicarpi ni al pinyol.

Geografia. — Importada de *Cerasonte* per Lucul·lus després de les seves victòries sobre Mitridates *(Le Maout et Ducaisne,* 447), se'n cultiven algunes varietats. — Abr.

(1) El text és aquest: cerasorum Aproniana maxime rubent, nigerrima sunt Lutatia, Caeciliana vero et rotunda. Iunianis gratus sapor... principatus *durácinus*, quae Pliniana Campania appellat (Plin., l. XV, c. XXX). Amb tot, vegis Ascherson u. Gräbner, *Synopsis*, VI, 2, ps. 149,152: Aproniana oder Caproniana; — nach einem Römer *Julius* oder *Junius* genannt.

C. Maháleb

865. — C. Maháleb Mill.

(de l'àrab, ja en Camerarius, *i en Matthiolus* macaleb; *també* mahhaleb [1].)

Sinonímia. — Cirerer de Sta. Llúcia; *cast.* cerezo de Mahoma o de Santa Lucía.

Arbust de 1-4 m., molt ramificat, de branques obertes, grisenques; fulles *ovato-orbiculars, subcordiformes, breument acuminades,* finament serrades, amb dents arquejades, calloses, terminades per una glàndula, d'un verd clar, consistents, glabres i lluents; pecíol amb 1-2 glàndules terminals; flors petites, oloroses, coetànies de les fulles, en *corimbus pauciflors, drets, un poc fullosos a la base,* la major part dels pedicels caducs a la floració; calze amb els lòbuls ovato-obtusos, reflexes; *no pestanyós;* drupa *ovoido-globulosa,* negra, *de la grandària d'un pèsol,* amarga i acerba.

Geografia. — Sots, marges i boscos calissos de la alta muntanya i de les valls i faldes dels Pireneus: Bagà, marges del Bastareny. = La Pena, apr. de la Espluga de Francolí (Csta.); Talaixà, Vall del Bach, S. Aniol de Uïja, Nostra Senyora del Mont, Camprodón (Vay.); Vall d'Aràn, les Bordes, Arrú (Llen.). — Abr.

C. Padus

866. — C. Padus DC.

(grec πάδος, *que probabl. és com* φηγός, *el* Quercus esculus *L., de glans comestibles.)*

Sinonímia. — Cirerer bord; *cast.* cerezo silvestre, duracino o de Santa Lucía, cerezo de racimo; *fr.* cerisier à grappes [2].

(gatzarí a la Vall d'Aràn.)

Arbre de 2-6 m., poc ramificat, branques ± obertes, brunes, d'olor desagradable; fulles bastant grans, *trasovato-el·líptiques, acuminades,* reticulato-venoses, finament serrades, dents sense glàndules, subcoriàcies, d'un verd clar, glabres per sobre i piloses per

(1) Cf. *halepensis* i chalepensis; podria referir-se a la bona olor que fa, semblant a la del *Clematis,* que ja de molt lluny se sent. Pensi's en *macir,* que és μάχερ, de la nou moscada. Del pinyol, que és dur, rodó i d'un negre brillant, se'n fan grans de rosari: bois de St. Lucie (poblet aprop de Commercy).

(2) Nom d'nn àrbust en Theophrastus, que presenta els fruits successivament verds, vermells i negres (com les *mores).* Tot i essent el fruit de gust un xic repugnant, els ocells se'l mengen amb afició.

sota a l'axil·la dels nervis, caduques; estípules linears, caduques; flors coetànies de les fulles, oloroses, petites, en raïms axil·lars, cilíndrics, penjants, amb algunes fulletes a la base; pedicels en sa majoria persistents després de la floració, lòbuls del calze arrodonits, i *ciliato-glandulosos;* drupa *globulosa,* negra, de la grandària d'un pèsol, molt acerba.

Geografia.—Boscos humits dels Pireneus Centrals: Montardó, pujant al Port de Caldes; Arties (Csta.); bastant comú als boscos de la regió subalpina (Zett.); Artiga de Viella, Ruda, Aiguamoix (Llen.!); Tredós, Pla de Beret (C. et S.). — Abr.-Maig.

C. Lusitánica

867. — C. Lusitánica Lois.

(de Lusitània, *Portugal, la seva pàtria.)*

Arbre de 3-6 m., sempre verd, fulles grans, *trasovades* o *lanceolades, coriàcies,* sense glàndules, d'un verd fosc, lluents, amb dents separades, persistents, *sense olor al fressar-les;* flors petites, en raïms axil·lars, *drets, fluixos, més llargs que les fulles*; drupa *petita, ovoido-aguda,* després vermella y a la fi negrosa, acerba o amarga.

Geografia. — Montseny (Pourr!); boscos al SO. de S. Marçal, r. (Trem.!); també cultivat. — Juny.

N. B. Es probable que hagi desaparegut de dits llocs, puix no l'hi havem vista.

C. Laurocérasus

868. — C. Laurocérasus Lois.

(nom compost de laurus, *el llorer, i de cérasus; per la semblança que té amb el llorer, per les fulles i el fruit.)*

Sinonímia. — *Cast.* laurel real.

Arbre de 3-6 m., sempre verd, de fulles grans, *oblongo-lanceolades,* molt coriàcies, d'un verd fosc, glabres, amb dents separades, lluents per sobre, amb 2-4 glàndules a sota i a cada banda del nervi principal, *persistents* i amb *olor d'ametlles amargues a l'aixafar-les;* flors mitjanes, en raïms axil·lars, *drets, espessos, més curts que les fulles;* drupes *petites, ovoido-agudes,* negres, acerbes.

Geografia. — Freqüentment cultivat i subespòntani. — Juny.

Família ROSÁCIES Endl. Gen.

(Del llatí *Rosa*, nom del principal gènere.)

Plantes de flors regulars, hermafrodites i alguna vegada unisexuals; calze de 5, rarament 4-8 sèpals, a veg. caliculat; corol·la *rosàcia*, rares veg. 4-pètala o nul·la; estams indefinits, raríssimament en nombre de 1-3; fruit format per varis aquenis o drupes inserts en el receptacle o tancats al tub del calze o per varis fol·lícles verticil·lats. Herbes o arbustos de fulles simples o compostes, comunament estipulades.

1 { Fruit format per 5 o menys fol·licles bi-polispermes, flors sense calicle, **216. Spiraea.**
Fruit format per molts, rar. 1-3 aquenis o drupes . . . . . **2.**

2 { Aquenis o drupes inserts en un receptacle sec o carnós, calicle 5-fil, rar. nul . . . . **3.**
Aquenis inserts en el tub del calze, quasi sempre sense calicle . **9.**

3 { Calze sense calicle . . . . **4.**
Calze caliculat . . . . **5.**

4 { Calze i corol·la 5-mers, fruit polidrupa . . . . . **223. Rubus.**
Calze i corol·la 8-9-mers, fruit poliaqueni . . . . . **217. Dryas.**

5 { Estils acrescents, generalment plumosos . . . . . **218. Geum.**
Estils caducs o marcescents . . . . **6.**

6 { Estams 5, receptacle còncau, estils caducs . . . **219. Sibbaldia.**
Estams indefinits, receptacle convex . . . . **7.**

7 { Pètals acuminats, receptacle esponjós, estils marcescents, **221. Comarum.**
Pètals arrodonits a l'àpex, estils caducs . . . . **8.**

8 { Aquenis inserts en un receptacle carnós, caduc a la maturitat, **222. Fragaria.**
Aquenis inserts en un receptacle sec, persistent . **220. Potentilla.**

9 { Calze a la fi carnós, aquenis nombrosos, corol·la 5-pètala. **224. Rosa.**
Calze a la fi llenyós, 1-3 aquenis, corol·la nul·la, raram. 5-pètala. **10.**

10 Flors 5-pètales, grogues; calze turbinat, de 5 lacínies conniventsdesprés de la florescència, eriçat d'espines ganxudes a l'àpex, **225. Agrimonia.**
Flors apètales . . . . **11.**

11 Flors polígames, calze turbinat, 4-laciniat, 2 estigmes en forma de pinzell, 2-3 aquenis tetràgons, fulles imparipinnades. **226. Poterium.**
Flors hermafrodites . . . . **12.**

12 Flors atropurpúries, en espigues subglobuloses; calze turbinat, 4-laciniat, sense calicle; fulles imparipinnades . . **227. Sanguisorba.**
Flors vírido-groguenques, en cimes o glomèruls; calze urceolat, 4-5-laciniat, amb calicle; fulles palmatilobades o palmatisectes, **228. Alchemilla.**

Gènere 216. — SPIRAEA L.

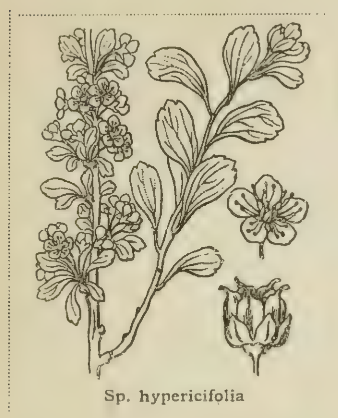
(Del grec σπειραία, nom d'un arbust indeterminat en Teofrast. Podria aquest nom fer al·lusió als fol·licles caragolats en hèlix de la especie principal *(Ulmaria)*?

Flors blanques, en panotxes o corimbus terminals; calze 5-partit, sense calicle, persistent; corol·la rosàcia, estams indefinits, 5, raram. 2-1; fol·licles bi-, polisperms, verticil·lats: herbes perennes o arbustos, amb estípules o sense.

1 Fulles sense estípules, tronc o rizoma llenyós . . . . **2.**
Fulles amb estípules peciolars, tronc herbaci, arrel fibrosa . . **3.**

2 Fulles de 10-15 mm., enteres o fistonades a l'àpex, trasovato-orbiculars o trasovato-oblongues; flors hermafrodites, en corimbus de 6-20 flors; estams iguals o més curts que la corol·la, fol·licles drets, **869. Sp. hypericifolia.**
Fulles de 20-30 cm., 2-3 pinnatisectes; flors dioiques o polígames, en espigues reunides en ampla panotxa; estams més llargs que la corol·la, fol·licles penjants . . . . **870. Sp. Aruncus.**

3 Pètals llargament unguiculats, fol·licles caragolats, glabres; fulles amb 5-9 parells de segments amples, fibres radicals no tuberoses, **871. Sp. Ulmaria.**
Pètals breument unguiculats, fol·licles drets, pubescents; fulles amb 15-20 parells de segments estrets, fibres radicals tuberoses a l'àpex, **872. Sp. Filipéndula.**

Sp. hypericifolia

869.—Sp. hypericifolia L.—Sp. thalictroídes Pall. (Bub., II, 636).

(per la semblança de les fulles amb alguns hypericum *i* thalictrum.)

Arbust de 5-10 dm., de tronc ascendent, molt ramificat, branques primes, estriades, fusco-vermelloses; fulles petites, *trasovato-orbiculars* o *trasovato-oblongues, enteres* o *fistonades* a l'àpex, atenuades en pecíol, glabres per sobre i pubescents per sota, alternes, coriàcies, *sense estípules;* flors petites, en umbel·les o en corimbus axil·lars de 6-20 flors, fulloses a la base, formant panotxes llargues i estretes; estams *iguals* o *més curts* que'ls pètals, fol·licles *drets, glabres;* planta polimorfa.

γ *flabellata* Bert. (Fiori, I, 562). — Flors quasi sempre en corimbus; fulles inferiors trasovato-cuneades, dentades a l'àpex, les superiors oblongo-trasovades o espatulades, més estretes.

Geografia.— Llocs secs i pedregosos calissos: Lladó de S. Pere de Roda; S. Pere de Casserras (Vay.!, Mariano Masferr.; Sen., in Hb. Cad.). — Maig.

Sp. Aruncus

870. — Sp. Aruncus L.

(nom usat per Plini per a indicar la barba de la cabra; barba caprae *era el nom que'ls botànics anteriors a Lin. donaven a aquesta planta* (1).*)*

Sinonímia. — *Cast.* barba de cabra o de cabrón.

Rizoma *llenyós*, tronc de 8-15 dm., herbaci, dret, assolcat, glabre; fulles *grans* (2-3 dm.), de contorn triangular, 2-3 *pinnatisectes, de segments oposats, ovato-acuminats*, prims, doblement i desigual dentats, peciolulats, estípules *nul·les;* flors dioiques o polígames, petites, agrupades en *moltes espigues*, formant en conjunt una *ampla panotxa terminal;* estams *més llargs* que'ls pètals, fol·licles reflexes, glabres.

Geografia.—Boscos humits de les altes muntanyes: Vall d'Aràn i ribera de Viella (Salv.!, Isern!); sobre Bañeras (Zett.); boscos d'Artiga de Lin i ribera de S. Joan de Toràn i de Viella (Llen.!). - Jul.

(1) Cp. αἰγόκερας, el fenigrec; αἰγόλεθρος, una planta que mata les cabres.

Sp. Ulmaria

871.—Sp. Ulmaria L.—Ulmaria palustris Moench.

(ulmaria, *nom donat per* l'Ecluse, *per la semblança dels segments florals d'aquesta planta amb les fulles de l'om* (ulmus); *palustris,* de palus, per la seva estació en llocs humits.)

Sinonímia.—Reina dels prats; *cast.* ulmaria, ulmeira, reina de los prados.

Arrel fibrosa, *no tuberosa;* tronc de 5-10 dm., dret, poc ramificat, assolcat, glabre; fulles grans, *pinnatisectes,* amb 5-9 *parells de segments molt desiguals, sentats, doblement dentats,* acuminats, el terminal més gran, 3-lobat, verdes o albo-tomentoses per sota; estípules semicirculars, auriculades, dentades; flors en *corimbus terminals, de branques molt desiguals,* pètals *llargament unguiculats,* estams *més llargs* que'ls pètals, fol·licles *caragolats en hèlix, glabres.*

Geografia.—Vores de reguerons i prats humits: Des de Vich a Ribes i Cerdanya; prats i valls dels Pireneus. = Horta de Lleida (Csta.). — Juny-Ag.

Sp. Filipéndula

872.—Sp. Filipéndula L.

(denominació donada per Dodonaeus, *amb referència a les tuberositats de les arrels, que semblen penjar d'un fil.)*

Sinonímia.—Herba del pobre home.

Arrel fibrosa, presentant les fibres tuberositats ovoides cap a l'extrem; tronc herbaci, de 3-6 dm., dret, simple, estriat, subàfil; fulles en sa majoria basilars, de contorn llargament lanceolat, *pinnatisectes,* de 15-20 *parells de segments pinnatífids, molt desiguals, breument pestanyosos,* sentats, el terminal 3-*lobat;* estípules semicirculars, auriculades, inciso-dentades; flors blanques o vermelloses per fora, oloroses, en cimes irregulars, terminals; pètals *apenes unguiculats,* estams *més curts* que'ls pètals, fol·licles *drets, no caragolats, pubescents.*

Geografia.—Boscos i prats humits: Valldoreix; al cim del Montcau i Masgranada, sobre Ordal, S. Salvador de Olesa; S. Vicens de Castellet; Ribes; la Cerdanya, Olot. = Monistrol, Plana de Vich (Salv.!); Puigaltet (Puigg.!).—Maig-Ag.

Gènere 217.—DRYAS L.

(Del grec Δρυάς, nimfa boscana; de δρῦς, alzina; nom donat per Lin. à aquesta planta per la semblança de les fulles amb les de l'alzina o χαμαίδρυς, *Teucrium lucidum* L.)

Flors blanques, grans, solitàries, llargament pedunculades, terminals; calze 7-9 partit, amb les divisions linears, pubescents, ciliato-llanoses, iguals, uniseriades, sense calicle; 7-9 pètals el·líptico-ovats, una vegada més llargs que'ls sèpals; estams indefinits, estils subterminals, acrescents, plumosos; fruit poliaqueni: plantes llenyoses, de 1-2 dm., molt ramificades, ajegudes; fulles oblongues, obtuses, arrodonides o subcordiformes a la base, fistonades, vírido-glabres per sobre i albo-tomentoses per sota, peciolades, un poc coriàcies.

D. octopétala

873.—D. octopétala L.

(de οκτώ, *vuit, i* πέταλον, *pètal; pel nombre que d'ells presenten normalment les flors.)*

Geografia. — Pastures rocoses de les altes muntanyes: Cadí, a la vessant nord de Puigllançada. = Montsant (Salv.!); altures de Berga, remontant-se a la regió alpina per Castanesa, Port de Benasc i Maladetta, Ports de Viella (Csta.) i de la Picada (Llen.); Ruda (C. et S.); regió alpina i glacial de Núria (Vay.); Vall de Llo (Gaut.); Cambradases (Bub.). — Jul.-Ag.

Gènere 218. — GEUM L.

(Nom que Plini donava probablement al *G. urbanum*: *caryophyllata* dels autors prelinneans, per l'olor del rizoma, de claus d'especia (1).)

Flors grogues o vermelloses, solitàries o en cimes terminals; calze de 5, rarament 6, divisions, quasi sempre caliculat; corol·la de 5, rarament 6-7, pètals trasovats o bé obcordiformes, estams i pistils indefinits, estils terminals, acrescents, persistents, freqüentment plumosos, enters o articulats, rectes o agenollats; article superior caduc; fruit poliaqueni, aquenis peluts, agrupats en capítol globulós en un receptacle cònic o cilíndric, sec, persistent; plantes herbàcies, perennes, de rizoma gruixut, de fulles radicals lirades, amb el segment terminal més gran, les caulinars 3-sectes o 3-lobades.

1 { Estil no articulat, plumós; troncs uniflors, quasi sempre 6 pètals. **2.**
Estil articulat, generalment glabre o poc plumós; troncs multiflors, 5 pètals . . . . **3.**

2 { Rizoma no estolonífer, segment terminal de les fulles cordiforme, molt més gran que'ls laterals; receptacle pubescent, aquenis ovals, **874. G. montanum.**
Rizoma estolonífer, segment terminal de les fulles poc més gran que'ls laterals, receptacle piloso-eriçat, aquenis sublinears. **875. G. reptans.**

3 { Capítol fructífer estipitat . . . . **4.**
Capítol fructífer sentat . . . . **5.**

4 { Pètals grocs, sentats, quasi una vegada més llargs que'l calze; aquenis grans, d'estil glabre; fulles caulinars petites. **876. G. silváticum.**
Pètals vermellosos, llargament unguiculats, iguals al calze; aquenis petits, d'estil plumós; fulles caulinars grans . . **877. G. rivale.**

5 { Flors dretes, calze reflex després de la floració, pètals un poc més llargs que'l calze, fulles pubescents . . . **878. G. urbánum.**
Flors a la fi més o menys penjants, calze estès o suberecte després de la floració, fulles piloso-sedoses . . . . **6.**

(1) Es fa derivar de γεύω, gustar; menjar.

6 { Flors grans, calze verd, pètals grocs, obcordiformes; estils del fruit glabres, segment terminal de les fulles radicals molt gran, orbicular-reniforme . . . . **879. G. pyrenaicum.**
{ Flors mitjanes, calze rubro-verdós, pètals grocs, amb vènules vermelloses, el·líptics; estils dels fruits un poc plumosos, segment terminal de les fulles radicals molt més petit, atenuat o cuneïforme, **880. G. Paui.**

G. montánum

874. — G. montánum L.

(per la seva estació a les altes muntanyes.)

Rizoma curt, *no estolonífer;* troncs bastant més llargs que les fulles radicals, uniflors; fulles inferiors *lirato-pinnatisectes*, amb els segments *decreixents des del terminal*, que és *molt gran, subcordiforme i obscurament colzat;* les caulinars petites, 3-lobades o bracteïformes; flors d'un *groc viu*, grans, solitàries, dretes; sèpals ovato-oblongs, el doble grans que les fulletes del calicle, pubescent-pestanyosos, quasi sempre 6 pètals, escotats, breument unguiculats, una vegada més llargs que'ls sèpals; aquenis *ovals*, peluts; estils *no articulats, plumosos;* receptacle *pubescent.*

Geografia. — Pastures i roques de les altes muntanyes: Núria, cap a Noufonts. = Porxo del Sitjar, la Toza, la Cerdanya, pastures de Mörens i Coll de la Marrana a Núria (Vay.); de la vall de Martet a la de Núria (Gaut.); Port de Caldes (Csta.) i de Viella (Llen.!); Castanesa (Lap.). — Juny-Jul.

G. reptans

875. — G. reptans L.

(de répere, *arrossegar-se; pels seus llargs estolons.)*

Rizoma amb *estolons de* 1-3 *dm.*, troncs apenes més llargs que les fulles radicals, uniflors; fulles basilars *pinnatisectes, de segments decreixents cap a la base*, però més distants i menys desiguals que en l'anterior, fondament inciso-dentats, el terminal 3-lobat i *un poc més gran;* flors d'un *groc viu*, solitàries, molt grans; sèpals lanceolato-linears, quasi sempre 6 *pètals,*

escotats, brevíssimament unguiculats, més llargs que'ls sèpals; aquenis *sublinears*, pilosos; estils *no articulats, plumosos;* receptacle *piloso-eriçat*.

Geografia. — Altures de les valls de Carençà i de les muntanyes que porten a Núria (Compy.; Vay. ex Wk.). — Jul.-Ag.

G. silváticum

876. — G. silváticum Pourr.

(per la seva estació boscana.)

Rizoma oblic, troncs de 1-4 dm., drets, simples, pilosos; fulles *piloso-sedoses*, les basilars *lirato-pinnatisectes*, amb els segments laterals *petits* i *poc nombrosos*, el terminal *molt gran, ovato-cordiforme*, sublobulat, tots fistonats, les caulinars *petites*, inciso-dentades, poc nombroses, i les superiors escamiformes; estípules ovato-agudes; flors *grogues*, bastant grans, dretes o apenes inclinades, poc nombroses, en capítol estipitat; lòbuls del calze ovato-lanceolats, estesos després de la floració, 5 pètals *obcordiformes, sentats*, generalment *pestanyosos a la base*, més amples que llargs, *quasi una vegada més llargs que'ls sèpals;* aquenis *grans, ovoides*, peluts; estils *articulats a la meitat*, article superior caduc, receptacle *piloso-eriçat*.

Geografia.—Boscos i pastures seques de les muntanyes: S. Llorenç del Munt, Montserrat; al cim de Masgranada, sobre Gelida; comú a la vessant nord del Montsant. = Vallvidrera, r.; de Cornudella a Ciurana i falda del Montsant (Csta.); les Garrigues (Gonz.!). — Maig-Juny.

G. rivále

877. — G. rivále L.

(de rivus, *riu; per la seva estació en llocs humits.)*

Rizoma llarg, no estolonífer; troncs de 2-4 dm., drets, simples o poc ramificats, pubescents, vermellosos a l'àpex; fulles piloses, les basilars *lirato-pinnatisectes, llargament peciolades;* segments laterals *petits, irregulars, poc nombrosos*, el terminal *gran, 3-lobat, cuneïforme* o *cordiforme*, tots inciso-dentats; les caulinars *grans*, quasi reduïdes a tres segments,

estípules petites, dentades o enteres; flors *vermelloses*, en cimes de 2-3 terminals, penjants; capítols *estipitats*, calze *vermellós, gran*, de lòbuls ovato-acuminats, pilosos, *erecto-aplicats després de la floració;* 5 pètals *llargament unguiculats, truncats o escotats*, cuneïformes a la base, grocs, amb taques i venes vermelles, iguals als sèpals; aquenis *petits, ovoides*, piloso-eriçats; estil *articular, a la meitat*, plumós; receptacle piloso-eriçat.

Geografia.— Prats humits de les muntanyes: Núria, aprop del Bosc de la *Mare de Deu*, r. = Porxo del Sitjar; la Cerdanya; Costabona (Vay.); Montllouis (Bub.); Vall de Benasc; Vall d'Aràn (Isern!); Tredós (Timb.); Gausac, Artiga de Viella (Llen.); Pla de Beret (C. et S.). — Juny-Ag.

F. urbánum

878. — G. urbánum L.

(de urbs, urbis, *la ciutat; per la estació de la planta, no apartada de les poblacions.)*

Sinonímia. — Herba de S. Benet; *cast.* cariofilada, hierba del clavo o de S. Benito.

Rizoma curt, truncat, amb llargues fibres d'olor de violer aclavellat *(giroflée);* troncs de 2-6 dm., drets, poc ramificats, pubescents; fulles basilars *lirato-pinnatisectes*, de 5-7 segments molt desiguals, inciso-dentats, les caulinars 3-*lobades, grans*, les superiors *lanceolades;* estípules *foliàcies, grans, ovato-orbiculars, inciso-dentades;* flors grogues, petites, dretes, poc nombroses, en cimes terminals; capítols *sentats*, calze *verd, petit, reflexe després de la floració*, 5 pètals ovato-cuneïformes, un poc més llargs que'ls sèpals; aquenis *oblongs, reflexes, poc pilosos;* estils *articulats al quart superior, glabres;* receptacle pilós.

Geografia. — Comú per llocs selvosos des de la zona inferior fins a la superior. — Maig-Juny.

G. pyrenaicum

879. — G. pyrenaicum Willd.

(per la seva estació pirenenca.)

Rizoma oblic; troncs de 1-4 dm., drets, simples, *subàfils, peluts;* fulles *piloso-sedoses*, les basilars *grans, lirato-pinnatisectes*, amb els segments laterals *petits, poc nombrosos*, el termi-

nal *molt gran, orbicular-reniforme,* trilobat, tots fistonats, les caulinars lanceolades, incises, poques i petites; estípules ovato-lanceolades, enteres o dentades; flors *grans, grogues,* subpenjants, freqüentment solitàries; capítols sentats, calze verd, de lòbuls un poc estesos després de la floràció; pètals obcordiformes, subsèssils, arrodonits a l'àpex, aprop d'una meitat més llargs que'ls sèpals; aquenis *petits,* molt *peluts;* estil *articulat* al terç superior, glabre, menys a la base de l'article superior, *abans de la maturitat;* receptacle pelut.

Espècie mol afine del *G. silváticum* Pourr., del qual es distingeix per les flors quasi *el doble majors,* capítols *sentats,* aquenis *el doble petits,* article superior de l'estil *pelut a la base,* i per la forma del segment terminal de les fulles.

Geografia. — Pastures pedregoses de tota la cadena pirenenca, però menys estesa a la vessant catalana que a la francesa (Csta.); la Cerdanya, Vall d'Eyne (Gaut.); bastant abundant al Pir. central; boscos i llocs herbosos de Artiga de Viella (Llen.!). — Jul.

G. Paui

880. — G. Paui Cad.

(dedicada a l'eximi botànic C. Pau, de Segorbe.)

Rizoma oblic; troncs de 3-5 dm., erecto-ascendents, bifurcats, 2-4-flors, peluts a la base, piloso-glandulosos a la part superior; fulles basilars ± peciolades, *interrupto-pinnatisectes;* segments laterals alternant amb altres molt petits, el terminal tres vegades més gran, 3-5-lobat, tots fistonats i *atenuato-cuneïformes* a la base; les caulinars pinnatisectes o pinnatipartides, amb les divisions estretes i llargues, crenato-asserrades; estípules foliàcies, incisofistonades; flors grogues, amb vènules vermelles, *mitjanes* (10-12 mm.), *llargament penduculades,* subreflexes a la maturitat; capítols *sentats,* sèpals ovato-lanceolats, *rubro-verdosos,* suberectes; pètals el·líptics, el doble llargs que'ls sèpals; aquenis *petits, peluts;* estil *articulat al quart superior, glabre,* salvant la base del segon article.

Geografia. — Prats humits del Montseny, abundant a Santa Fe. — Juny-Jul [1].

(1) V. *Memor. R. Acad.,* vol. VII, 1909.

Gènere 219. — SIBBALDIA L.

(Dedicat a Robert Sibbald, 1643-1720, metge naturalista a Edimburg.)

Flors d'un groc verdós, petites, 3-6, en corimbus terminals; verticils florals, inclòs el calicle, pentàmers; tub del calze hemisfèric, segments lanceolato-aguts estesos i després drets; pètals lanceolato-obtusos, més curts que'ls sèpals; estils laterals, curts i caducs; 5-10 aquenis *ovoides*, lluents; receptacle còncau, pelut: herbes perennes, cespitoses, peludes, de rizoma molt ramificat; fulles ternades, petites, fasciculades a l'extremitat de les branques, quasi iguals a les flors; folíoles trasovàto-cuneïformes, truncades i 3-dentades, glauques; estípules lanceolades, llargament soldades al pecíol.

Sibbaldia procúmbens

881. — Sibbaldia procúmbens L.

(de procúmbere, *ageure's; pel rizoma cespitós.)*

Geografia. — Pastures alpines de les altes muntanyes: Núria, al Puigmal, 13 Ag. 1891 legi. = Coma de Vaca, Eyne, Comabella, la Toza (Vay.); Vall d'Eyne (G. et G.); entre la vall d'Eyne i Pla de Campnegre (Compy.); Montardó, pujant al Port de Caldes; Port de Benasc (Zett.). — Jul.-Ag.

Gènere 220.—POTENTÍLLA L.

(Del llatí *potens, potentis*, poderós; que posseeix virtuts curatives; consonant amb *Tormentilla*.)

Flors grogues, blanques o rosades, solitàries i axil·lars o en corimbus terminals; calicle, calze i corol·la 5, raríssimament 4-mers; pètals orbiculars o trasovats, arrodonits o escotats; estams indefinits, estils laterals, curts, generalment caducs; fruit poliaqueni, receptacle convex, sec, pelut: plantes quasi sempre herbàcies, de fulles 3-, multifoliolades o imparipinnades; folíoles comunament dentades, estípules peciolars.

1 Troncs llenyosos, persistents; fulles imparipinnades, amb 2-3 parells de folíoles enteres; flors grogues, terminals; pètals trasovats, enters, més llargs que'ls sèpals; aquenis setosos . . **882. P. fruticósa.**
Troncs herbàcis, anuals . . . . 2.

2 Flors blanques o rosades . . . . 3.
Flors grogues . . . . 9.

3 Fulles imparipinnades, aquenis glabres, llisos; flors grans, en cimes terminals; pètals trasovats, enters, 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals . . . . **883. P. rupéstris.**
Fulles multifoliolades, aquenis peluts per lo menys al llombrígol. 4.

4 Fulles radicals 5-7-foliolades, troncs forts, molt més llargs que les fulles; flors en cimes denses, multiflores . . . . 5.
Fulles radicals 3-foliolades, troncs dèbils, apenes més llargs que les fulles; flors en cimes fluixes, de 2-5 flors . . . . 7.

5 Folíoles oblongues, verdes per sobre i seríceo-argentines per sota, enteres o bé obscurament tridentades a l'àpex; pètals el doble llargs que'ls sèpals . . . . **884. P. alchemilloídes.**
Folíoles trasovades, verdes per les 2 cares, piloses o pubescents per sota, ostensiblement dentades a l'àpex; pètals més llargs o més curts que'ls sèpals . . . . 6.

6 Divisions del calicle tan llargues com el calze; pètals més llargs que'ls sèpals, filaments estaminals criçats, folíoles trasovato-oblongues, pubescents per sota . . . . **885. P. caulescens.**
Divisions del calicle més llargues que'l calze; pètals més curts que'ls sèpals, filaments estaminals glabres, folíoles trasovato-cuneïformes, piloses per sota . . . . **886. P. nivalis.**

7 Pètals més curts que'ls sèpals; calicle igual al calze; folíoles ovato-orbiculars, fistonades en tot el marge; rizoma no estolonífer, **887. P. micrantha.**
Pètals més llargs que'ls sèpals; calicle més curt que'l calze; rizoma estolonífer . . . . **8.**

8 Pètals poc més llargs que'ls sèpals; folíoles trasovato-orbiculars, amb dents nombroses per tot el marge, no convergents, **888. P. Fragariastrum.**
Pètals 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals, folíoles trasovato-oblongues, amb 5-7 dents, curts i convergents a l'àpex. **889. P. splendens.**

9 Fulles imparipinnades o múltiples . . . . **10.**
Fulles multifoliolades . . . . **11.**

10 Troncs drets o ascendents, fulles amb 2-3 parells de folíoles pinnatisectes, estípules enteres, flors 2-7 terminals, pètals iguals o poc més llargs que'ls sèpals . . . . **890. P. multífida.**
Troncs radicants, estolonífers; fulles amb 7-12 parells de folíoles dentades, estípules caulinars multífides; flors solitàries, axil·lars; pètals el doble llargs que'ls sèpals . . . . **891. P. Anserina.**

11 Flors axil·lars, solitàries o en cimes fulloses . . . . **12.**
Flors terminals, ordinàriament en cimes corimbiformes . . . . **13.**

12 Flors grans, solitàries, pentàmeres; fulles 5-foliolades, llargament peciolades; calicle més llarg que'l calze . . . . **892. P. reptans.**
Flors petites, tetràmeres, en cimes axil·lars, folioses; fulles 3-foliolades, sentades; calicle més curt que'l calze . . **893. P. Tormentilla.**

13 Troncs robustos, de 2-6 dm., drets o ascendents, fullosos; folíoles multidentades . . . . **14.**
Troncs prims, de 3-30 cm., ordinàriament ajaguts; folíoles paucidentades . . . . **19.**

14 Troncs florífers laterals, que neixen a l'axil·la de les fulles radicals . . . . **15.**
Troncs florífers terminals, que neixen del centre de borró amb que termina el rizoma . . . . **16.**

15 Fulles 3-foliolades, folíoles trasovato-cuneïformes, dentades quasi fins a la base; pètals 2 veg. més llargs que'ls sèpals; pèls del tronc i pecíols estesos . . . . **894. P. grandiflóra.**
Fulles 5-foliolades, folíoles oblongues, dentades als dos terços superiors; pètals 1 veg. més llargs que'ls sèpals; pèls del tronc i pecíols aplicats . . . . **895. P. pyrenaica.**

16
- Fulles verdes per les 2 cares, troncs piloso-eriçats, aquenis circuïts d'una ala estreta . . . . 17.
- Fulles albo- o gríseo-tomentoses per sota, troncs tomentosos, aquenis àpters . . . . 18.

17
- Folíoles trasovato-cuneïformes, dentades solament a l'àpex, freqüentment plegades pel llarg, amb els nervis poc marcats; inflorescència eriçada, pètals el doble llargs que'ls sèpals. . . . **896. P. hirta.**
- Folíoles oblongues, dentades fins a la base, planes, amb els nervis ben marcats; inflorescència setoso-glandulosa, pètals iguals o poc més llargs que'ls sèpals . . . . **897. P. recta.**

18
- Folíoles gríseo-tomentoses, oblongo-lanceolades, planes, dentades, fins a la base; pètals poc més llargs que'l calze . **898. P. inclináta.**
- Folíoles albo-tomentoses, trasovato-oblongues, un poc revoltes pel marge, estretes i enteres a la base, amples i dentades, incises a l'àpex; pètals iguals al calze . . . . **899. P. argentea.**

19
- Fulles grisàcies o blanquinoses per les 2 cares, amb pèls estrellats al revers; 5 folíoles trasovades o bé oblongo-cuneïformes, crenato-dentades, **900. P. cinerea.**
- Fulles verdes per les 2 cares, sense pèls estrellats . . . . . . 20.

20
- Fulles radicals 3-foliolades; troncs de 2-10 cm.; flors petites, pètals apenes més llargs que'l calze . . . . 21.
- Fulles radicals 5-7-foliolades; troncs generalment més llargs; flors mitjanes, pètals sensiblement més llargs que'l calze . . . . . 22.

21
- Plantes vírido-fosques, troncs uniflors, calicle més curt que'l calze, receptacle subglabre; fulles eriçades per les 2 cares, inciso-dentades, fins a la base . . . . **901. P. frígida.**
- Plantes vírido-clares, troncs 1-5-flors; calicle igual al calze, receptacle eriçat; fulles glabres per sobre i un poc piloses per sota, solament dentades a l'àpex . . . . **902. P. mínima.**

22
- Troncs ajaguts; fulles 5-7-foliolades; estípules radicals linears, divisions del calicle més petites que'ls sèpals . . . . . . **903. P. verna.**
- Troncs drets o ascendents; fulles 5-foliolades; estípules ovades, divisions del calicle quasi iguals als sèpals . . . . 23.

23
- Folíoles oblongues, glabres per sobre, amb marge seríceo-argentí per sota, 3-7 dents a l'àpex, el terminal més petit; estípules ovato-lanceolades; troncs i pecíols amb pèls aplicats . . **904. P. aurea.**
- Folíoles trasovades, peludes per les 2 cares, sense marge seríceo-argentí, 5-7 dents a l'apex, el terminal quasi igual als laterals; estípules ovades; troncs i pecíols amb pèls estesos **905. P. Salisburgensis.**

P. fruticósa

882. — P. fruticósa L.

(de frutex: *planta arbustiva.)*

Petit arbust de 0'50-1 m., molt ramificat, amb l'epidermis que s'esfolia en les branques velles, les tendres són albo-sedoses; fulles *imparipinnades, la majoría* 5-*foliolades;* folíoles *oblongues, enteres,* un poc revoltes pel marge, glabres per sobre, piloses i amb els nervis molt marcats per sota, els 3 superiors convergents; estípules oblongo-lanceolades, escarioses; flors *grogues,* amb cimes terminals, pauciflores; divisions del calicle *iguals a les del calze, però més estretes;* pètals *trasovats, arrodonits a l'àpex, més llargs que'ls sèpals;* aquenis molt eriçats.

Geografia. — Pastures pedregoses de les regions alpina i subalpina: Núria, al peu de la Creu d'en Riba, Coma de Vaca. = Coma de l'Orri, de Comabella, la Toza (Vay.); Vall d'Eyne (Gaut.). — Jul.-Ag.

P. rupestris

883. — P. rupestris L.

(de rupes, *roca; per la estació de la planta,* com *saxum,* seix.)

Rizoma inclinat, llenyós; tronc herbaci, de 2-4 dm., dret, bifurcat, poc fullós, pelut, pubescent-glandulós a l'àpex; fulles basilars llargament peciolades, 5-7 *foliolades;* folíoles *ovades,* doblement dentades, decreixents des de l'àpex, la terminal peciolulato-cuneïforme, les caulinars superiors 3-*sectes i sentades;* estípules lanceolades, enteres, un poc dentades; flors *blanques,* grans, en cimes terminals multiflores; divisions del calicle *més curtes i més estretes que les del calze; pètals trasovats, arrodonits a l'àpex,* 1-2 *veg. més curts que'ls sèpals;* aquenis llisos.

Raça *P. villosa* Lec. et Lamot. — *P. macrocalyx* Huet. — Tronc i fulles amb pèls llargs, blancs i obertes; calze més gran després de la floració; aquenis venosos.

Geografia. — Pastures granítiques i pissarroses de les muntanyes: la Molina, Comabella (Vay.), molt comú a Pumero i altres llocs de la Vall d'Aràn; Aigua Moix (Llen.!); falda de

la Maladetta (Csta.); sota del Port de Benasc (Zett.); Salardú, Arties, Valls de Juela i de Tredós (Timb.); Ruda (C. et S.). — Juny-Jul.

N. B. La planta collida per Llen. a la Vall d'Aràn presenta tots els caràcters de la raça *P. macrocalyx*, salvant els aquenis, que són petits i llisos com en el tipus.

P. alchemilloides

884. — P. alchemilloídes Lap.

(per una certa semblança amb la Alchimilla alpina.)

Sinonímia. — Peu-crist (a Bagà).

Rizoma vertical, llenyós; tronc de 1-3 dm., ordinàriameut simple, ascendent, albo-tomentós, poc fullós; fulles basilars llargament peciolades, 5-7 *foliolades;* folíoles *oblongues, vírido-fosques i glabres per sobre, seríceo-argentines per sota*, enteres o amb 3 petites dents a l'àpex, les caulinars 3-5 *foliolades*, sentades o breument peciolades; flors *blanques, mitjanes*, en cimes terminals, multiflores; divisions del calicle *lincars, quasi tan llargues com les del calze, lanceolades;* pètals *trasovats, escotats*, 1 *veg. més llargs que'ls sèpals;* aquenis coberts de pèls llargs.

Geografia.—Roques dels Pireneus: Roca de l'Huró, sobre la font de Tagast, al Bergadà; comú al Pendís i Coll de Jou. = Poc més avall del Pont de Viella; Penyablanca, base de la Maladetta (Zett.); Mall d'Artiga (Llen.); Ruda (C. et S.); Sopeyra (Bub.). — Jul.-Ag.

P. caulescens

885. — P. caulescens L.

(de caulis, *el tronc: al·ludint al que té, ascendent, relativament llarg.)*

Rizoma gros, llenyós, descendent, ramificat, cobert de les despulles de les fulles antigues; troncs ascendents, de 1-3 dm., eriçats; fulles basilars llargament peciolades, 5-7 *foliolades; folíoles trasovades* o *bé oblongues, terminades per* 3-5 *dents petites, convergents*, les caulinars 3-5 *foliolades*, totes verdes, glabres o piloso-sedoses, amb marge *piloso-argentí;* estípules linear-acuminades, les superiors ovato-acuminades; flors *blanques*, mitjanes, en cimes corimbiformes terminals, multiflores; divisions del calicle *tant o més llargues, però més estretes que les del calze, lan-*

ceolato-agudes; pètals *trasovats, apenes escotats, més llargs que'l calze;* filaments estaminals i aquenis molt *eriçats.*

Raça *P. peciolulata* Gaud. — Fulles basilars de 3-5 folíoles, glabres per les 2 cares, peciolulades, sobre tot la terminal, sense marge argentí, amb dents més nombroses.

Geografia. - Roques calcàries de les muntanyes: Abundant a Montserrat, S. Llorenç del Munt, Montseny; altures de Berga; Pendís i falda del Cadí, a la vora del riu Greixa.= Bassegoda, S. Aniol (Bolós!, Tex.); roques del Noguera i Sopeyra (Csta.) — Maig-Jul.

N. B. La planta que fins avui havem observat a Catalunya correspòn a la *P. peciolulata* Gaud.

P. nivalis

886. — P. nivalis Lap.

(nivalis, *de* nix, nixis, *la neu o glaç, per la seva habitació.)*

Rizoma llenyós, gros, vertical, ramificat, cobert dels restos de les fulles velles; troncs de 1-3 dm., flexuosos, ascendents, poc fullosos, eriçats de pèls estesos; fulles basilars llargament peciolades, 5-7 *foliolades;* folíoles amplament *trasovato-cuneïformes, crenato-dentades a la part superior, pestanyoses,* blanament piloses per les 2 cares, les caulinars 3-5 *foliolades;* estípules lanceolato-acuminades, les caulinars més amples; flors *blanques,* grans, en cimes corimbiformes, terminals, denses; divisions del calicle *linears, esteses, més llargues que les del calze, lanceolades, dretes i aplicades a la corol·la;* pètals *poc escotats, més curts que'ls sèpals;* filaments estaminals glabres, aquenis eriçats.

P. micrantha

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: Núria cap a Finestrelles, Fontnegra *et alibi.* = Costabona, Mörens, Comabella, la Toza, Carençà (Vay.); Vall d'Eyne (Lap.), d'Err (Gaut.); Setcases, Cambredases (Bub.); Castanesa; Ports de Benasc i de Viella (Csta.); Mall de l'Artiga, Saburedo, Colomés, Coma Gireta (Llen.); Ruda (C. et S.). - Jul.-Agost.

887. — P. micrantha Ram.

(de μικρός, *petit, i* ἄνθος, *flor; per les seves flors petites.)*

Rizoma gros, inclinat, *no estolonífer,* termi-

nat per un rosetó de fulles; troncs *més curts* que les fulles radicals o reduïts a peduncles radicals, amb 1-2 fulles unifoliolades, coberts, lo mateix que'ls pecíols, de llargs pèls estesos; fulles radicals llargament peciolades, *3-foliolades*, de folíoles *grans*, *trasovato-cuneïformes*, peciolulades, verdes per sobre i glaucescents per sota, piloso-sedoses per les 2 cares, circuïdes de grosses dents no convergents, menys a la base, les caulinars reduïdes a 1-2 folíoles, 3-5 dentades; estípules ovato-acuminades, flors *blanques*, *petites*, 1-2, sostingudes per pedicels filiformes; calicle *quasi igual al calze*, vermellós per dins; pètals *trasovats, poc o gens escotats, més curts que'ls sèpals;* filaments estaminals connivents en tub, *cobrint* l'ovari; aquenis petits, un poc rugosos, peluts al llombrígol.

Geografia.— Boscos i roques de les muntanyes: Montsolí, les Guilleries, S. Miquel Sulterra; Coll de Toses. = Espinelvas, Queralbs, la Molina (Vay.); S. Llorenç dels Cerdans (Compy.); Coll de Jou (Gaut.); Vall d'Aràn (Timb.); Montgarrí (Bub.); las Bordas, Viella, Montgarri (Llen.); Tredós, Bonaigua (Timb.). — Abr.-Ag.

P. Fragariástrum

888. — P. Fragariástrum Ehrh. — Fragaria stérilis L.

(per la semblança d'aquesta planta amb la maduixera (Fragaria), *sobre tot pels estolons.)*

Sinonímia. — *Cast.* fresa estéril.

Rizoma gros, *estolonífer*, terminat per rosetons de fulles simulant un maduixer; troncs de 5-15 cm., ascendents, flexuosos, prims, poc fullosos, *més llargs que les fulles radicals*, cobert de llargs pèls blancs i estesos; fulles basilars *3-foliolades*, de folíoles peciolulades *trasovato-arrodonides*, piloso-sedoses, *amb* 8-12 *dents fondes, amples, separades, no convergents*, les caulinars *1-2-trifoliolades;* flors *blanques*, 1-3, portades per peduncles llargs i prims; fulletes del calicle més curtes que'ls sèpals lanceolats, verds; pètals *escotats, un poc més llargs* que'ls sèpals; filaments estaminals glabres, connivents en tub cilíndric que *deixa veure* l'ovari; aquenis arrugats transversalment a la maturitat, *peluts* al llombrígol.

Geografia. — Boscos muntanyosos i prats silicis: Montseny (Salv.!); Ribas, Queralbs, la Cerdanya, Camprodón, Olot, les Guilleries, fins a la Sellera i Amer (Vay.). — Març-Maig.

N. B. Sospitem que en algunes localitats s'ha confós aquesta planta amb l'anterior, considerades per Fiori com a simples varietats de la *P. stérilis* (L.) Garcke.

P. splendens

889. — P. splendens Ram. — P. Vaillantii Nestl. — P. montana Brot.

(que resplandeix; s'al·ludeix a les flors blanques i a les fulles seríceo-argentines, que li donen una certa resplandor; dedicada a Seb. Vaillant, botànic de Vigny (Pontoise), 1669-1722, metge de Lluis XIV, A. del *Botaticon* Parisiense, que no pogué veure acabat; publicat per Boerhaave; montana, *per la seva estació.)*

Rizoma estolonífer, subllenyós; troncs de 5-20 cm., prims, ascendents, ordinàriament *tan llargs* com les fulles, coberts de pèls blans, estesos; fulles basilars 3, rarament 4-5-*foliolades;* folíoles *peciolulades, trasovato-oblongues, verdes i pubescents per sobre, seríceo-argentines per sota i al marge,* terminades per 5-7 *dents petites i connivents,* les caulinars 1-2, *unitrifoliolades;* estípules ovato-lanceolades; flors *blanques,* grans, 1-4 sobre peduncles llargs i prims; divisions del calicle *quasi iguals* a les del calze, totes lanceolato-linears; pètals *escotats,* 1-2 *veg. més llargs que'ls sèpals;* filaments estaminals glabres, aquenis llisos.

Geografia. — Boscos de les muntanyes: Montseny, des de més avall de Sta. Fe i S. Marçal fins a les Agudes. = Muntanyes de Núria (Salv.!); Vall d'Aràn, Bosost (Compñ. in Hb. Cad.); Les (C. et S.). — Maig-Juny.

P. multífida

890. — P. multífida L.

(s'al·ludeix als segments laciniats de les fulles: de multus, *molt o molts, i* findere, *dividir, tallar, com* bífidus, trífidus; *en composició* -fĭdus, *distint de* fīdus.)

Rizoma prim que produeix 2 o bé 3 troncs de 5-25 cm., drets o ascendents, prims, pubescents, poc fullosos; fulles basilars llargament peciolades, amb 2-3 *parells de folíoles pinnatisectes,* de segments *linears, enters,* verds i glabres per l'anvers, seríceo-sedosos pel revers, les caulinars curtament peciolades; estípules lanceolato-acuminades; flors *grogues,* 2-7, en cimes terminals; divisions del calicle *un poc més curtes que'l calze, pètals escotats, iguals o poc més llargs que'ls sèpals,* apenes glabres, llisos.

Geografia. — Boscos i pastures de les muntanyes silícies: Berga (Grau!); Cadí (Jover!); cites de Costa. — Jul.-Ag.

P. Anserina

891. — P. Anserína L.

(del llatí anser, *l'ànec; per la seva estació pels llocs humits que'ls ànecs freqüenten; termina com* Passerina, *nom d'una altra planta;* anserínus *és propiament lo que pertany a l'*oca *o a les oques.)*

Rizoma gros, ramificat, amb branques radicants, flagel·liformes, axil·lars; fulles amb 7-12 *parells de folíoles ovato-oblongues,* verdes per sobre o seríceo-argentines per les 2 cares, asserrades per tot el marge; estípules caulinars multífides; flors *d'un groc daurat,* grans, axil·lars, solitàries, llargament pedunculades; divisions del calicle *iguals al calze i ordinàriament* 3-5-*fides;* pètals *trasovats, ondulats pel marge, no escotats, 2 veg. més llargs que'l calze;* aquenis grossos, llisos, subcanaliculats per l'espatlla.

Geografia. — Prats i llocs humits: en l'anomenat *Bosc* de Berga (Grau); Olot (Pourr., Hb. Bolós); abundant al Pir. central (Wk). — Juny-Set.

P. reptans

892. — P. reptans L.

(pels seus llargs estolons arrocegats.)

Sinonímia. — Cinc en rama, gram negre, peu-crist; *cast.* pentafilo, quinquefilo, cincoenrama, pie de Cristo, pie de gallina.

Rizoma gruixut, quasi vertical, que produeix troncs flagel·liformes, axil·lars, radicants als nusos en tota sa longitud; fulles 5-*foliolades,* llargament peciolulades, de *folíoles trasovato-cuneïformes, dentades, fistonades* quasi fins a la base; estípules enteres o incises; flors *grogues,* grans, axil·lars, solitàries, llargament pedunculades; divisions del calicle *més grans que les del calze,* pètals *trasovato-cuneïformes, escotats, més llargs que'ls sèpals;* aquenis *tuberculosos.*

Subv. *sericea* Bréb. — Troncs i pecíols coberts de llargs pèls sedosos, folíoles peludes per les 2 cares.

Geografia. — Comú per vores de recs, camins i llocs herbosos, des de la costa als Pireneus. La subv. *sericea* Bréb. a ca'n Tunis. — Juny-Oct.

P. Tormentilla

893. — P. Tormentilla Neck. — Tormentilla erecta L.

(de tormentum, *còlica; per haver els antics empleat aquestes plantes contra aquesta malaltia;* per analogia amb Potentilla i altres consemblants).

Sinonímia. — Tormentil·la, consolda roja; *cast.* tormentila, sieteenrama, consuelda roja; *angl.* tormentil o tormentilla.

Rizoma curt, gruixut, bru, rogenc per dins, que produeix troncs prims, de 1-4 dm., estesos o ascendents, *no radicants*, ramificats, pubescents, molt fullosos; fulles totes 3-foliolades, les basilars llargament peciolades, de folíoles *trasovades*, ordinàriament destruïdes a la florescencia, les caulinars *sentades*, de folíoles *oblongo-cuneïformes profondament dentades als dos terços superiors;* dents agudes, verdes, glabres per sobre, glaucescents i amb llargs pèls aplicats als nervis per sota; estípules grans, foliàcies, 3-5-fides; flors *grogues, petites, tetràmeres*, sostingudes per llargs pedicels capil·lars en cimes terminals; divisions del calicle *més curtes i més estretes que les del calze*, ovato-acuminades; pètals *escotats*, poc *més llargs que'ls sèpals;* aquenis *llisos*.

Geografia. — Comú als boscos i prats del Montseny, les Guilleries, Queralbs i demés de les altes valls. — Maig-Ag.

P. grandiflóra

894. — P. grandiflóra L.

(per les flors grans que presenta aquesta planta.)

Rizoma fort, negrós, ascendent; troncs de 1-4 dm., drets, ramificats, poc fullosos, coberts com les fulles, de pèls estesos; fulles 3-foliolades, de folíoles *trasovato-cuneïformes*, grans, verdes i pubescents per sobre, piloso-sedoses per sota, *dentades quasi fins a la base, la dent terminal més petita*, les fulles radicals llargament peciolades; estípules ovato-lanceolades; flors *grogues, grans*, 2-5, en cimes fluixes; divisions del calicle *més curtes i més estretes que les del calze*, lanceolato-agudes; pètals *obcordiformes, 2 veg. més llargs que'ls sèpals;* aquenis un poc arrugats, glabres; receptacle gran, pelut.

Geografia. — Roques i pastures de les altes muntanyes: la Molinassa (Areo, de la prov. de Lleida, 1800 m.) (Font!); altures sobre la Manera, S. Llorenç de Cerdans (Compy.); abundant en les roques de Bordallat a la Manera (Lap.); Pir. Or. (Rouy). — Jul.-Ag.

P. pyrenaica

895. — P. pyrenaica Ram., raça de la P. alpestris Hall., apud Rouy.

(per la seva estació alpina o pirenenca.)

Rizoma llenyós, inclinat, ramificat, del que surten troncs de 1-4 dm., fortament encorbats a la base, ascendents, que porten de 2-4 fulles, *coberts de pèls aplicats* o glabrescents; fulles radicals *llargament peciolades*, 5-foliolades; folíoles *oblongues*, poc piloses, *dentades als dos terços superiors*, essent la dent terminal *igual a les altres;* estípules *soldades al pecíol en quasi tota sa longitud*, essent la porció lliure *obtusa*, de 2-4 mm., *més curta que la part soldada;* fulles caulinars superiors *sentades*, 1-3 foliolades, amb estípules *amplament ovato-agudes*, essent la porció lliura més llarga que la soldada; flors *grogues, grans*, en cimes terminals un poc denses i de pedicels curts; divisions del calicle *obtusiúscules, més curtes i més estretes* que les del calze, pètals *obcordiformes*, fortament escotats, 1 *veg. més llargs que'ls sepals;* aquenis glabres, llisos.

Geografia.— Roques i pastures de la regió alpina o subalpina del Pireneu: prats immediats al Santuari de Núria. = Montseny, Coll-Pregon, cap a Matagalls (Csta.); Llo, la Cerdanya (Gaut.); Port de Benasc (Zett.); comú a la ribera de Marimanya, de la Vall d'Aràn (Llen.!); Areo, prov. de Lleida (Font!). — Jul.-Ag.

P. hirta

896. — P. hirta L.

(de hirtus, *eriçat; per ser-ho tota la planta.)*

Rizoma llenyós, que produeix un o varis troncs de 1-3 dm., drets o ascendents, rogencs, fullosos, *eriçats*, com tota la planta, *de llargs pèls blancs;* fulles 5-7 *foliolades*, folíoles *trasovato-cuneïformes, dentades solament* a l'àpex, freqüentment plegades pel llarg, amb els nervis poc marcats; estípules lanceolades, enteres; flors *d'un groc d'or*, grans, en cimes terminals pauciflores, eriçades; pedicels curts, divisions

del calicle *lanceolades, més estretes i poc més curtes que les del calze;* pètals *escotats, 1 veg. més llargs que'ls sèpals;* aquenis *plicato-rugosos*, rodejats *d'una ala estreta i membranosa.*

Geografia. — Llocs secs i àrids: cordillera litoral; a l'Empalme; a l'Ubac; Montserrat. = La Sellera (Cod.!); Vich (Masf.); pastures de Paní, sobre Cadaqués, Campmany, la Junquera, Massanet de Cabrenys (Vay.); Darnius (Bolós); turons de Ciurana, aprop de Falset (Csta); Prades (Lap., Gaut.). — Maig-Juny.

P. recta

897. — P. recta L.

(*de* rectus, erectus, *dret; pel seu tronc dret i robust.)*

Rizoma llenyós, troncs de 3-5 dm., forts, *drets*, peluts, molt fullosos; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *oblongo-lanceolades, atenuades a la base, profondament dentades per tot el marge, planes, amb els nervis ben marcats*, verdes i glabrescents per sobre, piloses i d'un verd pàl·lid per sota, les caulinars superiors 3-5-*foliolades*, sentades o subsèssils; estípules lanceolato-laciniades; flors *d'un groc de sofre*, grans, en cimes multiflores, piloso-glanduloses; divisions del calicle quasi iguals a les del calze, totes lanceolades; pètals *escotats, igual als sèpals o més petits;* aquenis *plicato-rugosos*, circuïts *d'una petita ala membranosa.*

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera de Montalegre a Montcada, a la intersecció del camí de Badalona a S. Fost; cordillera del Tibidabo. = Massanet de Cabrenys (Vay.); Cabanas (Sen.); Colliure (Gaut.).—Maig-Juny.

P. inclinata

898. — P. inclinata Vill. — P. canescens Bess. — P. hirta × argentea (Fiori, *Flor. d'Italia*, I, 575).

(inclinatus, *ajagut-ascendent; pels troncs encorbats a la base i ascendents;* canescens *de* canus, *blanc; per les folíoles cano-tomentoses.)*

Troncs de 2-3 dm., forts, encorbats a la base, ascendents, molt fullosos, piloso-tomentosos, el mateix que'ls pecíols, pèls estesos; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *oblongo-lanceolades*, atenuades a la base, fortament inciso-dentades fins a la base, pestanyoses, vírido-pubescents

per sobre i gríseo-tomentoses per sota a conseqüencia d'una barreja de *petits pèls estrellats i altres de molt més llargs;* estípules lanceolato-acuminades, inciso-dentades; flors *d'un groc daurat,* mitjanes (compreses entre les de la *P. argentea* i les de la *P. hirta),* en cimes multiflores, ± glanduloses; divisions del calicle i del calze quasi iguals, pètals *truncato-escotats,* poc més llargs que'ls sèpals; aquenis glabres, quasi llisos, *obscurament* carenats.

Geografia. — Llocs secs i àrids: Terres incultes de Cabanes, Girona (Sen.! in Hb. Cad.); Colliure (Bub.). — Maig-Juny.

P. argéntea

899. — P. argéntea L.

(de argentum, *plata; per les folíoles albo-tomentoses.)*

Rizoma subllenyós, curt; troncs de 2-5 dm., prostrato-ascendents, forts, *rubro-tomentosos,* molt fullosos; fulles 5-*foliolades,* de folíoles *trasovato-cuneïformes, enteres a la base, laciniato-dentades,* en la part superior, revoltes pel marge, *verdes i glabrescents per sobre, albo-tomentoses per sota;* estípules lanceolato-acuminades, enteres o amb 2-3 lacínies; flors *grogues,* petites, en cimes multiflores, fulloses; divisions del calicle quasi iguals a les del calze ovato-oblongues, pètals *trasovats, superficialment escotats, tant o poc més llargs que'ls sèpals;* aquenis glabres, finament rugosos, poc o gens carenats; planta polimorfa.

Geografia. — Boscos i llocs pedregosos: Montseny; S. Hilari i Montsolí; les Guilleries; Hospitalet, a la falda del Cadí; Ribas, Queralbs, la Molina. = Olot (Bolós); Osor (Cod.!); Vich (Masf.); les Garrigues (Gonz.!); Viella, Montgarri (Llen.); Arties, Salardú (C. et S.). — Maig-Ag.

P. cinérea

900. — P. cinérea Chaix. — P. subacaulis Lehm. — P. verna var. cinérea Mert.

(de cinis, cíneris, *la cendra; per les seves folíoles grisenques;* subacaulis; *pel seu tronc curt;* verna, *de* ver, veris, *la estació primera; per la seva florescencia primaveral.)*

Rizoma llenyós, ramificat; troncs fèrtils de 5-20 cm., amb altres estèrils més curts, dèbils i estesos, coberts de pèls es-

trellats; fulles 5-foliolades, folíoles *trasovades* o bé *oblongo-cuneïformes, crenato-dentades* a la part superior, amb la dent terminal *més curta, grisenques o blanquinoses per les 2 cares*, cobertes d'un toment espès i curt, amb pèls estrellats; estípules basilars lanceolades o linears, les caulinars ovato-lanceolades; flors *grogues*, bastant grans, en cimes corimbiformes fluixes; divisions del calicle *més curtes i més estretes que'ls sèpals ovato-lanceolats*, pètals *trasovato-escotats*, 1 veg. més llargs que'ls sèpals; aquenis glabres, finament rugosos.

Geografia.—Llocs secs i àrids de les muntanyes: Setcases, al coll de la Massana (Bub. II, 621); Cambradases (Lap. 289). — Maig-Jul.

P. frígida

901. — P. frígida Vill. — P. verna L. ϑ frígida (Vill.) Fiori.

(del llatí frigus, *el fred; per la seva estació a grans altituts, com* glacialis *i com* nivea, nivalis.)

Rizoma gruixut, cobert d'escames rogenques; troncs prims, drets o ascendents, de 2-10 cm., vírido-foscos, coberts de *pèls subviscosos;* fulles 3-*foliolades*, petites; folíoles *ovato-cuneïformes*, quasi iguals al pecíol, inciso-dentades fins a la base, vírido-negroses i *híspides per les 2 cares;* estípules inferiors ovato-lanceolades, flors *grogues*, petites, 1-2 i més rarament 3-5, terminals; divisions del calicle *el·líptiques, molt obtuses i més curtes que las del calze, el·líptico-lanceolades;* pètals *trasovato-escotats*, quasi iguals als sèpals; aquenis glabres, llisos; receptacle *quasi glabre*, pelut a l'àpex.

P. mínima

Geografia. — Pastures en roques de les altes muntanyes: Cadena que frontereja, Collet de les Noufonts a la Vall de Llo (Gaut.); Carençà (Bub.); Pir. Or. (Csta., Rouy). — Ag.

902. — P. mínima Hall. — P. verna L. η mínima (Hall.) Fiori.

(llatí mínimus, *superlatiu de* parvus, *petit; per la seva talla menuda;* cf. *minor, minus* i *maius* o *majus.)*

Rizoma bru; troncs *filiformes*, estesos, de 2-5 cm., uniflors, poc peluts, vírido-clars; fulles 3-*foliolades*, petites; folíoles *trasovato-cuneïformes, glabres* per sobre, pestanyoses i *un poc peludes* als nervis, per sota, solament *den-*

tats a l'àpex; pecíols quasi iguals a les folíoles, estípules ovato-agudes; flors *grogues*, petites, solitàries; divisions del calicle *ovato-obtuses, quasi iguals a les del calze, lanceolades*, pètals *obcordats*, poc més llargs que'ls sèpals; aquenis glabres, rugulosos; receptacle *cobert de pèls tan llargs* com els *aquenis*.

Geografia.— Prats i llocs humits de les altes muntanyes: Vall de Prats-Balaguer; Collet de Llo; Carençà (Gaut.); Pir. Or. espanyols, r. r. (Rouy); sobre Viella (Bub.).—Jul.-Ag.

P. verna

903. — P. verna L.

(vernus, *primaveral; per raó de la florescència primerenca, a principis d'any.* cf. *erophilus.)*

Rizoma generalment molt ramificat; troncs dèbils, *ajaguts*, de 1-2 dm., a vegades radicants, pilosos o pubescents, amb els peduncles *ascendents;* fulles basilars 5-7 *foliolades*, folíoles *trasovades, sentades a l'àpex, amb la dent terminal més petita*, piloses o pubescents, mes sense portar *pèls estrellats;* estípules basilars linears, les caulinars lanceolades; flors *grogues*, grandetes, en cimes pauciflores, fluixes, fulloses; divisions del calicle *més petites* i d'igual forma que les del calze, lanceolades; pètals escotats, a veg. amb una taca de color de safrà a l'ungla, més llargs que'ls sèpals; aquenis llisos, receptacle pelut: planta polimorfa.

Geografia. — Vores de camps, camins i llocs àrids: Comú des de la costa al Pireneu. — Març-Set.

P. aurea

904. — P. aurea L.

(de aurum, *l'or; per la color de les flors.)*

Rizoma petit, ramificat; troncs de 10-15 cm., drets o ascendents, amb pèls aplicats; fulles 5-*foliolades*, folíoles *oblongues*, glabrescents per sobre, *argentines* i *sedoses pel marge i als nervis de sota*, amb 3-5 dents a l'àpex, la terminal *més petita;* estípules lanceolato-agudes; flors d'un *groc daurat*, grans, en cimes clares; divisions del calicle més petites i d'igual forma que les del calze, lanceolades i argentino-sedoses; pètals *obcordats*, un terç o una meitat més llargs que'ls sèpals; aquenis obscurament rugosos.

Geografia. — Pastures de les altes muntanyes: Cim de Puigllançada, Costabona, Coll-pregón, Fabert (Vay.); muntanyes de Núria, Coma de Vaca, r. (Tex. ex Wk.); Costabona (Lap.); Surroca, a 1,600 m. (Sen.!); Vall d'Eyne (Gaut.) i Carençà (Comp.). — Jul.-Ag.

P. Salisburgensis

905. — P. Salisburgensis Haenke. — P. alpestris Hall. — P. maculáta Pourr. *(Salzburg, en la edat mitjana Salisburgium, d'on ve* salisburgensis; *regió de l'Austria; habitació: alpensis, dels Alpes, per la seva estació;* maculata, *de* màcula, *taca: per la coloració de les flors.)*

Rizoma ramificat; troncs de 5-25 cm., drets o ascendents, més llargs que les fulles, amb pèls estesos o pubescents; fulles 5-*foliolades*, folíoles *trasovades*, amb 5-7 dents *iguals* a l'àpex, peludes per les dugues cares, però no serícco-argentines pel marge; estípules totes *ovades*, flors *d'un groc viu*, més fosques a la base, en cimes fluixes, pauciflores; divisions del calicle *quasi iguals a les del calze, lanceolato-agudes, peludes;* pètals *obcordiformes, fortament escotats,* 1 veg. més *llargs que'ls sèpals;* aquenis obscurament rugosos.

Geografia. — Roques i pastures de les altes muntanyes: Núria, altures de Fontnegra. = Vall de Llo (Gaut.); cap a Prats de Molló (Isern!); Ports de Benasc i Castanesa (Zett,); Penyablanca (Timb.); Port de Pallars, Cambredases, Montseny (Bub.); massís de Ruda (C. et S.). — Juny-Ag.

HÍBRID.

906. — P. Eynensis Rouy et Cam. — P. aurea × frígida Rouy. *(per la seva habitació a la vall d'Eyne.)*

Planta vírido-cendrosa, de rizoma ramificat; troncs de 3-4 cm., prims, ajaguts, coberts de pèls sedosos, aplicats i estesos barrejats; fulles radicals 5-foliolades, de folíoles trasovades, híspido-piloso-sedoses per les 2 cares, amb marge ciliato-argentí, 3-5-dents a l'àpex, amb les dents ovato-rodones, quasi iguals; pecíol igual o més curt que'l llim; les fulles caulinars 3-foliolades, subsèssils, totes molt petites; estípules ovades; flors 1-2, mitjanes; calze abundantment piloso-sedós, amb els sèpals més llargs i més amples que les peces del calicle; pètals d'un groc daurat, escotats, un quart més llargs que'ls sèpals.

Geografia. — Núria, al peu de Finestrelles, 17 Jul. 1904 *legi.* — Coll de Finestrelles, 9 Ag. 1913 legit Sen.!; Vall d'Eyne (Pellat et Bonnier, ex Rouy).

Gènere 221. — CÓMARUM L.

(Greco-llatí *cómaron* (Theophrastus), κόμαρον, la *Fragaria vesca* i l'*Arbutus Unedo* (1), és a dir, la maduixa i l'arbós o cirera de pastor (propiam. el fruit del κόμαρος.)

Flors d'un porpra fosc, en cimes irregulars, pauciflores; calicle, calze i corol·la pentàmers; divisions del calicle esteses o reflexes, les del calze més amples i més llargues, rogenques, ovato-acuminades, acrescents, dretes i aplicades al fruit; pètals lanceolato-aguts, 2-3 veg. més curts que'ls sèpals; estams indefinits, estils laterals, marcescents; fruit poliaqueni, aquenis glabres, llisos; receptacle ovoide, pelut, esponjós i persistent: plantes herbàcies, de rizoma subllenyós, troncs de 2-5 dm., ascendents, radicants a la base, vermellosos, pubescents, fullosos; fulles 5-7 foliolades, folíoles oblongues, subcoriàcies, fortament dentato-asserrades, vírido-glabres per sobre, glauco-pubescents per sota; estípules amples, soldades.

C. palustre

907. — C. palustre L. — Potentilla palustris Scop. — P. Cómarum Nestl.

(de palus, *per la seva estació en llocs pantanosos.)*

Geografia. — Turberes i llocs pantanosos: Pireneus orientals, a Montllouís (Bub.), on és comú (Lap.); Vall de Carençà i valls superiors del Tet i de la Cerdanya (Gaut.); Pla de Beret (C. et S); Salardú, Vall de Tredós (Soul.! in Hb. Cad.). — Juny-Ag.

(1) Sembla efectivament que hi ha parentiu entre les paraules *maduixa* (cast. *fresa)* i *madroño* (cat. *arbós),* fr. *arbousier*, encara que difícil de descubrir clarament; així *ébulus* i el castellà *yezgo*, etc.

Gènere 222. — **FRAGÁRIA** L.

(Apareix aquest nom en Matthaeus Silvaticus; *fragum*, és la maduixa en Virgili (1).)

Flors blanques o subrosades, en cimes terminals pauciflores; calicle, calze i corol·la pentàmers; divisions del calícle més petites; pètals trasovats, estams indefinits, estils laterals marcescents; fruit poliaqueni, aquenis col·locats en un receptacle ovoide o globulós, carnoso-suculent, glabre, *olorós*, acídul i caduc a la maturitat: herbes perennes, ordinàriament amb estolons flagel·liformes, de troncs i pecíols coberts de pèls estesos; fulles 3-foliolades, dentades a tot el marge; estípules peciolars.

1 { Sèpals estesos o reflexes a la maturitat, receptacle dilatat i amb aquenis a la base, no adherent al calze; folíoles glaucescents i pubescents per sota . . . . **908. F. vesca.**
Sèpals drets i aplicats al receptacle contret i sense aquenis a la base, molt adherent al calze; folíoles argentino-sedoses per sota, **909. F. collina.**

F. vesca

908. — F. vesca. L.

(*de* vescus (2), *derivat de* vescor; *que vol dir mengívol; com la Castanea vesca.*)

Sinonímia. — Maduixa, maduixera; *cast.* fresa, fragaria, mayuela.

Estolons ordinàriament *nombrosos;* troncs de 2-3 dm., sobrepassant poc o gens les fulles, àfils o amb 1-2 fulles florals, generalment simples; fulles 3-foliolades, de folíoles grans, ovades, *glaucescents i pubescents* per sota, dentades, totes sentades o la terminal peciolulada; pedicels *gruixudets* i coberts de pèls aplicats; sèpals *estesos* o *reflexes* a la maturitat; receptacle *dilatat i guarnit d'aquenis fins a la base, no adherent* al calze, vermell i aromàtic.

---

(1) a fragro, id est odorem reddo, dicta videtur, diu Buahinus, κόμαρον Apulei censetur; *mora terrestria* Servio dicta fuere. cf. Erdbeere i Erdbeerebaum (Arbutus Un.) en alemany.
(2) Sinònim de *esculentus,* comestible; *edúlis*, també.

Geografia. — Comú per llocs silvestres des de la cordillera litoral al Pireneu, però més abundant a les regions altes, com Montseny i Guilleries. — Març-Ag.

F. collina

909. — F. collina Ehrh.

(de collis, *costa o serrat, indicant-se la estació de la planta.)*

Sinonímia. — Fragues bordes.

Estolons *poc nombrosos* o nuls, troncs de 1-2 dm., sobrepassant poc o gens les fulles, àfil o amb 1-2 fulles florals simples; fulles 3-foliolades, de folíoles petites, ovades, *argentino-sedoses* per sota, dentades, subsèssils; pedicels prims, coberts de pèls aplicats i rarament estesos; sèpals *drets* i *aplicats* al receptacle *contret* i sense *aquenis a la base, molt adherent* al calze.

Geografía. — Boscos i costes calcàries: S. Joan de l'Herm i Montanartró (Csta.); Olot (Vay.); Prats de Molló; la Cerdanya (Gaut.). — Abr.-Juny.

Gènere 223. — **RUBUS** L. (1)

(Es el βάτος grec (cf. *cynosbatos*, un roser i *chamaebatos* que alguns diuen si és la maduixera); denominació antiga llatina—la de *Rubus*—del gers o fruit del *R. idaeus*.)

Flors blanques o vermelloses, hermafrodites, en raïms o panotxa; calze 5-fid, persistent; sèpals lanceolats, acuminats, sense calicle, 5 pètals trasovats o bé oblongs; estams i pistils indefinits, estils subterminals, curts, marcescents; fruit format per varies petites drupes reunides en capítol, vermelles, negres o blanques, en un receptacle convex: arbustos i raríssimament herbes perennes, que produeixen branques estèrils o plançons anomenats *turions*, de l'axil·la de les quals neixen a l'any següent les branques fèrtils; els turions, drets o decumbents, robustos o dèbils, solen anar armáts d'agullons forts o prims *(acículi)* i avegades de glàndules estipitades; fulles 3-7-foliolades i rarament imparipinnades; estípules peciolars o molt excepcionalment insertes sobre el tronc i a la base del pecíol.

1 { Tronc herbàci, dèbil; fulles 3-foliolades; estípules oblongo-lanceolades, parcialment caulinars; flors petites, blanques, drupes 2-5, vermelloses, glabres, adherides al receptacle hemisfèric . . . **910. R. saxátilis.**
Tronc llenyós, fulles pinnades o palmades; estípules linears, totalment peciolars; drupes vermelles i tomentoses o negres; receptacle cònic . . . . **2.**

2 { Fulles imparipinnades, amb 3-7 folíoles, albo-tomentoses per sota; drupes vermelles, petites, pubescents, nombroses, desprenent-se el fruit del receptacle . . . . **911. R. Idaeus.**
Fulles 3-5-foliolades, drupes negres o blanques, glabres o glauco-gebrades, desprenent-se el fruit junt amb la part superior del receptacle . . . . **3.**

3 { Agullons iguals, normalment sense acicles ni glàndules estipitades. . **4.**
Agullons desiguals, amb acicles i glàndules estipitades ordinàriament nombroses . . . . **10.**

4 { Fulles albo-tomentoses pel revers, inflorescència ben desenrotllada, sèpals albo-tomentosos . . . . **5.**
Fulles vírido-glabrescents pel revers, inflorescència racemiforme, sèpals verds, orlats de blanc . . . . **8.**

(1) Les plantes d'aquest gènere, com les del gènere *Rosa*, són de difícil determinació, perquè si bé algunes formen espècies ben definides, constitueixen altres, grups específics vagament determinats, per variar bastant els seus caràcters dintre de certs límits. Per ço hi distingeixen alguns autors moderns nombroses subespècies, races i varietats, ademés de nombrosos híbrids de diferents graus.

5 Fulles, al menys les superiors, tomentoses per sobre; plantes dèbils, freqüentment amb algunes glàndules; flors albo-groguenques, **912. R. tomentosus.**
Fulles glabres o amb alguns pèls rígids per sobre, plantes robustes. 6.

6 Estams molt més llargs que'ls estils, turions drets, glabres, canaliculats; flors blanques o d'un rosa pàl·lid . . **913. R. thyrsoidéus.**
Estams iguals als estils o poc més llargs . . . . 7.

7 Turions de cares planes, inflorescència oblonga, amb agullons drets, **914. R. bifrons.**
Turions de cares canaliculades, inflorescencia piramidal, amb agullons falciformes . . . . **915. R. ulmifolius.**

8 Estípules linears, sèpals verds, orlats de blanc, oberts; fulles 5-foliolades, finament dentades . . . . **916. R. plicatus.**
Estípules lanceolato-linears, sèpals estretament orlats o no orlats de blanc, drets; fulles per lo menys de les branques fèrtils, 3-foliolades . . . . 9.

9 Fulles totes 3-foliolades, sèpals drets, drupes blanques, turions ajaguts, dèbils . . . . **917. R. caesius.**
Fulles dels turions 5-foliolades, sèpals oberts o reflexes, drupes nigro-violades . . . . **918. R. corylifolius.**

10 Turions glabrescents, folíola terminal el·líptica, sèpals llargament acuminats, inflorescència curta . . . . **919. R. Bellardi.**
Turions peluts, folíola terminal ovato-cordiforme, sèpals acuminats, inflorescència piramidal . . . . **920. R. hirtus.**

R. saxátilis

910. — R. saxátilis L.

(derivat de saxum, *el seix, la roca; per la seva estació.)*

Turions *herbacis,* flagel·liformes, ajaguts, subcilíndrics, pubescents, inermes o amb acicles fins; fulles 3-*foliolades,* folíoles verdes, primes, pubescents, grosserament dentades, la terminal rombal o trasovada, atenuada a la base, les laterals bilobades, subsèssils; estípules oblongo-lanceolades, en part *insertes al tronc* i en part *a la base del pecíol;* branques floríferes primes, dretes, que *neixen a la base persistent dels turions* morts durant l'hivern; flors *blanques,* petites, 5-8, en corimbus

terminals; sèpals lanceolato-acuminats, pubescents, drets i a la fi reflexes; pètals petits, drets, lanceolato-oblongs; estams drets, més llargs que'ls estils; drupes 2-5 *vermellosos*, glabres, inflades, adherides al receptacle hemistèric.

Geografia. — Boscos i llocs pedregosos de les muntanyes: la Cerdanya, entre Monllouis i Font-Romeu (Gaut.); Pir. Or. (Pourr. ex Bub.); Arties i a varis llocs de la Vall d'Aràn (Csta.); Artiga de Viella (Llen.); Pla de Beret (C. et S.). — Maig-Juny.

R. Idaeus

911. — R. Idaeus L.

(Ἰδαῖος, *és el nom de la muntanya* Ida, *a la illa de Creta:* βάτος ἰδαῖα *Dioscor. Aquí, amb un sentit extensiu, indica la seva estació.)*

Sinonímia. — Gers, gerdons; *cast.* sangüeso, frambueso, chordonera.

Turions llenyosos, drets, cilíndrics, coberts d'una pubescència i d'agullons vermellosos, fins i alenats; fulles ***imparipinnades, amb*** 1-2 ***parells de folíoles vírido-glabrescents*** per sobre i ***albo-tomentoses*** per sota; folíoles irregularment asserrades, acuminades, les laterals sentades i més estretes, la terminal peciolada, ovato-oblonga o bé ovato-cordiforme; estípules filiformes, peciolars; flors ***blanques***, petites, solitàries o en cimes pauciflores; peduncles arquejats i a la fi punxants; sèpals acuminats, oberts i reflexes, tomentosos; pètals lanceolats, drets; carpels joves ***grísco-tomentosos***, drupes vermelloses, petites, nombroses, tomentoses.

var. *echinatus* G. Br. — Agullons abundants i apretats.

var. *inermis* G. Br. — Agullons rar. quasi nuls.

R. tomentosus

Geografia. — Llocs pedregosos i roques de les muntanyes: Montseny, Montsolí, Ribas; comú des de'l Pont de Cremals a Núria.

La var. *inermis* G. Br., als boscos de Baricauba, de la Vall d'Aràn (Llen.!). — Maig-Jul.

912. — R. tomentosus L.

(llatí tomentum, *el borrissol; per les fulles blanquinoses, sobre tot la cara inferior.)*

Turions dèbils, erecto-arquejats o ajaguts, de cares ***canaliculades, glabres*** o ***pubescents, aciculato-glandulosos;*** agullons petits, ***falciformes;*** fulles 3-5-***foliolades, albo-tomentoses i en-***

vellutades per sota, menys tomentoses, *amb alguns pèls estrellats* per sobre, desigualment dentades; folíola terminal ovato-rombal, aguda, totes peciolades; estípules linear-acuminades, flors *albo-groguenques*, en panotxa *racemiforme*, fullosa a la base, amb agullons petits, ganxuts, groguencs; botons florals i sèpals petits, tomentosos, a vegades petits agullons i glàndules; pètals trasovato-oblongs, estams blancs, tan llargs com els estils, carpels joves glabres.

var. *canescens* Wirtg. — Fulles tomentoso-cendroses per sobre.

var. *glabratus* Godr. — Fulles glabres per sobre.

R. thyrsoidéus

Geografia. — Erms i terrenos pedregoso-calcàris: comú des de'l Vallès fins a Ribas; Olot; Empordà *et alibi*. — Maig-Jul.

913. — R. thyrsoidéus Wimm.

(de θύρσος, tirs, per la seva inflorescència.)

Turions drets, arquejats a l'àpex, alts, *profondament canaliculats*, angulosos, *glabres*, molt medul·losos, amb *agullons mitjans*, robustos, rectes o encorbats a l'àpex, dilatats a la base; fulles 5-*foliolades*, vírido-glabres per sobre, *albo-tomentoses* per sota, fortament nervudes; folíoles *estretes, acuminades, fortament dentades;* pecíol comú un poc canaliculat, amb agullons ganxuts; flors *blanques* o *d'un rosa pàl·lid, en panotxa llarga, estreta;* pedicels llargs, *ascendents;* sèpals blanquinosos, ovato-subacuminats, reflexes a la maturitat; pètals *trasovato-oblongs*, estams poc nombrosos, més llargs que'ls estils; fruit globulós, negre i lluent.

R. bifrons

Geografia.—Torrenteres i llocs descoberts: al Vallès, Montseny, Bages, Bergadà, Urgell; Olot *et alibi*. — Jul.-Agost.

914. — R. bifrons Vest. — R. díscolor G. et G. [1]

(llatí bi- *dos, i* frons, *el front o cara: per raó dels dos colors diferents que presenten les folíoles a l'envers i al revers: lo mateix que* díscolor, *oposat a* unícolor.)

Turions angulosos, de *cares planes, pubes-*

(1) Cf. albifrons.

cents, vermellosos, amb agullons *cònics, drets, forts;* fulles del mig 5-foliolades i les demés 3-*foliolades*, glabrescents per sobre, albo-tomentoses per sota, *consistents*, finament dentades; folíola terminal *oblongo-rombal*, acuminada; flors *rosades*, a la fi *blanques*, en panotxa oblonga; peduncles *molt oberts*, amb agullons *drets, llargs;* sèpals tomentosos, reflexes; pètals trasovato-suborbiculars, estams petits, més llargs que l'estil verdós; carpels joves peluts.

Geografia. — Llocs secs i descoberts: Olot (Vay.). — Juny.

R. ulmifolius

915. — R. ulmifolius Schot.

(de ulmus, *l'om; per la semblança de les folíoles amb les fulles d'aquest arbre.)*

Turions *arquejats, canaliculats, angulosos*, armats *d'agullons robustos, dilatats a la base;* fulles 5-*foliolades*, vírido-glabres per sobre i albo-tomentoses per sota; folíoles peciolulades, superficialment i desigualment dentades, el terminal *trasovato-acuminat;* flors d'un *rosa bonic*, en panotxa *piramidal, finament tomentoses*, amb alguns agullons falciformes; peduncles *molt oberts;* sèpals *tomentosos*, inermes, reflexes; pètals *suborbiculars, arrugats;* estams nombrosos, iguals o poc més llargs que'ls estils *rosats;* floració tardana: planta molt polimorfa.

Geografia.—Llocs solejats: senyalat per Costa a la regió mediterrània, i per Rouy a Espanya, sembla pertanyer a aquesta espècie una planta que pel Agost del 1908 collírem al Montserrat; vàries races a la Vall d'Aràn, en diferents localitats (Sud.).

R. plicatus

916. — R. plicatus W. et N. — R. fruticósus L.

(plicatus, *plegat, amb plecs, al·ludint als plecs que tenen les folíoles;* fruticósus, *de* frutex, frúticis, *arbust, per la talla.)*

Turions drets, encorbats a l'àpex, de cares *planes* fins a la meitat, amb agullons vulnerants, dilatats a la base, drets, fora de la part superior que són falciformes; fulles 5-*foliolades*, verdes per les 2 cares, pubescents per

sota, freqüentment amb plecs longitudinals *(plissées);* folíoles finament dentades, ovades, acuminades; la terminal subcordiforme i llargament peciolulada, les mitjanes breument peciolulades, les inferiors sentades; estípules linears, flors grans, *blanques* o *rosades*, en panotxa subcorimbiforme; sèpals *verds*, orlats de blanc, tomentosos, *estesos, còncaus;* estams *més curts que'ls estils* o quasi iguals, receptacle erissat, fruit negre, lluent; drupes petites i nombroses.

Geograf.a. — Vores i clarianes dels boscos: vulgar, segons Lap.; comuníssima a la regió subalpina de Montlouis (Gaut.); Pir. del Ariège (Rouy.). — Juny.

N. B. Creu Costa que a Catalunya s'ha confós amb el *R. thyrsoidéus* Wimm., que és la espècie veritablement comuna.

R. caesius

917.—R. caesius L.

(del llatí caesius, *que és blau, per la coloració blavenca del fruit madur.)*

Sinonímia.—Romaguera de rostoll; *cast.* zarza macho, parrilla, zarceta de los rastrojos.

Turions *prims, ajeguts,* rodons, glabres o pubescents, glaucescents, amb *petits agullons setiformes,* drets o ganxuts; fulles totes 3-*foliolades*, folíoles ± pubescents, verdes per les 2 cares o grisenques per sota, grosserament *dentades*, la terminal ovato-cordiforme o trilobada, les laterals a veg. lobades; pecíol comú *canaliculat;* flors *blanques*, inflorescència petita *corimbiforme*, pubescent, amb algunes *glàndules fines i petits agullons;* sèpals verds, llargament *acuminats*, aplicats; pètals ovats, escotats; estams *iguals als estils* verds, drupes 2-5, *grosses*, blavenques, glabres, àcides: planta molt polimorfa que s'*hibrida* amb la majoria de les altres espècies.

Geografia — Torrents, marges i vores de camins: Alt Vallès, Montseny, l'Urgell, a Bages, Ribas *et alibi.* = Vich (Masf.); Camprodón, Olot (Csta.); Vilallar i Fontxelina; S. Silvestre, entrant a la vall de Castanesa (Csta.). — Maig-Set.

R. corylifolius

918.—R. corylifolius Sm. = R. alterniflorus × caesius (Sudre).

(corylus, *l'avellaner; per la semblança de les fulles.)*

Turions angulosos, estriats, glabres, amb agullons *rectes*, petits, però *vulnerants;* fulles dels turions 5-*foliolades*, les demés 3-*foliolades;* folíoles ovades, acuminades, doblement asserrades, la terminal més gran, cordiforme, ovada, les laterals ± inequilàteres a la base, verdes i glabres per sobre, grisenques i tomentoses per sota; flors *blanques*, en panotxa corimbosa; peduncles oberts, amb alguns petits agullons i setes; sèpals ovato-acuminats, tomentosos, oberts o reflexes, drupes nigro-violàcies.

Geografia. — Boscos i sots de l'Espanya central, r. (Wk.); boscos de Montsolí (Vay.); Vall d'Aràn, Arties, Salardú, Tredós, Bagergue (Llen.); videt Pau. — Juny-Jul.

R. Bellardi

919. — R. Bellardi Weshe. — R. glandulósus Bell.

(Dedicada a Carlo Antonio Ludovico Bellardi, de Cigliano, 1741-1826, *col·laborador de Allioni;* glandulósus, *per les glàndules de peduncles i calze.)*

Turions cilíndrics, glaucescents a l'ombra i vermellosos al sol, coberts d'*agullons setiformes* i de glàndules estipitades d'un color *purpúreo-violat;* fulles 3-*foliolades*, folíoles, grans, verdes i pubescents, especialment pel revers, reticulato-venoses per sota, finament dentades, la terminal el·líptica, bruscament i llargament acuminada, escotada a la base, les laterals ovades, peciolulades; pecíol comú no canaliculat; estípules estretes, linears; flors *blanques*, en panotxa *curta, penjant, difusa;* peduncles estesos, peluts, fortament *aciculato-glandulosos*, el mateix que'l calze; sèpals verds, orlats de blanc, lanceolats, *llargament acuminats*, drets a la maturitat; pètals oblongs, estrets, atenuats a la base o trasovato-espatulars; estams pàl·lids, nombrosos, més llargs que'ls estils verds o subrosats; drupes negres, lluents, nombroses.

Geografia. — Boscos de pins i de faigs de les muntanyes: Montseny, al peu del salt de Gualba. = Ribes, Vidrà, Besora, Llaers, Collsacabra, Camprodón (Vay.); cap a les Bordes i el Portilló (Zett.); Prats de Molló (Lap.). — Juny-Ag.

R. hirtus

920. — R. hirtus Waldst. et Kit.

(de hirtus, *que significa pelut, setós: per presentar abundants acicles.)*

Turions *cilíndrics*, ± *piloso-glandulosos*, amb agullons dilatats a la base, vulnerants; fulles 3-*foliolades*, rarament 5-foliolades; folíoles vírido-fosques per les 2 cares, poques vegades cendroses per sota, desigualment asserrades, la terminal ovato-cordiforme, no bruscament acuminada, les laterals ovades, peciolulades; pecíols, el mateix que la inflorescència, tomentosos i amb nombrosos *acicles, agullons* i *glàndules rubro-violats;* flors *blanques, petites*, en panotxa piramidal; peduncles estesos, sèpals lanceolato-acuminats, cendrosos, orlats de blanc, drets, coberts de glàndules i acicles; pètals oblongs, estrets, atenuats a la base; estams més llargs o més curts que'ls estils; drupes negres, lluents i nombroses.

Geografia. — Boscos frescos i ombrívols de les muntanyes: Nostra Senyora del Coral, Camprodón, Guilleries, Montsolí; la Molina; Pincaró, Llerona (Vay.); riera de Viella, a la Vall d'Aràn (Llen.!). — Juny-Jul.

HÍBRIDS

Entre'ls nombrosos híbrids d'aquest gènere, s'han citat a Catalunya els dos següents:

921. — R. collinus DC. — R. ulmifolius × tomentosus.

Geografia. — Les Guilleries (Vay.!); muntanyes de la Espluga de Francolí (Compy.!); Montserrat (Pourr., Puigg.); Vich (Csta.).

R. nemorosus Hayne, β *tomentosus* Arrh.

922. — R. pyramidalis × caesius?

Geografia. — Cap a Miralles (Puigg.!), i altres llocs del partit de Igualada (Csta.).

Gènere 224. — ROSA L.

(rosa és el nom donat a la flor d'aquesta planta pels romans.)

Flors blanques, rosades o vermelles, grans, oloroses, solitàries o en corimbus terminals; calze sense calicle, de tub urceolat, contret a la gorja, acrescent, amb els lòbuls enters o pinnatipartits, persistents o caducs; corol·la de prefloració imbricato-torçada, de pètals obcordats; estams indefinits, estils laterals, lliures o soldats en columna exserta; estigmes reunits en capítol; fruit polaqueni, aquenis eriçats, inclusos en el tub del calze tornat carnós i simulant una bacca vermella o negrosa a la maturitat; arbustos drets o sarmentosos, ordinàriament armats de forts agullons rectes o arquejats, de fulles imparipinnades, finament asserrades, amb estípules peciolars.

1 { Estils soldats en columna exserta del tub del calze, sèpals ordinàriament subenters, reflexes i caducs; tronc sarmentós . . . . 2.
Estils lliures, inclosos; tronc dret, no sarmentós . . . . . 5.

2 { Columna estilar ordinàriament peluda; fulles persistents, folíoles gruixudes, acuminades, amb dents estretes; estípules estretes, amb les orelletes divergents . . . . 3.
Columna estilar quasi sempre glabra; fulles caduques, folíoles primes, rarament acuminades, amb dents amples; estípules bastant amples, amb orelletes quasi paral·leles . . . . 4.

3 { Sèpals lanceolats, insensiblement acuminats; botó estretament ovoido-lanceolat, bràcties promptament caduques, fulles del mig de les branques floríferes, 7-9-foliolades . . . . 923. **R. moschata.**
Sèpals ovats, bruscament acuminats; botó amplament ovoide, bràcties persistents, fulles del mig de les branques floríferes 5-foliolades, 924. **R. sempervirens.**

4 { Columna estilar igual als estams, sortida d'un disc quasi pla; sèpals quasi enters; tronc sarmentós i decumbent, fruit petit, 925. **R. arvensis.**
Columna estilar més curta que'ls estams, sortida d'un disc marcadament cònic; sèpals apendiculats; tronc apenes sarmentós, no decumbent; fruit grosset . . . . 926. **R. stylosa.**

5 Plantes nanes (de menys de 1 m.), amb agullons i estípules totes estretes o sense agullons i estípules superiors dilatades . . . 6.
Plantes quasi sempre de més de 1 m., amb agullons i estípules superiors dilatades . . . . 9.

6 Sèpals apendiculats, reflexes després de la floració, caducs; pedicels glandulosos, fulles generalment 5-foliolades, folíoles grans, el·líptiques, **927. R. gállica.**
Sèpals enters, drets, persistents; pedicels llisos o híspids, fulles 7-11-foliolades . . . . 7.

7 Flors d'un vermell viu; troncs inermes, fulles 7-11-foliolades, folíoles mitjanes, el·líptiques; estípules superiors dilatades. **928. R. alpina.**
Flors blanques, troncs armats de nombrosos agullons, llargs i rectes; fulles ordinàriament 7-9-foliolades, folíoles petites, rodones; estípules totes estretes . . . . 8.

8 Folíoles doblement asserrades, amb el marge i revers glandulosos; pedicels híspido-glandulosos, pecíols amb glàndules i agullons, **929. R. myriacantha.**
Folíoles simplement asserrades, sense glàndules al marge ni al revers; pedicels llisos, pecíols sense glàndules i quasi sense agullons, **930. R. spinosissima.**

9 Folíoles sembrades pel revers de glàndules, d'olor de pomes camosines . . . . 10.
Folíoles no glanduloses o amb glàndules d'olor de resina . . . 12.

10 Estigmes en capítols piloso-eriçats, sèpals drets o estesos després de la floració, persistents fins a la maturitat; pedicels abundantment híspido-glandulosos, folíoles el·líptiques, flors d'un rosa viu, **931. R. rubiginosa.**
Estigmes en capítols, glabres o glabrescents; sèpals reflexes després de la floració, promptament caducs . . . . 11.

11 Pedicels híspido-glandulosos, sèpals glandulosos per l'esquena, folíoles el·líptiques, obtuses; flors d'un rosa pàl·lid. **932. R. micrantha.**
Pedicels llisos, sèpals sense glàndules, folíoles oblongo-cuneïformes, agudes o acuminades; flors blanques o blanquinoses, **933. R. agrestis.**

12 Folíoles piloso-sedoses per les dues cares, dents ordinàriament compostes i glanduloses . . . . 13.
Folíoles glabres o glabrescents . . . . 14.

13 Sèpals quasi enters, drets i persistents; estípules superiors dilatades, amb les orelletes falciformes, convergents; folíoles mitjanes, agullons drets . . . . 934. **R. villosa.**
Sèpals apendiculats, reflexes i caducs; estípules superiors poc dilatades, amb orelletes triangulars, subdivergents; folíoles grans, agullons drets o poc arquejats . . . . 935. **R. tomentosa.**

14 Sèpals drets o estesos després de la floració, plantes de les altes muntanyes . . . . 15.
Sèpals reflexes després de la floració, plantes dels plans i de les baixes muntanyes . . . . 16.

15 Sèpals tots enters, corol·la més curta que'l calze, d'un rosa viu; fulles rubro-glauques, simplement dentades; folíoles el·líptiques o bé oblongues . . . . 936. **R. rubifolia.**
Sèpals exteriors apendiculats; corol·la més llarga que'l calze, d'un rosa pàl·lid; fulles verdes o glaucescents, folíoles ovades, simplement o doblement dentades . . . . 937. **R. glauca.**

16 Arbustos de branques primes i flexuoses, generalment vermelloses a l'àpex; folíoles petites, estípules curtes, pedicels glandulosos, glàndules oloroses, estigmes glabres, fruit petit . . . 938. **R. Pouzini.**
Arbustos de branques robustes, dretes, verdes; folíoles grans, estípules llargues, pedicels llisos, rarament híspido-glandulosos; glàndules inodores, estigmes pilosos o glabres, fruit gros . 939. **R. canina.**

R. moschata

923. — R. moschata Mill. — R. ruscinonensis Déségl. et Gren.

(de moschus, *el mesc, propiament rosa de mesc, per la seva olor;* Ruscino, *significa el Rosselló; al·ludint a la seva principal habitació.)*

Arbust de troncs sarmentosos, decumbents, amb agullons escampats, ganxuts; fulles *persistents*, les del mig de les branques floríferes 7-i rarament 9-foliolades; folíoles glabres o pubescents, ovato-lanceolades, superficialment dentades; estípules estretes, amb les orelletes divergents; bràcties estretes, generalment caduques durant la floració; flors *blanques*, en corimbus, ordinàriament multiflors; pedicels llargs, freqüentment peluts; botons *ovoido-lanceolats*, sèpals *lanceolato-acuminats*, els exteriors generalment amb 2, 4 *apéndices molt visibles*, *reflexes després de la floració*,

caducs; pètals trasovats, columna estilar pubescent a la base, igual als estams; fruit petit.

Geografia.—Oriunda de l'Asia, és trobada naturalisada al Rosselló, en varis llocs fronterers, Banyuls, Soreda, fins a Prades (Gaut.); Girona, S. Feliu de Guíxols (Bub.). — Maig-Juny.

R. sempervirens

924. — R. sempervirens L.

(sempre verde; per les seves fulles persistents; com el Cupressus.)

Arbust de troncs i branques sarmentosos, decumbents, amb agullons escampats, robustos, subfiliformes, dilatats a la base; fulles *persistents,* les del mig de les branques floríferes 5-, rarament *7-foliolades;* folíoles coriàcies, verdes, lluents i ovato-acuminades, superficialment i finament asserrades; estípules estretes, amb les orelletes subdivergents, bràcties estretes, les primeres *estcses* o *reflexes* després de la floració; flors *blanques,* en corimbus terminals; pedicels llargs i glandulosos; botons *curts, ovoides, contrets a l'àpex;* sèpals *ovato-aguts, no acuminats,* quasi enters, reflexes, caducs; pètals més llargs que'l calze, columna estilar *peluda,* igual als estams; fruit petit.

ζ *scandens* DC. — Folíoles llargament acuminades, pedicels amb glàndules fines, barrejades amb altres aciculiformes.

ϑ *microphylla* DC. — Folíoles més petites, breument acuminades; flors quasi sempre solitàries.

Geografia. — Marges i torrenteres: al litoral, Vallès, Penadés, Bages, dominant la ζ *scandens* DC.; regió mitjana de la prov. de Girona, fins a Castelló; Biaña; Capsec (Vay.).

La ϑ *microphylla* DC. cap a Montcada i marges del Besós, r. (Csta.); Palautordera (Trem.!). — Maig-Jul.

R. arvensis

925. — R. arvensis Huds.

(de arvum, *el camp; per la seva estació.)*

Arbust de troncs sarmentosos, difusos o decumbents, amb agullons falciformes, dilatats a la base; fulles *promptament caduques,* les del mig de les branques floríferes 7-, raram. 5-*fo-*

liolades; folíoles ovades o trasovades, *primes, no lluents per sobre,* glaucescents per sota, freqüentment obtuses, més fondament i amplament asserrades; estípules *estretes,* amb les orelletes *agudes* o *dretes;* bràcties primàries *estretes* i *dretes,* flors *blanques,* en corimbus, raram. solitàries.

Raça *R. repens* Scop. — Troncs febles, ajaguts, a veg. radicants; flors quasi sempre solitàries, pedicels glandulosos; botons *curts, ovoides, contrets a l'àpex;* sèpals *ovats, bruscament i llargament atenuats,* subenters, reflexes, caducs; pètals més llargs que'l calze; columna estilar glabra, sortida *d'un disc quasi pla,* igual als estams; fruit petit.

β *bracteata* G. et G. — Troncs drets, flors en corimbus, adornats de moltes bràcties.

Geografia. — Vores dels camps, sots i llocs pedregosos: Olot, Amer, N.ª S.ª del Mont, Viladrau, Collsacabra; Vich r. r. (Masf.), aprop de la Fontsalada (Vay.); S. Joan de les Abadesses (Compñ.!); comú al Pireneu Or., la Manera (Lap.), Vall del Tet (Gaut.), la Vall d'Aràn, a Banyeres de Luchon (Zett., Bub.); de les Bordes a Artiga de Lin (Llenas!); muntanyes orientals de Bages; Collsuspina, Moyà (Font).

La β *bracteata* G. et G., a Freixanet, Castellfullit, Montsolí, Sant Hilari, Viladrau (Vay.). També creiem que pertany a ella la planta que portà Llen. de la Vall d'Aràn. La raça *R. repens* Scop. a Ripoll (Senn !). — Maig-Jul.

R. stylosa

926. — R. stylosa Desv., subsp. de la R. communis Rouy (apud Rouy).

(al·ludint a la longitud de la columna estilar respecte al disc.)

Arbust de troncs llargament sarmentosos, no decumbents; agullons forts, dilatats, fortament *falciformes;* fulles caduques, 5-7-*foliolades;* folíoles ovato-agudes, d'un verd pàl·lid, simple o doblement dentades; estípules superiors i bràcties *poc dilatades;* flors *blanques,* amb ungla groguenca, rarament d'un rosa clar, en corimbus o solitàries; pedicels llisos o híspido-glandulosos; sèpals apendiculats, reflexes després de la floració, *caducs* durant la maturació; pètals iguals al calze, columna estilar *glabra, molt més curta que'ls estams,* sortida d'un *disc cònic* ben marcat; estigmes *glabres,* en capítol *oblong;* fruit grosset.

Geografia. — Boscos i sots: Tragurà (Vay.). — Juny.

N. B. No havem trobat cap més cita d'aquesta espècie, ni d'autors espanyols ni estrangers.

R. gállica

927. — R. gállica L.

(de Gal·lia; *per la seva habitació preferent.)*

Sinonímia. — Rosa vera; *cast.* rosa castellana, rosa rubia o encarnada.

Petit arbust de rizoma llargament cundidor, que produeix nombrosos troncs, prims, amb agullons molt desiguals, els uns forts, drets o arquejats, els altres dèbils, drets, barrejats amb *acículs* glandulosos i glàndules estipitades; fulles del mig de les branques floríferes 5-, rar. 3-foliolades; folíoles grans, el·líptiques, coriàcies, verdes i glabrescents per sobre, glaucescents, pubescents i els nervis ben marcats per sota; dents superficials, amples, simples o compostes i glanduloses; estípules estretes; flors *purpurines*, grans, oloroses, generalment solitàries i sense bràcties; pedicels llargs i glandulosos, sèpals *apendiculats, reflexes,* caducs a la maturitat; pètals més llargs que'l calze; estils *lliures, més curts que'ls estams, estigmes peluts;* fruit gros.

Geografia. — Marges i sots: Montserrat, aprop de l'ermita de S. Jeroni i altres; marges del Vallès; boscos de Montsolí, tal veg. procedent d'antics cultius. — Juny-Jul.

R. alpina

928. — R. alpina L.

(per la seva estació dels Alps.)

Arbust petit, troncs i branques adultes generalment *inermes*, raram. amb alguns agullons setiformes; fulles 7-11-*foliolades;* folíoles oblongo-el·líptiques, glabres, glaucescents per sota, doblement serrades, glanduloses; estípules de les branques floríferes dilatades, amb les orelletes dretes o poc obertes; flors d'un *vermell viu, solitàries;* peduncles llargs, freqüentment adornats d'una bràctia a la base, *llisos* o *glandulosos, arquejats abans* i *després de la floració;* sèpals *enters, drets, persistents,* un poc dilatats a l'àpex; pètals iguals o més curts que'l calze, estils peluts o erissats; fruit grosset, vermell i penjant a la maturitat.

γ *intermedia* G. et G. — Peduncles híspido-glandulosos, calze glabre.

ε *pallens* G. et G. — Peduncles i calzes híspido-glandulosos.

Geografia. — Torrents de la regió alpina del Pireneu, torrents de Núria. = La Molina, la Cerdanya, Set Cases, Costabona (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); cim de la Maladetta i Castanesa (Zett.); roques d'Artiga de Viella (Llen.!).

La γ *intermedia* G. et G. a Núria, Solaneta de Costabona (Vay.).

La ε *pallens* G. et G. a la Barragana, apr. de la frontera (Vay.); Vall d'Aràn (Llen.!). — Jul.-Ag.

R. myriacantha

929. — R. myriacantha DC. — R. pimpinellifolia Ser. δ adenophora G. et G.

(del grec μυρίοι, *sens nombre;* ἄκανθα, *agulló; per la infinitat que de ells té la planta;* pimpinellifolia, *per la semblança de les fulles amb les de la* Pimpinella; adenophora: ἀδήν, *glàndula, i la terminació* phora, *que porta; és glandulosa.)*

Arbust petit, ramificat, vermellós, cobert d'agullons prims, llargs, rectes, barrejats de *acículs* i glàndules; fulles ordinàriament 7-9-*foliolades*, folíoles el·líptiques, petites (1-15 mm.), verdes i glabres per sobre, glaucescents i cobertes de glàndules per sota, *doblement dentades o glanduloses;* pecíols aculeato-glandulosos, estípules estretes, amb les orelletes divergents, glanduloso-pestanyoses; flors *blanques*, grans, solitàries; pedicels copiosament híspido-glandulosos, sense bràcties; sèpals lanceolato-linears, enters o quasi enters, glandulosos, drets, persistents; pètals el doble llargs que'l calze, estils peluts; fruit globulós, gros, rubronegrós, aciculato-glandulós.

R. spinosissima

Geografia.—Erms i terres àrides: la Segarra, des de les muntanyes de San Magí fins a Sta. Cecilia de Montserrat, atravessant el Llobregat per Castellgalí, cap a Vallhonesta, part de Bages; Montsant. = Coll de Tosas, al Piren.; Tartafull, Sanahuja, Conca de Tremp (Csta.); de Cervera a Alujes (Compñ.!): Prats de Rey, Pedrafita (Puigg.!); Horta (Bolós). — Juny-Ag.

930. — R. spinosissima L. (Wk., *Prodr.* III, 211). — **R. pimpinellifolia L. a typica** (Fiori, *Flora d'Italia*, I-594).

(llatí spinosus, *en grau superlatiu; planta molt espinosa.)*

Planta de gran afinitat amb la anterior, de

la qual essencialment se distingeix per les folíoles més primes i enteres a la base, *simplement asserrades*, sense glàndules al marge ni al revers, que presenta un color més blanquinós, *glabre;* pedicels *llisos*, pecíols *no glandulosos, inermes* o amb algun petit agulló aciculiforme; sèpals *sense glàndules;* fruit *llis*.

Geografia. — La Segarra, apr. de la estació de S. Guim.= Montseny, des de les Agudes al Turó de l'Home (Vay.); Montlluis, Valls d'Eyne, de Lló i de Núria (Gaut.); la Cerdanya, a Font Romeu (Bub.). — Maig-Jul.

R. rubiginosa

931. — R. rubiginosa L. subsp. de la R. viscaria Rouy.

(del llatí rubigo, rubíginis, *rovell; al·ludint al color ataronjat-vermellós de les glàndules del peduncle.)*

Arbust de 1-2 m., espès, compacte, turions drets, forts; agullons *desiguals*, la major part *robustos* i *falciformes;* fulles 5-7-*foliolades*, folíoles el·líptico-oblongues o bé ovato-orbiculars, verdes o vermelloses, glabres per sobre i *pubescents-glanduloses* per sota, exhalant una *olor de poma camosina*, doblement asserrades i glanduloses; flors d'un *rosa viu*, petites, solitàries o en corimbus; pedicels *híspido-glandulosos*, sèpals *apendiculats, glandulosos, drets*, llarg temps *persistents;* pètals iguals al calze, estigmes en capítol piloso-eriçat; fruit dret, ovoide, mitjà.

Geografia. — Comú per sots, torrents i muntanyes des del litoral fins als Pireneus. — Maig-Juny.

R. micrantha

932. — R. micrantha Sm., subsp. de la R. viscaria Rouy; R. rubiginosa, var. micrantha Beckh.

(de μικρός, *petit, i* ἄνθος, *flor; per tenir les flors petites.)*

Arbust de 1-2 m., clar, fluix, troncs flexuosos i arquejats, agullons semblants, però desiguals, falciformes, espaiats; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *ovato-el·líptiques*, glabres per sobre, *pubescent-glanduloses* per sota, doblement asserrades i glanduloses; flors d'un *rosa pàl·lid, petites*, solitàries o en corim-

bus; pedicels *híspido-glandulosos*, sèpals *glandulosos*, *reflexes*, promptament *caducs*, els exteriors *breument apendiculats;* estigmes en capítol *glabre* o *glabrescent;* fruit petitet.

Geografia.—Sots, costes i boscos: des de Montcada i cordillera litoral fins a Rebost, cap a Puigllançada.=Espluga de Francolí, Montserrat, Coll de Jou *(Tarrag.)*, base de les Guilleries, Olot, S. Joan de l'Herm (Csta.); S. Antón de Ribas (Vay.); Vich r. (Masf.); Vall d'Eyne (Gaut.); Arties, Salardú (C. et S.). — Maig-Jul.

R. agrestis

933. — R. agrestis Savi. — R. sæpium Thuill. — subsp. de la R. viscaria Rouy.

(derivat de ager, agri, *el camp; estació de la pl.* —sæpium, *genitiu plural: de les torrenteres i bardissars; estació també.)*

Arbust de 1-2 m., fluix, agullons *semblants*, però desiguals, separats, falciformes; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *oblongo-cuneïformes*, *agudes* o *acuminades*, glabres per sobre, glaucescents i *fortament glanduloses* per sota, enteres a la base i en el restant doblement asserrades i glanduloses, amb dents estretes i fondes; flors *blanques*, mitjanes, solitàries o en corimbus; pedicels llargs, *llisos;* sèpals lanceolats, llargament acuminats, *sense glàndules reflexes* després de l'antesi, promptament caducs, els dos exteriors bastant *llargament apendiculats;* estigmes en capítol glabre o glabrescent; fruit mitjà.

R. villosa

Geografia. — Freqüent per llocs montuosos, des del litoral fins al Pireneu; no escassa al Vallés ni a Bages. =Ribas, Tosas a la Cerdanya (Vay.); Vich (Masf.); Prats-Balaguer; la Cerdanya, Vall de Campcardós (Gaut.). — Maig-Jul.

934. — R. villosa L. — R. mollis Sem. — R. pomífera Herrm.

(villosus, *llanut, pel toment de les folíoles* [1]; mollis, *tou, pel mateix caràcter;* pomífera, *al·ludeix al fruit esfèric* (pomum).

Arbust petit (o'5-1 m.), de troncs i branques forts, drets, agullons

(1) De *villus* el pel o llana.

prims, drets, no dilatats a la base; fulles 5-9, ordinar. *7-foliolades;* folíoles ovades o el·líptiques, pubescent-tomentoses per les 2 cares, ordinar. cobertes pel revers més clar de glàndules *d'olor resinosa;* estípules superiors *molt dilatades,* amb *orelletes falciformes;* flors d'un *rosa viu,* solitàries o en corimbus; pedicels *molt curts,* híspido-glandulosos; sèpals *quasi enters, drets* i *glandulosos, persistents* fins a la descomposició del fruit; estigmes en capítols piloso-eriçats; fruit *gros, esfèric, híspid.*

var. *Vayredae* Csta. — *R. villosa* L. β *Vayredae* Csta. *(Suppl. Prodr.,* 225). — Agullons agudíssims, quasi sempre oposats; estípules i revers de les folíoles molt glandulosos; corimbus 3-5-flors; sèpals enteríssims, llargament atenuats i glanduloso-pestanyosos; fruit piriforme, gros, llis, coronat pels sèpals.

Geografia.—Muntanyes elevades; Montseny, al Collet, entre les Agudes i Puigsacarbassa. 2 Jul. 908 *legi.* = Montseny (M.° Masf.!); Bach Sisern junt a la frontera; abundant a la Molina i a la Cerdanya (Vay.); S. Joan de l'Herm (Csta.); Castanesa (Compñ.!); Banys d'Arties, Vall de Tredós (C. et S.); Montllouis, la Llagona (Bub.). — Juny-Ag.

La β *Vayredae* Csta. als Pireneus Orientals, entre la Molina i Alp. — Jul.

R. tomentosa

935. — R. tomentosa Smith. — R. mollíssima Willd.

(tomentosus, *pel toment de les folíoles;* mollíssimus, *superlatiu de* mollis, *tou.)*

Arbust de 1-2 m., d'un verd pàl·lid, fluix, turions i branques flexuosos, agullons desiguals, forts, llargament acuminats, drets, o poc arquejats, dilatats a la base; fulles 5-7-*foliolades,* folíoles *el·líptiques, tomentoses* per les 2 cares, la inferior més clara i generalment glandulosa, simples o doblement asserrades i glanduloses; estípules superiors poc dilatades, amb orelletes *triangulars, curtes* i *subdivergents;* flors d'un *rosa pàl·lid,* mitjanes, solitàries o en corimbus pauciflors; pedicels híspido-glandulosos; sèpals lanceolato-linears, *apendiculats, glandulosos, reflexes, caducs* després de l'antesi o *drets* i *coronant llarg temps el fruit;* pètals més curts que'l calze, estigmes en capítol piloso-erissat; fruit ordinar. híspido-glandulós, mes a la fi llis.

Geografia.—Boscos de les muntanyes: regió alta del Bergadà, de Peguera a Fumanyer, 21 Jul. 906 *legi* (vidit Pau). = S. Joan de l'Herm, Montanartró (Csta.); Tragurà, Camprodón, Olot, Beuda, la Cerdanya; Prats de Molló (Vay.); Montgrony (Senn.!), Montagut (Bolós); la Vall d'Aràn, Montgarri (Llen.!); Salardú (C. et S.). — Juny-Ag.

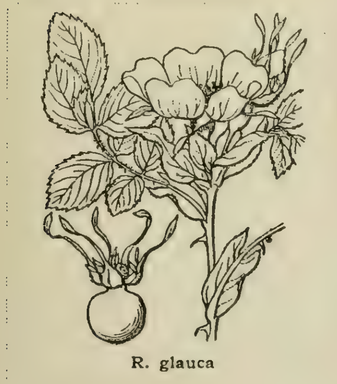

R. rubrifolia

936. — R. rubrifolia Vill. — R. glauca Pourr.

(de ruber, rubra, rubrum, *vermell, pel color de les fulles joves;* glauca, *per les folíoles de color blavenc gebrat característic.)*

Arbust de 1-2 m., molt glauco-vermellós, amb les bràcties, estípules, pecíols i fulles joves *purpurines;* agullons escassos, dilatats a la base, falciformes; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *el·líptiques, molt glauques, enteres a la base, simplement dentades;* dents acuminades, les superiors *convergents;* estípules superiors i bràcties *molt dilatades*, amb les orelletes ovato-agudes, no falciformes; flors *vermelles*, petites, generalment en corimbus; pedicels llisos o híspido-glandulosos; sèpals generalm. *enters, terminats per un apèndix* llarg, *estret*, un poc dilatat a l'àpex, *drets, persistents* fins al començar la maturació; corol·la més curta que'l calze, estigmes amb capítol piloso-eriçat; fruit globulós, *petit*, vermell, llis.

Geografia. — Altes muntanyes: la Molina, a la Cerdanya (Vay., ex Bub.); la Cerdanya (Gaut.); immediacions de Vilaller (Csta.); Vall i Port de Benasc, Artiga de Lin (Zett.); Benasc i Vall de Baños (Timb.); sobre Luchon (Bub.); de Montgarri a les Cases (Llen.!); Vall del riu Negre (C. et S.). — Juny-Ag.

R. glauca

937. — R. glauca Vill. — R. Reuteri Godet. — R. communis Rouy, subsp. R. glauca Vill.

(glaucus, *blau verdós; pel color de la planta; dedicada a Guillaume Reuter,* 1808-1872, *Director del Jardí Botànic de Ginebra, col·laborador de Edmond Boissier.)*

Arbust de 1-2 m., *glaucescent* o vermellós, espès, agullons ganxuts o falciformes, foliolats a la base; fulles 5-7-*foliolades;* folíoles *ovades, agudes, glabres*, glauques i sense glàndules per sota, simple o doblement asserrades; estípules superiors i bràcties molt dilatades, orelletes dretes, subconvergents; flors *rosades*, solitàries, geminades o ternades; pedicels generalm. *llisos, curts* i *tapats per les bràcties;*

sèpals *apendiculats, drets* i *persistents* fins a la maturitat; estigmes en capítol piloso-eriçat, fruit gros, ovoide, llis o híspid.

γ *glandulosa* Wk. — *R. Crepini* Mieg. — Folíoles doblement asserrades, dents amb 1-3 dentículs glandulosos, pedicels híspido-glandulosos, sèpals un poc glandulosos.

var. *R. coriifolia* Fr. — Folíoles pubescents, estípules superiors més llargues que'ls pedicels.

Geografia. — Boscos de les muntanyes elevades: La *glandulosa* Wk. a Tragurà, la Molina (Vay.); Benasc a Serrallà (Compñ.!); la var. *R. coriifolia* Fr., torrents de la Molina i la Cerdanya (Vay.); Vall de Carençà (Gaut.); Vilaller (Csta.); Vall de Tredós (Timb.); de Bosost a Viella, Salardú, sota el port de Beret (C. et S.). — Juny-Ag.

R. Pouzini

938. — R. Pouzini Tratt.

(Dedicada per Trattennick a N. Fulcraud Pouzin, professor a l'Escola de Farmàcia de Montpeller, mort a l'any 1822.)

Arbust de 1-2 m., de branques primes, flexuoses, freqüentment *vermelloses a l'àpex;* agullons generalm. nombrosos, *ganxuts* o *arquejats*, ± desiguals, a vegades subsetacis; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *el·líptiques*, petites, glabres, amb dents estretes i fondes, dretes, compostes, glanduloses; estípules curtes i estretes; flors d'un *rosa pàl·lid*, petites, solitàries i més freqüentment ternades, bracteades; pedicels *híspido-glandulosos*, amb glàndules oloroses, quasi sempre bastant més grans que les bràcties i estípules superiors; sèpals *dèbilment apendiculats*, glandulosos o sense glàndules, *reflexes* després de la floració i *caducs* abans de la maturitat; estigmes en capítol generalm. glabre o glabrescent; fruit ovoide, petit, llis.

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera del litoral; macís del Tibidabo (Sen.!); de Organyà a la Serra del Cadí (Csta.); boscos i sots de N.ª S.ª del Mont, Segaró, Llerona, pla de Martis (Vay.).

R. canina

939. — R. canina L.

(del llatí canis, *el gos: aquest qualificatiu, com els noms grecs* cynosbatos *i* cynorrhodon *(rosa o esbarzer canins), sembla que inclou una idea*

despectiva, com de planta borda, silvestre [1], *o planta margenera,* wayside *dels anglesos.)*

Sinonímia. — Gabarrera, gabarnera; *cast.* escaramujo, zarzaperruna, agavanzo; *fr.* églantier.

Arbust de 1-2 m., dret, verd, de branques robustes, agullons forts, ganxuts o encorbats, dilatats a la base; fulles 5-7-*foliolades*, folíoles *ovades* o *el·líptiques*, glabres per les 2 cares o solament glabres per sobre i pubescents per sota o pubescents per les 2 cares, de dents *simples, dobles* o *compostes* i *glanduloses;* estípules i bràcties llargues o dilatades; flors *rosades* o *blanques*, bastant grans, solitàries o en corimbus; pedicels generalm. *llisos*, rares veg. *híspido-glandulosos*, amb glàndules inodores; sèpals *apendiculats*, *reflexes* després de la floració, *caducs* abans de la maturitat; estigmes en capítol eriçat, pilós o glabre; fruit de forma variable, gros i quasi sempre llis: planta extremadament polimorfa, en la qual hi distingeix Rouy 139 varietats, agrupades en 3 sèries paral·leles *(glabrae, pubigerae* et *piliferae)*, fundades en la pubescencia o glabrescencia de les fulles.

Geografia. — Comú a Catalunya des de la costa fins al Pireneu. — Maig-Jul.

N. B. La *R. catalaunica* Csta (Supl. al Catàl. 26); disseminada per Catalunya i freqüent des del litoral a S. Llorenç del Munt i a Montserrat, no és més, segons Pau, que una raça de la γ *dumalis* de la *R. canina* L.

---

(1) Vegis *Viola canina*, p. 221

Gènere 225. — AGRIMONIA Tourn.

(Nom de la planta en Celsius: és la *argemonia* de Plini,=ἀργεμώνη de Dioscor.; per haver-se empleat contra les taques dels ulls (ἄργεμα) (1).)

Flors grogues, petitetes, en llargs raïms espiciformes, clars, aprimats, terminals; calze 5-lobat, de tub turbinat, acrescent, en 10 solcs, ± marcats, erissat a l'àpex, d'espines primes, alenades, ganxudes, multiseriades, amb un anell glandulós que tanca la gorja i els lòbuls connivents després de la antesi, sense calicle; pètals enters, estams 10-15 inserts amb els pètals a la gorja del calze, 2 estils terminals; fruit 1-3 aquenis, tancats al tub del calze, endurit i subllenyós a la maturitat; plantes herbàcies, perennes, piloso-erissades, de fulles interpolades amb estípules foliàcies, amplexicaules, inciso-dentades.

1 { Tub del calze fructífer obcònic, fortament assolcat en tota la seva longitud, revers de les fulles no glandulós. . **940. A. Eupatoria.**
Tub del calze fructífer hemisfèric, dèbilment assolcat o gens fins a la meitat, revers de les fulles amb multitud de petites glàndules oloroses . . . . **941. A. odorata.**

A. Eupatoria

940. — A. Eupatoria L.

(nom d'aquesta pl. en Plini, εὐπατώριον *Dioscor.; dedicada a Eupator (bon pare), qualificatiu donat al famós rei Mithridates, del Ponto.)*

Sinonímia. — Cerverola, agrimònia, herba de S. Antoni; *cast.* agrimònia, agrimoña, hierba de S. Guillermo.

Rizoma gruixut, tronc de 3-4 dm., dret, piloso-erissat, simple o poc ramificat a l'àpex, generalment vermellós; fulles *interpolades*, amb 5-9 segments ovato-lanceolats que alternen amb altres molt més petits, tots fondament dentats, algo pilosos i *no glandulosos* pel revers, vírido-pubescents pel anvers; estípules foliàcies amplexicaules, inciso-dentades; flors *grogues*, en raïms espiciformes, llargs, clars, aprimats, terminals; tub del calze fruc-

(1) És propiament un *Papaver*. Vegis *Papaver Argemone*, p. 65.

tífer *obcònic, fortament assolcat en quasi tota la seva llargària,* terminat per nombroses espines totes *esteses* i *ascendents,* ordinar. *amb l'aqueni.*

Geografia.— Freqüent per marges i llocs herbosos des del litoral al Cadí i altres indrets dels Pireneus. — Juny-Ag.

A. odoráta

941. — A. odoráta Mill. — A. procéra Wallr., raça de l'anterior, apud Rouy.

(odoráta, *de* odor, odoris, *per la olor que exhala per les seves glàndules resinoses;* procérus, *elevat; per la seva major talla.)*

Presentant l'aspecte de l'anterior, se'n distingeix per la *major talla* (6-10 dm.), tronc ostensiblement *ramificat* a l'àpex, verdós; fulles *més grans,* segments més lanceolats, revers cobert de *glàndules petites, brillants,* que fan una *olor de trementina;* raïm *més curt* i *compacte,* flors *més grans,* tub del calze fructífer *campanulato-hemisfèric,* amb solcs *superficials* apenes de la *meitat* del tub o quasi *nuls;* espines de la fila exterior molt esteses i *reflexes* a la maturitat, quasi sempre amb 2 *aquenis.*

Les flors de l'agrimònia són astringents, s'empleen per adobar o assaonar les pells (cuiro).

Geografia. — Boscos i llocs herbosos; Olot, al bosc de la Tosca; S. Hilari, Montsolí. = Ripoll, Campdevànol, Ribas; Collsacabra, Olot (Vay.); cap al port de Beret (C. et S.). — Juny-Ag.

Gènere 226. — POTÉRIUM L.

(Grec ποτήριον, nom de pl. en Dioscor.; també en Plini; significa copa o vas; per la forma del calze (1).)

Flors ordinar. polígames, verdoses o vermelloses, apètales, en espigues capituliformes, terminals, bracteolades, formades de flors femenines a l'àpex i de flors hermafrodites o masculines abaix; calze de tub turbinat, llim de 4 divisions caduques, sense calicle; estams 20-30, flexuosos, penjants, inserts a la gorja del calze; 2 estils terminals, filiformes: estigmes amb plomell vermell, fruit 2-3 aquenis tancats al tub pel calze tetràgon, endurit o suberós; herbes perennes, de fulles alternes, imparipinnades, amb estípules foliàcies.

1 { Anguls del fruit amb cresta prima, aguda, ordinar. entera; cares guarnides de fossetes de vores denticulades, més curtes que les crestes, **942. P. muricátum.**
  { Anguls del fruit amb cresta gruixuda, sinuosa; cares reticulades o tuberculoses . . . . 2.

2 { Crestes dèbilment sinuoses, cares rugoso-denticulades, **943. P. dictyocarpum.**
  { Crestes fortament sinuoso-fistonades, cares tuberculoses, tubèrculs rodons, tan alts com les crestes que comuniquen al fruit una forma ovoide . . . . **944. P. Magnolii.**

P. muricátum

942. — P. muricatum Spach. — Subsp. del P. Sanguisorba L. (apud Rouy).

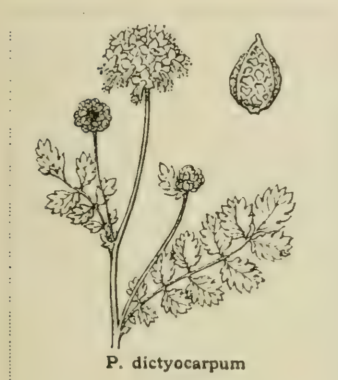
(del llatí murex, múricis; *abrulls o candells; per l'aspecte tuberculós del fruit.)*

Tronc de 2-8 dm., dret o ascendent, freqüentm. difús, angulós, per lo comú pilós o eriçat a la base; fulles glabres i glaucescents, les radicals llargament peciolades, amb 9-25 folíoles; folíoles peciolulades, ovades, truncades a l'àpex, truncades, cordiformes o reniformes a la base; les fulles superiors sentades, amb folíoles menys nombroses, més estretes i més petites; estípules foliàcies, inciso-dentades; espigues globuloses, compactes,

(1) Propiament és un diminutiu de ποτήρ, així com κρατήρ i κρατήριον, que és una copa més gran; el primer de πίνω, que és beure; i l'altre de κεράννυμι, verb que vol dir mesclar, perquè s'hi barrejava el vi i l'aigua.

llargament pedunculades; fruit marcadament *tetràgon*, amb els ànguls allargats en cresta *prima*, *aguda*, *entera* o *superficialment sinuosa*, amb les cares *guarnides* de *fossetes* de vores *denticulades més curtes* que les *crestes*, per lo qual les cares resulten *excavades*.

Geografia. — Comú per terres incultes, prats i llocs herbosos des de la costa als Pireneus. — Maig-Set.

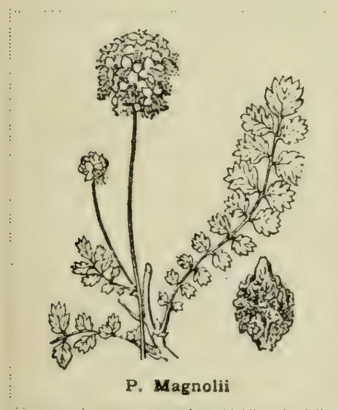

P. dictyocarpum

943. — P. dictyocarpum Spach. — Subsp. del P. Sanguisorba L. (apud Rouy).

(del grec δίκτυον, *ret, filat o xarxa;* καρπός, *fruit; per les cares reticulato-rugoses del fruit.)*

Es diferencia essencialment de l'anterior per ser menys robust i pel seu fruit que presenta els ànguls amb crestes *gruixudes*, *superficialment sinuoses* o *enteres;* cares *reticulato-rugoses*, guarnides d'*alvèols superficials*.

Geografia. — Llocs incults: Mura (Font); Arties, Salardú (C. et S.). — Maig-Set.

P. Magnolii

944. — P. Magnolii Spach. — Subsp. del P. Sanguisorba L. (apud Rouy).

(Dedicada a Pierre Magnol, 1638-1715, *professor de Botànica a Montpeller; autor de l'importantíssim* Pródromus historiae naturalis plantarum (1689) (1).

Es distingeix principalment dels dos anteriors pel seu fruit *bastant gros*, que ofereix els ànguls amb crestes *gruixudes*, fortament *sinuoso-fistonades*, *molt obtuses;* les cares cobertes de *tubèrculs rodons*, *grossos i tan alts com les crestes*, pel qual motiu les cares resulten planes i el fruit més *ovoide* que tetràgon.

Geografia.—Llocs secs i àrids: comú als voltants de Tarrassa, Valldoreig, litoral de Sitges i Vallcarca, Igualada, *et alibi*. = Costes de Tarragona i més a l'interior de la província (Csta.). — Maig-Set.

(1) Del seu nom s'anomena *magnolia*, la coneguda flor dels jardins.

Gènere 227. — SANGUISORBA L.

(*Fuchs* fou qui primer va denominar així la planta: de *sanguis*, sang, i *sorbère*, xuclar; la planta, per raó del àcid tànnic que conté, serví per a estroncar la sang (1).)

Flors hermafrodites i apètales, nigro-purpúries, acompanyades de 2-3 bràcties lanceolades, en espigues terminals oblongues i molt compactes; calze 4-sèpal, caduc, sense calicle, 4 estams inserts a la gorja del calze i oposat als lòbuls del mateix, drets i tan llargs com ell, d'estil terminal curt, filiforme, estigma dilatat; fruit d'aqueni tancat al tub del calze, endurit i tuberós, tetràgon: herbes perennes, de rizoma negre, cundidor; tronc de 3-10 dm., dret, angulós, glabre, ramificat a l'àpex; fulles imparipinnades, 7-15 folíoles ovato-oblongues, escotades a la base, glaucescents per sota, peciolades, a veg. acompanyades de 2 estipuletes ovato-dentades; estípules foliàcies, semilinears, dentades.

S. officinalis

945. — S. officinalis L.

(pel seu empleu medicinal o oficinal.)

Sinonímia. — Pimpinela major; *cast.* pimpinela mayor o de España.

Geografia. — Prats dels Pireneus; Peguera, Ribas, la Cerdanya. = Prats de la regió pirenenca (Vay.); Vall d'Aràn (Salv.!); Surroca, Viella, Arties (Csta.); Bagergues, Tredós (Timb.); Pla de Beret (C. et S.). — Juny-Agost.

(1) Lleonard Fuchs, del segle setzè: la *fúcsia* recorda el seu honorable nom.

Gènere 228. — ALCHEMILLA Tourn.

(Nom aràbic, donat pels alquimistes, qui recullien curosament la rosada d'aquesta planta, per a la preparació de la pedra filosofal.)

Flors hermafrodites, verdoses o groguenques, apètales, petites, en glomèruls o cimes corimbiformes; calze urceolat, 4-lobat, acompanyat d'un calicle a veg. poc aparent, simulant un calze de 8 lòbuls biseriats; estams 1-4 inserts en el calze, estil basilar, estigma capitat, fruit 1, rar. 2 aquenis tancats dintre el tub del calze endurit; herbes anuals o perennes, de fulles ordinariam. orbicular-reniformes, estipulades.

1 { Plantes anuals, fulles cuneato-flabel·liformes, 3-partides; flors en glomèruls opositifolis . . . . **946. A. arvénsis.**
Plantes perennes, fulles orbiculars, ramiformes; flors en cimes corimbiformes . . . . 2.

2 { Fulles palmatilobades o palmatífides, verdes i glabres o ± piloso-pubescents per les 2 cares . . . . 3.
Fulles palmatisectes, verdes i glabres per l'anvers, albo-satinades pel revers . . . . 5.

3 { Fulles palmatífides, amb 7-9 divisions, glabres, dentades solament a l'àpex; calze estès després de l'antesi . . . **947. A. glabérrima.**
Fulles palmatilobades, amb 7-11 lòbuls glabres o pubescents, asserrats en tota la seva extensió; calze poc estès o gens després de l'antesi. 4.

4 { Fulles radicals grans (8-9 cm. d.), glabres o poc pubescents; inflorescència glabra . . . . **948. A. vulgàris.**
Fulles radicals petites (2-3 cm. d.), pubescents per sobre i sedoses per sota; inflorescència peluda . . . . **949. A. pubéscens.**

5 { Rizoma amb estolons curts, troncs 1-2 vegades més llargs que les fulles radicals, 5-7 folíoles lanceolades o lanceolato-oblongues, cimes compostes de glomèruls aproximats . . . . . **950. A. alpína.**
Rizoma amb estolons llargs, troncs 3-5 vegades més llargs que les fulles radicals, 5 folíoles trasovades o trasovato-oblongues, cimes compostes de glomèruls distants . . . . **951. A. saxátilis.**

A. arvénsis

946. — A. arvénsis Scop.

(pl. campestre.)

Anual, arrel prima, tronc de 5-25 cm., ascendent o ajagut, simple o ramificat, pelut, fullós; fulles *flabel·liformes,* atenuades a la base, en forma de tascó, breument peciolades, 3-*partides,* divisions *cuneïformes* a la base, 2-4-fides, estípules *soldades* en una espècie de *veina foliàcia, fèsa* per les vores; flors verdoses, petites, en glomèruls opositifolis, sentats i protegits per les estípules; divisions del calze ovades, les del calicle dentiformes, quasi invisibles, 1-2 estams, aquenis ovoides.

Geografia. — Prats i camps arenosos: Terrassa, no escassa als sembrats de la Pineda; a l'Ubach, a la font de la Portella; comú als camps de Vidreras; Montseny; St. Hilari; valls pirenenques; Vall d'Hebrón, al peu de l'antic monastir (Salv.!); comarca de Bages, Puigreig, Marlès, Serrateix, Sallent (Puj.); la Sellera (Cod.!); Vich (Masf.); Olot (Bolós); a la Vall d'Aràn, cap a Viella (Llen.!); Montartó, Ruda (C. et S.). — Abr.-Jul.

A. glabérrima

947. — A. glabérrima Schmidt. — A. pyrenaica Dufour.

(superlatiu de glaber, glabra, glabrum; *per carèixer de toment;* pyrenaica, *al·ludint a la seva estació.)*

Perenne, glabra o subglabra, troncs de 1-2 dm., prims, ajaguts o ascendents; fulles orbicular-ramiformes, *palmatífides,* amb 7-9 divisions *dentades solament a l'àpex;* dents grosses, agudes, molt fondes, a veg. *digitiformes;* estípules superiors inciso-estrellades; flors *groguenques,* les més grans de totes les espècies; divisions del calze i calicle molt desenrotllades, esteses en estrella després de l'antesi.

Geografia. — Roques i pastures de la regió alpina: Carençà, Coma de Vaca r. (Vay.); Prats-Balaguer (Gaut.); port de Benasc, Castanesa, Benivé (Timb.!, Bub.); Montartó, Tredós (C. et S.). — Jul.-Ag.

A. vulgáris

948. — A. vulgáris L.

(per ser comuníssima.)

Sinonímia. — Pota de lleó, herba botera; *cast.* pie de león; *fr.* pied-de-lion.

Perenne, glabra o erissada, troncs de 1-3 decímetres, drets o ascendents; fulles *sub-reniformes,* palmatilobades, *grans* (8-9 cm. d. les radicals), verdes per les 2 cares, amb 7-11 *lòbuls amples i superficials, dentato-asserrats i pestanyosos en tota la seva extensió;* estípules dentades; inflorescència *glabra,* flors d'un *verd groguenc,* petites, en cimes difuses; calze i calicle generalm. *poc estesos* després de l'antesi: planta molt polimorfa.

Subsp. *A. coriácea* Buser. — Planta totalment glabra, troncs bastant més llargs que les fulles radicals, grans.

Geografia.— Prats, pastures i boscos de les regions altes; Montseny; Coll de Pal; Núria. = Viladrau; Berga, Surroca (Csta.); Set Cases (Isern!); regió inferior i alpina dels Pireneus (Vay.).

La *A. coriácea* Buser. — Al Montseny i Coll de Pal. — Juny-Ag.

A. pubéscens

949. — A. pubéscens Lamk. — A. vulgaris L. β subsericea G. et G. — A. montána Willd. β Lapeyrousii Buser.

(de pubéscere, *pel toment fi que la recobreix;* montana, *per la seva estació.)*

Perenne, de 10-15 cm., *tota ella coberta de pèls blancs, fins i estesos,* salvant la base de troncs i pecíols que són aplicats; troncs ascendents, flexuosos, prims, quasi una veg. més llargs que les fulles radicals; aquestes llargament peciolades, subreniformes, palmatilobades, petites (2-3 cm. d.), pubescents per sobre, *piloso-sedoses* per sota, amb 7-9 lòbuls superficials, amples, totalment dentato-asserrats, pestanyosos, orlats d'una estreta *franja argentina* formada per les pestanyes; flors *groguenques,* petites, en cimes de glomèruls; sèpals curts, drets després de l'antesi.

Geografia. — Prats i pastures de les altes muntanyes; Montseny; Coll de Pal i Puigllansada; Núria. = Cap a Costabona; de la Cerdanya fins a Andorra (Vay.); Montgrony (Sen.!); Prat de Benasc (Timb.). — Juny-Ag.

A. alpina

950. — A. alpína L.

(alpinus; *per la seva estació.)*

Perenne, rizoma gruixut, negrós, llenyós, que produeix estolons *curts;* troncs de 1-2 decímetres, drets o ascendents, coberts de pèls sedosos, aplicats, 1-2 *veg. més llargs que les fulles radicals;* aquestes orbicular-reniformes, *palmatisectes,* verdes i glabres per l'anvers, *piloso-sedoses* i *algo satinades* pel revers, les radicals llargament peciolades, les caulinars subsèssils amb 5-7 *folíoles lanceolades* o *lanceolato-oblongues, dentades solament a l'àpex;* dents *petites, acuminades, connivents,* orlades d'una *franja blanca* procedent del toment sedós inferior; flors *groguenques,* mitjanes, en cimes de glomèruls *compactes* i *apropats.*

Subsp. *A. glomeráta* G. Cam. — Fulles radicals de 5-7 folíoles, mai exclusivament de 5 en un mateix individu.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Montseny, Puigllansada; Núria. = Cim de Matagalls; Berga; ports de Viella i de Benasc, la Maladetta (Csta.); Set Cases (Isern!); Renclusa i Benasc (Zett.); comú a tota la Vall d'Aràn (Llen.!).

La subsp. *A. glomeráta* G. Cam. — Al Montseny, roques de Puisacarbassa, al Cadí i Núria. — Juny-Ag.

A. saxátilis

951. — A. saxátilis Buser. — Subsp. de la A. alpina L. (apud Rouy).

(saxum, *seix o roca; com* petraea; *per la estació de la planta, per llocs rocosos.)*

Sinonímia. — *Herba desinflamatoria* a la regió alta del Pallaresa.

Perenne, rizoma amb estolons *llargs,* troncs de 1-3 dm., drets, prims, 3-5 *veg. més llargs que les fulles radicals,* aquestes orbicular-reni-

formes, *palmatisectes*, verdes i glabres per l'anvers, *piloso-sedoses* i *albo-satinades* pel revers, en 5, *rar.* 7 *folíoles trasovades* o *trasovato-oblongues, dentades* a l'àpex, amb dents molt petites i connivents; flors petites, en cimes de glomèruls compactes i distanciats.

δ *Hoppeana* Rchb. — Folíoles 5-7-9, les unes lliures i les altres soldades a la base; flors grandetes, en glomèruls fluixos, corimbiformes.

Geografia.—Pastures i roques de les altes muntanyes, Montartó, Ruda (C. et S.); Conca del Pallaresa, al cim del Monteixo (Font!); Montgrony a Coll-Rory (Sen.!).

La δ *Hoppeana* Rchb. *A. Hoppeana* Buser, a Noufonts, de Núria (Sen.!); Conca d'Orri, Areo, conca de la Pallaresa (Font!). — Jul-Ag.

Família 40. — POMACIES Bartl.

(Del llatí *pomum*, la poma (com *malum*); pel seu fruit, tècnicament anomenat poma o melònida.)

Flors hermafrodites, regulars, solitàries o en corimbus, pentàmeres; calze 5-fid, de prefloració valvar, corol·la rosàcia, d'estivació imbricada o torçada, estams indefinits, inserts amb els pètals en un disc carnós; ovari adherent, 1-5 estils lliures o soldats a la base, fruit *poma:* arbres o arbustos, a veg. espinosos, de fulles ordinàriament simples, alternes o fasciculades, amb estípules caduques, raríssimament persistents.

1 { Flors solitàries, grans, subsèssils; lòbuls del calze grans, foliacis . 2.
Flors en corimbus, lòbuls del calze petits, no foliacis . . . . 3.

2 { Arbustos espinosos, fulles oblongues, sèpals enters, fruit urceolat, amb 5 pinyols lleugerament exserts . . . . 231. **Méspilus.**
Arbustos inermes, fulles ovades, sèpals dentats, glandulosos; fruit piriforme, amb 5 cel·les polispermes . . . . 232. **Cydonia.**

3 { Poma drupàcia o amb pinyols . . . . 4.
Poma bacciforme o amb grans *(pepitas)* . . . . 5.

4 { Fulles lobades o pinnatipartides, estípules persistents, fruit coronat pels lòbuls marcescents del calze, amb 1-3 pinyols, 229. **Crataégus.**
Fulles enteres o fistonades, estípules caduques, fruit coronat pels lòbuls carnosos del calze persistent que cobreixen 2-5 pinyols llargament exserts . . . . 230. **Cotoneáster.**

5 { Pètals oblongs, fruit nigro-blavenc a la maturitat, cel·les en nombre doble que'ls estils per l'aparició d'un fals embà a cada una d'elles, 235. **Amelánchier.**
Pètals suborbiculars, fruit vermellós o bru, cel·les en igual nombre que'ls estils . . . . 6.

6 { Flors en corimbus simples, endocarpi endurit i distint del sarcocarpi, 233. **Pírus.**
Flors en corimbus compostos, endocarpi membranós i confós amb el sarcocarpi . . . . 244. **Sórbus.**

Gènere 229. — CRATAÉGUS L.

(En grec κράταιγος (o κραταιγών), nom del nespler en Theophrastus.)

Flors blanques o rosades, en corimbus compostos; calze urceolat, de lòbuls curts, estesos, marcescents; pètals suborbiculars, 1-3 estils; poma bacciforme, petita, globulosa o el·lipsoide, umbilicada a l'àpex i coronada pels lòbuls del calze marcescent, glabra, vermella a la maturitat, contenint 1-3 pinyols ossosos, monosperms; arbustos espinosos, de fulles pinnatilobades o pinnatipartides, estípules foliàcies, persistents, molt desenrotllades en els plançons estèrils.

1 { Peduncles i branques de l'any piloso-tomentoses, sèpals reflexes, fruit rubro-groguenc, d'uns 2 cm. d., de pulpa dolça, fulles trasovato-cuneïformes, 3-5-fides . . . . 952. **C. Azarolus.**
Peduncles i branques de l'any glabres o piloses, fruit d'uns 6 mm. d., vermell, de pulpa insípida . . . . 2.

2 { Lòbuls del calze ovato-acuminats, pátulo-recorbats, glabres, 2-3 estils pilosos a la base; fruit amb 2 pinyols; fulles pinnato-lobades, amb 3-5 lòbuls dentato-asserrats des de la base. 953. **C. Oxyacántha.**
Lòbuls del calze lancealato-acuminats, aplicats al fruit, freqüentment pubescents, 1 estil glabrescent a la base; fruit amb un pinyol; fulles pinnatipartides, amb 3-7 lòbuls enters o dentats a l'àpex, 954. **C. monogyna.**

C. Azarólus

952. — C. Azarólus L.

(*d'origen àrabe* za'rûr [1].)

Sinonímia. — Adzaroler; *cast.* azarollo, acerolo; *it.* azarolo, lazzarolo.

Arbre de 5-10 m., de branques espinoses, les de l'any, el mateix que'ls peduncles, piloso-tomentosos; fulles *pubescents, trasovato-cuneïformes,* coriàcies, 3-5-fides, amb les lacínies enteres o 1-3 dentades; flors blanques, grans (aprop de 2 cm. d.), calze *tomentós,* de lòbuls

(1) O *acerora;* ho emparenten alguns amb *ácer,* per les fulles (cf. server i arç); altres de *acer,* agre.

triangulars, aguts, reflexes; pètals còncaus, estils 1-3; fruit globulós, vermellós o groguenc, d'uns 2 cm. d., de pulpa dolça i agradable, amb 1-2 pinyols.

Geografia.—Cultivat i subespontani, sobre tot al Camp de Tarragona. — Abr.-Maig., fruit Set.

C. Cxyacántha

953. — C. Oxyacántha L.
(grec ὀξυάκανθα, nom d'un arbust en Theophr.; de ὀξύς, agut, i ἄκανθα, espina; l'arç blanc.)

Sinonímia. — Cirereta de pastor *(pometes* el fr.), arç blanc, ram de S. Pere (Martre (1)); *cast.* majuelo, espino majuelo, espino albar.

Arbust de 2-3 m., de branques espinoses, les de l'any *glabres;* fulles *pinnatilobades, cuneïformes,* amb 3-5 lòbuls *dentato-asserrats des de la base,* verdes per les 2 cares, de nervació *transparent* i nervis secundaris corbats cap endins; flors blanques o rosades, mitjanes (de 1-1'5 cm. d.), en corimbus ordinar. compostos; pedicels glabres, lòbuls del calze *ovato-acuminats, reflexes, glabres,* 2-3 *estils pilosos* a la base; fruit ovoide o globulós, petit (6-9 mm. d.), d'un *vermell de coral,* insípid, amb 2, raram. 3 pinyols.

Geografia. — En tanques (setos) i brossam de la regió mitjana i superior (Csta.); regió inferior i subalpina del Pireneu (Vay.). — Abr.-Maig, fr. Oct.

N. B. Fins avui solament havem observat a Catalunya, des de l'extrem occidental a l'oriental, i des del litoral fins al Cadí la planta següent, a la qual creiem que pertany també l'exemplar de l'herbari Costa, recullit a Vallvidrera.

C. monogyna

954. — C. monogyna Jacq., subsp. de l'anterior, apud Rouy *(Flore de France,* VII, 5), **mera var. β monogyna de la mateixa apud Fiori** *(Fl. d'Italia,* I, 596).
(per tenir un sol estil i un sol pinyol, a diferència de l'anterior; de μόνος, sol, únic, i γονή, aquí pistil.)

Es diferencia essencialment de l'anterior per les branques joves fre-

(1) 29 d'abril. Pot veure's *Rolland,* V, on es troben noticies de *Folk-lore* relacionades amb les diades de S. Marc i la Commemoració de S. Pere. És veritablement una planta margenera típica.

qüentment *piloses,* fulles *pinnatipartides* o *pinnatífides,* amb 3-7 lòbuls aguts, inciso-dentats, però *enters a la base,* d'un verd *més pàl·lid* per sota, de nervació *opaca,* amb els nervis secundaris corbats cap *enfora;* lòbuls del calze *lanceolato-acuminats,* ordinariam. pubescents, *aplicats sobre el fruit,* 1 *estil,* glabrescent a la base; florescència 15 dies més tard; fruit amb 1 *sol pinyol.*

Geografia.—Comú en tanques (bardissars), marges i torrents de tot el pais.—Abr.-Juny.

N. B. Varia molt la pubescencia del calze i pedicels i àdhuc la època de la florescència, però sempre l'havem trobada amb fruit d'un sol pinyol.

Gènere 230. — COTONEÁSTER Medik.

(Del llatí *cotonea*, el codonyer; les fulles d'algunes especies s'hi assemblen. *Cotonea* està per *cydonia* en Columel·la. Anàlogament a *oleaster* i *pinaster*, masc.)

Flors blanques o rosades, petites, solitàries, en corimbus; calze turbinat, de 5 lòbuls curts, 5 pètals suborbiculars, 2-5 estils; poma bacciforme, petita, umbilicada i coronada pels lòbuls carnosos del calze, que cobreixen 2-5 pinyols monosperms que surten de l'àpex del pericarpi: arbustos inermes o espinosos, de fulles bruscament peciolades, enteres o fistonades, coriàcies, tomentoses per sota, amb estípules caduques.

1 { Arbustos espinosos, de fulles fistonades, lluents per sobre, tomentoses per sota, a la 1.ª edat persistents, 5 estils; fruit d'un vermell viu a la maturitat, amb 5 pinyols . . . . . . **955. C. pyracántha.**
Arbustos inermes, de fulles enteres, verdes però no lluents per sobre, tomentoses per sota, caduques, 2-3 estils; fruit amb 2-3 pinyols. **2.**

2 { Fulles glabres per sobre, petites; flors solitàries o geminades, calze glabre, fruit d'un vermell violat a la maturitat, reflex, **956. C. vulgáris.**
Fulles pubescents per sobre, bastant grans; flors 3-5 en corimbus, calze piloso-tomentós; fruit d'un vermell viu, dret, **957. C. tomentósa.**

C. pyracántha

955. — C. pyracántha Spach. — Crataégus pyracántha Medik.

(πυράκανθα *i* πυρακάνθα; *de* πῦρ, πυρός, *foc, i* ἄκανθα, *espina; pel color del fruit.)*

Arbust de 1-2 m., molt ramificat, amb les branques *espinoses;* fulles trasovato-el·líptiques, grans (3-4 cm.), curtament peciolades, coriàcies, glabres i lluents per l'anvers, pàl·lides i tomentoses pel revers quan son joves, *fistonades, persistents;* flors blanques, en corimbus compostos, multiflors, espessos; peduncles pubescents, calze *pubescent*, lòbuls curts, triangulars; pètals trasovats, còncaus, enters, 1 veg. més llargs que'ls sèpals, 5 *estils;* fruit d'un vermell de coral a la maturitat, globulós, glabre, dret, persistent fins a la primavera, amb 5 pinyols.

Geografia. — Freqüentment cultivat com a planta d'ornament; espontani en poques i rares localitats: Castellfullit de la Roca cap a Castellar, r. (Vay.); Tarragona, cap al Montsant (Puj. J.); Montgarri (Bub.). — Juny.

C. vulgáris

956. — C. vulgáris Lindl. — C. integérrima Medik.

(del llatí íntegro, *superlatiu aquí, per les fulles enteres.)*

Arbust *inerme,* tortuós, de menys de 1 m., de branques bruno-rogenques, piloso-tomentoses a l'extremitat; fulles *ovato-rodones,* petites (1'3 cm. de llarg), mucronades, breument peciolades, coriàcies, vírido-glabres per sobre, albo-tomentoses per sota, *enteres, caduques;* flors *solitàries* o *geminades,* al principi *dretes,* després *punxants; peduncles pubescents,* calze *glabre,* de lòbuls arrodonits, escariosos al marge; pètals ovats, còncaus, drets, mès llargs que'ls sèpals; 2-3 *estils;* fruit *reflex.*

Geografia. — Roques i pedruscam de les muntanyes: La Molina; al Pendís. = Les Agudes del Montseny (Csta., Vay.); Mörens; Núria, la Cerdanya (Vay.); Costabona, Port de Viella (Lap.); Vilac (Llen.!); Salardú; Tredós (C. et S.). — Maig-Juny.

C. tomentósa

957. — C. tomentósa Lindl.

(de tomentum, *borrissol; per les fulles albo-tomentoses.)*

Molt semblant a l'espècie anterior, s'en distingeix per la talla *un poc major,* branques joves *piloses en tota la seva longitud,* fulles 1-2 veg. més grans que en l'anterior (5-6 cm. de llarg), verdes i *pubescents* per sobre, *albo-tomentoses* per sota; flors 3-5 *en petits corimbus,* peduncles i calzes *piloso-tomentosos,* 2-3 *estils;* fruit *dret,* un poc tomentós, d'un vermell viu, amb 2-3 pinyols.

Geografia.—Roques i terrens trencats: Montserrat (Csta.), part occidental de la muntanya (Marcet!); Piren. Orient. a Pont de Comps (Bub.); muntanyes de Cabrera (Senn.!). — Abr.-Maig.

Gènere 231. — MÉSPILUS L.

(Grec μέσπιλον o μεσπίλη (Theophr.) el nespler.)

Flors blanques, grans, terminals, solitàries, subsèssils; calze turbinat, de 5 lòbuls lanceolato-linears, foliacis, enters, més llargs que la corol·la, persistents, 5 pètals còncaus, 5 estils lliures, glabres; fruit urceolat, gros, coronat pels lòbuls acrescents del calze, drets, pubescent, globulós, a la fi pulpós i acídul, amb 5 pinyols monosperms; arbre o arbust tortuós, espinós, de fulles oblongues, breument peciolades, enteres o finament dentades a la meitat superior, glabres per sobre, pubescent-tomentoses per sota; estípules lliures, caduques.

M. germánica

958. — M. germánica L.

(de Germania, *l'Alemanya, la seva patria.)*

Sinonímia. — Nespler; *cast.* níspero.

Geografia. — Cultivat i subespontani al Vallès, en estat silvestre alguna que altra veg. als boscos de Olot, Montsolí, Osor i altres de les Guilleries (Vay.). — Maig-Juny.

Gènere 232. — CYDONIA TOURN.

(*Cydonia* (malus), κυδωνία, el codonyer; de la ciutat Kydonia, avui Canea a Creta.)

Flors d'un blanc rosat, terminals, grans, solitàries, subsèssils; calze campanulat, amb 5 lòbuls foliacis, ovato-lanceolats, dentato-glandulosos; 5 pètals suborbiculars, d'estivació torçada, 5 estils soldats a la base; poma grossa, piriforme, tomentosa, umbilicada a l'àpex, coronada pels lòbuls del calze marcescents, groga i molt olorosa a la maturitat, de gust aspre, amb 5 cel·les que contenen 10-15 grans cada una, rodejada d'un *mucílag;* arbres o arbustos de 3-4 m., tortuosos, inermes, de branques joves tomentoses, fulles ovades o bé ovato-oblongues, subcordiformes a la base, enteres, vírido-glabres per sobre, albo-tomentoses per sota; estípules petites, ovades, glanduloses al marge.

C. vulgáris

959 — C. vulgáris Pers.

Sinonímia. — Codonyer; *cast.* membrillero, membrillo.

Geografia. — Cultivat i subespontani. — Abr.

Gènere 233. — PIRUS L.

(Nom llatí de la perera; el fruit *pirum* (1).)

Flors blanques o rosades, grans, oloroses, en corimbus o umbel·les, calze urceolat, en 5 lòbuls curts, marcescents, 5 pètals suborbiculars, 5 estils lliures o soldats a la base; poma bacciforme, umbilicada a l'àpex, en 5 cel·les, 1-2-spermes, endocarpi endurit i distint del sarcocarpi: arbres o arbustos generalment espinosos en estat silvestre, de fulles simples, estípules petites i caduques.

1 { Estils soldats a la base, poma umbilicada a la inserció del pedicel, globoso-deprimida, glabra; sarcocarpi sense granulacions dures . 2.
Estils lliures, poma no umbilicada a la base, globulosa o piriforme; sarcocarpi amb granulacions dures . . . . 3.

2 { Arbre poc o gens espinós, amb borrons, revers de les fulles, pedicels i calzes tomentosos; poma dolça . . . . **960. P. Malus.**
Arbre espinós, amb borrons peluts, revers de les fulles, pedicels i calzes pubescents o glabres; poma acerba . . . . **961. P. acerba.**

3 { Fulles coriàcies, lanceolades o el·líptico-espatulades; llim 2-6 veg. més llarg que'l pecíol, estils llanuts a la base, fruit petit, **962. P. amygdaliformis.**
Fulles membranoses, ovades o bé oblongues; llim igual al pecíol o 1-2 veg. més llarg, estils pubescents a la base, fruit gros (3-4 cm. de diàm.) . . . . 4.

4 { Fulles adultes glabres, llim igual al pecíol . . **963. P. commúnis.**
Fulles adultes albo-tomentoses pel revers, llim 1-2 veg. més llarg que'l pecíol . . . . **964. P. salvifolia.**

P. Malus

960. — P. Malus G. et G. — Malus communis Poir.

(nom llatí de la pomera; grec μῆλον.)

Sinonímia.—Pomera, pomer; *cast.* manzano.

Arbre de 5-10 m., robust, de arrel ramificada i branques esteses, poc o gens espinoses; borrons *albo-tomentosos*, fulles *ovato-acumina-*

(1) La ortografia que cal és amb i llatina; ja es va desterrant aquesta *y* com passa amb *silvestris, silváticus, cinara*, etc.

des, dentades o fistonades; llim 1 *veg. més llarg que'l pecíol, albo-tomentós* per sota; flors d'un blanc rosat, grans, en umbel·les terminals; pedicels i calze tomentosos; poma grossa, globulosa, glabra, umbilicada, dolça a la maturitat.

Geografia. — Cultivada i subespontània des del litoral fins a Ribas i Queralbs. — Abr.-Maig, fr. Set.-Oct.

P. acerba

961. — P. acerba DC. — Malus acerba Mérat.

(acerbus, *de gust aspre, que és el del fruit.)*

Presenta gran afinitat amb l'anterior, de la qual s'ha considerat mera raça o varietat, i s'en distingeix per la talla *més petita,* arrel poc ramificada, *cònica;* borrons *peluts,* no tomentosos; fulles *verdes* pel revers, primerament pubescents sobre els nervis i a la fi *glabres;* llim per lo menys 2 *veg. més llarg que'l pecíol,* pedicels i calze *glabres o pubescents;* poma *grosseta* (2-2'5 cm. diàm.), de sabor molt *aspre.*

Geografia.—Boscos i bardissars: Bagà, bosc de les Adous del Bastareny i cap a Rebost; St. Hilari i Montsolí; cim de S. Miquel Sulterra; boscos del castell de la Molina; muntanyes d'Olot; N.ª S.ª del Mont (Vay.); Montserrat, a la font del Pi (Marcet!). — Abr.-Maig,

P. amygdaliformis

962. — P. amygdaliformis Vill.

(per les fulles semblants a les del ametller.)

Sinonímia. — Perelloner.

Petit arbre o arbust de 2-4 m., freqüentment espinós; borrons tomentosos; fulles *lanceolades* o *el·líptico-estipulades, coriàcies,* enteres o molt finament denticulades, albo-tomentoses al principi i a la fi glabres; llim 2-6 veg. més llarg que'l pecíol, flors mitjanes, en corimbus simples de 6-12 flors; pedicels llargs, *llanosos;* calze de lòbuls persistents, pètals *pubescents* a l'ungla, anteres purpúreo-violades al botó, 5 estils més curts que'ls estams, *llanuts* a la meitat inferior; poma petita, subglobulosa, poc *atenuada* a la base.

Geografia. — Llocs secs: pont de Malagarriga, a la carretera de Manresa a Cardona; terme de Pinós (Puj. C.!); cap a Agulló i Font de Pou (Csta.); N.ª S.ª del Fau; boscos i bardisses de la Junquera; Campmany, Vilarnadal (Vay.); Darnius (Bolós); Sierra la Llena (Gonz.!). — Maig.

P. communis

963. — P. communis L.

Sinonímia. — Perera borda, perelloner, perelló; *cast.* piruétano, cermeño, peral silvestre.

Arbre de gran talla (10-14 m.), piramidal, espinós, de borrons *glabres;* fulles ovades o rodones, finament dentades, piloso-araneoses al principi i a la fi *glabres i lluents;* flors blanques, grans (3 cm. diàm.), en corimbus simples, de 6-12 flors; peduncles llargs, prims, glabres o peluts, el mateix que'l calze, de lòbuls marcescents; pètals *glabres* a l'ungla, anteres purpúreo-violades abans de la floració; poma grosseta (3-4 cm. diàm.), globulosa o turbinada, dolça.

α *Achras* [1] Wallr. — Fulles piloses o tomentoses per les 2 cares, conservant sempre ± el toment; poma atenuada a la base.

β *Piraster* Wallr. — Fulles glabrescents per sota a la primera edat i glabres sobre les 2 cares a l'edat adulta; poma rodona a la base.

P. salvifólia

Geografia.—Espontània en varies localitats, és considerada com la branca mare de les diferents varietats que són objecte de cultiu.

Turons pròxims a Barcelona, Avellanes, cap al Montsec (Csta.); bosc de Montsolí (Vay.); al Pertús, entre Figueres i la Junquera (Bub.).

La α *Achras* Wallr.—*P. Boraeana* Rouy, al pont de Malagarriga, del terme de Pinós, r. r. (Puj. C.).

La β *Piraster* Wallr.—*P. Piraster* Bor., a l'Ubach; Bagà, marges de les vores del Bastareny. — Abr.-Maig.

964. — P. salvifólia DC.

(per les fulles, que tenen alguna semblança amb les de la salvia; Cf. Cistus salviaefolius [2].)

Arbre de 2-4 m., inerme, amb borrons tomentosos; fulles grans *trasova-*

(1) ἀχράς és la perera silvestre.
(2) Se suprimeix la desinència del genitiu *ae*.

des o bé *oblongues*, acuminades, enteres o denticulades, quan adultes glabres per sobre i *albo-tomentoses* per sota; llim 1-2 *veg. més llarg que'l pecíol*, flors grandetes, en corimbus simples o poc ramificats, de 6-12 flors, peduncles forts i llargs, *tomentoso-llanosos*, el mateix que'l calze; pètals *glabres* a l'ungla (G. et G.), anteres purpúreo-violàces abans de la floració; poma grosseta (3-4 cm. diàm.), *trasovoide, llargament pedunculada, atenuada a la base.*

Geografia. — Boscos i bardissars: N.ª S.ª del Mont; Castellfullit de la Roca (Vay.), prov. de Lleida, cap al Riu sec ? (Csta.). — Abr.-Maig.

Gènere 234. — SORBUS L.

(Nom llatí del server o servera.)

Flors blanques o rosades, en corimbus compostos, generalment més curts que les fulles; calze urceolat, 5-fid, d'incisions petites i marcescents, 5 pètals oblongs o suborbiculars, 2-5 estils, lliures o soldats a la base; poma bacciforme, subglobulosa o piriforme, umbilicada a l'àpex, vermella o bruna a la maturitat; endocarpi prim membranoso-papirós, frágil, confós amb el sarcocarpi, 2-5 cel·les, ordinàriament monospermes: arbres o arbustos inermes, de fulles simples o compostes, penninerves, dentades o lobades.

1 { Fulles compostes, imparipinnades, 3-5 estils . . . . 2.
Fulles simples, asserrades o lobades, 2 estils . . . . 3.

2 { Borrons glabres, glutinosos; sèpals recorbats, 5 estils agenollats i llanosos en tota la seva longitud; fruit com una nou, dolç, caduc a la tardor; folíoles enteres en el primer terç . **965. S. doméstica.**
Borrons tomentosos, sèpals encorbats, 3 estils drets, llanosos a la base; fruit com un cigró, aspre, persistent a l'hivern; folíoles asserrades quasi des de la base . . . . **966. S. aucuparia.**

3 { Pètals oblongs, drets; arbustos de fulles subsèssils, díptico-lanceolades, verdes i glabres per les 2 cares, asserrades, **967. S. chamaeméspilus.**
Pètals suborbiculars, estesos; arbres de fulles ostensiblement peciolades, desigualment asserrades o lobulades . . . . 4.

4 { Fulles desigualment asserrades, díptiques, vírido-glabres per sobre, cano-tomentoses per sota; corimbus més curts que les fulles, 2 estils lliures, peluts a la base; fruit subglobulós, rubro-ataronjat, dolç i apenes acídul . . . . **968. S. Aria.**
Fulles fondament lobades, oblongues, vírido-glabres per les 2 cares; corimbus quasi iguals a les fulles, 2 estils soldats a la base, glabres; fruit piriforme, verrugós, bru, aspre i acídul. **969. S. torminális.**

S. doméstica

965. — S. doméstica L.

(de domus, *la casa; espècie quasi familiar, pel seu cultiu.)*

Sinonímia. — Servera, server; *cast.* sorbo, serbal; *fr.* sorbier; alizier; el fruit corme, en grec ὄον.

Arbre de 8-12 m., dret, borrons *glabres, glutinosos;* fulles compostes, *imparipinnades,* de 5-8 parells de folíoles oblongues, al principi pubescent-tomentoses i a la fi glabres o glabrescents per sota, regularment serrato-cuspidades als dos terços superiors, totes sentades menys la terminal; pecíol comú glandulífer en els espais compresos entre'ls parells de folíoles; flors blanques, en corimbus més curts que les fulles; lòbuls del calze *recorbats després de l'antesi,* pètals suborbiculars, estesos, 5 *estils agenollats, llanuts en tota la seva longitud;* poma *piriforme, subglobulosa,* del gruix *d'una nou,* llisa, *bruna* a la maturitat, pulposa i dolça quan madura, 5-locular, *caduca a la tardor.*

Geografia. — Cultivada i espontània en paratges selvosos del litoral, Vallés i Bages. = Olot (Bolós); Prades, Prats de Molló (Lap., Gaut.). — Abr.-Juny.

S. Aucupária

966. — S. Aucupária L.

(de avis, *ocell, i* cápere, *agafar;* aucupor; *perquè agradant molt els fruits d'aquest arbre als ocells, s'en valen alguns per a agafar-los.)*

Sinonímia. — Muixera de la guilla, ceridoler; *cast.* serbal silvestre; serbal de cazadores.

Arbre de menor talla que l'anterior, de borrons *piloso-tomentosos,* fulles compostes, *imparipinnades,* de 5-8 parells de folíoles oblongues, al principi tomentoses per sota i a la fi glabres per les 2 cares, però verdes per l'anvers i grisenques pel revers, totes sentades menys la terminal, *asserrades quasi fins a la base,* un poc al marge superior, donant-li una forma una mica *inequilàtera;* pecíol comú glandulífer a l'inserció de cada parell de folíoles; flors blanques, en corimbus fornits, més curts que les fulles; lòbuls del calze *encorbats* després de l'an-

tesi, pètals suborbiculars, estesos, 3 *estils drets, llanuts a la base;* poma *subglobulosa,* del gruix *d'un cigró,* llisa, d'un *vermell viu* a la maturitat, pulposa però amarga i acerba, *persistent a l'hivern.*

Geografia. — Boscos de les muntanyes: Ribas, Queralbs.=Setcases, Vilallonga; Molló; Vidrà; Platraver, Collsacabra, Camprodón (Vay.); al Bergadà, al Clot de Segalés (Puj. C.); Prades (Laper.); per tota la Cerdanya (Gaut.); Vall d'Aràn, Viella i Arties (Csta.); Artiga de Viella, Artiga de Lin (Llen.!); Montertó, Port de Beret (C. et S.). — Maig-Jul.

S. chamaeméspilus

967. — S. chamaeméspilus Crantz.

(χαμαί *vol dir* humi, *o sigui per terra; és un nespler nan o de petita talla* [1].)

Petit arbust de 5-10 dm., elegant, molt ramificat, de burrons glabrescents, fulles simples, curtament peciolades, el·líptico-lanceolades, verdes i glabres per les 2 cares, però més clares per sota, *enteres a la base i asserrades* en lo restant del llim; flors *rosades,* en corimbus petits, compactes, tomentosos, a la fi glabrescents, circuïts de fulles dretes, molt més llargues; sèpals tomentosos, drets i aplicats sobre el fruit; pètals *oblongs, drets,* peluts a l'ungla, 2 estils lliures, peluts a la base; poma *el·lipsoidal,* d'un vermell ataronjat, farinoso-pulposa.

Geografia. — Roques, pastures i cingleres de les muntanyes: Canigó (Herb. Pourr. ex Gaut.); Port de Pallars (Bourg.!); Renclusa i regió alpina inferior (Zett.); llocs pedregosos de Artiga de Viella (Llenas!); Port de Beret, Coll de Bareges (C. et S.). — Juny-Jul.

S. Ária

968. — S. Ária Crantz.

(grec ἀρία *(Theophr.), nom d'una mena d'alzina surera;* ὄα *és* sorbus *en grec* [2].*)*

Sinonímia. — Moixera o mogera; *cast.* mostajo, mostellar, serbal morisco.

Arbre de 6-10 m., de borrons lleugerament tomentosos, fulles el·líptico-

(1) Abunda en el camp de la Botànica aquesta denominació prepositiva; chamaecyparissos, chamaenerion i mil d'altres.

(2) Ja hem vist ὄον el fruit del server; es confón amb *ovum, ova,* l'ou.

ovades, desigualment asserrades o sublobato-asserrades, *glabres* per sobre i *cano-tomentoses* per sota, amb els nervis rectilinis i prominents; llim 5 veg. més llarg que el pecíol; flors blanques, en corimbes amples, més curts que les fulles; peduncles, pedicels i calzes *albo-tomentosos;* pètals estesos, suborbiculars; anteres blanques, 2 estils lliures, peluts a la base; poma el·lipsoidal, d'un *vermell ataronjat,* poc més grossa que un cigró, farinoso-pulposa, lleugerament ensucrada i acídula.

Geografia. — Comú per boscos i cinglenes, des de S. Llorenç del Munt, Montserrat i Montseny a Ribes; Montsant.=Prats de Molló (Bub.); la Cènia i vàries localitats de la Vall d'Aràn (Llenas!). — Maig-Juny.

S. torminális

969.—S. torminális Crantz.

(llatí tórmina, *dolors intestinals; s'han empleat els fruits contra la disenteria.)*

Sinonímia. — *Palo santo,* abusivament a Vidrà (Vay.) (1).

Arbre de 8-12 m., de burrons glabrescents, fulles *profundament lobades,* amb 5-7 *lòbuls acuminats,* finament asserrats, escotades a la base, vírido-glabres i llustroses per les 2 cares, amb els nervis rectes, poc ramificats i prominents; llim el doble llarg que'l pecíol, flors blanques, en corimbes multiflors, bastant ramificats, quasi iguals a les fulles; peduncles, pedicels i calzes una mica tomentosos; pètals estesos, suborbiculars, d'ungla glabrescent, 2 estils *soldats a la base, glabres;* poma *trasovoide,* bruna, *verrugosa,* com un cigró, aspra i acídula.

Geografia. — Boscos umbríus i frescals: Torrent de Gotelles, al peu del S. Llorenç del Munt; no escassa a Gualba a la falda del Montseny.=Montserrat, camí de can Gomis (Marcet!); Puigreig, Marlés, Olvàn (Puj. C.!); Ripoll (Ferrer!); cingles de Ciuret, S. Joan les Fonts, Castellfullit (Vay.); la Sellera (Cod.!); S. Guim (Puigg.!); Poblet (Compñ.!); Arties (Timb., Llen.); Viella (Lap., Bub.). — Maig.

N. B. Coste i Soulié afirmen haver trobat al Port de Beret un peu de la *S. Hostii* Gremli, *Aria* × *Chamaeméspilus, inter parentes.*

(1) Aquest nom de palo santo que en castellà és la fusta del *guaiac,* és també el nom del *caqui,* banús (Diospyros Virginiana L., en *fr.* plaqueminier, de la familia de les *ebenàcies).*

Gènere 235. — AMELÁNCHIER MEDIK. ARONIA PERSOON.

(És nom francés; el fruit *amélanche;* ἀρωνία, nom d'un arbust (Diosc.), probabl. un *Méspilus.)*

Flors blanques, en raïms pauciflors, corimbiformes, bracteolats; calze turbinat, 5-fid, d'incisions lanceolato-linears, llanut com els pedicels, 5 pètals oblongo-cuneïfoımes, 1-2 veg. més llargs que'l calze, erecto-estesos, 5 estils soldats a la base; poma globulosa, nigro-blavenca, de la grandaria d'un pèsol, coronada per les dents persistents del calze adherent, 5-locular, de cel·les dispermes, incompletament dividides en 2 per un fals embà, produït pel desenrotllo del nervi dorsal: arbustos inermes, de fulles el·líptiques, asserrades, verdes per sobre i tomentoses per sota, a la fi glabres i coriàcies.

A. vulgáris

970. — A. vulgaris Moench. — Méspilus Amelanchier L. δ grandifólia Rouy.

Fulles grans (30 mm. llarg. × 33 mm. ample), suborbiculars.

Sinonímia. — Corner, corunyer; *cast.* cornijuelo, cornillo, guillomera.

Geografia. — Roques, llocs secs i pedregosos de les muntanyes: comú a S. Llorenç del Munt, a l'Ubach; Montserrat; Montsant; S. Magí, fins a Ribes i Queralbs. La δ *grandifolia* Moench (de fulles de 52 × 53 mm.) cap a Ardèbol, de la prov. de Lleida (Puj. C.!). — Abr.-Maig.

N. B. Es cultiva, especialment a la regió inferior de Catalunya, podent-se allí considerar com subespontani el *nesprer del Japó (Eriobotrya Japónica* Lindl. i la *Photinia serrulata* (a Bages).

Família 41. — GRANATÀCIES Don.

(Del llatí *granatum*, que és la magrana; espècie principal: *Púnica.*)

Flors hermafrodites, regulars, d'un vermell viu, grans, solitàries, geminades o ternades a l'extrem de les branques; calze gamosèpal, turbinat, 5-7-lobat, adherent i acrescent, vermell, coriaci; corol·la de 5-7 pètals suborbiculars, d'estivació corrugativa, inserts a la gorja del calze i alternisèpals; estams indefinits, multiseriats, 1 estil, estigma capitat; fruit *balausta* [1]; arbres o arbustos molt ramificats, espinosos, de fulles oposades o fasciculades, oblongo-lanceolades, curtament peciolades, enteres, glabres, lluents, coriàcies, caduques.

Gènere 236. — PÚNICA Tourn.

(Per ser la pàtria primitiva de la espècie, o sigui Cartago, *Poenus, Púnicus.*)

P. Granátum

971. — P. Granátum L.

Sinonímia. — Magraner; *cast.* granado.

Geografia.—Cultivat i espontani als bardissars, des de la costa fins a Cardona i Olot. — Estiu.

---

(1) *Balaustium*, βαλαύστιον, és la flor (i fruit) del magraner.

Família 42. — ONOTERÀCIES Endl.

ONAGRARIÀCIES Juss. (1)

(Del gènere *Onóthera;* ὄναγρος, l'ase salvatge; per la semblança de les fulles amb les orelles d'ase.)

Flors hermafrodites, quasi sempre regulars, en llargs raïms terminals o axil·lars i solitàries, tetràmeres; calze adherent, 4-fid; pètals ordinàriament bilobats o avortats, 4 estams o 8 biseriats, 1 estil, estigma claviforme, capitat o 4-fid; fruit càpsula 4-locular, ± tetràgona, de cel·les polispermes; llavors amb plomall o sense: herbes generalment perennes, de fulles oposades o bé alternes, enteres, dentades, sense estípules.

1 { Flors solitàries, axil·lars; tub del calze curt, llim persistent, corol·la generalment avortada, 4 estams; càpsula septicida; llavors sense plomall . . . . **239. Isnardia.**
Flors en raïms terminals; tub del calze llarg, llim caduc, 4 pètals, 8 estams biseriats; càpsula loculicida . . . . **2.**

2 { Calze breument prolongat sobre l'ovari; càpsula linear; llavors amb plomall . . . . **237. Epilóbium.**
Calze llargament prolongat sobre l'ovari; càpsula oblonga o claviforme; llavors sense plomall . . . . **238. Onothera.**

Gènere 237. — EPILÓBIUM L.

(De ἐπί λοβός, sobre la silíqua o garrofa; al·ludint a la inserció epigina de la corol·la.)

Flors vermelles, rosades o blanques, en raïms terminals; tub del calze llarg, breument prolongat sobre l'ovari; llim infundibuliforme, caduc després de l'antesi, 4 pètals bilobats, rarament enters, 8 estams biseriats, estigma claviforme o 4-fid, cuneïforme; fruit càpsula linear, tetràgona, 4-locular, de dehiscència loculicida, basípeta; llavors nombroses, petites, en plomall: herbes generalment perennes, de fulles alternes, oposades o rarament verticil·lades, ovades o lanceolades, enteres o dentades.

(1) Aquesta és denominació de *Lindley*, que *Ventenat* va canviar per Onagràcies, que sembla més propia.

1 Corol·la irregular, pètals enters o un poc escotats, estams i estils penjants, flors en llargs raïms terminals, fulles totes alternes, lanceolades . . . . 972. E. **spicátum.**
Corol·la regular; pètals ordinariament bilobats, estams i estils drets, fulles, per lo menys les inferiors, oposades o verticil·lades, ovades o lanceolades . . . . 2.

2 Estigma 4-fid, cruciforme; troncs rodons, sense línies sortides . 3.
Estigma enter, claviforme; troncs quasi sempre amb 2-4 línies sortides . . . . 7.

3 Plantes piloses, fulles sentades, flors dretes abans de la floració . 4.
Plantes glabrescents, fulles peciolades, flors penjants abans de la floració . . . . 5.

4 Botó floral apiculat, flors grans (25 mm. diàm.), purpurines; fulles semiamplexicaules, tronc piloso-glandulós . . 973. E. **hirsútum.**
Botó floral no apiculat, flors petites (6-7 mm. diàm.), d'un rosa pàl·lid; fulles sentades, tronc blanament pilós, no glandulós,
974. E. **parviflórum.**

5 Plantes estoloníferes, de estolons subterranis, amb escames oposades, de tronc ajagut i radicant a la base, fulles petites, breument oposades, menys les superiors, peciolades; sèpals aguts,
975. E. **Duriaei.**
Plantes no estoloníferes, tronc dret des de la base, sèpals obtusos. 6.

6 Fulles totes oposades, menys les florals, ovato-lanceolades, arrodonides a la base, desigualment dentades, les basilars dretes; flors d'un porpra pàl·lid . . . . 976. E. **montánum.**
Fulles inferiors oposades, oblongo-lanceolades o lanceolades, atenuato-cuneïformes o enteres a la base, les basilars esteses; flors primerament blanques i després rosades . . . . 977. E. **lanceolátum.**

7 Rizoma sense estolons, però amb borrons subtuberculiformes o amb rosetes de fulles; tronc dret, no radicant a la base . . . . 8.
Rizoma amb estolons llargs i filiformes, tronc freqüentment ajagut i radicant a la base . . . . 10.

8 Fulles llargament peciolades, atenuades pels dos caps, oposades, exceptuant les florals; flors d'un rosa pàl·lid, estriades, petites, penjants abans de l'antesi . . . . 978. E. **róseum.**
Fulles sentades, arrodonides a la base o subdecurrents; flors purpurines . . . . 9.

9 Fulles ovato-lanceolades, generalment ternades, arrodonides a la base; flors grandetes, penjants abans de l'antesi . **979. O. trígonum.**
Fulles estretament lanceolades, generalment oposades, un poc decurrents a la base; flors petites (3-5 mm. diàm.), dretes abans de l'antesi . . . . **980. E. tetrágonum.**

10 Fulles caulinars sentades, troncs de 2-8 dm., flors nombroses, en llargs raïms . . . . **11.**
Fulles totes peciolades, troncs de 5-25 cm., flors poc nombroses, penjants abans de l'antesi; plantes de les altes muntanyes . . . **12.**

11 Tronc rodó, fulles linear-lanceolades, cuneïformes a la base, enteres; flors penjants abans de l'antesi . . . . . **981. E. palústre.**
Tronc amb 2-3 línies prominents, fulles lanceolades, arrodonides a la base, denticulades; flors dretes abans de l'antesi, **982. E. obscúrum.**

12 Estolons subterranis prims, amb parells d'escames distants; fulles ovato-acuminades, denticulades; flors grans, purpurines, **983. E. alsinefolium.**
Estolons terrestres filiformes, amb parells de fulles trasovades, distants; fulles el·líptiques, no acuminades, enteres o sinuato-denticulades; flors molt petites, vermelles . . . . **984. E. alpínum.**

E. spicátum

972. — E. spicátum Lamk. — Chamaenerion angustifolium Scop.

(de spica, *la espiga; per la inflorescència (espiga racemosa) de la espècie;* chamaenerion *és un baladre* (nerium) *petit (hi té alguna semblança per l'aspecte de les flors);* angustifolium, *per les fulles estretes.)*

Sinonímia. — Cast. adelfilla, hierba o laurel de S. Antonio, adelfa pequeña, palillero de reina; *fr.* nériette, herbe de St. Antoine, Antonine.

Rizoma amb estolons llargament cundidors, troncs de 5-15 dm., drets, rodons, pubescents o glabres, molt fullosos, generalment simples; fulles *lanceolades, agudes, alternes, sentades, enteres, finament venoso-reticulades*, glaucescents pel revers, glabres i ascendents; flors *purpurines*, grans (15-20 mm.), en llargs i elegants raïms terminals, *fullosos a la base* i adornats a la part superior de *bràcties linear-acuminades*, tan llargues com els pedicels; lacínies del calze linear-lanceolades, pètals tras-

ovats, enters o *superficialment escotats, breument unguiculats,* desiguals (els dos inferiors més estrets); estams i estils penjants, aquests un poc més llargs; estigmes 4-*fids, cuneïformes, recorbats;* càpsula grisenca, finament tomentosa; llavors petites, subcilíndriques, amb plomalls fins, 5-6 veg. més llargs.

Geografia.—Boscos i torrenteres de les muntanyes: S. Hilari, la Molina; Font-Romeu.= Queralbs, Súria (Vay.); Camprodon (Isern!); Ribera de Cardós (Salv.!); Prades, Prats de Molló (Lap.); Vall de Benasc, Artiga de Lin (Zett., Csta.); Viella, per tota la Vall d'Aràn (Llen.!); Montgarri (Bub.). — Juny-Ag.

E. hirsútum

973.—E. hirsútum L.—E. grandiflórum Web.

(hirsutus, *piloso-eriçat;* grandiflórum, *per les flors, que són les més grans del gènere* V. Onotheras.)

Sinonímia.—*Cast.* adelfilla, rosa adelfilla, hierba de S. Antonio.

Rizoma cundidor i radicant, *llargament estolonífer;* tronc de 10-15 dm., dret, rodó, piloso-eriçat, glandulós, simple o ramificat; fulles *oblongo-lanceolades,* oposades, *semiamplexicaules, subdecurrents, piloso-pubescents, denticulades;* flors *purpurines,* les més grans del gènere (uns 2 cm.), dretes abans de l'antesi, en raïms fullosos, botó floral *apiculat* pels sèpals, *mucronats;* pètals iguals, bilobats, 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals; estams i estils drets, estigmes *estesos,* 4-*fids, cuneïformes;* càpsula pubescent, llavors oblongues, arrodonides a la base, tuberculoses.

Geografia. — Vores d'aigües corrents i estanyades, des del litoral fins al Pireneu. — Juny-Set.

E. parviflórum

974.—E. parviflórum Schrb.—E. molle Lamk.

(de parvus, *petit; al revés de l'anterior: de flors més petites;* mollis, *tou; per ser pubescent.)*

Rizoma truncat, *sense estolons* o amb *estolons curts terminats per una roseta de fulles;* tronc de 5-10 dm., dret, rodó, simple o ramificat, piloso-pubescent, no *glandulós;* fulles *ob-*

longo-lanceolades, oposades, exceptuant les superiors, *sentades*, *arrodonides a la base*, *no amplexicaules*, denticulades, pubescents; flors d'un *rosa pàl·lid*, petites (6-7 mm. diàm.), dretes abans de l'antesi, en raïms fullosos, botó floral *no apiculat*, sèpals *no mucronats*, pètals bilobats, apenes més llargs que'ls sèpals; estigmes 4-*fids*, *estesos;* càpsula pubescent, llavors ovoido-atenuades per la base, tuberculoses.

Geografia. — Comú als mateixos llocs que l'anterior. — Juny-Set.

E. Duriaei

975. — E. Duriaei Gay.

(dedicat al capità Durieu, botànic comissionat a Oràn i Algèria, 1843.)

Rizoma cundidor, radicant, amb *estolons subterranis*, groguencs, guarnits de *parells d'escames obtuses, separats;* troncs de 1-4 dm., rodons, radicants a la base, ascendents, glabrescents, bastant fullosos, d'entrenusos curts; fulles *ovato-oblongues*, petites, primes, peciolades, oposades, exceptuant les superiors denticulades, dents separades; flors *purpurines*, relativament grans, *penjants abans de la floració:* botó floral *obtús*, sèpals *aguts*, pètals bilobats, 1 veg. més llargs que'ls sèpals; estigmes 4-*fids*, *cruciformes*, *estesos;* càpsula crispato-pubescent, llavors llargament trasovoides.

Geografia. — Llocs pedregosos i humits: Montseny, Ribas, vores del Fresser; Núria. = Olot, la Molina de la Cerdanya (Vay.); muntanyes de Bassivé, Maladetta (Csta.); Bielsa (Compñ !). — Juny-Ag.

N. B. Considerem infundada la apreciació de Bubani quan diu: «Forte per errorem indicatur a Costa in *Lista*, et in *Montseny*, sicque ad *Olot* a Vayreda, et in *Cerdanya*» *(Fl. Pyr.*, II, 653).

E. montánum

976. — E. montánum L.

(de mons, montis; *aquí indica la estació de la planta: muntanyes silícies.)*

Rizoma curt, truncat, dret, sense *estolons ni rosetes*, però amb borrons subsèssils; troncs de 2-6 dm., *drets*, rodons, lleugerament crispato-pubescents, d'entrenusos llargs; fulles *oposades*, exceptuant les florals, rarament ternades, *ovato-lanceolades*, totes *peciolades*, arrodo-

nides a la base, desigualment dentades, primes, glabres, les basilars *dretes;* flors d'un *porpra pàl·lid,* petites (5-8 mm. diàm.), en raïms formant panotxa, *penjants* abans de l'antesi; botons florals obtusos, sèpals *obtusiúsculs,* pètals bilobats, un poc més llargs que'ls sèpals; estigmes 4-*fids, cruciformes, estesos;* càpsula crispato-pubescent, llavors trasovoides.

β *verticillatum* M. et K. — Fulles caulinars verticil·lades per 3, rarament per 4.

Subsp. *E. collinum* Gmel. — Troncs més curts, més prims i més ramificats; fulles més petites, més estretes, més escotades i més breument peciolades.

Raça *E. carpetánum* Wk. — S'aparta de l'anterior per les fulles més llargament peciolades, atenuades a la base.

Geografia. — Boscos umbroso-silícios de les muntanyes: Montseny, S. Hilari, Montsolí i Guilleries; Ribes, Núria. = Olot (Vay.); Font de Tagast (Compñ.!); Camprodón; Maladetta, Bassivé, Benasc (Csta.); Requesens (Vay. ex Bub.); Vall d'Aràn i de Baños (Timb.).

La β *verticillatum* M. et K. — A les Guilleries i Montsolí, r.

La subsp. *E. collinum* Gmel, a Queralbs; la raça *E. carpetánum* Wk., a Núria, Traburà, Olot (Vay.). — Juny-Set.

E. lanceolatnm

977. — E. lanceolatum Seb. et Maur., subsp. de l'anterior apud Rouy.

(per la forma de les fulles.)

Rizoma *curt,* no *truncat, amb rosetes de fulles subsèssils;* troncs de 2-5 dm., *drets,* simples i ramificats, rodons, generalment vermellosos, crispato-pubescents; fulles *oblongo-lanceolades, oposades, després alternes, llargament peciolades, cuneïformes i enteres a la base,* amb dents separades a tot el restant, *obtusiúscules,* glabres, amb un ramúscul a l'axil·la, les basilars *esteses;* flors *blanquinoses,* després *rosades,* petites, en raïms clars, *penjants* abans de l'antesi; botons florals ovoides i obtusos com els sèpals, pètals bilobats, poc més llargs que'ls sèpals; estigmes *cruciformes, estesos;* càpsula crispato-pubescent; llavors subtrasovoides, arrodonides a la base.

Geografia. — Boscos umbrívols i terrenys piçarroso-granítics; Terrassa, a la Xuriguera; a l'Ubach, cap a la font de la Portella; Ribes, Queralbs, S. Hilari. = Muntanyes i prats secs d'Olot, cap a la Cot i Santa Pau (Vay.); la Sellera (Cod.); la Presta (Gaut.). — Maig-Juny.

E. roseum

978. — E. roseum Schreb.

(roseus, *pel color de les flors.)*

Rizoma *sense estolons,* però generalment amb petites rosetes de fulles; troncs de 1-6 decímetres, drets, amb 2-4 línies poc sortides, simples, ramificats; fulles *oblongo-lanceolades atenuades pels dos caps,* de nervis *sortits i reticulats, oposades,* exceptuant les florals, *llargament peciolades,* denticulades, d'un verd pàl·lid, glabres o pubescents; flors d'un *rosa* pàl·lid, amb raies purpurines, petites, *penjants* abans de l'antesi; botons florals *bruscament acuminats;* sèpals aguts, estigmes *enters, claviformes;* càpsula crispato-pubescent, llavors brillants, trasovoide-oblongues, atenuades a la base.

Geografia. — Llocs frescals i humits, vores dels riuets: a Montseny (Isern!, Vay.); Olot, Queralbs, la Cerdanya (Vay.), Fontpedrosa (Gaut.). — Jul.-Nov.

E. trígonum

979. — E. trígonum Schrank.

(de tres angles; per la forma general del tronc; cf. tetrágonum.)

Rizoma *sense estolons* però amb borrons *bulbiformes,* troncs de 3-10 dm., robustos, drets, escamosos a la part inferior, ordinàriament simples o fistulosos, amb 3-4 línies poc sortides formades pel marge decurrent de les fulles; aquestes *ovato-lanceolades, ternades* i menys freqüentment *quaternades* o bé *oposades, arrodonides a la base, sentades,* subamplexicaules, fortament i desigual dentades; flors *purpurines,* grandetes, *penjants* abans de l'antesi, en panotxa llarga; botons florals *atenuats pels 2 caps, no acuminats;* sèpals linear-lanceolats, estigmes *enters, claviformes;* càpsula pubescent, llavors trasovoides.

Geografia. — Pastures i llocs humits de les altes muntanyes: la Molina, la Cerdanya (Vay.); Bassivé de Castanesa (Puj. J.!); Piren. Central (Coste). — Jul.

E. tretrágonum

980. — E. tetrágonum L.

(de 4 angles obtusos; pels que té en el tronc; cf. quadrangularis.)

Rizoma amb estolons llargs o rosetes de fulles primes d'un verd bonic, subsèssils; troncs de 3-10 dm., drets, robustos, fistulosos, ramificats i pubescents a la part superior, recorregut per 4, rarament per 2 línies sortides que van de fulla a fulla fent-lo *tetragonal;* fulles *lanceolades, oposades,* exceptuant les florals, *sentades, arrodonides a la base, denticulades,* glabres; flors *lilacines,* petites (5-6 mm. diàm.), dretes, en raïms formant ampla panotxa; botons i sèpals obtusiúsculs, pètals un poc més llargs que'ls sèpals, *estigmes enters, claviformes;* càpsules molt llargues (6-8 cm.), pubescents; llavors oblongues, arrodonides a la base.

Geografia. — Boscos, torrenteres i llocs frescals: Terrassa; abundant als torrents de la cordillera superior; Montseny, les Guilleries. = Al Bergadà, cap a la font de Tagast; valls fondes dels Pireneus (Csta.); Coll de Vernadell (Vay.); Vall d'Aràn, a Canejàn (Llen.!). — Juny-Ag.

E. palustre

981. — E. palustre L.

(de palus, paludis, *llacuna; per la estació de la planta.)*

Rizoma cundidor, amb llargs *estolons filiformes, subterranis, blanquinosos, guarnits de petites escames foliàcies* i terminats per un borró bulbiforme; troncs ascendents, de 1-6 decímetres, radicants a la base, rodons i *sense línies sortides,* crispato-pubescents; fulles *lanceolato-linears, atenuato-cuneïformes a la base,* la major part oposades, sentades o subsèssils, generalment *enteres* i *un poc revoltes* pel marge, glabres; flors *rosades* o blanquinoses, petites (4-6 mm.), *penjants* abans de l'antesi, botons i sèpals obtusos; pètals poc més llargs que'ls sèpals, estigmes *enters, claviformes;* càpsula pubescent, llavors subfusiformes; plomall breument estipitat.

Geografia. — Llocs pantanosos, turbosos o humits: muntanyes de S. Jeroni (Salv.!); Montseny (Vay.); la Cerdanya (Gaut.); Llagona, Eyne (Bub.); Vall de Benasc, dessota del

Port (Zett.); Vall d'Aràn (Csta.); ribera de Viella, Arties (Llen.!); Monteixo, conca del Pallaresa, a 2,400 m. (Font!); pla de Beret (C. et S.). — Jul.-Ag.

E. obscúrum

982. — E. obscúrum Schreb. — subsp. del E. tetrágonum L., apud Rouy. — E. virgátum G. et G.

(obscurus, *pel color verd rogenc de les fulles dels estolons;* virgatus, *pels troncs drets.)*

Rizoma amb estolons *prims, llargs, semi-subterranis,* que porten parells de petites fulles, separats; troncs de 2-7 dm., *radicants* a la base, ascendents, 2, raram. 4 *línies poc sortides,* fistulosos, poc ramificats, pubescents; fulles *lanceolades, arrodonides a la base,* la major part oposades, *superficialment denticulades,* sentades, glabres i freqüentment *lluents;* flors *rosades,* petites (5-6 mm.), *dretes* abans de l'antesi, en raïms clars; botons i sèpals acutiúsculs, pètals poc més llargs que'ls sèpals; estigmes *enters, claviformes;* càpsules pubescents; llavors petites, molt atenuades a la base.

Geografia.—Vores de riuets, de terrenys turbosos i granítics: Montseny a Sta. Fe, vores del riuet que baixa del cim; St. Hilari, torrent de la Fontbella, r. — Jul.-Ag.!

N. B. Sospitem que aquesta planta s'ha pres per l'anterior, de la qual, com observen G. et G., es distingeix per les *flors dretes* i demés caràcters exposats.

E. alsinefolium

983. — E. alsinefolium Vill. — E. origanifolium Lamk.

(alsine, *nom d'una planta cariofilàcia; per alguna semblança en les fulles* [1]*;* origanifolium, *perquè s'han comparat amb les de la orenga* (oríganum.)

Rizoma amb *nombrosos estolons subterranis, prims, groguencs, guarnits de parells d'escames distants,* terminats per un *borró bulbiforme;* troncs de 1-3 dm., radicants a la base, ascendents, flexuosos, amb 2-4 línies sortides, ordinàriament simples i glabrescents; fulles *ovato-agudes, breument peciolades,* oposades, exceptuant les superiors, molt super-

(1) També *alsinaefolium.*

ficialment denticulades, glabres i lluents; flors *purpurines*, grans (12-15 mm.), en raïms pauciflors, *penjants* abans de la floració; botons obtusos, sèpals lanceolato-linears, obtusiúsculs; pètals bilobats, *una meitat més llargs* que'ls sèpals; estigmes *enters, claviformes;* càpsula subpubescent i a la fi glabra; llavors *fusiformes*, llises; plomall *breument estipitat.*

Geografia. — Vores de riuets i fonts de les muntanyes: al Bergadà, a la font de Tagast; Puigllançada; Núria. = Vall d'Eyne, Montlouis (Bub.), Coma de Vaca, Coma de l'Orri; Setcases, Costabona, la Cerdanya (Vay.); Piren. Central, Coma del Toro (Compñ.!); Bassivé (Puj. J.!); Port de Beret (Timb.); ports de Benasc i de la Bonaigua (Llen.!). — Jul.-Ag.

E. alpínum

984. — E. alpínum L. — E. anagallidifolium Lamk.

(alpinus, *de la regió dels Alps; per la estació a les altes muntanyes;* anagallidifolium, anagallis, anagállidis, *la planteta primulàcia,* murrons; *per la semblança de les fulles.)*

Rizoma amb *estolons filiformes, epigeus, guarnits de parells de fulles trasovades, separats, sense borró bulbiforme terminal;* troncs de 5-15 cm., radicants, ascendents, en 2 línies sortides, simples, ordinàriament solitàries, pubescents; fulles *el·líptico-obtuses, petites,* atenuades a la base, *netament peciolades, enteres o un poc sinuoses,* les inferiors oposades i les demés alternes; flors *vermelloses*, molt petites, en raïms pauciflors, *penjants* abans de l'antesi; sèpals oblongs, obtusos; pètals *poc més llargs* que'ls sèpals, estigmes *enters, claviformes;* càpsula glabra o pubescent, llavors ovoides, atenuades a la base, arrodonides a l'àpex, llises; plomall *sentat.*

Geografia. — Riuets i llocs inundats de les altes muntanyes: muntanyes de Núria (Salv.!); cap a Finestrelles, Coma d'Eyne, Carençà (Vay.); Bassegoda (Tex.); Puigmal i a la Cerdanya (Gaut.); ports de Beret i de la Bonaigua (Timb.); altures de Marimanya (Llen.!). — Juliol.

Gènere 238. — ONÓTHERA L.

(Grec ὀνοθήρας, el mateix que *Onear*, *Epilobium hirsutum* (1) err. *OEnothera*, ap. Rouy, cf. *Onagra*.)

Flors grogues o vermelles, grans, axil·lars, en raïms llargs, clars, terminals, follosos; tub del calze llargament prolongat sobre l'ovari, llim caduc després de l'antesi, 4 pètals iguals, estesos, inserts a la gorja del calze; 8 estams biseriats, estil llarg, terminat per 4 estigmes estesos, cruciformes; càpsula oblongo-tetràgona o bé oblongo-claviforme, 4-locular, 4-dentada, loculicida, polisperma; llavors sense plomall: herbes anuals o biennals, de fulles alternes, oblongues o lanceolades.

1 { Pètals rosats, enters; càpsula oblongo-claviforme, estipitada; tronc prim, ramificat, pubescent; fulles ovato-oblongues, dentades, **985. O. rosea.**
Pètals grocs, escotats; càpsula oblongo-tetràgona, sentada; tronc robust, simple, ordinàriament pelut; fulles oblongo-lanceolades, sinuato-denticulades . . . . 2.

2 { Flors petites (1-2 cm. diàm.), pètals 2-3 veg. més curts que'l tub del calze, quasi iguals als estams; flors oloroses, tronc vermellós, guarnit de tubèrculs pilífers . . . . **986. O. muricáta.**
Flors grans (5-6 cm.), pètals quasi iguals al tub del calze, més llargs que'ls estams, molt oloroses; troncs peluts. **987. O. suavéolens.**

O. rosea

985. — O. rosea Ait.

(de rosa, *pel color de les flors.)*

Anual, tronc de 3-6 dm., prim, rodó, vermellós, ramificat, pubescent; fulles *ovades,* peciolades, les inferiors llargament, amb dents superficials i separades, les basilars sublirades; flors d'un *rosa fort,* petites, distants, en raïm terminal pauciflor; pètals *trasovats, enters, tan*

(1) Cf. Oscar Weise, *Die griechischen Woerter im Latein.* Aquest *epilobium* és en alemany *Schotenweiderich.* La ortografia linneana, ademés de equivocar-ho amb οἶνος, vi (œ-), fa desapareixer la *s* final.

llargs com els sèpals i l'estil; càpsula *llargament estipitada, ovato-claviforme,* amb 8 angles, 4-*subalats, pubescent;* llavors trasovoide-obtuses.

Geografia.—Oriunda del Xile, per camps i vores de camins: Terrassa, rr. Prat del Llobregat, aprop del llac «la Ricarda». = Pla del Llobregat i vores d'aquest riu cap a S. Boi, Cornellà i altres parts (Csta.); Pir. Orient. (Coste, Rouy). — Maig-Jul.

O. muricáta

986.—O. muricáta L.—O. parviflóra Gmel., subsp. de l'O. biennis L., apud Rouy.

(muricatus, *de* murex, múricis, *abrulls; pel tronc punxós.)*

Biennal, tronc de 4-8 dm., dret, robust, vermellós, guarnit de *puntes dures;* fulles *lanceolato-agudes,* atenuades en pecíol, denticulades, vírido-llustroses, pubescents, les basilars *oblongo-lanceolades, acuminades;* flors *grogues, petites* (1-2 cm. diàm.); pètals *escotats, cordiformes,* 2-3 *veg. més curts que'l tub del calze i tan llarg com els estams;* càpsula oblonga, sentada, peluda.

Geografia. — Riberes arenoses: vores del Manol, molí de càn Olivas de Lladó, a l'Empordà (Vay.). — Juny.

O. suavéolens

987.—O. suavéolens Desf.—O. grandiflóra Soland. subsp. de l'O. biennis L., apud Rouy.

(suavéolens, *de bona olor, per la que donen les flors al capvespre;* grandiflóra, *per la magnitud de les flors.)*

Sinonímia.—*Cast.* Dama de noche.

Biennal, tronc de 5-10 cm., dret, robust, rodó, fistulós, simple o ramificat, pelut, fullós; fulles *oblongo-lanceolades,* atenuades pels 2 caps, breument peciolades, enteres o subsinuato-denticulades, pubescents; flors *grogues,* molt grans (5-6 cm. diàm.),

que a l'obrir-se cap al vespre desprenen una finíssima flaire de taronger, disposades en raïms que s'allarguen durant la eflorescència; pètals *escotats, quasi iguals al tub del calze* i tan llargs com els estams; càpsula *subcilíndrico-tetràgona,* un poc atenuada a l'àpex, dentada o subsèssil, aplicada a l'eix floral, amb els angles àpters.

Geografia.—Prats i vores de rius: comú als prats de la Cerdanya; Horta de Lleida i marges del Segre.=Aprop de la Sèu d'Urgell (Csta.) i de Berga (Grau); vores del Ter, devesa de Girona (Bub., Vay.); S. Julià del Llor (Cod.); Prats de Molló (Lap.).

N. B. La planta observada per nosaltres exhala sempre cap al vespre un suavíssim perfum, per lo qual creiem que pertany a la subsp. i no al tipus de l'*O. biènnis* L., per més que el contrari indiquen nostres autors, tota vegada que les flors d'aquesta són *inodores,* segons Rouy *(Flor. de France,* VII-200).

Gènere 239. — ISNARDIA L.

(Dedicada a Ant. Danty d'*Isnard*, botànic francès del segle 18, mort l'any 1724.)

Flors verdoses, petites, axil·lars, oposades, subsèssils; calze 4-partit, persistent; corol·la 4-pètala, freqüentment avortada, 4 estams, estil caduc, estigma capitat; càpsula trasovato-tetràgona, 4-locular, septicida, de cel·les polispermes; llavors oblongues, grogues, lluents, molt petites, sense plomall; herbes perennes, de troncs prims, radicants o surants; de fulles oposades, ovato-agudes, un poc carnoses, peciolades, enteres, glabres.

I. palústris

988. — I. palústris L. — Ludwigia apétala Walt.

(de palus, *per la estació; dedicada a Chr.-Theoph. Ludwig, botànic, de Brieg (Silesia),* 1709-1773, *contemporani de Linn., Professor a Dresde i A. de les Institutiones regni vegetalis,* 1767; apètala, *per l'avortament normal de la corol·la.)*

Geografia. — Aigües estanyades i aigües corrents: Empúries, apr. de l'Escala (Trem., Tex.); Roses (Bub.); La Junquera, cap a Cân Forcada; Cantallops (Vay.); Planes, aigües del Tordera (Llen.!); Pir. Or., Banyuls i Cervera (Gaut.). — Jul.-Set.

Família 43. — CIRCEÀCIES Lindl.

(Del nom del principal gènere.)

Flors blanques o rosades, petites, en raïms o panotxa terminals; calze bipartit, tub ovoide, bruscament contret; llim caduc, corol·la de 2 pètals bilobats, 2 estams, estil filiforme, estigma bilobat o capitat; fruit *carcérulus* piriforme, cobert de pèls ganxuts, 1-2-locular, 1-2-spermes; herbes perennes, estoloníferes, de fulles oposades, peciolades, ovato-agudes, dentades.

Gènere 240. — CIRCAEA L.

(Grec κιρκαία; en Plini; κιρκαῖον és la mandràgora.)

1 { Pedicels no bracteolats, estigma bilobat, troncs de 3-6 dm., fulles ovato-lanceolades, acuminades, opaques; pecíol àpter, canaliculat, **989. C. lutetiána.**
  { Pedicels bracteolats, estigma capitat, troncs de 5-15 cm., fulles ovato-cordiformes, agudes, translúcides; pecíol alat, pla, **990. C. alpina.**

C. lutetiána

989. — C. lutetiána L.

(Lutetia, *el nom històric de París; per la habitació principal.)*

Sinonímia. — *Cast.* Circea, hierba de los encantos.

Rizoma cundidor, ramificat, amb estolons subterranis, groguencs, guarnits de parells d'escames; tronc de 3-6 dm., ascendent, simple o ramificat, pubescent; fulles *ovato-lanceolades, acuminades*, dèbilment dentades, *opaques*, pecíol *no alat, canaliculat*, pubescent; flors en raïms *no bracteolats*, peduncles i pedicels piloso-glandulosos, sèpals un poc pilosos, pètals *arrodonits* a la base, estigma *bilobat:* fruit *trasovoide*, cobert de pèls abundants, més llargs que la semiamplada del mateix, bilocular; pedicels fructífers molt reflexes.

Geografia. — Boscos humits, fonts i torrenteres: des de la zona inferior a la superior, sense ser comú; Terrassa, a la Xuriguera i font de la Cirera; Ribes. — Maig-Set.

C. alpina

990. — C. alpina L.

(de alpinus; *per la seva estació a les altes muntanyes.)*

Rizoma prim, amb estolons filiformes; troncs de 5-15 cm., prims, ascendents, simples o ramificats, trencadissos; fulles *ovato-cordiformes, agudes*, primes, lluents, translúcides, fortament dentades, llargament peciolades; pecíols *plans* i *alats*, glabres; flors molt petites, en raïms clars, curts; peduncles i pedicels glabrescents, aquests amb *bractèoles setiformes*, sèpals glabres, pètals *cuneïformes* a la base, estigma *capitat;* fruit *oblongo-claviforme*, espurnat de pèls més curts que la semiamplada del mateix, 1-locular; pedicels fructífers poc reflexes.

Geografia. — Boscos humits de les altes muntanyes: Valls d'Eyne i de Llo (Lap., Compy.); d'Eyne a la Cerdanya (Gaut.); Artiga de Lin (Trem.); Vall de Benasc i Montgarri (Timb.); Artiga de Lin, riberes de Viella i Aiguamoix; abunda al Portilló (Llen.!).—Juny-Juliol.

N. B. Llenas *(Contribución al estudio de la Flora del Pirin. Central,* 108), cita de l'Artiga de Lin la *C. intermedia* Ehrh., afegint: «no conocemos cita alguna de nuestros Pirineos». Efectivament, Wk. *(Prodr* , III, 190), diu: «Specimina hispanica nondum vidimus», i encara que a continuació afegeix: «sed in Pyr. Hispaniae certe non deest. In Pyr. Galliae in Vallée de Burbe, Catalauniae proximus (Lge.!)», ni Laper., ni Bub., ni Gaut. la senyalen al Pireneu. Zett. *(Pl. vasculaires,* 94), diu textualment: «paraît manquer dans les Pyrénées»; G. et G. *(Flor. de France,* I, 586), la refereix a tota la cadena dels Vosgos; i Rouy *(Flor. de France,* VII, 205), la considera pròpia de la Gran Bretanya, Suècia i Noruega meridionals, Dinamarca, Europa central.

Encara que no havem vist la planta de Artiga de Lin, suposem que serà l'híbrid de la *C. lutetiana* i de la *C. alpina* L.-*C. alpestris* Wallr., que alguns autors, com Arcangeli *(Fl. Ital.,* 560), Fiori *(Fl. d'Italia,* II, 135) i altres consideren idèntica a la *C. media* Ehrh., o que presenta amb ella, segons Rouy, *la més sorprenent analogia*, encara que distinta, i la presència de la qual, cas d'ésser una mateixa planta, no podria explicar-se, com adverteixen G. et G. i Bubani, en llocs molt apartats dels seus suposats progenitors. A aquest híbrid, probablement, deu pertanyer la planta aranesa d'Artiga de Lin.

Família 44. — TRAPÀCIES Rchb.

(Del gènere *Trapa.*)

Flors hermafrodites, blanques, solitàries, breument pedunculades a l'axil·la de les fulles superiors; calze 4-laciniat, de tub curt, adherent a l'ovari fins a la meitat; lacínies lanceolato-agudes, carenades, acrescents, 4 pètals trasovats, enters, més llargs que'ls sèpals, 4 estams, estil filiforme, estigma capitat; fruit *carcérulus*, llenyós, subglobulós, armat de 4 espines en creu formades per les lacínies del calze, unilocular, monosperm: herbes anuals, aquàtiques, dimorfes, les sumergides oposades, subsèssils, dividides en segments capil·lars, les superiors surants, alternes, rombals, esteses en roseta, dentades, peludes per sota, sostingudes per llargs pecíols vesiculosos.

Gènere 241. — TRAPA L.

(Es considera com una abreviació de *calcitrapa*, que com *tribulus*, significa una màquina de guerra; aquí s'al·ludeix a la forma del fruit.)

T. natans

991. — T. natans L.

(de natare, *nadar; perquè sura la planta.)*

Sinonímia. — Cairells, pota de bou, nou o castanya d'aigua; *cast.* tríbulo acuático, castaña de agua, abrojo acuático.

Geografia. — Estanys de Castelló d'Empúries i Palau (Vay.); en l'antic i avui desaparegut Estany de Sils (Colm.). — Juny-Jul.

Família 45.—MIRIOFÌLIES Rchb.

(Del gènere principal: *myriophyllum.)*

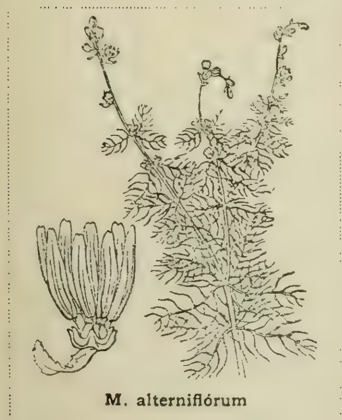
Flors monòiques, regulars, rosades o groguenques, en espigues terminals, les masculines a l'àpex; calze de tub curt, adherent a l'ovari, de llim 4-partit, caduc, quasi nul a les flors femenines, 4 pètals inserts a l'àpex del tub calicinal, desenrotllats a les flors masculines, rudimentaris o nuls a les femenines, molt caducs; 8, raríss. 4 estams, 4 estigmes subsèssils, grossos, persistents, amb papil·les sortides; fruit 4-cocco: herbes aquàtiques, perennes, sumergides o surants, de fulles verticil·lades, pinnatisectes, pectinades, de segments capil·lars.

Gènere 242.—MYRIOPHYLLUM Vaill.

(Del grec μυρίος, nombrós (com deu mil); φύλλον, fulla; per les lacínies linears que presenten les fulles.)

1 { Espiga floral pauciflora, flors alternes, groguenques, les superiors solitàries a l'axil·la d'una bràctea indivisa més curta que la flor, **992. M. alterniflórum.**
Espiga floral multiflora, flors verticil·lades, rosades . . . . . **2.**

2 { Bràcties superiors indivises, a lo més tan llargues com les flors; eix florífer terminat en flors . . . . **993. M. spicatum.**
Bràcties superiors pinnatífides, més llargues que les flors; eix florífer terminat en un fascicle de fulles . . . **994. M. verticillatum.**

M. alterniflórum

992.—M. alterniflórum DC.

(per la disposició alternada de les flors; cf. opposit iflórum.)

Troncs prims, surants, radicants a la base, ramificats; fulles generalment verticil·lades per 4, de segments capil·lars; espigues florals *curtes, molt primes, clares, pauciflores,* penjants abans de l'antesi, terminades en flors a l'extrem del tronc i de les seves ramificacions; flors *groguenques,* les inferiors *femenines,* solitàries, geminades o ternades a l'axil·la d'una

fulla *normal;* les superiors *masculines*, solitàries a l'axil·la d'una *bràctia entera, més curta que la flor*, totes *alternes;* fruit molt petit, cònico-truncat.

Geografia. — Riuets i estanys de terres silícies: Aigües del Fluvià (Vay.); Pir. Or. (Rouy); sobre Montlouis (Gaut.). — Juny-Ag.

M. spicátum

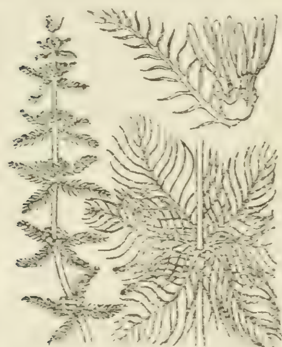
993. — M. spicátum L.

(de spica, *la espiga, per la floral que forma, que és llarga, prima i nua.)*

Sinonímia. — *Cast.* Fontanara; filigrana mayor.

Troncs surants, radicants a la base, ramificats; fulles generalment verticil·lades per 4, de segments capil·lars i freqüentment oposats; espigues florals *llargues, primes, multiflores, sempre dretes*, terminades per flors a l'extrem del tronc i de les seves ramificacions; flors *rosades, totes verticil·lades*, sentades a l'axil·la, de bràcties *dentades, iguals* a les flors les inferiors, però *enteres* i *més curtes* que les flors les superiors; fruit tetràgon, freqüentment tuberculós.

Geografia.—Aigües estanyades i reguerols: Olot, a la Font Muixina; Castelló d'Empúries. = Castelldefels, Pla del Llobregat (Csta.); terme de Navarcles a un estany del mas Solervicens (Puj. C.!); la Sellera (Cod.!). — Juny-Ag.

M. verticillátum

994. — M. verticillátum L.

(per la disposició verticil·lada de les fulles, com anells.)

Sinonímia. — *Cast.* Filigrana menor.

Troncs surants, aeris, prims, poc ramificats, radicants a la base i amb arrels adventícies i surants en alguns nusos superiors; fulles generalment verticil·lades per 5, de segments capil·lars, oposats; espiga terminal llarga (1-2 dm.), *multiflora, dreta, fullosa*, terminada per un fascicle de fulles; flors *rosades, totes verticil·lades*, sentades a l'axil·la, de bràcties *pinnatisectes-pectinades*, semblants a les fulles, però de segments molt més curts i gruixuts, *més llargues* que les flors; fruit tetràgon.

Geografia. — Aigües estanyades: Castelló d'Empúries.=Castelldefels i Pla del Llobregat (Csta.); llac de Banyoles i Devesa de Girona (Vay.). Abundantíssima a tot l'Empordà (Llen.!). — Maig-Ag.

Família 46. — HIPPURÌDIES Link.

(Del gènere *Hippuris*)

Flors hermafrodites, regulars, verdoses, petites, sentades a l'axil·la de fulles verticil·lades; calze de tub adherent a l'ovari, llim molt petit, enter; corol·la nul·la, 1 estam insert a l'àpex del tub calicinal, 1 estil alenat, estigmatífer; fruit drupaci, ovoide, un poc carnós, coronat pel llim del calze, de la magnitud d'un gra de mill: herbes aquàtiques, perennes, de troncs de 2-6 dm., fistulosos, articulats, amb arrels adventícies; fulles linears, sentades, enteres, verticil·lades per 8-12, sense estípules.

Gènere 243. — HIPPÚRIS L.

(Del grec ἵππος, cavall, i οὐρά, cua, per la semblança dels troncs fullosos a la cua d'un cavall, com l'*equisetum*.)

H. vulgáris

995. — H. vulgáris L.

Sinonímia. — *Cast.* Cola de anguila o de yegua, caballo de ninfa, pinillo de balsas.

Geografia. — Vores d'aigües estanyades o corrents: Vores del Besòs (Tex.); llacunes de la Junquera o estanys de càn Nadal (Vay.); pantanos cap a Esterri d'Aneo (Compñ.!); Fos (Lap.). — Jul.

Família 47. — CALLITRICÀCIES LINDL.

(Del gènere *Callitriche.*)

Flors monòiques, molt petites, axil·lars, solitàries, nues o sense calze ni corol·la, però amb un involucre format per 2 bràcties oposades, translúcides, caduques o marcescents, a vegades nul·les; 1 estam, antera reniforme, 2 estils alenats, estigmatífers en quasi tota la seva longitud; fruit 4-cocco, amb les coques ± carenades, que se separen a la maturitat; herbes aquàtiques, perennes, de troncs prims, llargs, sumergits o surants; fulles oposades, trabades a la base, enteres, sense estípules.

Gènere 244. — CALLÍTRICHE L.

(Del grec κάλλος, formós, bell, i θρίξ, τριχός, cabell; pels troncs i fulles semblants a la cabellera.)

1 Estils caducs, fruit trasovòide, petit, carenat però no alat; bràcties quasi rectes, persistents; fulles inferiors linears, les superiors trasovades . . . . **996. C. vernális.**
Estils persistents, fruit subesfèric, gros, alat; bràcties incurves . **2.**

2 Bràcties persistents, estils drets, fulles totes trasovades, **997. C. stagnális.**
Bràcties caduques, estils reflexes, fulles inferiors i del mig linears, les superiors trasovades . . . . **958. C. hamuláta.**

C. vernális

996. — C. vernális Koch.

(de ver, veris, *la primavera; per la època de la seva florescència.)*

Fulles inferiors *linears,* les superiors *trasovades,* esteses en roseta surant; bràcties apenes encorbades, *persistents, no connivents;* estils 2-4 veg. més llargs que l'ovari, *drets* o ascendents, *caducs;* fruit *trasovoide,* més llarg que ample, *petit,* carenat però *no alat,* subsèssil.

Geografia. — Aigües estanyades o de curs tranquil: Santa Fe del Montseny; Pla de les Arenes; les Guilleries (Vay.); cap a Tortellà (Tex.); Olot (Bolós), i a l'interior (Csta.). — Abr.-Oct.

C. stagnális

997. — C. stagnális Scop.

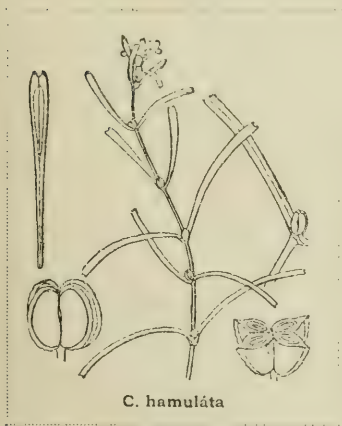
(de stagnum, *l'estany; per la seva estació.)*

Sinonímia. — Estrella de primavera.

Fulles *totes trasovades*, 3-5-*nerves*, les superiors formant roseta surant, les inferiors oblongues, obtuses; bràcties falciformes, *persistents, connivents;* estils unes 3 veg. més llargs que l'ovari, *drets* i després *divergents i reflexes,* persistents; fruit *subesfèric, gros, alat, subsèssil.*

β *platycarpa* Lloyd et Fouc. — Fulles inferiors linear-espatulades.

Geografia, — Freqüent per aigües estanyades i reguerols des de la zona inferior al Pir. La β *platycarpa* Lloyd et Fouc. — *C. platycarpa* Kütz., cap a Mollet i l'Empalme. = Girona, Castelló, Pla de les Arenes, la Cerdanya (Vay.). — Maig-Jul.

C. hamuláta

998. — C. hamuláta Kütz.

(de hamus, *ham o am; per la forma ganxuda de les bràcties.)*

Fulles inferiors i del mig *linears, atenuades a la base, escotades a l'àpex,* 1-*nerves*, les superiors trasovades, 3-5-nerves, esteses en roseta surant; bràcties *insensiblement atenuades, encorbades en ganxo* a l'àpex; estils persistents, molt llargs, *estesos* i després *aplicats* a les cares del fruit, *caducs;* fruit *subesfèric,* menys gros que en la espècie anterior, *alat,* els inferiors freqüentment pedicelats.

Geografia. — Aigües estanyades i correnties: Pla de Barcelona i del Llobregat (Csta.); Camprodón, Olot, Girona, Fortià (Vay.); Castelló d'Empúries (Bub.). — Maig-Set.

Família 48. — CERATOFILÀCIES A. GAY.

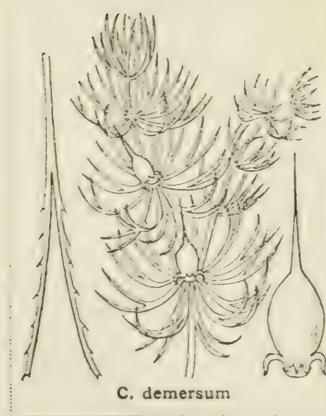
(Del gènere *Ceratophyllum.*)

Flors monòiques, verdoses, petites, axil·lars, solitàries, subsèssils; calze i corol·la nuls, involucre herbaci, 10-12-partit, divisions linears, enteres, dentades o incises, persistents; flors masculines amb 10-20 estams, d'anteres sentades al fons de l'involucre, tricuspidades; flors femenines amb 1 estil alenat, encorbat a l'àpex; fruit aqueni, terminat per l'estil acrescent i espinescent: herbes aquàtiques, perennes, submergides, sense arrels, de fulles verticil·lades per 6 12, de segments dicòtoms, linears, trencadissos, sense estípules.

Gènere 245. — CERATOPHYLLUM L.

(De κέρας, κέρατος, corn, banya, i φύλλον, fulla, al lusió a la forma de les fulles, i sobre tot del fruit espinescent.)

1 { Plantes vírido-obscures, segments de les fulles linears 1-2 veg. dicotomats, dentato-espinescents; fruit amb 2 espines reflexes a la base, estil tant o més llarg que'l fruit . . . **999. C. demersum.**
Plantes vírido-groguenques, segments de les fulles capil·lars, 3-4 dicotomats, quasi llisos; fruit sense espines laterals, estil més curt que'l fruit . . . . **1,000. C. submersum.**

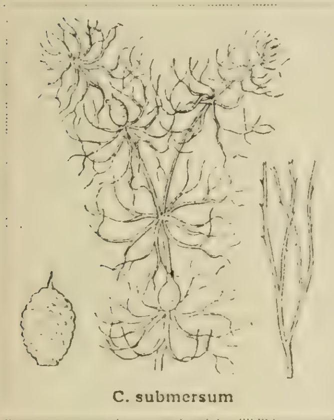

C. demersum

999. — C. demersum L.

(demersus, *aquàtic, que s'arrossega dessota l'aigua;* zabullido *del castellà.)*

Plantes d'un verd fosc, fulles 1-2 *vegades dicotomades*, en *verticils acostats, de segments linear-filiformes,* vorejats *d'espínules reflexes;* fruit *ovoidocomprimit,* de uns 5 mm., negre, de consistència còrnia, amb 2 *espines* laterals *reflexes* aprop de la base, a veg. tuberculiformes i terminat per l'estil espiniforme, *tant o més llarg que'l fruit.*

Geografia.—Aigües estanyades i reguerols: Castelló d'Empúries. = Roses (Bub.); aigües tranquil·les de Fortià; aigües del Pla de Llobregat (Vay.). —Juny-Set.

C. submersum

1,000. — C. submersum L.

(submersus, anegado *del castellà; tots de* mérgere.)

Plantes d'un verd alegre, fulles 3-4 *veg. dicotomades,* en verticils *menys acostats,* de segments *setaci-capil·lars, nombrosos, poc o gens denticulats;* fruit ovoido-comprimit, d'uns 5 mm., negre, molt dur, *un poc tuberculós, sense espines* aprop de la base, terminat *en punta mucroniforme,* dura, *molt més curta que ell.*

Geografia. — Estanys i aigües tranquil·les: Castelló d'Empúries; estany de Puigcerdà; Basea (Vay.). — Juny-Set.

Família 49. — LITRÀCIES Lindl.

(Del gènere *Lythrum*.)

Flors hermafrodites, sensiblement regulars, vermelles, rosades o lilacines, axil·lars, solitàries o en fascicles, formant una espiga terminal; calze gamosèpal, lliure, persistent, amb 8-12 dents biseriades; pètals en nombre igual al de les dents calicinals internes, rarament nuls; estams diplostemons i biseriats o isostemons i uniseriats; 1 estil, estigma capitat; fruit càpsula bilocular, septicida; herbes de tronc generalment tetragonal i de fulles simples, enteres, sense estípules.

1 { Calze infundibiliforme, pètals plicato-ondulats, estil filiforme, càpsula cilíndrica . . . . 246. **Lythrum.**
Calze ciatiforme, pètals plans, estil molt curt, quasi nul; càpsula globulosa . . . . 247. **Peplis.**

Gènere 246. — LYTHRUM L.

(Nom greco-llatí; sembla que al·ludeix al color purpurí de les flors.)

Flors grans (10-12 mm.) o petites, solitàries o en espiga terminal; calz infundibiliforme, a la fi cilíndric i costellut, generalment 6 pètals plicato-ondulats i ordinàriament 12 estams, 6 dels quals són més curts; estil filiforme, càpsula oblonga o cilíndrica i envolta pel calze marcescent.

1 { Flors grans, vermelles, en espiga terminal; calze pelut, fulles quasi totes oposades; plantes perennes, de 0'50-2 m. **1,001. C. Salicaria.**
Flors mitjanes o petites, rosades o lilacines, axil·lars, solitàries o geminades; calze glabre, fulles quasi totes alternes; plantes de 5-50 cm. . . . . 2.

2 { Plantes perennes, de troncs ajaguts i radicants a la base; flors mitjanes (8-10 mm.), calze de 12 dents quasi iguals, **1,002. C. Graefferi.**
Plantes anuals, de troncs drets o ascendents, no radicants; flors petites, dents externes del calze més llargues que les internes . . 3.

3 Plantes de 1-3 dm., de fulles lanceolades, 2 bràcties escarioses a l'extrem del peduncle, molt més curt que'l calze, 5-6 pètals molt més llargs que les dents del calze, 5-6 estams,
1,003. L. hyssopifolium.

Plantes de 5-10 cm., de fulles estretament linears, les 2 bràcties de l'extrem del peduncle herbàcies i tan llargues com el calze, 4 pètals poc més llargs que les dents del calze, 2 estams,
1,004. L. thymifolium,

L. Salicaria

1,001. — L. Salicaria L.

(de salix, sálicis, *el salce; probablement per la seva estació, com la dels salces.)*

Sinonímia. — Litra; *cast.* salicaria graciosa, lisimaquia roja.

Perenne, rizoma gruixut, subllenyós; tronc de 0'50-2 m., dret, robust, fistulós, pubescent a la part superior, simple o ramificat; fulles *lanceolato-subcordiformes,* generalment *oposades* i per excepció alternes o ternades, pubescents, sentades; flors grans (10-12 mm.), d'un *vermell violat,* de fascicles axil·lars, formant una espiga terminal llarga, interrompuda a la base, ± fullosa; calze pelut, de 12 dents, les 6 internes curtes i amples, les externes linear-alenades, el doble llargues; 6 pètals la meitat més llargs que'l calze, 12 estams, 6 dels quals són llargament exserts, el mateix que l'estil; càpsula oblongo-ovoide.

Geografia.—Comú aprop de les aigües, des de'l litoral a Bagà i altres llocs de la falda pirenenca. — Maig-Set.

L. Graefferi

1,002. — L. Graefferi Ten. — L. flexuosum Lag.

(dedicada a John Graeffer [1]*;* flexuosus, *pels troncs que són així.)*

Perenne, troncs de 2-5 dm., *ajaguts* i *radicants* a la base, després ascendents o difusos, *flexuosos,* ramificats, glabres, guarnits de línies sortides i membranoses; fulles sentades,

(1) A. d'un Catàleg descriptiu de més de 1,100 esp. publicat l'any 1789.

arrodonides a la base, quasi totes alternes, les inferiors el·líptico-oblongues, les superiors oblongo-lanceolades, glabres; flors mitjanes, *purpurines*, solitàries, axil·lars en totes les fulles superiors, breument pedunculades; peduncles amb 2 petites bràcties *escarioses* cap a la meitat; calze *infundibiliforme*, a la fi cilíndric, glabre, de 12 *dents quasi iguals*, les 6 internes ovato-recurves, les 6 externes erecto-lanceolades; 6 pètals *oblongo-cuneïformes, tan llargs com el calze;* estams llargament exserts, estil més llarg que les dents del calze; càpsula cilíndrica, obtusa, inclusa.

Geografia. — Terres humides o inundades: Pla de Barcelona; Prat del Llobregat, al peu de l'estany *La Ricarda.*=Costes de l'Empordà, cap a Torroella i a l'interior seguint les vores del Ter (Csta.); Castelló d'Empúries (Senn). — Maig-Jul.

L. hyssopifolium

1,003. — L. hyssopifolium L.

(de hyssopus, *l'hisop; per la semblança de les fulles.)*

Anual, troncs de 1-3 dm., drets, *no radicants*, simples o ramificats, glabres, amb línies poc sortides, fullós; fulles sentades, lanceolades, *atenuades a la base*, quasi totes alternes; flors petites, *lilacines*, solitàries, axil·lars, en quasi totes les fulles breument pedunculades; peduncles amb 2 petites bràcties *escarioses* sota la meitat, calze *infundibiliforme*, a la fi cilíndric, glabre, 12 *dents*, les internes ovades, les externes linear-agudes, més llargues, 5-6-pètals *trasovato-cuneïformes*, a lo més iguals a la *meitat del calze*, 5-6 estams inclosos com l'estil; càpsula cilíndrica, obtusa, subexserta.

L. thymifolium

Geografia. — Llocs humits o inundats : Comú al litoral i també a l'interior; al Pla de Barcelona, Prat del Llobregat, Caldetes; Gelida; Banyeres de Tarragona.=Vic (Masf.); Roses (Bub.); Dosquers, Basea, Castelló, Campmany; la Junquera (Vay.). — Maig-Set.

1,004. — L. thymifolium L.

(de thymus, *la farigola o timó; per la semblança de les fulles.)*

Anual, tronc de 5-10 cm., dret, poc ramifi-

cat, amb línies sortides, molt fullós; fulles estretament linears, finament *denticulades*, atenuades a la base, les superiors agudes, les inferiors obtuses; flors molt petites, solitàries a l'axil·la de les fulles i a veg. de les branques, subsèssils, amb 2 bràcties herbàcies insertes a l'extrem del peduncle i *tan llargues* com el calze que és prim, llargament tubulós, de 8 *dents*, les internes molt petites, les externes més llargues, *alenades*, 4 *pètals petits, poc més llargs que les dents del calze, 2 estams* inclosos, estil inclós o apenes exsert; càpsula cilíndrica, obtusa, igual al tub del calze.

Geografia. — Llocs arenosos inundats durant l'hivern : Figueres, Castelló d'Empúries, Roses (Bub.); regió mediterrània, baixa Provença (Coste). — Maig-Jul.

Gènere 247. — PEPLIS L.

(Greco-llatí, com *Portulaca,* la verdolaga silvestre; per alguna semblança amb les fulles. V. *Pórtula.)*

Flors vermelloses o lilacines, axil·lars, solitàries, subsèssils; calze acampanat, no costellut, de 10-12 dents iguals o les exteriors més llargues, 5-6 pètals petits, ovato-rodons, caducs o nuls, 6 estams, estil ordinàriament molt curt, estigma capitat, càpsula ovoide o globulosa, bilocular, igual, més curta o més llarga que'l tub del calze.

1 { Fulles atenuades en pecíol, trasovato-espatulades, glabres; calze acampanat, pètals albo-rosats, estil quasi nul, càpsula globulosa, més llarga que'l tub del calze, irregularment dehiscent, **1,005. P. Pórtula.**
Fulles sentades, trasovato-rodones, pestanyoses; calze ovoido-cilíndric, pètals purpurins, estil exsert, càpsula ovoido-cilíndrica, més curta que'l tub del calze, regularment dehiscent per 2 valves, **1,006. P. erecta.**

P. Pórtula

1,005. — P. Pórtula L.

(Pórtula, *aquí, com* portulaca, *la verdolaga;* pórtula *és en llatí diminutiu de* porta, *que alguns autors ho relacionen amb la dehiscència* [1].)

Anual, troncs de 5-30 cm., prostrato-radicants, nombrosos, simples o ramificats, subtetràgons, glabres, fullosos quasi fins a la base; fulles *trasovato-espatulades, atenuades en pecíol,* no pestanyoses, glabres, oposades, rarament les superiors alternes; flors petites, solitàries a l'axil·la de quasi totes les fulles, breument pedunculades; peduncles amb 2 bractèoles escarioses, linear-agudes; calze *acampanat, de* 12 *dents* esteses, les interiors amples, triangular-acuminades, les exteriors més curtes o més llargues, alenades; pètals petits o avortats, albo-rosats, ovato obtusos; estil curt, igualant la

(1) Vegis la dissertació crítica que en fa Bubani, II, 646. *Porcilaca* o *porcillaca.* (V. *Euphorbia Peplis.)*

quarta part de l'ovari; càpsula *globulosa, més llarga* que'l tub del calze, irregularment dehiscent.

Geografia.—Llocs humits i arenosos: a la Cerdanya, vores del Carol, al peu de Talltorta. = Pireneus, Molló, al vessant francés (Vay.); Les (C. et S.). —Juny-Ag.

P. erecta

1,006.—P. erecta Reg.—P. numulariaefolia Jord.

(erectus, *dret; pel tronc;* numulariaefolia, *per les fulles rodones, comparades a* nummularium *(Hypericum), per la forma orbicular de les fulles* [1].)

Anual, tronc de 5-15 cm., tetragonal, radicant a la base i ascendent o *dret,* simple o poc ramificat, breument híspid; fulles *trasovato-rodones,* oposades o les superiors alternes, sentades, *finament pestanyoses,* acostades; flors solitàries a l'axil·la de quasi totes les fulles superiors, breument pedunculades; peduncles amb 2 bràcties escarioso-filiformes; calze ovoido-cilíndric, de 10-12 *dents iguals,* les internes triangulars, dretes, les externes subalenades, esteses o reflexes; 5-6 pètals *purpurins,* trasovats, molt caducs; estil exsert, igual a la meitat de l'ovari; càpsula *ovoido-cilíndrica, més curta* que'l tub del calze, regularment dehiscent per 2 valves.

β *Boraei* Rouy. — Càpsula subglobulosa, igual al tub del calze; planta petita, aspra sobre els angles, marge i nervis de les fulles.

Geografia. — Llocs humits o pantanosos: Paratges pantanosos dessecats de S. Climent (Sen.!); Camprodón (Bub.).; de Cassà a Romanyà de la Selva (Xiberta!, ex Font).

La β *Boraei* Rouy, *P. Boraei* Jord, a Vilarnadal (Vay.). — Juny-Set.

(1) *Lysimachia Nummularia* L., *Thlaspi arvense,* totes per la forma rodona, orbicular.

Família 50. — TAMARISCINIES Saint-Hil.

(Del gènere *Tamarix* o *Tamariscus*, nom de la espècie principal.)

Flors hermafrodites, regulars, en espigues cilíndriques bracteolades, formant raïm, blanques o rosades; calze 5-partit, persistent; corol·la 5-pètala, marcescent, 5-10 estams lliures o soldats a la base, 3 estils, estigma sentat; fruit càpsula trígona, unilocular, generalment 3-valva; llavors amb plomall plumós; arbustos sempre verds, de branques *viminals* (com de vímec) i fulles alternes, imbricades, petites, escamiformes, sense estípules.

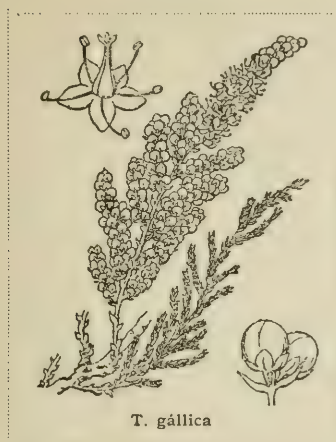
1 { Fulles ovato-acuminades, incurves pels marges, generalment 5 estams lliures o quasi, 3 estils, plomall de les llavors sentat, **248. Támarix.**
Fulles linear-lanceolades, obtuses, planes, 10 estams alternativament més curts, de filaments soldats fins als $^2/_3$, estil nul, estigma 3-lobat, plomall de les llavors estipitat . . . . **249. Myricaria.**

Gènere 248. — TÁMARIX L.

(Nom de la planta, com tamariscus i altres formes. V. *Myricaria.*)

Calze 5-fid, ordinariament 5 estams lliures o poc soldats a la base, inserts a la vora d'un disc glandulós, 3 estils, estigmes dilatats i disposats obliquament a l'àpex de l'estil; llavors dretes, amb plomall sentat: arbustos i àdhuc arbres de 2-10 m., fulles ovato-acuminades, petites, incurves pels marges.

1 { Flors albo-rosades, petites, de botons globulosos, en espigues primes, un poc clares; disc de 10 ànguls obtusos, anteres orbicular-cordiformes, llargament apiculades; càpsula piramidal, fulles glaucescents, **1,007. T. gállica.**
Flors albo-nívies, mitjanes, de botons ovoides, en espigues bastant gruixudes, compostes; disc de 5 ànguls aguts, anteres ovoides, motxes; càpsula ovoido-trígona, fulles verdes . **1,008. T. africana.**

T. gállica

1,007. — T. gállica L.

(per la seva habitació o pàtria.)

Sinonímia. — Tamaric, tamarit, gatell [1]; *cast.* tamarisco, taray, taraje, tamariz, alarfe; *it.* tamarice, bruca.

Arbust o arbre de 2-10 m., tronc dret, molt ramificat, de branques dretes, primes, llargues, llises, *vermelloses;* fulles imbricades, *poc escarioses i opaques* a les vores i àpex, *glaucescents;* flors d'un *blanc rosat,* petites, *globuloses al botó,* en espigues primes, *cilíndriques,* claretes; bràcties ovato acuminades, sèpals ovats, pètals ovato-lanceolats, disc de 10 *angles obtusos,* estams inserts entre els angles, anteres orbicular-cordiformes, *llargament apiculades;* càpsula *piramidal, insensiblement atenuada de la base a l'àpex.*

Geografia.— Vores de rius i torrents a la zona inferior i mitjana: a l'Urgell, a les vores del Segre; freqüent a l'Empordà. — Maig-Set.

T. africana

1,008. — T. africana Poir. et auct. gall. plur. — T. hispánica Boiss.

(per la seva habitació.)

Arbust de 2-3 m., dret, molt ramificat, de branques *esteses,* més gruixudes, llises, *negroses;* fulles *amplament escarioses i translúcides* a les vores i àpex, *verdes;* flors d'un *blanc de neu,* mitjanes, *ovoides* al botó, en espigues gruixudetes, *oblongo-cilíndriques,* compostes; bràcties oblongues, sèpals i pètals oblongs, disc de 5 *àngules* aguts, sobre dels quals s'inserten els estams; anteres ovades, *motxes;* càpsula *ovoido-trígona,* un poc atenuada a l'àpex.

Geografia.— Alternant amb l'anterior a les vores del Llobregat, a Castellgalí, la Puda de Montserrat, Olesa; Terrassa, a la riera del Palau i altres del Vallès; a l'Empordà, Castelló d'Empúries, Palau i la Escala.=Torrents de Rajadell (Puigg.!); Girona, S. Pol, S. Feliu de Guíxols (Bub.). — Abr.-Maig.

(1) Cf. *Salix, Vitex.*

Gènere 249. — MYRICARIA DESV.

(De μυρίκη, que és el *tamarix* dels antics; myríca, que per extensió significa *bruguera* [1].)

Flors vermelloses, grandetes, ovoides al botó, en espigues terminals, clares a la base, denses i atenuades a l'àpex; bràcties ovato-acuminades, més llargues que les flors; calze 5-partit, 5 pètals albo-violacis, estrets, aguts, iguals al calze; 10 estams alternativament més curts, inserts al receptacle, soldats en tub pels filaments fins als $^2/_3$; estil nul, estigma capitato-trilobat; llavors ascendents, amb plomall estipitat: arbustos de 1-2 m., drets, ramificats, angulosos, glaucs, de fulles linear-lanceolades, obtuses, planes.

M. Germánica

1,009. — M. Germánica Desv.

(per la seva habitació.)

Geografia. — Vores de rius i torrents: vores del Segre, al peu de Térmens. = Nogueres, majorment la Ribagorçana; de Pont de Muntanyana a Sopeyra (Csta.); de Ponts a l'Hostal de Corp (Jover!); Organyà; Seu d'Urgell (Bub.); vores del Fluvià (Colm.); partit d'Olot (Tex.); Sallent, marges del Llobregat (Puj. C.!). — Abr.-Maig.

---

(1) Myrica o merica. Cf. Synopsis, VI, I, 524.

Família 51. — MIRTÀCIES R. Br.

(De *myrtus*, gènere principal.)

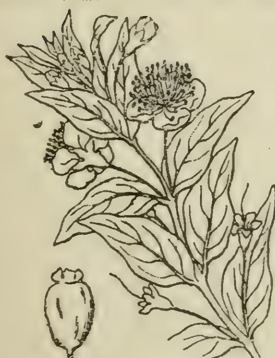
Flors hermafrodites, regulars, axil·lars, ordinàriament solitàries, aromàtiques; calze 5-fid, amb el llim estès o enter i clos, que's desprèn circularment a manera d'opèrcul després de l'antesi; corol·la 5-pètala o nul·la, estams indefinits, inserts al marge d'un disc que forma el calze; 1 estil, 1 estigma; fruit bacciforme o capsular; arbustos o arbres de gran talla, de fulles persistents, enteres, coriàcies, amb punts translúcids.

1 { Calze trasovoide, 5-fid, 5 pètals, fruit bacciforme, arbustos de 2-3 m., amb fulles petites, ovades i oposades . . . . . 250. **Myrtus.**
Calze enter, globulós, amb el llim operculiforme; corol·la nul·la, fruit càpsula 3-4-locular; arbres de gran talla, amb fulles grans, falcato-lanceolades, alternes . . . . 251. **Eucalyptus.**

Gènere 250. — MYRTUS Tourn.

(Greco-llatí: nom de la murtra, planta coneguda; *arrayán* dels castellans, que és nom arabisat. V. Bubani que en parla elegantment op. laud. l. cit.)

Flors blanques, solitàries, llargament pedunculades; calze 5-fid, lòbuls ovats, estesos, 5 pètals suborbiculars, més llargs que'l calze; fruit baia adherent, nigroblavenca: arbustos de 2-3 m., fulles petites, ovato-acuminades, coriàcies, oposades.

M. commúnis

1,010. — M. commúnis L.

Sinonímia. — Murtra; *cast.* mirto, arrayán.

α latifolia Wk. — Fulles ovato-lanceolades, acuminades, de 2-3'5 × 1-1'5 cm.; flors llargament pedunculades.

β *microphylla* Wk. — Fulles oblongo-lanceolades, apretades, agudes, de 10-15 × 5-8 mm.; flors curtament pedunculades.

Geografia. — La α abundant a la cordillera litoral, desde Blanes a Lloret i Caldes de Montbui; de Lloret a Palafrugell; apr. de Tàrrega; cap a S. Miquel del Fay (Csta.); muntanya de Palafolls (Cuní); base de les Guilleries, entre Amer i Santa Coloma de Farnés (Vay.); la Sellera (Cod.!).

La β o *Tarentina* (Mill.) Bertol. cultivada o subespont. a Terrassa, Gelida, Caldes de Montbui i altres llocs. — Juny-Jul. (1)

---

(1) Previ un minuciós estudi comparatiu, cap diferència havem notat entre la planta de Caldes, i la que a l'any següent descubrí a les Garrigues de l'Atmetlla i publicà amb la simpàtica denominacio de *Myrtus Borbonis*, dedicant-lo a S. M. el Rei d'Espanya, nostre col·lega Frère Sennen, ben conegut per les seves nombroses creacions d'espècies, varietats, híbrids i *proles*, amb que tan graciosament ha volgut enriquir la *Flora Catalana*.

Gènere 251. — EUCALYPTUS L'HÉR.

(Del grec ευ, be(n), i καλύπτω, cobrir; al·ludint al llim del calze que queda tancat cobrint el restant de la flor.)

Flors verdes, solitàries o en petites umbel·les, curtament pedunculades; calze *globulós*, de llim enter, *tancat*, que's desprèn a manera d'opèrcul després de l'antesi; corol·la nul·la, fruit càpsula dura, ordinàriament 4-locular, amb les cel·les polispermes, dehiscent per 3-4 forats situats a l'àpex: arbres de gran talla [1], de tronc llis, dret, ramificat, branques obertes, fulles grans, glauques, acuminades, les primeres ovato-oblongues, oposades, trabades, de llim horizontal, pubescentes; les de l'arbre més desenrotllat falcato-lanceolades, alternes, pedunculades, amb el llim vertical, glabres.

E. glóbulus

1,011. — E. glóbulus Labill.

(pel calze globulós.)

Geografia. — Cultivat, amb altres espècies, com a planta d'ornament a la regió baixa de Catalunya i tinguda per febrífuga.

(1) 14 fins a 15'5 m. per 10 m. diàmetre a la base, a l'Austràlia (Fiori, II, 125).

Família 52. — CUCURBITÀCIES Juss.

(Del gènere *Cucúrbita.*)

Plantes monoiques o dioiques, de flors regulars, grogues, axil·lars, fasciculades o solitàries; calze i corol·la 5-fid, 5 estams poliadelfs (2 grups de 2 i un altre de 1), simfisandres, (soldats pels filaments i anteres); anteres sigmoidies, l'estil curt, 3-5 estigmes bífids; fruit *bacca:* herbes sarmentoses, perennes, de fulles alternes, simples, palmatinerves, peciolades, amb circells o sense.

1 { Plantes monoiques, ajagudes, sense circells, baia oblonga, verdosa, muricato-àspera . . . . 252. **Ecbalium.**
Plantes dioiques, filaires, amb circells, baia globulosa, vermellosa, llisa . . . . 253. **Bryonia.**

Gènere 252. — ECBALIUM Rich.

(Deriva de ἐκβάλλειν, llençar, tirar; al·ludint a la dehiscència del fruit carnós. La ortografia *ecballium* no és acceptable.)

Flors monoiques, groguenques, fasciculades, les femenines freqüentment solitàries i més curtament pedunculades; calze campanulat, de divisions linear-lanceolades, les de la corol·la oblongues, mucronulades, més llargues que'l calze; fruit baia oblonga, verdosa, eriçada de petits tubèrculs cònics, penjant, que's desprèn del peduncle a la maturitat i *projecta amb elasticitat* per una obertura basilar les llavors i suc continguts: planta perenne, d'arrel carnosa, tronc de 2-6 dm., gruixut i suculent, ajagut, ramificat, àspero-escabriúscul; fulles ovato-cordiformes, llargament peciolades, verdes i àspero-tuberculoses per sobre, albo-tomentoses per sota, sinuato-dentades, profundament escotades a la base, sense circells o rínxols.

E. Elaterium

1,012. — E. Elaterium L. C. Rich. — Momórdica Elaterium L.

(Són curiosos aquests tres noms afins: Ecbalium, Elaterium *i* Momórdica; *els dos primers del grec i l'últim d'una forma de pretèrit — rectuplicació de la radical — transportada a un nom de planta, com si diguéssim: la que* llença, *la que és* elàstica, purgant *i la que* mossega (mordére, momordi.)

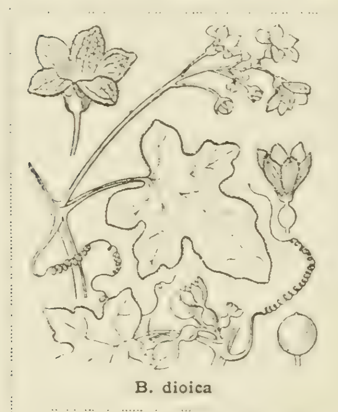
Sinonímia. — Cogombre amarg, esquitxagossos; *cast.* cohombrillo amargo, pepino del diablo, pepinillos amargos.

Geografia. — Runes i vores de camins, des de la costa al Pireneu: Comú al Vallés i Bages. = Olot, Tremp, Seu d'Urgell (Csta.). — Maig-Set.

Gènere 253. — BRYONIA L.

(Grec βρυώνη, de βρύω, neixer i creixer en abundancia, terme propi de la vegetació.)

Flors dioiques, verdoses, fasciculades, raïms curts, les masculines 2-3 veg. més grans que les femenines, més curtament pedunculades; calze de les flors masculines campanulat, el de les femenines amb el tub globulós, de lòbuls triangulars; lòbuls de la corol·la el·líptics, pestanyosos, molt més llargs que'l calze; fruit baia globulosa, llisa, a la fi vermella, de la grandària d'un pèsol, fètida, amb 5-6 llavors ovato-agudes; planta perenne, d'arrel cònica, llarga, carnosa i ramificada; tronc de 2-3 m., sarmentós, filaire, ramificat, eriçat de petits pèls bulbosos; fulles peciolades, palmatilobades, de 5 lòbuls sinuato-dentats, el superior més llarg, agut o apiculat, aspres per les 2 cares, profundament escotades a la base, amb circells filiformes, helicoidals, opósitifolis.

B. dioica

1,013. — B. dioica Jacq.

(per ser planta que té les flors masculines en un peu i les femenines en un altre.)

Sinonímia. — Briònia, carbassina; *cast.* brionia, nuez del diablo, nueza blanca, tuca; *fr.* vigne blanche (cf. *vitis alba).*

Geografia. — Bardisses i torrenteres, des de la costa fins al Pireneu. — Abr.-Juny.

N. B. Es cultiven ademés vàries altres cucurbitàcies pels seus fruits alimenticis, medicinals, d'ornament, etc., essent les principals: la *carbassa vinera* o *vinatera (Lagenaria vulgaris* Ser.); el *cogombre (Cucumis sativus* L.); el *meló (C. Melo* L.); i la *sindria (C. Citrullus* Ser.); la *carbassera* o *carbassa* comú *(Cucurbita Pepo* L. [1]); el rabaquet *(C. máxima* Duch.); la *carbassa de turbant* (*C. Melopepo* L.), i la *balsamilla (Momordica Balsamina* L.).

(1) És proverbial: «peponem cordis loco habere» TERT.; per cor tenir un meló o un nap...

Família 53. — PORTULACÀCIES Juss.

(De *Portulaca,* gènere principal.)

Flors hermafrodites, regulars o quasi regulars, grogues o blanques, solitàries o en petites cimes; calze 2-3-sèpal, corol·la ordinàriament pentàmera, 3-12 estams lliures o adherents als pètals; estil 3-6-fid, fruit *píxide* o càpsula 3-valva; herbes anuals o perennes, més o menys carnoses, glabèrrimes; fulles generalment oposades i sense estípules.

1 { Flors grogues, sentades; sèpals caducs, corol·la polipètala, 6-12 estams; fruit *píxide* . . . . 254. **Portuláca.**
Flors blanques, pedunculades; sèpals persistents, corol·la gamopètala, 3-, rarament 4-5 estams; fruit càpsula 3-valva . . 255. **Montia.** }

Gènere 254. — PORTULACA Tourn.

(Nom llatí de la planta: porcilaca o porcillaca = portulaca. V. Euphorbia Peplis.)

Flors grogues, sentades, solitàries o aglomerades a les bifurcacions del tronc; 2 sèpals desiguals, obtusos, carenats a l'àpex, 5, raram. 4-6, pètals trasovats, lliures o poc soldats a la base, inserts a l'àpex del tub del calze, molt caducs; 6-12 estams lliures o soldats als pètals per la base, estil ordinàriament 5-fid; fruit *píxide*, ovoide; llavors subreniformes, negres, lluents, finament tuberculoses: herbes de 1-3 dm., glabres; tronc ajagut, ramificat, carnós, trencadís, de fulles trasovato-oblongo-cuneïformes, sentades o curtament peciolades, subcrasses, lluents, oposades a les superiors, alternes, sense estípules.

P. oleràcea

1,014. — P. oleràcea L.

(de olus, óleris, *l'horta; per la seva estació més freqüent i ser comestible com verdura.)*

Sinonímia. — Verdulaga; *cast.* verdolaga.

Geografia. — Comú per hortes i terres de conreu, des del litoral a la regió pirenenca. — Juliol.

Gènere 255. — MONTIA L.

(Dedicat a Giuseppe Monti, botànic italià, de Bolonya, 1719-1760.)

Flors blanques, molt petites, pedunculades, en cimes pauciflores, terminals o axil·lars, penjants i a la fi dretes; calze de 2-3 sèpals persistents, corol·la gamopètala, 5-fida; 3, raram. 4-5 estams; estil 3-fid, fruit càpsula subglobulosa, 3-valva i 3-sperma: herbes blanes, sucoses, de troncs prims, ramificats; fulles oposades i breument peciolades.

1 Plantes anuals, de 2-8 cm., terrestres, groguenques, cimes en sa majoria terminals, amb una fulla més petita i una bràctia escariosa, oposades a la base; llavors tuberculoses, *mates* . 1,015. **M. minor.**
Plantes perennes o biennals, de 1-3 dm., surants, verdes, cimes en sa majoria axil·lars, amb 2 fulles iguals oposades a la base; llavors quasi llises, lluents. . . . . 1,016. **M. riválaris.**

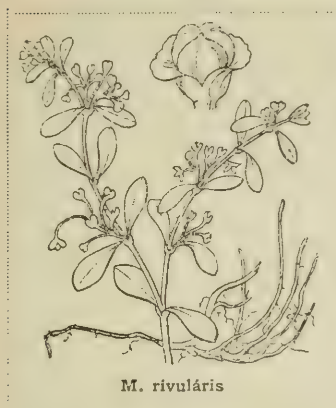

M. minor

1,015. — M. minor Gmel.

(per la seva talla, relativament petita.)

Anual, de 2-8 cm., groguenca, *terrestre*, troncs molt ramificats, formant dicotomies des de la base, *drets* o *ascendents;* fulles inferiors oblongues, atenuades en pecíol embeinador, les superiors oblongo-linears, sentades; cimes quasi totes *terminals*, portant a la base *una bràctia escariosa oposada a una fulla;* llavors fortament tuberculoses, d'un negre *mate.*

Geografia. — Terres humides i arenoses : Montseny, fonts i riuets de la Costa i font de Briançó. = Les Guilleries, Montsolí, Pla de les Arenes (Vay.!). — Maig-Jul.

M. rivuláris

1,016. — M. rivuláris Gmel.

(de rívulus, *riuet; per la seva estació.)*

Sinonímia. — Cast. Mariquita, ensalada de sapo.

Perenne o *biennal*, de 1-3 dm., verda; troncs prims, *radicants* a la base, freqüentment *surants;* fulles *espatulades* o bé *oblongues*, florescència més tardana, cimes ordinàriament *totes laterals*, portant a la base dues *fulles iguals oposades;* llavors finament *puntejades*, d'un negre lluent.

Geografia.—Freqüent per fonts i riuets de tota la cordillera pirenenca i formació granítica de les Guilleries: Ribes, Queralbs, Núria, Sta. Fe de Montseny; Montsolí, cap a la Gabarra, Coll de Carós.=Molló, Espinabell; les Guilleries, cap a Carós (Vay.); Canejàn, Arties (C. et S.). — Juny-Set.

Família 54. — PARONIQUIÀCIES St. Hil.

(Del gènere *Paronychia.*)

Flors hermafrodites, regulars, blanques o verdoses, petites, en fasciculets axil·lars o cimes terminals; calze 5-sèpal, persistent; corol·la 5-pètala, ordinàriament rudimentària o nul·la, 2-5, raram. 10 estams opositisèpals, 2-3 estigmes; fruit càpsula 3-5-valva o *carcérulus:* herbes anuals o perennes, de troncs ajaguts, fulles simples, enteres, generalment amb estípules escarioses.

1 Fulles alternes, pètals iguals al calze o poc més llargs . . . . 2.
Fulles oposades o verticil·lades, pètals més curts que'l calze o nuls. 3.

2 Sèpals carenats, 3 estils estesos i recorbats, càpsula trígono-piramidal, 3-valva . . . . 258. **Telephium.**
Sèpals còncaus, 3 estigmes sentats, *carcérulus* trígon, 261. **Corrigiola.**

3 3 estigmes, càpsula 1-locular, 3-valva . . . . 4.
2 estigmes, fruit *carcérulus* . . . . 5.

4 Fulles alenades, sèpals amb 2 apèndices terminats en punta pestanyosa, valves de la càpsula no torçades, . . . 257. **Loeflíngia.**
Fulles ovades o bé orbiculars, sèpals sense apèndices, valves de la càpsula torçades en hèlix . . . . 256. **Polycarpon.**

5 Fulles sense estípules, alenades; calze fès, de tub quasi igual a les divisions . . . . 262. **Scleranthus.**
Fulles estipulades, ordinàriament ovades o lanceolades; calze partit, de tub molt més curt que les divisions . . . . 6.

6 Bràcties i sèpals herbacis, sèpals un poc còncaus o plans, 260. **Herniaria.**
Bràcties o sèpals escarioso-argentins, sèpals en caputxa o drets, 259. **Paronychia.**

Gènere 256. — POLYCARPON Loefl.

(De πολύς, molt, i καρπός, fruit; al·lusió a la fecunditat de la planta.)

Flors verdoses, en petites cimes bípares terminals, 5 sèpals ovats, cucul·liformes a l'àpex, escariosos al marge, 5 pètals linears o bé oblongs, més curts que'l calze, 3-5 estams, estil trífid, 3 estigmes, càpsula unilocular, 3-valva; fulles oposades o verticil·lades, estipulades.

1 { Plantes anuals, fulles ovato-oblongues o espatulades, sèpals mucronats, pètals escotats, 3 estams . . . . . . **1,017. P. tetraphyllum.**
Plantes perennes, fulles trasovades, sèpals mútics, pètals enters, 5 estams . . . . **1,018. P. peploídes.**

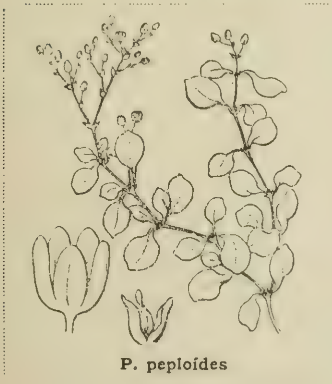

P. tetraphyllum

1,017.—P. tetraphyllum L.

(per la disposició de les fulles verticil·lades per quatre.)

Anual, arrel cònica, prima, multicaule; troncs de 5-15 cm., ramificats des de la base, ascendents, pubèruls; fulles *ovato-oblongues* o subespatulades, *membranoses,* atenuades en pecíol, les inferiors i les superiors *oposades,* les demés freqüentment *verticil·lades per* 4; estípules ovato-acuminades, *escarioso-argentines,* el mateix que les bràcties; flors petites, en cimes vàries vegades bípares, multiflores; sèpals *ovato-mucronats,* escariosos al marge; pètals *escotats,* més curts que'l calze, 3 *estams,* càpsula globulosa, més curta que'l calze; llavors xagrinades.

Geografia.—Comú per llocs arenosos i pedregosos, des de la costa al Pireneu.—Floreix quasi tot l'any.

P. peploídes

1,018.—P. peploídes DC.

(per la semblança de les fulles amb les de la Euph. Peplus.)

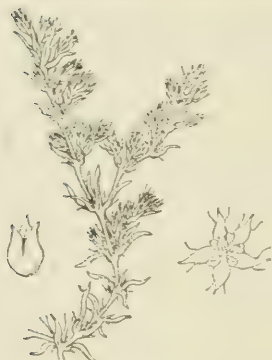
Perenne, rizoma *gruixut, dur, subllenyós,* multicaule; troncs de 1-3 dm., ascendents, ramificats, glabres, fràgils; fulles *trasovades, crasses,* atenuades en pecíol, totes *oposades;* estípules i bràcties lanceolades, molt petites, *grises;* flors en cimes pauciflores, un poc més grans; sèpals *ovato-obtusos, mútics,* escariosos al marge; pètals *enters,* més curts que'l calze.

Geografia.—Roques marítimes dels Pireneus Orientals: Cadaqués, a Port Lligat; Cap de Creus.=De Roses a la Selva (Bub., Vay.); Port-Vendres (Bub.); Argelàs (Conil!).—Maig-Ag.

Gènere 257. — LOEFLINGIA L.

(Dedicada a Pere Loefling, botànic suec, deixeble de Lin. † 1652.)

Flors verdoses, petites, sentades, en cimes unípares; calze 5-fid, de sèpals carenats, desiguals, els 3 externs més llargs i apiculats, tots amb 2 apèndices membranosos, soldats a la base i allargats en una punta pestanyosa; 3-5 pètals molt petits, 3-5 estams, 3 estigmes, càpsula 3-valva, de valves no torçades; llavors molt petites, piriformes; herbes anuals, troncs de 3-15 cm., drets o ascendents, ramificats, pubèruls; fulles alenades, apiculades, soldades fins a la meitat, amb les estípules setiformes.

L. hispánica

1,019. — L. hispánica L.

(de Hispania, *la Espanya; per la seva habitació.)*

Geografia. — Llocs arenoso-herbosos del litoral: Vilarnadal, apr. de Figueres, a la vora dreta del Llobregat (Sen.!); Pir. Orient.; arenals de Canet; vores del Ter (Bub.); Narbona, Perpinyà (G. et G.). — Abr.-Juny.

Gènere 258. — TELEPHIUM L.

(Grec τηλέφιον (Sedum Telephium), amb les fulles de la qual hi té alguna semblança.)

Flors blanques, relativament grans, en capítols compactes terminals; calze, corol·la i androceu pentàmers; sèpals oblongo-linears, obtusos, carenats, molt estretament escariosos al marge; pètals oblongs, obtusos, marcescents, iguals al calze; 3 estils estesos i recorbats, càpsula en forma de piràmide triangular, punxaguda, lluent, més llarga que'l calze, incompletament 3-4-locular, 3-4-valva; llavors globuloso-reniformes; plantes perennes, subllenyoses, glabres, glauques, multicaules, de rizoma gruixut, dur; troncs de 2-4 dm., simples, estesos a terra, glabres, fullosos en tota la seva longitud; fulles trasovato-el·líptiques, atenuades en pecíol, subcoriàcies, quasi unilaterals, enteres, amb petites estípules membranoses.

T. Imperati

1,020. — T. Imperati L.

(Dedicada a Ferrante Imperato, botànic napolità. V. Imperata cylindrica *P. B., una gramínia* [1].)

Geografia. — Roques i llocs pedregosos: Apr. de Girona (Salv.!); prov. de Lleida i de Tarragona, des de S. Ramon i Avellanes fins a l'Espluga de Francolí i Priorat (Csta.), immediacions de Balaguer (Csta. Herb.!); Espluga de Francolí (Llen.!); muntanyes de la frontera, Ceret (Compy.); la Seu d'Urgell, Organyà; Pir. Or., a la Verge de la Pena (Bub.). — Maig-Juny.

(1) És verdaderament curiós el que es llegeix d'aquesta última apud *Loudon.*

Gènere 259.—PARONYCHIA TOURN.

(Grec παρωνυχία; *paronychiae*, el panadís; amb ella s'hi curarien aquest mal[1].)

Flors blanques o verdoses, petites, en cimes o glomèruls adornats de bràcties escarioses; calze, corol·la i androceu generalment pentàmers; sèpals herbacis o escariosos, drets o cucul·liformes a l'àpex; pètals filiformes o nuls, estams 2-5, estil bífid, 2 estigmes; càpsula coberta pel calze, dehiscent per 5 valves que's separen per la base, restant soldades per l'àpex o indehiscent, monosperma: herbes anuals o perennes, de fulles oposades o verticillades, amb estípules escarioso-argentines.

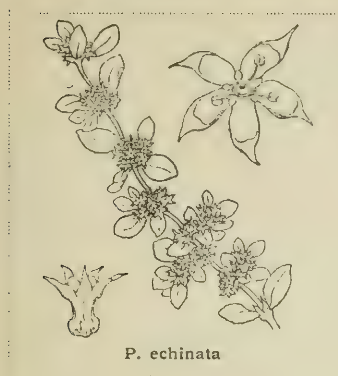
1 { Plantes anuals, d'arrel prima; bràcties més curtes que les flors, fulles ovato-lanceolades, oposades . . . . . 1,021. **P. echinata.**
Plantes perennes, de rizoma gruixut; bràcties llargues i amples que cobreixen totalment les flors . . . . 2.

2 { Lacínies del calze terminades en caputxa, mucronato-aristades, escarioses al marge; fulles no pestanyoses o apenes; plantes que's tornen vermelloses per la dessecació . . . . 3.
Lacínies del calze plano-convexes, no mucronades, completament herbàcies; fulles molt pestanyoses; plantes que permaneixen verdes per la dessecació . . . . 4.

3 { Estípules i bràcties ovato-agudes; capítols florals grans, separats; sèpals molt cucul·liformes, fulles subpestanyoses; plantes del pla, 1,022. **P. argentea.**
Estípules i bràcties lanceolato-acuminades; capítols florals més petits i acostats, sèpals poc cucul·liformes, fulles glabres; plantes de les muntanyes . . . . 1,023. **P. polygonifolia.**

4 { Calze amb 2 lacínies més curtes que les altres tres agudes; bràcties ovato-acuminades, capítols florals grans i densos, fulles linear-lanceolades, ± separades, pubescents . . . . . 1,024. **P. nivea.**
Calze amb les 5 lacínies subiguals, obtuses; bràcties ovato-obtuses o mucronades, capítols florals més petits i menys densos, fulles ovades, molt acostades o imbricades, glabres . . 1,025. **P. Kapela.**

(1) ὄνυξ, υχος l'ungla; és a dir, un abscés a l'arrel de l'ungla.

P. echinata

1,021. — P. echinata Lamk.

(de echinatus, *format de* echinus, *eriçó; al·lusió al sèpals quasi espinescents.)*

Anual, arrel prima, tronc de 3-15 cm., ajagut, ramificat, pubescent; fulles ovades, denticulades, agudes, glabres, oposades; estípules ovato-lanceolades; flors ben visibles en glomèruls axil·lars, freqüentment unilaterals; bràcties *setàcies, petites, més curtes que les flors;* sèpals *lleugerament cucul·liformes,* terminats en *punta espiniforme,* escariosos al marge; 3 estams de filaments molt dilatats a la base.

Geografia.—Roques i terrenys arenosos del litoral: Cap de Creus.=La Sabolla (Trem.); de Cap de Creus a la Selva (Bub., Vay.); arenals de Palamós (Senn.!); Colliure, Narbona (G. et G.); Mahó (Font!). — Abr.-Maig.

P. argentea

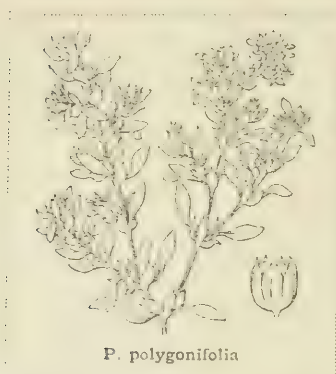
1,022. — P. argentea Lamk.

(de argentum, *la plata; per les bràcties argentines, blanques.)*

Sinonímia. — Sanguinaria blanca, arrecades, arrecadetes; *cast.* asperilla, nevadilla, sanguinaria menor.

Perenne, de rizoma gruixut, tronc de 2-3 decímetres, ajagut, ramificat, pubescent; fulles *oblongo-lanceolades,* subpestanyoses, glabrescents, *mucronades;* estípules *ovato-agudes, més curtes que les fulles;* flors en glomèruls grans, separats, *argentins,* terminals i axil·lars; bràcties *ovato-subacuminades, escarioso-argentines;* lacínies calicinals oblongues, *molt cucul·liformes,* aristades, escarioses al marge, 5 *estams.*

Geografia.—Terrenys arenosos, especialment del litoral: Montcada, Mollet; Montalegre; la Roca, a les vores del Mogent. = La Cerdanya (Csta.). — Abr.-Juny.

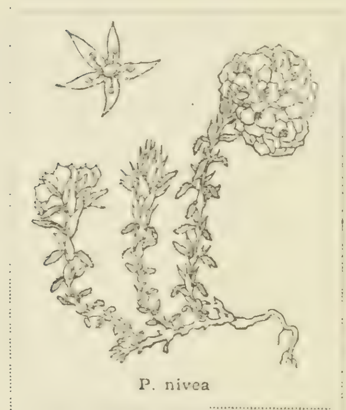

P. polygonifolia

1,023. — P. polygonifolia DC., subsp. de l'anterior, apud Rouy, raça alpina de la mateixa, apud Fiori.

(per la semblança de les fulles amb el Polygon. aviculare.)

Perenne, rizoma gruixut, troncs ajaguts, de 2-3 dm., ramificat, pubèrul; fulles *ovato-lanceolades, oposades,* subpestanyoses, glabrescents, acostades; estípules i bràcties *ovato-lanceolades, acuminades,* aquelles més curtes que les fulles; glomèruls florals més petits i aproximats, sèpals poc cucul·lifor-mes, aristats.

Geografia.— Llocs arenosos o pedregosos de les muntanyes: Núria =Comabella, la Cerdanya, Tragurà, Vilallonga, Costabona, Molló i Rocabruna (Vay.); Vall de Llo (Bub.); Port i Hospital de Benasc, Port de la Picada (Zett.); de Caldes i de la Bonaigua; Coma Gireta, muntanya de Gausac (Llen.!), pla de Beret (C. et S.). — Juny-Jul.

P. nivea

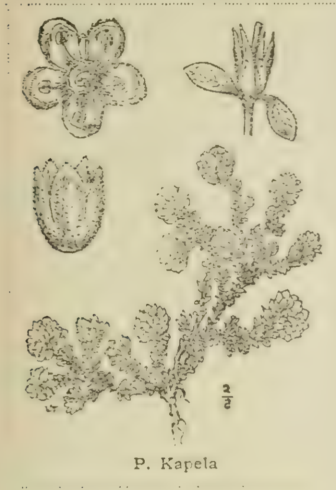
1,024. — P. nivea DC. — P. capitata Lmk., non DC.

(de nix, nivis, *la neu; pel color molt blanc de les bràcties escarioses;* capitatus, *per la inflorescència en glomèruls terminals.)*

Sinonímia. — *Cast.* Nevadilla real de España, hierba de la sangre.

Perenne, rizoma subllenyós, troncs prostrato-ascendents, ramificats, pubescents; fulles *linear-lanceolades, oposades, agudes, pestanyoses, pubescents,* ± aproximades, però no imbricades; estípules *lanceolato-agudes, tant o més llargues que les fulles;* glomèruls florals en sa majoria terminals, grans, escarioso-argentins; bràcties *ovato-cordiformes, subacuminades,* molt més llargues i amples que en les fulles florals; lacínies calicinals *agudes, molt desiguals* (2 més curtes), pestanyoses, terminades per 1 pèl setiforme, *totalment herbàcies,* 5 estams.

Geografia.— Llocs secs i pedregosos: al Vallès, Olesa, la Puda; Montserrat, a Bages; Penadès, a Gelida; S. Martí Sarroca.=Cap a Gràcia (Salv.!); Caixàs, Dosquers, Crespià (Vay.); Pertús (Bub.). — Abr.-Juny.

P. Kapela

1,025 — P. Kapela A. Kern. — P. imbricata Rchb. — P. capitata DC., non Lamk.

(imbricatus, *de* ímbrex, ímbricis, *la teula; per la disposició de les fulles;* capitatus, *de* caput, *el cap, al·ludint als glomèruls terminals de la espècie.)*

Perenne, rizoma subllenyós, tortuós; troncs de 5-15 cm., prostrato-ascendents, pubescents, d'*entrenusos molt curts,* generalment radicants, formant una planta cespitosa; fulles *oposades, ovades* o bé *ovato-lanceolades, obtusiúscules* o *subacuminades, pestanyoses,* pubescents o glabres, molt *acostades* o *imbricades;* glomèruls florals més petits i menys nombrosos que en l'anterior, terminals, *escarioso-argentins;* bràcties *trasovades,* obtuses o mucronades, més amples o més llargues que les fulles florals; lacínies calicinals *obtuses, quasi iguals,* amb pèls setiformes aplicats, *escarioses al marge,* 5 estams.

α *typica* Fiori. — Troncs suberectes, fulles linear-oblongues o lanceolades.

β *serpyllifolia* DC. — Troncs ajaguts, difusos, freqüentment radicants; fulles més petites, trasovades o suborbiculars.

Geografia. — Roques i llocs pedregosos de les muntanyes: La α *typica* a Núria, i la β *serpyllifolia* molt difosa per Catalunya, Montserrat, S. Llorenç del Munt; Rasos de Peguera; Queralbs, Núria; Montserrat = Turons de Rubió (Puigg.;); Ciurana; Port i Hospital de Benasc (Csta.). — Maig-Set.

Gènere 260. — HERNIARIA Tourn.

(De *hernia;* per les seves pretingudes propietats medicinals.)

Flors verdoses, molt petites, en glomèruls axil·lars o terminals, generalment pentàmeres, raram. tetràmeres; calze partit, herbaci, de sèpals quasi plans, 5 pètals filiformes o nuls, 2-5 estams, 2 estils o 2 estigmes subsèssils; fruit *carcérulus:* herbes anuals o perennes, de troncs ajaguts, fulles enteres, oposades o les superiors alternes, amb estípules escarioses.

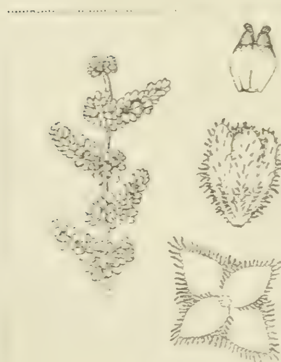
1 Plantes llenyoses, glabres; calze 4-partit, 4 estams, fulles diminutes, trasovades o el·líptiques, crassiúscules . . **1,026. H. fruticosa.**
Plantes herbàcies o subllenyoses a la base, calze 5-partit . . . 2.

2 Flors curtament pedicel·lades, en glomèruls pauciflors; troncs subllenyosos a la base . . . . 3.
Flors sentades, en glomèruls multiflors; rizoma o circell herbaci . 4.

3 Fulles petites, vírido-groguenques, subpestanyoses; glomèruls 1-3-flors terminals, sèpals curtament eriçats . . . . **1,027. H. alpina.**
Fulles amples, verdes, llargament pestanyoses; glomèruls 3-6-flors axil·lars i terminals, sèpals llargament híspids . **1,028. H. latifolia.**

4 Calze glabre, glomèruls en espigues axil·lars, més llargues que les fulles; plantes verdes, glabres . . . . . . **1,029. H. glabra.**
Calze eriçat, glomèruls opositifolis més curts que les fulles; plantes cendroses, piloso-eriçades . . . . 5.

5 Troncs ajaguts, fulles lanceolades, les inferiors oposades; pèls dels sèpals curts, però el terminal setiforme . . . **1,030. H. hirsuta.**
Troncs ascendents, fulles ovades o bé oblongues, en sa majoria alternes; pèls dels sèpals llargs, quasi iguals . . . **1,031. H. cinerea.**

H. fruticosa

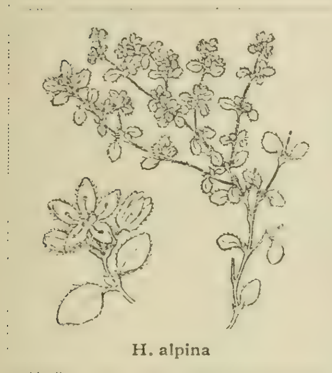
1,026. — H. fruticosa L.

(vol dir arbustiva, *pel seu tronc llenyós.)*

Perenne, tronc *llenyós,* molt curt i molt ramificat; branques esteses sobre terra, cobertes de nombroses fulles, formant una planta cespitosa; fulles diminutes, el·líptiques o trasovades, *crassiúscules, fasciculades, glabres;* glomèruls multiflors, sentats, axil·lars; calze 4-partit, lacínies ovades, còncaves, piloses a l'àpex; estams fèrtils, 4.

β *recurvifolia* Wk. — Fulles recorbades a l'àpex, sèpals glabèrrims.

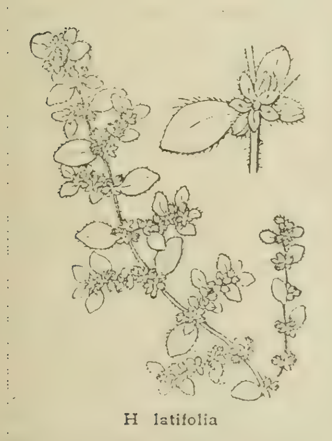
Geografia. — Terrenys argiloso-guixencs, salats: La *var.* de Fraga a Lleida (Salv.!); abundant als turons de Balaguer, Gerp, Sentiu, Mongay i Ribera de Sió (Csta.); Cadaqués, Cap de Creus (Bub., Trem.). — Maig.

H. alpina

1,027. — H. alpina Vill.
(per la seva estació a les altes muntanyes.)

Perenne, rizoma gruixut, troncs de 5-15 cm., subllenyós a la base, molt ramificat, glabrescent; fulles *ovades* o *trasovades, molt petites, vírido-groguenques,* breument pestanyoses; flors curtament pedicel·lades, solitàries o en glomèruls de 2-3 terminals; sèpals *eriçats de pèls curts,* tots iguals, de $^{1}/_{5}$ o de $^{1}/_{6}$ de la longitud dels sèpals.

Geografia. — Llocs arenosos i pedregosos de les altes muntanyes: Vall de Llo, sobre Font de Segre (Compy.); Cambredases (Lap., G et G.), Cambredases i Vall de Llo (Bub.); Pir. Or. (Coste, Rouy). — Jul.-Ag.

H latifolia

1,028. — H. latifolia Lap. — H. pyrenaica J. Gay.
(per les fulles relativament amples i per la seva estació pirenenca.)

Perenne, rizoma gruixut, troncs de 2-4 dm., subllenyosos a la base, ajaguts, radicants, ramificats; branques pubescents d'un sol costat, fulles *grans* (7-11 mm. llarg × 6-7 ample), *el·líptiques,* d'un *verd fosc, llargament pestanyoses,* glabrescents per les 2 cares; estípules amples, blanquinoses; flors curtament pedicel·lades, en glomèruls de 3-6, axil·lars i terminals, clars i separats; sèpals oblongs, *llargament eriçats de pèls iguals;* estils *drets* i *paral·lels* (divergents en les altres espècies).

Geografia. — Llocs arenosos i pedregosos dels Pireneus Orient.: la Cerdanya, al cim de Cambredases, vall de Llo (G. et G., ex Gaut.); abundant a la muntanya de la *Peña montañesa* del Pirin. Central (Bub.). — Jul.-Set.

H. glabra

1,029. — H. glabra L.
(glaber, *per no ser peluda.)*

Sinonímia. — Herba del mal de pedra, cent en grana; *cast.* ciento en grana, milengrana, hierba turca, granjilla.

Anual, biennal o perennant; tronc de 5-15 centímetres, ajagut, prim, ramificat, glabre, com tota la planta; fulles *oblongues*, enteres, atenuades a la base, *oposades*, les superiors ordinàriament alternes, *molt glabres;* estípules ovades, *pestanyoses;* flors *molt petites, sentades en glomèruls multiflors*, formant curtes *espigues oposítiflores;* sèpals oblongs, obtusos, estretament escariosos al marge, glabres.

H. hirsuta

Geografia. — Comú per paratges secs o arenosos des del litoral fins al Pireneu. — Maig-Juny.

1,030. — H. hirsuta L.
(aquesta espècie és peluda o híspida.)

Sinonímia. — *Cast.* Hierba del quebrado, suelda-tripas, hierba de la orina, turquita.

Anual o *biennal*, piloso-eriçada, grisenca, arrel prima, troncs de 5-15 cm., *ajaguts;* fulles *lanceolades, atenuades a la base, les inferiors oposades, les demés alternes, totes híspido-pestanyoses;* flors sentades, en glomèruls multiflors, clarets, opositifolis i més curts que les fulles; sèpals *lanceolats, peluts;* pèls *curts*, menys el terminal que és *setiforme*.

H. cinerea

Geografia. — Freqüent per llocs arenosos: al Vallès, Terrassa, Olesa *et alibi*; a Bages. = Immediacions de Barcelona (Csta.); Vall d'Eyne, la Perxa (Compy.); Alberes, muntanyes de Ceret (Gaut.). — Maig-Juny.

1,031.—H. cinerea DC.—H. annua Lag.
(de cinis, cíneris, *la cendra; pel color cendrós de la planta;* annuus, *anual, que viu solament un any.)*

Sinonímia. — Herba del mal de pedra, herba de Noè; *cast.* quebranta piedras, herniaria, mil granos.

Confosa durant molt temps amb l'anterior, s'en distingeix pels troncs *ascendents* per la extremitat, en lloc de ser aplicats enterament a terra; per les fulles *ovato-lanceolades* o bé *oblongues*, en sa majoria *alternes, cendroses;* per ses flors *el doble petites*, en glomèruls *més densos* i *més criçats:* pèls dels sèpals *més llargs* i *nombrosos, quasi iguals* i tan llargs com els sèpals.

Geografia.—Llocs arenosos de la regió mediterrània: Comú al Vallés i Bages.=Plana de Vic (Masf.). — Maig-Juny.

N. B. Es possible la existència de la *H. incana* Lam., vista al Hb. Bolós, sense localitat, per Costa, perquè la trobem citada a Narbona per Bub.; però no la cita Gaut., ni els botànics catalans.

Gènere 261. — CORRIGIOLA L.

(Diminutiu de *corrigia*, la corretja; pels troncs llargs i prims.)

Flors blanques o rosades, diminutes, curtament pedicel·lades, en glomèruls terminals; calze, corol·la i androceu pentàmers; divisions calicinals còncaves, ovato-obtuses, escarioses al marge; pètals oblongs o trasovats, iguals al calze o poc més llargs, 3 estigmes sentats; fruit *carcérulus*, trígono-ovoide, protegit pel calze: herbes glauques, glabres, de troncs ajaguts, fulles alternes, enteres, amb estípules escarioses.

1 { Plantes anuals, d'arrel prima, fulles linears o lanceolato-oblongues, branques floríferes fulloses . . . . . . 1,032. **C. littoralis.**
Plantes perennes, de rizoma gruixut, fulles oblongues o trasovades, branques floríferes afiles . . . . . 1,033. **C. telephiifolia.**

C. littoralis

1,032. — C. littoralis L.

(per la seva estació riberenca.)

Sinonímia. — Passacamins; *cast.* corrigiola de playas.

Anual, arrel cònica, llarga, prima, multicaule; troncs filiformes, de 1-3 dm., estesos en cercle, poc ramificats; fulles *linears* o *lanceolato-oblongues*, atenuades en curt pecíol; branques floríferes *fulloses*, glomèruls *petits*, *arquejats*, *axil·lars* i *terminals;* part verda dels sèpals *ovato-aguda*.

Geografia. — Llocs arenosos i humits: St. Hilari, vores del Montsolí, més avall del Balneari; la Cerdanya, vores del Carol, al peu de Talltorta. = Llocs arenosos de la costa (Csta.); cap a Girona (Salv.!); Contestins (Cod.!); Alberes i vall del Tet (Gaut.). — Jul.-Ag.

C. telephiifolia

1,033. — C. telephiifolia Pourr.

(s'han comparat les fulles amb les del Telephium Imperati.)

Perenne, rizoma cònic, gruixut, multicaule; troncs més gruixuts, de 2-6 dm., estesos i ramificats; fulles inferiors *oblongues,* les demés *trasovades,* atenuades a la base, més gruixudes que en la anterior; branques floríferes llargament *afiles,* flors *el doble grosses,* part verda dels sèpals *arrodonida.*

Geografia. — Roques i llocs arenosos de la regió litoral: Blanes, a la *Roca Palomera.* = Cap a Calella i Malgrat (Csta.); cap a Lloret, Roses i Cadaqués (Trem.!); la Bajol (Bolós!); Prats de Molló, Vilarnadal, Cabanes, la Cerdanya, Massanet de Cabrenys (Vay.); S. Climent (Sen.!); cim de Matagalls (M.° Masf.!); Llansà; Port-Vendres, Urr de Cerdanya (Bub.); Alberes i vall del Tet (Gaut.). — Juny-Jul.

Gènere 262. — SCLERANTHUS L.

(Grec σκληρός, dur, sec, i ἄνθος, flor; pel calze endurit, consistent (1).)

Flors verdoses o blanquinoses, en cimes o fascicles axil·lars o terminals; calze 5-fid, acampanat, urceolat a la base, *endurit;* corol·la nul·la, 10, rar. 5-2 estams; 2 estils filiformes, fruit *carcérulus*, endurit i ossós, protegit pel tub del calze, caduc a la maturitat: herbes anuals o perennes, petites, de fulles oposades, alenades, trabades i sense estípules.

1 { Sèpals obtusos, amplament escariosos al marge . . . . **2.**
{ Sèpals aguts, estretament escariosos al marge . . . . **3.**

2 { Plantes perennes, fulles linears, agudes; sèpals fructífers ordinàriament conniventes . . . . **1,034. Sc. perennis.**
{ Plantes anuals o biennals, fulles alenades, subpunxents; sèpals fructífers drets, no connivents . . . . **1,035. Sc. polycnemoídes.**

3 { Tub del calze fructífer eriçat, contret a l'àpex; lacínies obertes, ganxudes cap endintre . . . . **1,036. Sc. uncinatus.**
{ Tub del calze glabre, no contret a l'àpex; lacínies dretes, rectes . **4.**

4 { Tub del calze fructífer atenuat a la base, igual als sèpals oberts a la maturitat i estretament escariosos al marge . **1,037. Sc. annuus.**
{ Tub del calze fructífer arrodonit a la base, freqüentment més llarg que'ls sèpals, drets o subconnivents a la maturitat, quasi no escariosos al marge; planta prima, nana . . **1,038. Sc. polycarpus.**

Sc. perennis

1,034. — Sc. perennis L.

(per que viu més d'un any.)

Perenne, un poc glauca, multicaule; troncs de 5-15 cm., prostrato-ascendents, *pubèruls per un costat*, molt fullosos; fulles *linears*, *glauco-convexes*, freqüentment sulbfalciformes, *dilatades i pestanyoses a la base, agudes*, amb fascicles de fulles novelles a l'axil·la de les caulinars; flors en petits fascicles terminals, no axil·lars; sèpals fructífers *glabres*, tub *no contret a l'àpex*, subatenuat a la base, més curt

(1) Cf. ἀζαλέος, ξηρός: Azalea; Xeranthemum, etc.

que'ls sèpals o quasi igual; sèpals *oblongs, obtusos, amplament escariosos al marge,* ordinàriament *connivents* a la maturitat.

Geografia.—Terrenys pedregosos i piçarrosos: Montseny, Ribes, Núria.=Rasos de Peguera (Grau!); Costabona; la Cerdanya (Gaut.); Vilaller, Castanesa, Benasc, base de la Maladetta (Csta.); Viella, Montgarri, Vilamós *et alibi* (Llen.!); Arties, Salardú, Beret (C. et S.). —Jul.-Ag.

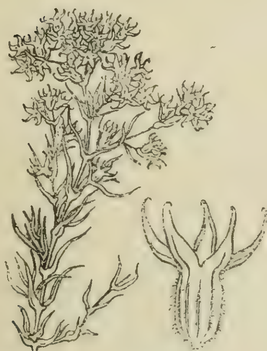
Sc. polycnemoídes

1,035.—Sc. polycnemoídes Wk. et Csta.

(*per la semblança amb el* Polycnemon arvense.)

Molt afí i probablement simple raça o varietat de l'anterior, s'en distingeix per l'arrel prima, *anual* o *biennal*, per sa *menor talla* (5-8 cm.); per ser *més glauca, més difusa* i *ramificada;* entrenusos *més curts*, fulles *més apretades, alenades, rígides* o *subpunxents;* flors *més petites*, en cimes clares o solitàries; sèpals fructífers més obtusos i amplament escariosos, *drets*, no connivents.

Geografia. — En les mateixes regions del Pir. Or. que la anterior i no menys freqüent. =Prats de Molló, Notre Dame du Coral (Vay.); les Garrigues (Gonz.). — Juny-Jul.

Sc. uncinatus

1,036.—Sc. uncinatus Schur.

(úncinus, *ganxo; pels sèpals que són ganxuts, com un ham, a l'àpex.)*

Perenne, biennal, multicaule; troncs de 8-15 cm., prostrato-difusos o ascendents, pubescents; fulles verdes, linears o alenades; flors verdoses, en fascicles *poc densos*, la majoria terminals; tub del calze fructífer *eriçat de petits pèls ganxuts*, un poc *contrets* a l'àpex; lacínies *lanceolato-acuminades, ganxudes cap endintre, obertes, estretament escarioses al marge, més llargues que'l tub* o iguals.

Geografia. — Llocs arenosos de les altes muntanyes: Vall de Benasc i Maladetta (Csta.); vall d'Aràn (Compñ.!); Benasc, Juela i Baños (Timb., ex Bub.); Arties, Montcorbisson, Port de Caldes *et alibi* (Llen.;). — Juny-Ag.

Sc. annuus

1,037. — Sc. annuus L.

(per que és anual.)

Anual, arrel prima, troncs de 5-15 cm., nombrosos, prostrato-ascendents, molt ramificats, pubescents d'un costat; fulles alenades, pestanyoses, amplament trabades a la base; flors verdoses, en fascicles clars, terminals i axil·lars; tub del calze fructífer *glabre,* no contret a l'àpex, *atenuat a la base, igual a les lacínies obertes,* terminades en punta recta i estretament, però visiblement escarioses al marge.

α *annótinus* Rchb., var. *genuinus* Gillot, ex Coste.—Troncs llargs, prims, estesos; flors en amples cimes bípares, amb flor alar o terminal.

γ *hibernus* Rchb. — *Sc. biennis* Reut. — Arrel biennal, troncs més curts, sèpals més oberts, floració més primerenca.

Geografia. — Terrenys granítics i arenosos: La α *annótinus* Rchb., comú al Montseny, St. Hilari, Montsolí i a tota la formació granítica de les Guilleries, Ribes i Pireneu. = Les, les Bordes; Viella, Beret (Llen.!).

La γ *hibernus* Rchb., *Sc. biennis* Reut., al Montseny, des de Gualba; Terrassa. = Vall de Prats, Balaguer (Gaut.). — Abr.-Maig.

Sc. polycarpus

1,038. — Sc. polycarpus L.

(que té molt fruit, de πολύς i καρπός; fructífer [1]*.)*

Anual, vírido-groguenca, d'arrel filiforme; tronc de 3-10 cm., molt prim, dret o ascendent, simple o poc ramificat, pubèrul; fulles alenades, flors verdoses, petites, axil·lars, formant una inflorescència racemiforme; tub del calze fructífer *glabre, arrodonit* a la base, *no contret* a l'àpex; lacínies linears terminades en punta, *més curtes* que'l tub, *dretes* o *un poc connivents, no distintament escarioses al marge.*

α *verticillatus* Rouy. — Planta nana, inflorescència en raïm espiciforme.

(1) A calice epineux (Gillet); hi ha el gèn. *Polycarpon*, d'aquesta mateixa família.

Subvar. *púmilus* Rouy. — Planta pauciflora.

β *De Corti* Rouy.—Troncs ajaguts, flors molt petites, en cimes bípares, no en fascicles axil·lars.

Subvar. *ruscinonensis* Rouy. — Planta molt petita, troncs quasi capillars, ajaguts.

Geografia. — Roques i terres arenoses: la subv. *púmilus* Rouy, sobre les roques de la falda del Montseny, cap a Gualba (Llen., Cad.).

La subv. *ruscinonensis* Rouy, a Soreda (Conil! in Hb. Cad.); Alberes, Perpinyà, on se troba la var. β (Gaut). — Març-Maig.

Família 55. — CRASSULÀCIES DC.

(Del gènere *Cràssula.*)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, grogues, purpurines o blavenques, en cimes unípares, escorpioides; calze persistent, de 5, raram. 3-20 sèpals, lliures o soldats; pètals en igual nombre que'ls sèpals, també lliures o soldats; estams en nombre igual als pètals *(isostemones)* [1], o el doble *(diplostemones)*, i en aquest cas alternipètals, més llargs i més prims; estils simples, persistents; fruit compost de tants fol·licles com pètals: herbes sucoses, de fulles simples, carnoses, planes o cilíndriques, alternes, oposades o verticil·lades, sense estípules.

1 { Flors amb estams *isostemones* . . . . 2.
{ Flors amb estams *diplostemones* . . . . 4.

2 { Flors axil·lars, fol·licles amb una estrangulació al mig, disperms; fulles submembranoses, com imbricades . . . . . . **263. Tillaea.**
{ Flors terminals, fol·licles sense estrangulació, polisperms . . . 3.

3 { Verticils florals 4-mers, flors pedunculades, fulles planes, **264. Bulliarda.**
{ Verticils florals 5-, rar. 4-mers; flors sentades, fulles semicilíndriques, **265. Cràssula.**

4 { Corol·la polipètala, tots els verticils, exceptuant l'androceu, quasi sempre 5-mers; fulles ordinàriament cilíndriques . . **266. Sedum.**
{ Corol·la gamopètala, fulles planes o còncaves . . . . 5.

5 { Verticils florals, menys l'androceu, 5-mers; plantes sense propàguls, **268. Umbilícus.**
{ Verticils florals, menys l'androceu, 6-20-mers; plantes amb propàguls, **267. Sempervivum.**

Gènere 263. — TILLAEA L.

(Dedicada a M.-A. Tilli, botànic italià, 1653-1740. [2]).

Flors blanquinoses o rosades, axil·lars, solitàries, sentades, en inflorescència espiciforme; verticils florals 3-4-mers, sèpals ovato-mucronats, colorats; pètals lanceolato-aguts, blancs; fol·licles amb una estrangulació al mig,

(1) διπλό-στήμων.

(2) Tillia Micheli, qui, Gen. pl. p. 19, e Toyzi fecit *Toyziam*, in p. 22 e Tilli dedit *Tilleam* deinde in *Tillaeam* conversam.

disperms; herbes anuals, glabres, vermelloses; troncs de 2 6 cm., filiformes, estesos o ascendents, simples o ramificats, florífers des de la base; fulles ovato-agudes, còncaves, oposades, trabades, submembranoses, vermelloses, acostades i quasi imbricades.

T. muscosa

1,039. — T. muscosa L.

(de muscus, *la molsa; per l'aspecte de la planta.)*

Geografia. — Arenys i pastures arenoses: Barcelona, cap a can Tunis; Cadaqués, sobre Port-Lligat; Cap de Creus. — Castanyet, la Sellera, del Cap de Creus a la Selva (Vay.); Sarrià, apr. de Banyoles (Bub); Darnius (Bolós); de Lloret a S. Feliu de Guíxols (Trem.). — Abr.-Juny.

Gènere 264. — BULLIARDA DC.

(Dedicada a Pierre Bulliard, botànic francés, 1742-1793. A. de la *Flora parisiensis*, 1774, Herbier de la France, 1780 i d'altres.)

Flors rosades, petites, pedicel·lades, terminals, en cimes bípares; vertícils florals 4-mers, fol·licles sense estrangulació, polisperms; herbes anuals, glabres, ordinàriament vermelloses; troncs de 2-6 cm., prims, drets, ± ramificats i freqüentment dicotomats a l'àpex; fulles linear-oblongues, oposades, trabades, quasi planes, espesses, subobtuses i vermelloses.

B. Vaillantii

1,040. — B. Vaillantii DC.

(dedicada a Sébastien Vaillant, 1669-1722, A. del Botanicon Parisiense, *Leyde et Amst.* 1727.*)*

Geografia. — Llocs arenosos, humits: apr. de Roses (Trem.); del Cap de Creus a la Selva, apr. del Mas Rabasé (Vay.). — Maig.

Gènere 265.—CRÁSSULA L.

De *crassus*, gras, espès, ple de suc; per les fulles grasses.)

Flors blanques o rosades, sentades, en cimes escorpioides corimbiformes; verticils florals 5-, raram. 4-mers; sèpals ovato-triangulars, pètals lanceolato-acuminats, 3 veg. més llargs que'l calze; fol·licles apiculats; herbes anuals, vermelloses, de fulles alternes, obtuses, ovades o linears.

1 { Plantes pubescent-glanduloses, fulles linears, fol·licles tuberculosos, estils de 1-2 mm. . . . . **1,041. C. rubens.**
Plantes glabres, fulles ovoides, fol·licles llisos, estils de $^1/_2$ mm., **1,042. C. cespitosa.**

C. rubens

1,041. — C. rubens L. — Sedum rubens L.

(rubens, rubentis; *pel tronc que és vermellós.)*

Arrel prima, tronc de 4-10 cm., dret, simple o ramificat, *pubescent-glandulós* a l'àpex, *vermellós;* fulles alternes, *linear-semicilíndriques, obtuses, pàtulo-erectes, sentades, glabres,* molt més llargues que amples, inflorescència *pubescent-glandulosa;* pètals púbero-glandulosos per fora, oberts en copa; fol·licles *tuberculosos,* llargament acuminats per l'estil, de 1-2 mm.

Geografia.—Llocs àrids, cultivats o incults: Montcada, a l'areny del Besòs, r.; Terrassa, boscos de la Xuriguera, abundant.=Apr. de Barcelona (Quer); S. Feliu de Guíxols (Bub.); terreny volcànic d'Olot (Vay.); Osor, r. (Cod.!); Vall d'Aràn (Csta.).—Juny.

C caespitosa

1,042. — C. caespitosa Cav. — Sedum caespitosum DC.

(*forma gespa o catifa:* caespes, caespitis *no* cespes.)

Molt semblant a l'anterior, se'n distingeix per ser *doblement petita* (2-5 cm.), enterament *glabra;* fulles *ovoides,* apenes 1 *veg. més llargues que amples;* pètals *glabres* per fora, *més curtament acuminats;* fol·licles *estesos en estrella, llisos* i com *plegats longitudinalment, més breument acuminats* per l'estil de $^1/_2$ mm.

Geografia. — Llocs secs i àrids: Terrassa, a la vora de la Riera de les Arenes, r. r.; al peu del Castell de Figueres; tocant l'estació de Sils. = Immediacions de Barcelona, cap al Manso Alió, entre els *Aloes* (Salv.!); Roses, Massanet de la Selva (Vay., ex Bub.); Blanes (Llen.!); Castelldefels (Sen.). — Abr.-Maig.

Gènere 266. — SEDUM L.

(Llatí, es fa derivar de *sedère*, perquè reposen o descansen sobre les pedres; estació, com *sesunium*.)

Flors hermafrodites, raríssim. dioiques, blanques, grogues o purpurines, en cimes corimbiformes o escorpioides, ordinàriament 5-meres, exceptuant els estams, que són *diplostèmons;* fol·licles polisperms: herbes grasses, perennes o anuals, ordinàriament cespitoses, de fulles generalment alternes, carnoses, planes, cilíndriques o globuloses, sense estípules.

1 { Plantes anuals o biennals, d'arrel prima, sense estolons estèrils . 2.
Plantes perennes, de rizoma gruixut o amb estolons estèrils . . 5.

2 { Flors grogues, subsèssils, unilaterals; fulles linears, cilíndriques, obtuses i un poc aplanades a l'àpex . . . . . 1,043. **S. annuum.**
Flors blanques o rosades . . . . 3.

3 { Fulles blanques, trasovades o bé oblongo-estipulades, enteres; pètals aristats, fol·licles acuminats . . . . 1,044. **S. cepaea.**
Fulles cilíndriques, ovoides o claviformes . . . . 4.

4 { Flors blanquinoses, més llargues que'ls pedicels; pètals 1 veg. més llargs que'l calze, fulles claviformes; planta glabra, vermellosa, 1,045. **S. atratum.**
Flors rosades, més curtes que'ls pedicels; pètals 2-3 veg. més llargs que'l calze, fulles linear-oblongues; planta pubescent-glandulosa, 1,046. **S. villosum.**

5 { Fulles planes, al menys superiorment . . . . 6.
Fulles cilíndriques, ovoides o espatulades . . . . 10.

6 { Fulles enteres, pètals obtusos, trasovats; flors rosades o violàcies, 1,047. **S. Anacampseros.**
Fulles dentades, pètals aguts . . . . 7.

7 { Plantes dioiques, flors tetràmeres, verdoses o vermelloses; fulles sentades a la meitat superior, dentades . . . 1,048. **S. Rhodiola.**
Plantes hermafrodites, flors pentàmeres . . . . 8.

8 { Pètals plans, flors rosades o purpurines, fulles superiors subpeciolades, 1,049. **S. Fabaria.**
Pètals acanalats a l'àpex, fulles superiors sentades . . . . . 9.

9 Pètals recorbats a l'àpex, flors rosato-purpurines, fulles superiors arrodonides a la base . . . . 1,050. **S. purpuráscens.**
Pètals estesos, flors albo-groguenques, fulles superiors amplexicaule-cordiformes . . . . 1,051. **S. máximum.**

10 Flors blanques, rosades o vermelloses . . . . 11.
Flors grogues o groguenques . . . . 14.

11 Fulles dels troncs florífers oposades, pètals ovats, obtusos; plantes glabres o violato-blavenques . . . . 12.
Fulles dels troncs florífers alternes, pètals lanceolats, aguts o aristats; plantes verdes . . . . 13.

12 Fulles ovoides, fluixament imbricades als estolons estèrils; inflorescència pubescent-glandulosa; plantes violàcies, 1,052. **S. dasyphyllum.**
Fulles subesfèriques, densament imbricades als estolons estèrils; inflorescència glabra; plantes glauques . . . 1,053. **S. brevifolium.**

13 Fulles vil·loso-eriçades, oblongues; flors pedicel·lades, pètals oblongs, amb el nervi vermell per fora, aristats . . 1,054. **S. hirsutum.**
Fulles glabres . . . . 14.

14 Fulles oblongues, no giboses; flors pedicel·lades, blanques o rosades; pètals subobtusos . . . . 1,055. **S. album.**
Fulles subglobuloses, giboses; flors subsèssils blanques, amb el nervi vermell; pètals aguts . . . . 1,056. **S. ánglicum.**

15 Fulles inflades, obtuses; fol·licles divergents . . . . 16.
Fulles alenades, cuspidades; fol·licles drets . . . . 17.

16 Flors d'un groc pàl·lid, subsèssils; sèpals no allargats a la base, pètals drets, ovato-lanceolats, obtusos, la meitat més llargs que'l calze; fulles ovoido-oblongues, curtament esperonades; plantes de 2-5 cm., 1,057. **S. alpestre.**
Flors d'un groc daurat, sentades; sèpals allargats a la base, pètals estesos, lanceolats, aguts, 1-3 veg. més llargs que'l calze; fulles ovoides, no esperonades; plantes de 5-15 cm. . . 1,058. **S. acre.**

17 Flors d'un groc viu, en corimbes recorbats abans de l'antesi . . 18.
Flors d'un groc pàl·lid, en corimbes drets abans de l'antesi . . . 19.

18 Estolons estèrils vermellosos, terminats en rosetó compacte, ovoide; fulles linear-comprimides, puntejades; sèpals plans, base dels filaments glabra . . . . 1,059. **S. élegans.**
Estolons fèrtils verdosos, terminats en roseta fluixa, cilíndrica; fulles linear-cilindroides, no puntejades; sèpals engruixits cap a l'àpex, base dels filaments peluda . . . . 1,060. **S. refléxum.**

19 Fulles cilindroides, sèpals lanceolats, aguts; pètals *drets*, alenats, 1 veg. més llargs que'l calze; filaments glabres; plantes de 15-25 cm., **1,061. S. anopétalum.**
Fulles ovato-lanceolades, sèpals ovats, obtusos, 2-3 veg. més llargs que'l calze; filaments peluts a la base; plantes de 30-50 cm., **1,062. S. altíssimum.**

S. annuum

1,043. — S. annuum L.

(per ser planta anual.)

Anual, arrel prima, tronc de 4-10 cm., prim, sense estolons estèrils, generalment dividit des de la base en vàries branques dretes i terminades per 1-2 cimes escorpioides; fulles *alternes, linear-cilíndriques, obtuses, un poc aplanades a l'àpex;* flors *grogues, subsèssils,* en 2-3 *cimes escorpioides* formant corimbe fluix; sèpals *trasovats, molt obtusos;* pètals *lanceolato-aguts, 1 veg. més llargs que'l calze;* fol·licles *ovato-obtusos, estesos en estrella,* terminats per l'estil igual a un terç dels mateixos.

Geografia.—Roques i pastures seques de les muntanyes silícies: Núria.=Olot, Camprodón, Prats de Molló, la Manera; les Guilleries, a S. Miquel Sulterra; la Cerdanya (Vay.); Port de Viella (Csta.) i de Benasc (Bub.). — Juny-Ag.

S. Cepaea

1,044. — S. Cepaea L.

(grec κηπαία, femení de κηπαῖος, de jardí, es a dir hortense; *Linn. l'emplea aquí en aposició, sense concordància* [1].)

Anual o *biennal*, arrel prima, fibrosa; tronc de 1-4 dm., feble, ajagut a la base i ordinàriament simple, finament pubescent-glandulós a la part superior; fulles generalment oposades o verticil·lades, *planes, trasovato-cuneïformes* o *espatulades, enteríssimes, atenuades en pecíol;* flors *blanques* o *rosades*, pedicel·lades, en petits raïms oberts formant

(1) Laguna traduint a Dioscòrides diu: cepaea en griego no quiere decir sino *hortense*, y así se llamó esta planta porque nace en los huertos; cf. *Rubus napaea*, silvestre, d'una anàloga formació. Gillet indica: faux oignon.

llarga i estreta panotxa; sèpals *lanceolato-aguts*, pètals *lanceolato-aristats,* amb el nervi vermellós, 3 *veg. més llargs que'l calze;* fol·licles *oblongo-acuminats, drets*, finament estriats longitudinalment i terminats per l'estil 2 veg. més curt.

Geografia.—Llocs umbrosos i pedregosos: Comú als prats de Gualba; Guilleries, Montsolí.= Berga, Olot (Tex.); Pont de Suert, Vilaller, Vall d'Aràn (Csta.); riera de Viella (Llen.!); Talaixà; Prats de Molló; Santes Creus (Vay.); la Sellera (Cod.!). — Juny-Ag.

S. atrátum

1,045. — S. atrátum L.

(de ater, atra, atrum, *obscur, fosc; pel color de les folíoles madures.)*

Anual, arrel prima, tronc de 5-7 cm., glabre, al principi verd i després vermellós, freqüentment ramificat des de la base; branques divergents i d'igual altura, fulles alternes, *subcilíndrico-claviformes, molt obtuses, imbricades, glabres;* flors *blanquinoses,* amb el nervi verd, més llargues que'l pedicel glabre, en corimbes pauciflors, densos, simples, terminals; sèpals *ovats,* pètals *ovato-lanceolats, apiculats,* 1 *veg. més llargs que'l calze;* fol·licles ovato-obtusos, breument apiculats per l'estil, divergents, un poc recorbats a l'àpex, *purpúreo-negrosos* a la maturitat.

Geografia. — Roques i llocs pedregosos de les altes muntanyes: Núria, cap a Finestrelles i Noufonts; Rasos de Peguera, apr. del Cogulló d'Estela; al Pendís. = La Toza, Comabella (Vay.); de Núria al Puigmal (Salv.!); Ports de Benasc i de la Picada, base de la Maladetta (Zett., Csta.); Port de Salau; Cambredases, Vall d'Eyne (Bub.); Artiga de Viella, Montgarri (Llen.); Pla de Beret (C. et S.). — Jul.-Ag.

S. villosum

1,046. — S. villosum L.

(villosus, *pelut; per ser planta pubescent-glandulosa.)*

Biennal, arrel prima, fibrosa; tronc de 5-15 centímetres, dret, simple o poc ramificat, *pubescent-glandulós,* sobre tot a l'àpex; fulles alternes, *linear-oblongues, planes superiorment,* obtuses, *dretes, pubescents;* flors *rosades,* més curtes que'ls pedicels *pubescent-glandulosos,*

en corimbe fluix, irregular; sèpals *oblongo-lanceolats*, pètals *ovato-aguts*, 2-3 veg. més llargs que'l calze; fol·licles *ovoido-acuminats* per l'estil, la meitat més curt, drets, *pubescent-glandulosos*.

Geografia.—Llocs humits o pantanosos: Núria, abundant a la Vall; apr. dels torrents.—Set-Cases, Costabona, la Cerdanya, la Molina, Comabella, la Toza (Vay.); Puigmal (R. Bolós); Hospital de Benasc (Compñ.!). —Jul.-Ag.

S. Anacámpseros

1,047. — S. Anacámpseros L.

(una paraula grega que significa retorn *(de l'amor); forma part d'un grup de noms de plantes que empleaven per a* filtres *les magues i gent supersticiosa; cf.* Circaea.)

Perenne, rizoma gruixut, que produeix molts troncs, els uns *estèrils, ajaguts,* coberts de fulles quasi imbricades, i els altres *florífers, drets,* robustos, simples, tots glabres, glaucs, de 1-2 decímetres; fulles *alternes, planes, trasovato-cuneïformes,* molt *obtuses, enteres, sentades, carnoses;* flors *rosades o violàcies,* curtament pedicel·lades, en corimbe multiflor, molt dens, umbel·liforme; sèpals *lanceolats,* pètals *trasovato-obtusos, plans,* una tercera part més llargs que'l calze; fol·licles *el·lipsoido-acuminats,* amb fines granulacions glanduloses.

S. Rhodiola

Geografia.— Roques de les altes muntanyes silícies: Montlouis, sota el molí de la Llagona (Lap., G. et G.); Amélie i al Vernet, r. r. (Jord. et Gaut.); Montgarri (Timb., Llen.); Pumero (Llen.!). — Jul.-Ag.

1,048. — S. Rhodiola DC.

(pel color rosat de les flors; cf. ῥόδον, *la rosa.)*

Perenne, rizoma gruixut, tuberós, de una olor de viola, que produeix varis troncs de 15-30 cm., robustos, drets, simples, glabres, glaucs, quasi coberts de fulles fins a la inflorescència; fulles *alternes, planes, ovato-acuminades, sentades, arrodonides a la base, dentades a la meitat superior, dretes* i *subimbricades;* flors quasi sempre *dioiques, groguenques* o *purpurines, tetràmeres,* pedicel·lades, en corimbe terminal, dens i amb les branques verti-

cil·lades; pètals *lanceolats, petits, purpurins;* pètals *el·líptics*, més curts que'l calze, freqüentment avortats a les flors femenines; fol·licles *linears, acuminats, recorbats a l'àpex.*

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: de Núria al Puigmal, r. r. (Vay.); roques abruptes del Port de Viella, Port de Benasc (Zett.); Artiga de Viella; abundant a Toro (Llen.!); vall del Riu Negre (C. et S.). —Ag.-Set.

S. Fabaria

1,049. — S. Fabaria Koch. — S. Telephium Rchb.

(de faba *(crassa); sens dubte per una semblança remota de les fulles o folíoles;* cf. *fabarius.)*

Sinonímia. — *Cast.* telefio.

Perenne, rizoma gruixut; tronc de 2-3 dm., dret, robust, glabre; fulles *alternes, planes, trasovato-oblongues* o *lanceolades,* les inferiors *marcadament* peciolades, les superiors *atenuades a la base* o *subpeciolades; denticulades;* flors *rosades* o *purpurines, pedicel·lades,* en corimbes compactes, compostos; branques oposades o alternes, llargues; sèpals lanceolato-aguts, pètals *estesos, no recorbats* i apenes acanalats a l'àpex; estams inserts *sobre el terç inferior dels pètals;* fol·licles ovoido-acuminats, *llisos a l'esquena.*

Geografia. — Llocs pedregosos de les muntanyes: Set-Cases, Espinabell, Molló, Rocabruna, Camprodón, Notre-Dame du Coral (Vay.); Olot, Castanyadell (Masf.); Vall d'Aràn, cap a les Bordes i al Portilló (Csta.); Artiga de Lin, Salardú, Tredós, Montgarri (Llen.!).— Jul.-Ag.

S. purpuráscens

1,050. — S. purpuráscens Koch. — S. Teléphium G. G. subsp. del següent, apud Rouy.

(de purpurasco, *de* púrpura; *pel color de les flors.)*

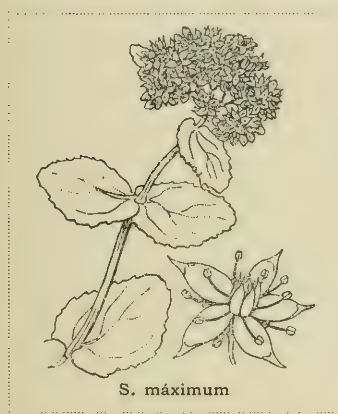
Sinonímia. — Faba grassa, fabària, bàlsam; *cast.* haba crasa o inversa [1].

Perenne, rizoma gruixut, tronc de 3-6 dm., robust, dret, glabre; fulles *alternes o bé oposades, planes, dretes, el·líptiques o trasovato-oblon-*

(1) No's confongui amb *uva verga*, que és l'acònit.

gues, les inferiors breument peciolades, les superiors sèssils, arrodonides a la base, denticulades; flors d'un *blanc groguenc,* tenyides de rosa exteriorment o rosades, pedicel·lades, en panotxa tirsoidea o corimbes de branques separades; pètals *pàtulo-recorbats, subcanaliculats a l'àpex;* estams interns inserts *cap al quart inferior dels pètals,* fol·licles ovoido-acuminats, drets, *solcats per l'esquena.*

Geografía. — Roques, boscos i llocs umbrius: Castell d'Aramprunyà, al litoral; Montseny, S. Llorenç del Munt, a l'Ubac, Montserrat, Caldes de Montbui, Ribes; S. Miquel Sulterra.=Vic, r. r. (Masf.); Collsuspina (Font.); Olot, Camprodón, Vilaller (Csta.); Osor (Cod.!); Espinabell, Molló, Rocabruna (Vay.); Vall d'Aràn, Bielsa (Compñ.!); cap a Luchón (Puj. J.!); Montgarri (Bub.); Artiga de Lin, Viella i altres llocs (Llen.). — Jul.-Ag.

S. máximum

1,051. — S. máximum Hoffm., subsp. del S. telephium L. apud Rouy.

(superlatiu de magnus: *comparatiu* maior; *per la seva talla relativament gran.)*

Perenne, rizoma gruixut, tuberiforme; tronc de 3-8 dm., robust, dret, simple, glabre, fullós; fulles *oposades* o *ternades, planes, ovades* o *suborbiculars,* desigualment dentades, les inferiors *sentades i dilatades a la base,* les superiors *amplexicaule-cordiformes;* flors *albo-groguenques* o rosades per fora, pedicel·lades, en corimbes de branques oposades o verticil·lades; sèpals lanceolato-aguts, pètals lanceolato-acuminats, estesos, *no recorbats, netament cucul·liformes a l'àpex, 3 veg. més llargs que'l calze; estams interiors inserts a la base dels pètals,* fol·licles *no solcats a l'esquena.*

Considerada com l'estirpe mare de les dues anteriors, floreix 15 ó 20 dies més tard.

Geografia. — Roques i boscos de les muntanyes silícies: Tortellà (Fontfreda!); Sagaró (Vay.); comú a la Vall d'Aràn (Compñ.!); Castanesa, Viella, Torla (Bub.); Tredós (Llen.). — Ag.-Set.

S. dasyphyllum

1,052. — S. dasyphyllum L.

(per les fulles gruixudes, pubescent-glanduloses, δασύς, *pelut, fullós; aquí, per ext. dens, espès.)*

Perenne, rizoma prim, molt ramificat, que produeix nombrosos estolons estèrils, curts, amb fulles subimbricades; troncs de 4-10 dm., difuso-ascendents, glaucs o d'un blau d'amatista; fulles generalment *oposades*, *trasovoides*, *comprimides*, *giboses a l'esquena*, *no prolongades a la base*, pàtulo-dretes, glabres o pubescent-glanduloses; flors *blanques*, *purpurines a la carena*, més llargues que'ls pedicels, en cimes escorpioides reunides en petit corimbe pubescent-glandulós; sèpals i pètals *ovats*, *obtusiúsculs*, aquests 2 veg. més llargs que'l calze; fol·licles verdosos, drets, estriats longitudinalment, igualant 5 veg. l'estil.

β *glandulíferum* G. et G. — Troncs, fulles i inflorescència glandulosos.

Geografia. — Roques, muralles i parets antigues: des de S. Llorenç del Munt, l'Ubac i Montserrat fins a la regió subalpina, estenent-se també a les prov. de Girona i Lleida; Puigreig, Cardona, escassa (Puj. C.).

La planta de S. Llorenç correspon a la β *glandulíferum* G. et G — Maig-Ag.

S. brevifolium

1,053. — S. brevifolium DC.—S. sphaericum Lap., subsp. de la anterior, apud Rouy.

(de fulles més curtes, subesfèriques.)

Planta de gran afinitat amb la anterior, s'en distingeix per ser *enterament glabra*, pel rizoma *fruticulós i tortuós*, per les seves fulles més curtes, *subesfèriques*, *densament imbricades* als estolons estèrils i *espaiades* en els troncs fèrtils; flors *rosades*, sèpals *més estrets* i menys *obtusos;* pètals *més amples*, obtusos.

Geografia —Roques i pedruscam de les muntanyes granítiques: Núria, Agudes del Montseny. = Berga (Csta.); Costabona, Setcases, Espinabell, Molló, la Molina (Vay.); Monteixo, de la Pallaresa (Font!); Maladetta; Port de Benasc (Zett.); Prats de Salau, de la Forqueta; Montgarri, Andorra (Bub.); comú a la Vall d'Aràn (Llen.); Viella, Salardú, Beret (C. et S.). — Juny-Jul.

S. hirsutum

1,054. — S. hirsutum All.

(per les fulles piloso-eriçades.)

Perenne, rizoma cespitós, ramificat, produint molts troncs, els uns florífers, de 5-10

centímetres, drets, pubescent-glandulosos a l'àpex, i els altres estèrils, curts, amb fulles acostades, formant rosetons subglobulosos; fulles *alternes*, *semicilíndriques*, *obtuses*, *sentades*, atenuades a la base, *piloso-criçades*, pàtulo-erectes; flors *albo-rosades*, pedicel·lades, en cimes escorpioides formant corimbes; sèpals oblongs, pètals oblongo-lanceolats, aristats, 2-3 veg. més llargs que'l calze; fol·licles ovoides, drets, pubescent-glandulosos.

Geografia.— Roques i llocs pedregosos de les muntanyes silícies: Montseny; les Guilleries, al cim de S. Miquel Sulterra; Queralbs, Núria. = Brugués, sobre Gavà; Setcases, Talaixà (Vay.); la Sellera, camí de Osor (Cod.!). — Juny-Ag.

S. album

1,055. — S. album L.

(albus, *blanc; per les flors d'aquest color.)*

Sinonímia. — Crespinell blanc, raïms de llop [1], arròs de bruixa o de pardal; *cast.* hierba canilla o puntera menor, siempreviva menor, uvas de gato; *ang.* stenocrep (també el *S. acre).*

Perenne, rizoma prim, que produeix varis troncs, els uns florífers, prims, ascendents, simples, de 1-3 dm., i els altres estèrils, ajaguts, radicants, amb fulles poc acostades; fulles *alternes*, *molt carnoses*, *cilindroides*, obtuses, sentades, pàtulo-erectes, verdes o tacades de vermell, *glabres;* flors *blanques* o un poc rosades, pedicel·lades en corimbes; sèpals *ovato-obtusos*, pètals *oblongs*, *obtusos*, molt oberts, 2-3 veg. més llargs que'l calze; fol·licles ovoido-oblongs, drets.

β *micranthum* DC. — Planta més petita, fulles subovoides, acostades en els troncs estèrils; flors petites.

Geografia. — Roques, muralles, teulades de gran part del [illegible] Montcada, Montserrat, S. Llorenç del Munt, Montseny, Ribes, Queralbs, Núria. = Puigsacau, valls pirenenques (Csta.); Olot (Tex.).

La β *micranthum* DC. — *S. micranthum* Bast. — En totes les muntanyes des del litoral fins al Pireneu. — Maig-Jul.

(1) Cf. *uva lupina* strychnon.

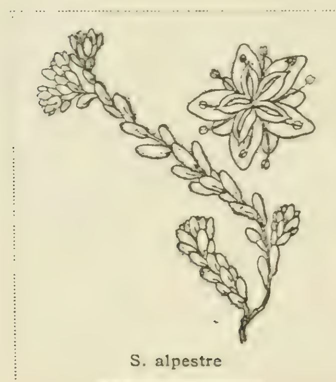

S. ánglicum

1,056. — S. ánglicum Huds.

(Ánglicus, *anglès; per una habitació principal.)*

Perenne, rizoma cespitós, molt ramificat, amb estolons estèrils ajaguts i amb fulles imbricades; troncs florífers nombrosos, de 5-10 centímetres, difuso-ascendents, vermellosos, glabres; fulles *alternes, ovoides, giboses a l'esquena i prolongades en un curt apèndix a la base,* acostades, però no imbricades als troncs fèrtils, glabres; flors *albo-rosades,* subsèssils, en cimes escorpioides reunides en corimbes; sèpals *ovato-prolongats a la base,* pètals *lanceolato-ajaguts, mucronulats,* 2-3 *veg. més llargs que'l calze;* estams vermellosos, amb anteres purpurines; fol·licles *ovoido-acuminats, quasi drets.*

Geografia. — Roques i llocs pedregosos de les muntanyes piçarroses: Núria, a la Cerdanya.=Costabona, Prats de Molló (Vay.); Montlouis (Bub.); Artiga de Lin, Aubert (Csta.); les Bordes (Llen.); Les, Arties, Beret, Tredós (C. et S.). — Jul.-Ag.

S. alpestre

1,057. — S. alpestre Vill.

(per la seva estació a les altes muntanyes.)

Perenne, rizoma prim, ramificat, que produeix alguns troncs florífers, de 2-5 cm., ascendents, vírido-obscurs, glabres i molt estèrils, que s'arrosseguen, amb fulles densament imbricades; fulles *alternes, ovoido-oblongues, truncades i curtament prolongades a la base;* flors d'un *groc pàl·lid,* subsèssils, 2-5 en petits corimbes terminals; sèpals *ovato-obtusos, no prolongats a la base;* pètals *ovato-lanceolats,* obtusos, *drets, la meitat més llargs que'l calze;* fol·licles *ovoido-oblongs, breument acuminats, no pilosos a la base, divergents.*

var. *Nuriensis* Vay. — Flors llargament pedicel·lades, pètals aguts, poc més llargs que'ls sèpals; fulles linears.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes silícies: Núria, Mörens, Solaneta de Costabona, Comabella, Toza (Vay.); de Queralbs a Núria (Puigg.!); Cambradases (Bub.); al peu del Port de Benasc; Port de la Picada (Zett.); Canejàn (C. et S.).

La var. *Nuriensis* Vay., cap al coll de Finestrelles (Vay.). — Juny-Jul.

S. acre

1,058. — S. acre L.

(acer, acris, acre, *pel gust picant de la planta.)*

Sinonímia. — Crespinell picant o groc, raïms de llop; *cast.* uvas de perros, vermicular acre, siempreviva picante o menor, espárrago de lagarto.

Perenne, rizoma prim, que produeix nombrosos troncs ajaguts, afils o radicants a la base, després ascendents i fullosos, de 5-15 cm., els estèrils amb fulles densament imbricades, tots verds i glabres; fulles *alternes, ovoides, giboses, no esperonades;* flors d'un *groc viu,* subsèssils, en 2-3 cimes escorpioides, de 2-5 flors cada una, formant un petit corimbe terminal; sèpals ovoides, esperonats; pètals *estesos, lanceolato-linears, ajaguts,* 1-2 veg. més llargs que'l calze; fol·licles *ovoides, interiorment gibosos a la base, divergents;* planta *acre.*

β *sexangulare* Godr. — Fulles dels troncs fèrtils estretament imbricades, flors la meitat més petites, solament 1-2 en cada cima; planta apenes acre.

Geografia.—Comú per roques, muralles, teulades i llocs pedregosos, des de la zona inferior a la superior.

La β *sexangulare* Godr. — γ *spirale* Rouy.—*S. sexangulare* Lois. *et Auct. plur., non* L., no escassa a Terrassa, S. Llorenç del Munt, Montserrat. = Montserrat i Montseny (Salv.!, Csta.); Espinabell, Molló (Vay.). — Maig-Jul.

S. élegans

1,059. — S. élegans Lej. — var. de la S. Forsterianum Sm. apud Rouy.

(élegans, elegantis, *formós, elegant; pel port de la planta de Forster.)*

Perenne, amb nombrosos troncs estèrils vermellosos, terminats per una roseta densa, *cònico-invertit;* troncs florífers drets, prims, compressibles, de 15-30 cm.; fulles *alternes, linear-alenades, superiorment planes, fortament puntejades, esperonades,* les caulinars no arriben a la inflorescència; flors d'un *groc viu,* subsèssils, en cimes escorpioides, molt recorbades abans de l'antesi i agrupades en dens corimbe; sèpals petits, *ovato-triangu-*

lars, plans, obtusos; pètals *estesos,* estams grocs, *glabres* a la base; fol·licles *linear-oblongs, apiculats,* drets, llisos.

Geografia.—Roques piçarroses, silícies i llocs arenosos: Prop d'Olot, al bosc de la Tosca (Vay.!); Bassegoda (Tex.); Espluga de Francolí (Llen.!); pr. de Colliure (Gaut.). — Jul.Ag.

N. B. En altres vàries localitats on s'ha citat, sols havem vist l'espècie següent (1).

S. refléxum

1.060. — S. refléxum L. — subsp. de la S. rupestre L. apud Rouy.

(reflexus, *reflectit; per la disposició dels corimbes abans de la floració.)*

Perenne, rizoma ramificat, amb nombrosos troncs estèrils, verds, amb fulles fluixament imbricades; troncs fèrtils de 2-4 dm., ascendents, radicants a la base, verds, glabres; fulles *linear-cilíndriques, cuspidades, no puntejades,* prolongades en un curt esperó blanquinós, les dels troncs florífers remuntant fins a la inflorescència; flors d'un *groc viu,* subsèssils, en cimes escorpioides, reunides en corimbes terminals, *reflexes* abans de la floració; sèpals *ovato-triangulars, engruixits a l'àpex i al marge;* pètals linear-aguts, estesos, 1 veg. més llargs que'l calze; base dels filaments estaminals i cara interna dels fol·licles amb *pèls hialins;* fol·licles linear-oblongs, apiculats, drets.

S. anopétalum

Geografia. — Roques, parets, marges i llocs montuoso-ombrius: Montseny, des de Palautordera; les Guilleries; Ribes; Queralbs, Núria; Rebost; Puigllançada; Castellar d'en Huc. = Camprodon, Olot, Espinelbes, la Cerdanya (Vay.); Setcases (Carbó!); Port de Benasc (Zett.); de la Forqueta (Timb.); Les, Arties (C. et S.). — Juny-Jul.

1,061. — S. anopétalum DC.—S. hispánicum DC.—S. ochroleucum Chaix.

(grec ἄνα, ἄνω, *enlaire; per tenir el pètal dret;* Hispánicus, *de l'Espanya; habitació;* ochroleucus, ὠχρό-λευκος-χρός, ὠλευκός, *d'un blanc groguenc o pàl·lid; pel color de les flors.)*

(1) Llen. (Contrib. al estudio Fl. Pirin. Centr., 69) el considera comú als barrancs i llocs de la zona del faig de l vall d'Arà i, però la planta que'ns entregà i que és comú a les muntanyes de Catalunya, pertany a l'espècie següent.

Perenne, rizoma *fruticulós,* que produeix troncs estèrils amb fulles imbricades, apretades, dretes, i troncs florífers de 15-25 cm., ascendents, ajaguts i un poc radicants a la base, poc nombrosos; fulles *cilindroides, el·líptiques, mucronulades, esperonades,* puntejades, dretes; flors d'un *groc pàl·lid,* subsèssils, en espigues escorpioides reunides en corimbes drets, compactes; sèpals *lanceolato-aguts,* pètals *drets, alenats,* una veg. més llargs que'l calze; filaments estaminals *glabres,* fol·licles *subtrígons, lanceolato-acuminats.*

Geografia.—Llocs pedregosos: Costes de Tarragona (Csta.); voltants de Manlleu i muntanyes veïnes (Sen. in litt.); Vay. el creu a la prov. de Girona, tota vegada que és freqüent al Rosselló i al vessant francès del Pireneu. — Juny-Ag.

S. altíssimum

1,062. — S. altíssimum Poir.

(superlatiu de altus; *per la seva talla pujada, elevada o alta.)*

Sinonímia. — Arròs de pardal; *cast.* uña de gato; pan d'Audet (Vall d'Aràn).

Perenne, rizoma gruixut, *fruticulós,* que produeix troncs estèrils amb fulles densament imbricades, sobre 5 rengles; troncs fèrtils de 3-6 dm., glaucs, glabres, poc nombrosos; fulles *alternes, ovoido-oblongues, ventrudes, mucronades, poc esperonades,* dretes; flors d'un *groc molt pàl·lid,* subpedicel·lades, en cimes escorpioides, molt recorbades, reunides en corimbe terminal compacte; sèpals *ovato-obtusiúsculs,* pètals *estesos, lanceolato-obtusos,* 2-3 veg. més llargs que'l calze: filaments estaminals peluts a la base; fol·licles *subtrígons, lanceolato-acuminats, drets.*

Geografia. — Comú per llocs pedregoso-àrids, des de la costa al Pireneu. — Jul.

Gènere 267. — SEMPERVÍVUM L.

(Del llatí *semper*, sempre, i *vivus, viva, vivum*, viu; són plantes vivaces i perpetuades per plançons.)

Flors grogues o rosades, grans, en cimes escorpioides, formant corimbe terminal; calze, corol·la i gineceu 6-20-mers; estams diplostemons, fruit 6-20 fol·licles; plantes perennes, grasses, amb propàguls; fulles caulinars alternes, planes, sentades, enteres.

1 { Flors grogues, sèpals i pètals 6-mers, drets, acostats en tub, obtusos, 6 fol·licles drets . . . . 1,063. **S. hirtum.**
Flors rosades, sèpals i pètals 8-20-mers, estesos en estrella, aguts, 8-20 fol·licles divergents a l'àpex . . . . 2.

2 { Fulles dels propàguls pubescent-glanduloses a les 2 cares o piloso-araneoses a l'àpex; corimbes curts, pauciflors; plantes de 5-20 cm. 3.
Fulles dels propàguls glabres o amb pèls curts i ± caducs a les 2 cares, pestanyoses; corimbes llargs, multiflors; plantes de 10-50 cm. 4.

3 { Propàguls petits (2 cm. diàm.), de fulles amb llargs pèls com teranyines al marge i a la punta, i amb petits pèls glandulosos sobre les cares; flors de 1'50-2 cm., d'un rosat viu; pètals ovato-lanceolats, glabres; fol·licles piloso-glandulosos . 1,064. **S. arachnoidéum.**
Propàguls grandets (4-5 cm.), fulles amb petits pèls glandulosos sobre les cares i marge, sense teranyines; flors el doble grans, rosades; pètals lanceolato-linears o linears, pubescents; fol·licles glabres, 1,065. **S. montanum.**

4 { Propàguls de 5-8 cm., de fulles ovato-oblongues, poc contretes a la base, de cares glabres; fulles caulinars oblongues, mucronulades; pètals 2 veg. més llargs que'l calze . . . 1,066. **S. tectórum.**
Propàguls de 4-5 cm., de fulles oblongues, contretes a la base, de cares cobertes de pèls curts, caducs al segon any, les caulinars lanceolato-acuminades, ± pubescent-glanduloses, 1,067. **S. Arvernense.**

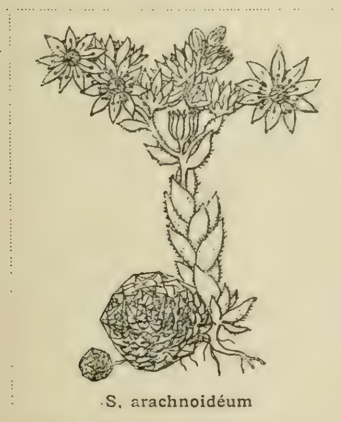

S. hirtum

1,063. — S. hirtum L.

(hirtus, *pelut; els pètals són piloso-pestanyosos.)*

Perenne, de 1-2 dm., tota ella pubescent-glandulosa; fulles dels propàguls oblongo-lanceolades, *acuminades*, les caulinars oblongo-lanceolades, agudes, les superiors lanceolades, cordiformes a la base; flors *groguenques*, acampanades, breument peciolades, en corimbe dens; 6 sèpals grans (1 cm. longitud), *ovato-obtusos*; 6 pètals *lanceolats, obtusiúsculs, drets*, llargament *piloso-pestanyosos*, 1 veg. més llargs que'l calze; estams peluts a la base, 6 fol·licles oblongs, drets, pubescents.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: Piren. Orient. (Coste, Rouy); Canigó, Coma del Tec, sota Costabona (Oliver ex Gaut.). — Juny-Ag.

S. arachnoidéum

1,064. — S. arachnoidéum L.

(grec ἀραχνοειδής, *sinònim de* araneosus; *pels pèls llargs com teranyines que uneixen les fulles.)*

Perenne, tronc de 5-20 cm., prim, que produeix nombrosos propàguls petits (1-2 cm. diàm.), de fulles trasovades o bé oblongues, *acutiúscules, cobertes de petits pèls glandulosos, però unides per pèls llargs com teranyines que surten del marge i sobre tot de la punta;* fulles caulinars trasovato-agudes, pubescent-glanduloses; flors d'un *rosa viu*, petites (15-20 mm. diàm.), subsèssils, en cimes escorpioides, apenes recorbades, formant un corimbe curt, piloso-glandulós; sèpals ovato-lanceolats, pètals *ovato-aguts, estesos, glabres*, pestanyosos solament a l'àpex, 1-2 veg. més llargs que'l calze; fol·licles ovoides, mucronats per l'estil, divergents a l'àpex, piloso-glandulosos.

Geografia. — Roques de muntanyes granítiques o esquistoses: Queralbs, Núria, a la Fontnegra i demés llocs elevats. = La Cerdanya, Mörens, Prats de Molló (Vay.); la Seu d'Urgell i roques de l'areny del Segre; Vilaller, Pont de Suert, Sopeira (Csta.); Vall d'Andorra (Bub.); Ports de Benasc, Viella; Montgarri (Llen.); Salardú (C. et S.). — Jul.-Ag.

S. montauum

1,065. — S. montanum L.

(de mons, montis; *per la seva estació.)*

Perenne, tronc de 5-15 cm., pubescent-glandulós, dret, simple, produint a la base varis propàguls de 4-5 cm., de fulles *trasovato-cuneïformes,* cobertes de *petits pèls glandulosos, sense teranyines;* fulles caulinars, *oblongo-obtuses:* flors *rosades,* grans (3-4 cm.), breument pedicel·lades, en cimes escorpioides, reunides en corimbe curt, piloso-glandulós; sèpals lanceolato-aguts, pètals *linears, aguts, pubescents, estesos, 2 veg. més llargs que'l calze;* fol·licles ovoido-acuminats, glabres a l'esquena.

Geografia.—Roques granítiques de les altes muntanyes: Queralbs, Núria. = Comabella, Mörens, Costabona (Vay.); Vall d'Eyne, Cambradases (Bub.); Port de Benasc (Zett.) i tota la Vall d'Aràn (Llen.). — Jul.-Ag.

N. B. Salvador i Costa la refereixen a les Agudes del Montseny, on tant Sennen com nosaltres havem observat la *S. arvernense* Lec. et Lamot.

S. tectórum

1,066. — S. tectórum L.

(de tectum, i, *la teulada; com si diguéssim* de les teulades *(genitiu plural, a que Linn. era aficionat); la seva estació.)*

Sinonímia. — Consolva, herba puntera, matafocs; *cast.* hierba puntera, siempreviva mayor; *fr.* joubarbe des toits; *angl.* hauseleck; *al.* Hauslauch.

Perenne, tronc de 2-5 dm., robust, dret, simple, pubescent-glandulós, que produeix a la base varis propàguls grans (5-8 cm.), de fulles *trasovato-oblongues, poc contretes a la base, incurves, acuminato-mucronades, glabres, no glanduloses, pestanyoses,* les caulinars oblongues, acuminades; flors d'un rosa pàl·lid, grans (2-3 cm.), breument pedicel·lades, en llargues cimes escorpioides, reunides en corimbe piloso-glandulós; sèpals lanceolato-aguts, pètals *linear-acuminats, pubescents, 2 veg. més llargs que'l calze;* fol·licles oblongo-acuminats, *pubescent-glandulosos,* divergents.

Geografia. —Tàpies, muralles i teulades, des del litoral al Pireneu. — Juny-Ag.

S. arvernense

1,067. — S. arvernense Lec. et Lamot. — Subsp. de l'anterior, apud Rouy.

(de la Alvernia, *habitació de la planta* [1].*)*

Perenne, troncs de 10-25 cm., peluts, glandulosos, que produeixen propàguls de 4-5 cm., de fulles *oblongues, contretes i a la base pestanyoses,* amb *pèls curts sobre les dues cares, caducs al segon any,* les caulinars *lanceolades,* totes *acuminades,* aquestes *pubescent-glanduloses;* flors d'un *rosat viu,* mitjanes (20-25 mm.), curtament pedicel·lades, en *panotxa corimbiforme,* coberta de pèls curts, glandulosos, estesos; sèpals i pètals lanceolato-linears, aquestos 1 veg. i mitja més llargs que aquells; fol·licles oblongo-acuminats.

Raça *S. Boutignyanum* Bill. et Gren. — Fulles dels propàguls enterament glabres, pètals linears, 2 veg. més llargs que'ls sèpals; tronc i fulles superiors tomentoso-glandulosos.

Geografia. — Roques de muntanyes altes, granítico-esquistoses: Núria, al Salt del Sastre; altures de Montseny, Guilleries; cim de S. Miquel Sulterra. = Montseny, roques del Turó de l'Home i de les Agudes (Senn. *in litt.);* Prats de Molló, les Escaldes, Vall del Tec (Gaut.). — Jul.-Ag.

HÍBRIDS.

1,068. — S. rubellum Timb. = S. Boutignyanum × arachnoideum.

Geografia. — Vernet, Canigó, Vall d'Eyne, de Llo (Gaut.); Vall d'Eyne (Senn.).

1,069. — S. fimbriatum Schmitt. = S. montanum × arachnoideum Focke.

Geografia.—Prop de Montlouis (Foucaud et Gaut.); al Canigó (Senn.), *et al.*

(1) Ascherson i Graebner, *Synopsis,* VI, 2, fan notar, a propòsit del *Trifolium Arvernense,* que millor seria *Arvernum,* ja que antigament als habitans se'ls deia *Alverni.*

Gènere 268. — UMBILÍCUS Dc.

(Paraula llatina: el llombrígol; al·ludint a la forma de les fulles de la principal especie.)

Flors albo-groguenques o rosades, en espiga o capítol terminal; calze, corol·la i gineceu 5-mers; estams diplóstemons, sèpals ovato-aguts, pètals ovato-mucronats, fol·licles acuminats per l'estil, més curts que la corol·la: herbes carnoses, glabres, de fulles alternes, gruixudes, oblongues o peltades.

1 { Fulles inferiors peltades, peciolades; flors albo-groguenques, penjants, en espiga racemiforme; plantes perennes, de 1-4 dm., **1,070. U. pendulinus.**
Fulles oblongues, imbricades; flors rosades, dretes, en capítol terminal; plantes anuals, de 3-6 cm. . . . . **1,071. U. sedoídes.**

U. pendulinus

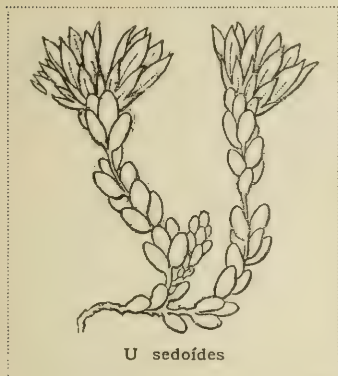
1,070. — U. pendulinus DC. — Cotyledon Umbilícus L.

(les flors són penjants; péndulus: cotyledon, *vol dir copa, per la forma de escudella que tenen les fulles.)*

Sinonímia. — Capadella, barretets, cobertora; *cast.* oreja de monje, ombligo de Venus, vasillos, sombrerillos, escudetes.

Perenne, arrel tuberosa, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, glabre, simple o poc ramificat, *subafil;* fulles inferiors *peltades,* llargament peciolades, grans, fistonades, les caulinars cuneïformes; flors *d'un blanc groguenc, pedicel·lades, reflexes, nombroses, en llarga espiga terminal,* racemiforme, bracteolada; calze 4 veg. més curt que la corol·la *tubulosa.*

Geografia. — Muralles, roques i teulades, des del litoral fins al Pireneu. — Maig-Juny.

1,071. — U. sedoídes DC. — Cotyledon sedoídes DC.

(de sedum, *aplicant-li aquesta desinencia* oídes, *tan comuna en noms de plantes; per la semblança amb un* Sedum.)

Anual, arrel prima, tronc de 3-6 cm., simple o ramificat, *fullós,* glabre, vermellós; fulles *oblongues,* nombroses, quasi dretes, *imbricades,* obtuses; flors *rosades, subsèssils, dretes,* 2-4 *en petit capítol terminal;* calze 2 veg. més curt que la corol·la *acampanada.*

Geografia. — Roques i pedruscam dels Pireneus : cims de Núria, Coll de Finestrelles, Carençà, Coma d'Eyne, Costabona (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.), d'Err i d'Andorra; Canigó, Carlit (Gaut.); abundant als Ports de Benasc i de la Picada (Zett., Bub.). Part de la regió subalpina (Llen.); Liat (C. et S.). — Jul.-Ag.

Família 56. — CACTÁCIES DC.

(De *Cactus*, nom del gènere principal.)

Flors hermafrodites, regulars, grans, sentades, solitàries; calze petaloide, polisèpal; corol·la polipètala, bi-, multiseriada, amb els pètals exteriors apenes distints dels sèpals interiors; estams indefinits, multiseriats; estil llarg, tubulós, terminat per varis estigmes lineals; fruit bacciforme, ovoide, vermellós, umbilicat a l'àpex, recobert de feixets de setes espinoses: arbustos afils, de 1-1'50 m., de troncs fasciats, articulats, carnosos i espinosos.

Gènere 269. — OPUNTIA DC.

(De *Opus*, Oponte, ciutat de la Lòcrida (Beòcia), on abunda la espècie principal.)

O. vulgáris

1,072. — O. vulgáris Mill.

β *Ficus índica* Mill.

Troncs drets, articles ovats, grans; flors grogues, fruit més gros, blanc, groc o rosat, molt dolç.

Sinonímia. — Figuera de moro; *cast.* chumbera, higos chumbos; nopal.

Geografia. — Oriundes de l'Amèrica Boreal; l'espècie i la var. abundant, cultivades i subespontànies al litoral, internant-se pel Vallès i la comarca de Bages. — Maig.-Juliol.

N. B. En algún lloc de la costa (Vallcarca) és cultivada també la *O. Tuna* Mill., γ *Dillenii* Haw., de gran talla, articles glaucs i setes espiniformes, grans, vulnerants.

Família 57. — FICOIDIES DC.

(De *ficus*, la figuera; per la semblança dels fruits.)

Flors hermafrodites, regulars; calze generalment laciniat, corol·la polipètala o nul·la, estams indefinits, fruit càpsula 5-locular, loculicida: herbes anuals, de fulles generalment oposades, enteres, carnoses, sense estípules.

1 { Calze herbaci, corol·la polipètala, 5 estils, ovari ínfero, càpsula carnosa, deprimida . . . . 270. **Mesembryanthemum.**
Calze interiorment petaloide, corol·la nul·la, 5 estigmes crassos, sentats, ovari súpero, càpsula suberoso-coriàcia, cònica, 271. **Aizoon.**

Gènere 270. — MESEMBRYANTHEMUM L.

(μεσημβρία, el mig del dia, i ἄνθος, flor; flors que s'obren cap al mig·dia: és el rellotge de Flora; cf. la malva silvestris)

Flors purpurines o blanques, solitàries, terminals i axil·lars; calze acampanat, de tub adherent a l'ovari, de llim 4-5-lobat; pètals nombrosos, linears, multiseriats, soldats a la base; estams indefinits, inserts amb els pètals al tub del calze; 5 estils, ovari ínferior, fruit càpsula deprimida, carnosa al principi i després llenyosa, dehiscent per 5 cel·les que s'obren per l'àpex formant estrella: plantes freqüentment cobertes de papil·les cristal·lines.

1 { Fulles cilíndriques o planes, flors blanques; plantes piloses . . 2.
Fulles triquetres, flors purpurines; plantes no papil·loses, 1,073. **M. acinaciforme.**

2 { Fulles cilíndriques, obtuses, semiamplexicaules; pètals més curts que'l calze . . . . 1,074. **M. nodiflórum.**
Fulles ovades, planes, peciolades; pètals més llargs que'l calze, 1,075. **M. crystallínum.**

M. acinaciforme

1,073. — M. acinaciforme L. *(Fiori, 1,064)*.

(acínaces, ἀκινάκης, *la simitarra; per la forma de les fulles; com per exemple s'ha fet* gladíolus.)

Sinonímia. — Bàlsam; *cast.* flor del cuchillo.

Troncs quasi ajaguts, llargs (6-12 dm.), glabres, estriats; fulles *trígono-comprimides en forma de sabre* (de 6-8 cm. per 12-18 mm.), oposades, trabades, amb la carena cartilaginosa, entera o escabroso-denticulada a la part superior, glaucescents; flors *purpurines*, grans, solitàries, terminals; peduncles comprimits, amb 2 bràcties; calze amb 5 lacínies desiguals.

Geografia. — Originària del Cap, freqüentment cultivada i subespontània; abunda a la platja de cân Tunis i a la de Sitges. = Platja de Cambrils (Senn). — Abr.-Maig.

M. nodiflórum

1,074. — M. nodiflórum L.

(nodus, i, *nus;* flos, flóris, *la flor; és a dir, les flors axil·lars,* assegudes.)

Tronc de 5-30 cm., ramificat, el central dret, els laterals prostrato-difusos, coberts a la part superior de papil·les cristal·lines; fulles *cilíndriques,obtuses,* de 2-3 cm., *semiamplexicaules,* oposades o alternes; flors *groguenques a la base, curtament pedunculades;* sèpals exteriors semblants a les fulles, simulant un involucre, els interiors més curts; pètals molt petits, linear-obtusos, més curts que'l calze.

Geografia. — Cultivat i subespontani. — Maig-Juny.

M. cristallinum

1,075. — M. cristallínum L.

(pels tubèrculs cristal·lins que recobreixen la planta i que li han valgut les denominacions que la donen a coneixer.)

Sinonímia. — Herba de la plata, herba gelada; *cast.* escarchada, hierba de la plata.

Tronc de 15-40 cm., prostrato-ascendent, ramificato-dicotomat, cobert de *tubèrculs cristal·lins;* fulles *planes, ovades, ondulades,* les radicals de 6-12 cm., *ovato-obtuses, atenuades en llarg pecíol,* oposades, les superiors *ovato-agudes, amplexicaules,* alternes o bé oposades; flors *blanques, subsèssils;* sèpals exteriors amples, de prop d'un cm.; pètals linears, *més llargs* que'l calze.

Geografia. — Cultivada i espontània als arenals de cân Tunis i a la Farola.=Abundant cap a la Mar-vella de Barcelona, detràs del Gasòmetre (Csta.). Maig.

N. B. Es cultiven i es troben com a subespontànies algunes altres espècies, conegudes amb el nom genèric de *cabellera de la reina.*

Gènere 271. — AIZÓON L.

(ἀεί, sempre, i ζάω (βιόω), viure; és a dir: *sempervivum*, altra denominació d'aquestes plantes espanyoles ἀείζωον, planta vivaç (1).)

Flors verdoses, grans, solitàries a les dicotomies, pedicel·lades; calze acampanat, no adherent a l'ovari, de 4-5 lacínies lanceolades, verdes per fora i blanquinoses per dintre; corol·la nul·la, estams indefinits, poliadelfs (reunits en 4-5 fascicles o alternats amb les lacínies del calze); ovari superior, 5-angular; estigmes 5 gruixuts, sentats; càpsula suberoso-coriàcia, cònica, 4-5-locular, loculicida, obrint-se per 4-5 fissures terminals formant estrella: herbes generalment anuals, d'arrel prima, glaucescents; tronc de 3-12 cm., dret, rodó, ramoso-dicotòmic, un poc papil·lós a l'àpex; fulles lanceolades, un xic carnoses, alternes i menys freqüentment oposades, sentades, obtuses, glabres.

A. hispánicum

1,076. — A. hispánicum L.

(de Hispania, *pàtria principal.)*

Sinonímia. — *Cast.* salado blanco, algazul o gazul.

Geografia. — Lleida, abundant al *fosso* i muralles del Castell. = Entre Gardeny i la Serra de Canyelles (Agelet!); Torre del Butxí (Compñ.!); Espluga de Francolí (Llen.!). — Març-Abril.

(1) El mateix que Semperviv. tectórum, Itàlia *sedum* vocat (ap. Weise); *al.* Hauswurz. *Amerimnon hypogeson,* Sedum maius.

Família 58. — GROSSULARIEES DC.
RIBESIEES Benth. et Hook.

(De *gróssula*, una mena de figa; *Ribes*, gènere principal.)

Flors hermafrodites o dioiques, regulars, verdoses, groguenques o vermelloses, pedicel·lades, axil·lars, solitàries o en raïms, bracteolades; calze, corol·la i androceu 5-mers; sèpals petaloides, pètals molt petits, escamiformes; estil bífid, ovari adherent, fruit baia globulosa, coronada per les divisions del calze: petits arbustos de fulles simples, alternes, palmatilobades, sense estípules.

Gènere 272. — RIBES L.

(Ho deriven de l'àrab, malament aplicat a aquesta pl.; altres de *rubus;* no creiem desacertat el suposar un parentiu amb ber*beris*, del qual bé podria ser anagrama, per analogia dels fruits.)

1 { Troncs amb agullons 3-partits, espiniformes a la base de les fulles; flors solitàries o geminades, baies verdoses o vermelloses, grosses (com cireres) . . . . 1,077. **R. uva-crispa.**
Troncs inermes, flors en raïms, baies vermelles, petites (com pèsols) . . . . 2.

2 { Raïms florífers penjants, bràcties més curtes que'ls pedicels, flors verdoses, fruit àcid . . . . 1,078. **R. rubrum.**
Raïms florífers drets, bràcties iguals als pedicels o més llargues . 3.

3 { Flors verdoses, dioiques; bràcties glanduloses, agudes; sèpals estesos, un poc reflexes; fruit insípid . . . . . . 1,079. **R. alpinum.**
Flors vermelloses, hermafrodites; bràcties peludes, obtuses; sèpals drets, fruit agre . . . . 1,080. **R. petraeum.**

R. uva-crispa

1,077. — R. uva-crispa L. — R. Grossularia L.

(uva, *per la semblança amb el raïm;* crispus *eriçat; pel seu fruit moltes vegades eriçat.)*

Sinonímia. — Agraçons, gaxives, ribes; *castellà* agrazón, grosella, zamarromera.

Arbust de 0'5-1 m., molt ramificat, troncs i branques amb *agullons, 3-partits, espiniformes* a la base de les fulles; fulles suborbiculars, petites, palmatilobades, de 3-5 lòbuls obtusos, fistonats, pilosos o pubescents, en fascicles a l'extrem de les branques laterals; flors *verdoses* o *vermelloses*, solitàries o geminades, breument pedunculades, acompanyades de 2-3 petites bràcties; calze acampanat, *pubescent;* sèpals *oblongo-obtusos, reflexes,* 3 veg. més llargs que'ls pètals, *trasovats, drets, interiorment peluts;* baia de la magnitud d'una cirera, verdosa, groguenca o vermellosa, glabra o *eriçada.*

Geografia.—Freqüentment cultivada : Comú als bardissars de la Cerdanya, a les vores del Carol. = Berga, al bosc de Segalés; a la Vall d'Aràn, prop de Viella (Csta.); Montsolí (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); les Bordes, Viella, Bertrem (Llen.); Salardú (C. et S.).

R. rubrum

1,078.—R. rubrum L.

(ruber, rubra, rubrum, *vermell; pel color dels fruits.)*

Sinonímia. — Riber, ribes; pinsús (Aràn); *cast.* ribes, grosellero rojo.

Arbust de 1-1'5 m., *inerme*, de fulles grans, subcordiformes, 3-5 lobulades; lòbuls profundament dentats, pubescents per sota; flors *vírido-groguenques*, en *raïms penjants* durant l'antesi; bràcties *obtuses, glabres,* molt més *curtes que'ls pedicels;* calze ciatiforme, *glabre;* sèpals *espatulats*, no pestanyosos, *molt més llargs que'ls pètals, cuneïformes;* baia vermella (albo-groguenca en la subv. *album* Desf.), glabra, àcida.

Geografia. — Cultivat i espontani a la Cerdanya. = Torrents de la Molina, Porxo del Sitjar (Vay.); Olot (Bolós); Vall d'Aràn (Csta); Artiga de Lin, Viella, Montgarri (Llen.). — Juny-Jul.

R. alpinum

1,079. — R. alpinum L.

(per la seva estació.)

Sinonímia. — Cireroles; *cast.* calderilla.

Arbust de 1-1'5 m., inerme, ordinàriament *dioic;* fulles petites, subcordiformes, profundament dividides en 3-5 lòbuls, inciso-dentades, dèbilment pubescents; flors d'un *verd groguenc,* en raïms *drets a la floració, els masculins multiflors,* els femenins de 2-5 flors, més petites i més verdes; bràcties *lanceolato-oblongues, agudes, còncaves, glabres o pestanyoses, glanduloses, tant o més llargues que les flors;* eix *pelut-glandulós,* calze acampanat, glabre; sèpals *ovato-obtusos, estesos o subreflexes,* 4-5 *veg. més llargs que'ls pètals espatulats;* baia petita, vermella, dreta, *insípida.*

Geografia.—Boscos i roques de les muntanyes: Torrents de la Molina, Porxo del Sitjar, la Cerdanya (Vay.), sobre Set Cases (Isern!), Vall d'Eyne (Gaut.), Banys de Tredós, Bonaigua (Timb.); Baricauba, Begergue, Montgarri (Llen.!); Art'es, Artiga de Lin (C. et S). — Maig-Jul.

R. petraeum

1,080. — R. petraeum Wulf.

(per la seva estació entre pedres; petraeus, πετραῖος, *de petra.)*

Arbust de 1-2 m., inerme, fulles grans, cordiformes, palmatilobades, en 3-5 lòbuls aguts, profundament dentats, pubescents; flors *vermelloses,* en raïms *drets durant la floració,* capbaixos més tard sota el pes dels fruits; bràcties *peludes, ovato-obtuses, més curtes* i rarament *una mica més llargues que'ls pedicels;* eix tomentós, calze acampanat, glabre; sèpals drets, espatulats, pestanyosos, vermellosos; pètals *cuneïformes,* baies vermelles, glabres, *agres.*

Geografia. — Boscos i roques de les altes muntanyes: Muntanyes de Ceret, S. Llorenç dels Cerdans (Compy.), Montlouis, sobre Setcases (Bub.), Carençà, la Cerdanya, fins a les fonts de l'Ariège (Gaut.), Prats de Artigues de Lin; Viella (Llen.!), Montartó, Ruda, Beret (C. et S.). — Maig-Jul.

Família 59. — SAXIFRAGÀCIES Juss.

(Del gènere *Saxifraga*, que és principal.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, grogues, violàcies o purpurines, generalment en raïms corimbiformes o en panotxes; calze 5-sèpal, marcescent o caduc; corol·la 5-pètala, rarament nul·la, 10-8 estams inserts amb els pètals sobre el disc que recobreix el tub del calze; 2 estils persistents, fruit format per 2 fol·licles que originen una càpsula bi-, unilocular; herbes de fulles alternes, oposades o radicals, sense estípules.

1 { Corol·la 5-pètala, calze 5-sèpal, 10 estams, càpsula bilocular, . . . **272. Saxifraga.**
  Corol·la nul·la, calze 4, raram. 5-sèpal, 8, raram. 10 estams, càpsula unilocular . . . . **273. Chrysosplénium.**

Gènere 273. — SAXIFRAGA L.

(Llatí: de *saxum*, roca, i *frángere*, trencar, partir; per viure principalment a les escletxes de les roques.)

Calze adherent o lliure, 5-sèpal, 5 pètals enters o escotats, 10 estams, 2, raram. 3 estils persistents, fruit format per 2 fol·licles constituint una càpsula bilocular: herbes generalment perennes, de flors ordinàriament blanques, grogues, violàcies, en panotxes o en raïms corimbiformes; fulles alternes, raram. oposades o radicals, enteres, lobades o palmatipartides.

1 { Ovari lliure, pètals generalment amb punts vermells o grocs a la base . . . . **2.**
  Ovari ± adherent al tub del calze, pètals ordinàriament no puntejats a la base. . . . . **8.**

2 { Filaments estaminals a l'àpex, fulles totes radicals, amb el llim circuït d'un marge cartilaginós . . . . **3.**
  Filaments estaminals alenats, fulles algunes caulinars, llim sense marge o amb un estret marge membranós . . . . **5.**

3 { Fulles suborbiculars, de pecíol molt llarg i semicilíndric; llim glabriúscul per les dues cares . . . . **1,081. S. hirsuta.**
  Fulles oblongues o trasovades, de pecíol curt i pla . . . . **4.**

4 Fulles trasovato-oblongues, marge cartilaginós, ample; pecíol llanut, càpsula 3-4 veg. més llarga que'l calze, estils quasi tan llargs com ella . . . . 1,082. **S. umbrosa.**
Fulles trasovato-cuneïformes, marge cartilaginós, estret; pecíol glabre, càpsula el doble llarga que'l calze, estils iguals al terç de la mateixa . . . . 1,083. **S. cuneifolia.**

5 Fulles rígides, linear-lanceolades, llargament pestanyoses; flors albogroguenques, en panotxa pauciflora . . . 1,084. **S. áspera.**
Fulles blanques, reniformes o trasovades; flors blanques, en panotxa multiflora . . . . 6.

6 Plantes sense estolons, fulles reniformes, amb estret marge membranós; sèpals drets, llavors tuberculoses . 1,085. **S. rotundifolia.**
Plantes estoloníferes, fulles trasovades, sèpals reflexes, llavors estriades . . . . 7.

7 Plantes glabres o pubescents, fulles petites, breument cuneïformes, panotxa de 3-5 branques curtes, corimbiforme; pètals iguals, atenuats pels 2 caps, amb 2 punts grocs a la base . 1,086. **S. stelláris.**
Plantes piloso-viscoses, fulles grans, llargament reniformes; panotxa de branques llargues i nombroses, piramidal, 2 pètals atenuats i no puntejats i 3 més grans, no atenuats, amb 2 punts grocs a la base, 1,087. **S. Clusii.**

8 Fulles amb poros crustacis al marge o a l'àpex . . . . . . 9.
Fulles sense poros crustacis . . . . 17.

9 Fulles caulinars oposades, 1-5 poros crustacis a l'àpex de les radicals . . . . 10.
Fulles caulinars alternes, poros crustacis alineats al marge de les radicals . . . . 11.

10 Fulles oblongo-lanceolades, agudes, esteses o recorbades des de la meitat, 3-5 poros, sèpals glabres, pètals 1 veg. més llargs que'l calze, purpurins . . . . 1,088. **S. retusa.**
Fulles ovato-oblongues, obtuses, a lo més recorbades a l'àpex, 1-poro, sèpals pestanyosos, pètals 3 veg. més llargs que'l calze, rosats, a la fi violats . . . . 1,089. **S. oppositifolia.**

11 Fulles enteres, línia poral contínua, en forma de marge cartilaginós. 12.
Fulles asserrades o enteres, línia poral discontínua . . . . 14.

12 Flors blanques, pètals 2 veg. més llargs que'ls sèpals, fulles blavenques, les de les rosetes recorbades des de la base. 1,090. **S. caesia.**
Flors purpurines o groguenques, fulles glauques, les de les rosetes no recorbades des de la base . . . . 13.

13 Flors purpurines, calze atropurpurí, pètals trasovats, enters, més curts que'ls sèpals . . . . **1,091. S. media.**
Flors grogues, calze verd o groguenc, pètals oblongs, denticulats, 2 veg. més llargs qu'ls sèpals . . . . **1,092. S. aretioídes.**

14 Fulles asserrades, oblongo-espatulades, línia poral situada a la vora del marge . . . . **15.**
Fulles enteres, línia poral situada al mateix marge, simulant una línia de fistons . . . . **16.**

15 Flors albo-groguenques, en panotxa curta, que principia a mig tronc; branques de 1-5 flors, calze glabre, pètals no cuneïformes, 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals . . . . **1,093. S. Aizoon.**
Flors blanques, en panotxa llarga, que principia quasi a la base del tronc; branques de 5-15 flors, calze piloso-glandulós, pètals cuneïformes, 3 veg. més llargs que'ls sèpals . **1,094. S. Cotyledon.**

16 Fulles linear-ligulades, tronc ramificat des de la base, piloso-glandulós, com els pedicels i calzes; pètals trasovats, blancs, espurnejats de punts purpurins; càpsula més curta que'l calze, **1,095. S. longifolia.**
Fulles oblongo-espatulades, tronc ramificat des de la meitat, glanduloso-viscós com els pedicels i calzes; pètals oblongo-espatulats, blancs; càpsula més llarga que'l calze . . **1,096. S. catalaunica.**

17 Plantes anuals o biennals, sense estolons estèrils, flors blanques. **18.**
Plantes perennes, amb estolons estèrils . . . . **20.**

18 Plantes biennals, de 2-5 dm., arrel bulbífera, fulles palmatilobades, pètals 3 veg. més llargs que'l calze, càpsula exserta, **1,097. S. granulata.**
Plantes anuals, de 2-12 cm., arrel no bulbífera, fulles radicals espatulades, pètals 1-2 veg. més llargs que'l calze, càpsula inclosa . **19.**

19 Pedicels filiformes, la major part 3-5 veg. més llargs que'l calze; sèpals el·líptics, més curts que'l tub subglobulós; pètals 1 veg. més llargs que'ls sèpals . . . . **1,98. S. tridactylites.**
Pedicels gruixudets, dilatats a l'àpex, la major part més curts que'l calze; sèpals amplament ovats, iguals al tub piriforme; pètals 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals . . . . . **1,099. S. controversa.**

20 Fulles rígides, enteres, linears, pestanyoses; flors grogues o ataronjades, **1,100. S. aizoídes.**
Fulles herbàcies, generalment lobades o palmatipartides; flors quasi sempre blanques . . . . **21.**

21 { Pètals llargament unguiculats, ungla quasi igual al llim, prop de 1 veg. més llarg que'ls sèpals; fulles reniformes, 3-5-fides, amb les divisions trasovades, enteres o lobato-dentades . . **1,101. S. geranioídes.**
Pètals sentats o subsèssils . . . . 22.

22 { Fulles basilars i caulinars inferiors enteres, generalment amb 2-5 dents a l'àpex . . . . 23.
Fulles basilars i caulinars inferiors palmatipartides, rarament totes o la major part enteres . . . . 25.

23 { Fulles espatulades, blanes, pestanyoses, amb 5-11 nervis especialment visibles per la dessecació; flors blanques, pètals trasovats, 1 veg. més amples i 1 més llargs que'ls sèpals. **1,102. S. Androsacea.**
Fulles linears, consistents, amb 3 nervis . . . . 24.

24 { Fulles radicals imbricades, linear-oblongues, de pecíol curt i ample; flors blanques, pètals 2 veg. més llargs que'ls sèpals. **1,103. S. planifolia.**
Fulles radicals fluixes, estretament linears, de pecíol estret; flors d'un groc verdós, pètals 1 terç més llargs que'ls sèpals,
1,104. S. tenuifolia.

25 { Rizoma indeterminat, peduncles axil·lars, llargs, amb 1-5 flors blanques, petites; fulles inferiors atenuades en pecíol, dividides en 3-5 lòbuls lanceolato-aguts . . . . **1,105. S. ajugaefolia.**
Rizoma determinat, peduncles terminals . . . . 26.

26 { Rizoma llenyós, fort; plantes fluixament cespitoses, fulles basilars pedatífides . . . . 27.
Rizoma herbaci, plantes densament cespitoses . . . . 30.

27 { Tronc afil o amb una sola fulla 3-5-lobada, pedicels més curts que les flors, pètals oblongs . . . . **1,106. S. obscura.**
Tronc amb 1-3 fulles 2-3-fides, pedicels més llargs que les flors, pètals trasovats . . . . 28.

28 { Fulles inferiors de nervis poc marcats, pecíol apenes dilatat a la base, llim flabel·liforme, dividit en 5 lacínies linears, quasi iguals, obtuses,
1,107. S. pentadactylis.
Fulles inferiors de nervis molt surtits, pecíol $\pm$ dilatat a la base, llim 3-partit, amb les lacínies laterals ordinàriament bífides. . . 29.

29 { Pecíol de les fulles inferiors estret, sèpals ovato-el·líptics, obtusos; pètals trasovats, estams iguals o més curts que les lacínies del calze,
1,108. S. nervosa.
Pecíol de les fulles inferiors ample, subalat; sèpals ovato-oblongs, acuminats o bé obtusiúsculs; pètals trasovats, poc o gens unguiculats; estams iguals o més llargs que les lacínies del calze,
1,109. S. Vayredana.

30 { Flors groguenques, pètals oblongs o el·líptics, no contigus; troncs florífers amb 1-3 fulles enteres . . . . 31.
Flors blanques, pètals trasovats, contigus; troncs florífers amb 2-5 fulles al menys . . . . 32.

31 { Pètals estrets, tan amples com els sèpals, poc més llargs; fulles de nervis apenes visibles, enteres o linear-cuneïformes, amb 3 lòbuls curts i obtusos . . . . 1,110. **S. muscoídes.**
Pètals més amples que'ls sèpals i 1-2 veg. més llargs, fulles de nervis molt marcats, trasovato-cuneïformes, amb 3 lòbuls, el del mig més grans, els laterals enters o bidentats, acutiúsculs. 1,111. **S. exarata**

32 { Tronc de 6-8 dm., robust, fullós en quasi tota la longitud; fulles grans, 3-5-lobulades, lòbuls 2-3-fids, les inferiors llargament peciolades; flors gran, en panotxa llarga . . . . 1,112. **S. aquática.**
Tronc de 2-15 cm., prim, amb 2-5 fulles, les caulinars del mig 3-fides, les inferiors imbricades; flors petites, en panotxa curta . . 33.

33 { Fulles d'un verd fosc, de nervis poc visibles, les inferiors subsèssils, imbricades en columnes negroses; troncs florífers de 1-5 cm., estils drets; plantes pubescent-glutinoses . . . . 1,113. **S. Iratiana.**
Fulles d'un verd pàl·lid, de nervis molt marcats, les inferiors imbricades en columnes brunes; troncs florífers de 5-15 cm., estils divergents; plantes pubescent-viscoses . . . 1,114. **S. pubescens.**

S. hirsuta

1,081. — S. hirsuta L.

(hirsutus; *pel pecíol, eriçat de pèls blancs.)*

Perenne, tronc de 2-3 dm., prim, escapiforme, piloso-glandulós a l'àpex; fulles en roseta basilar, *suborbiculars, cordiformes* o *reniformes*, truncades o escotades, *grossament fistonades*, circuïdes d'un marge cartilaginós, obscurament nerviades, glabrescents o pubescents, llargament peciolades; pecíol linear, canaliculat, *eriçat de pèls blancs;* flors blanques, en panotxa fluixeta; peduncles ramificats a l'àpex, *estils curts, divergents; càpsula* 2-3 *veg. més llarga que'l calze.*

β *Geum* G. et G. — Fulles ± eriçades per les 2 cares.

Geografia. — Boscos i roques ombrives dels Pireneus Occidentals i Centrals: Salardú, Montgarri (Timbal); cascades i torrenteres de Les i S. Joan de Toràn (Llen.!).

La β *Geum* G. et G. = *S. Geum* L., a Mongós; al peu del port de Salau, Salardú (Timbal). — Juny-Jul.

S. umbrosa

1,082. — S. umbrosa L.

(de umbra, *per amar (estació) llocs ombrívols.)*

Perenne, tronc de 1-3 dm., robust, escapiforme, pubescent-glandulós a l'àpex; fulles en roseta basilar, *trasovato-oblongues,* coriàcies, *grossament fistonades, circuïdes d'un ample marge cartilaginós,* subtruncades, distintament nerviades, glabres o pubescents, curtament i amplament peciolades; pecíols *ciliato-llanosos,* flors *blanques* o rosades, en panotxa oblonga, clareta; sèpals *reflexes,* pètals *estesos,* oblongs, puntejats de groc i vermell, filaments estaminals *dilatats a l'àpex; càpsula* 3-4 *veg. més llarga que'l calze, estils divergents, quasi tan llargs com ella.*

Geografia.—Roques i boscos ombrívols dels Pireneus Centrals i Occidentals: falda i vessant de la Maladetta; vall i port de Benasc (Zett., Csta.); Luchon, port de Salau, Montgarri (Bub.); Salardú (Timb.); Vall de Viella, Riunegre (Bourg. in Hb. Cad.;); abundant a la part occidental de la Vall d'Aràn (Llen.!); Areo, conca del Pallaresa (Font!); Montartó, Ruda (C. et S.). — Juny-Ag.

N. B. Font creu que Areo és la localitat catalana més oriental on s'ha citat amb fonament aquesta espècie.

S. cuneifolia

1,083. — S. cuneifolia L.

(de cuneus, *tascó; per la forma de les fulles.* cf. *encuny.)*

Perenne, tronc de 1-3 dm., prim, escapiforme, pubescent-glandulós; fulles en roseta basilar, *trasovato-cuneïformes,* coriàcies, lluents, verdes per sobre, freqüentment vermelloses per sota, fistonades, circuïdes *d'un marge cartilaginós estret, insensiblement i llargament atenuades en pecíol glabre;* flors *blanques,* en panotxa estreta; sèpals *reflexes,* pètals *estesos,* oblongs, amb una taca groga a la base; filaments estaminals *dilatats a l'àpex,* càpsula el doble llarga del calze, estils iguals a un terç de la mateixa.

Geografia. — Roques i boscos ombrívols de les altes muntanyes : fissures de les roques dels Pireneus (Salv.!); Piren. Orient., Corbières (Bub., Rouy); Costabona (Compy.); prop de S. Pau de Fenollet, al Pir. Orient. (Gaut.). — Juny-Ag.

S. áspera

1,084. — S. áspera L.

(asper, áspera, ásperum, *aspre; per les pestanyes rígides de les fulles.)*

Perenne, troncs de 8-16 cm., els uns estèrils i els altres florífers, drets, glabres, amb estolons o sense; fulles *linear-lanceolades*, amb pestanyes *distants, rígides*, tan llargues com la amplada de la fulla, *imbricades* a la base, separades superiorment; flors *albo-groguenques*, en panotxa pauciflora; pedicels 1-2-flors, pubescents; sèpals *aplicats* a la corol·la, ovats, comunament mucronats; sèpals *ovato-oblongs, erecto-oberts*, tacats de groc a la base, 2-3 veg. més llargs que'l calze; estams una tercera part més curts que'ls pètals, càpsula *ovoide*, un poc més llarga que'l calze; estils *curts*.

α *genuina* G. et G. — Troncs estolonífers, rosetes basilars fluixes, pestanyes foliars blanques, borrons axil·lars folífers, panotxa de 2-5 flors.

β *bryoídes* G. et G. — Troncs no estolonífers, curts; rosetes basilars compactes, pestanyes foliars més curtes i escasses, sense borrons axil·lars; panotxa 1-2-flora, flors més grans, estams exserts.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes granítiques: la α *genuina* G. et G. = *S. aspera* L., comú a les roques i pastures de Núria. = La Cerdanya (Vay.); Areo (Font!). La β *bryoides* G. et G. = *S. bryoides* Jacq., raça de la anterior (an. Rouy), des de Queralbs a les altures de Núria.=Cambradases (Bub.); Monteixo (Font!); prop de les neus de la Maladetta, Ports de Benasc i de la Picada (Zett., Csta., Bub.); Tredós, Pic de Maubermé (C. et S.). — Jul.-Ag.

S. rotundifólia

1,085. — S. rotundifólia L.

(les fulles són suborbiculars reniformes; rotundus, *rodó.)*

Perenne, tronc de 2-6 dm., pubescent-glandulós, fistulós; fulles *cordato-reniformes*, blanes, dentades i circuïdes d'un *marge membranós, estret,* les basilars *llargament peciolades;* pecíol linear, pilós; flors *blanques*, nombroses, en panotxa estesa, fluixa; sèpals ovats, *drets;* pètals oblongs, puntejats de groc i vermell, *estesos en estrella*, 3-4 veg. més llargs que'ls

sèpals; filaments estaminals linears, iguals a la meitat dels pètals; càpsula *ovoido-oblonga*, estils *més curts que ella, divergents*.

Geografia. — Boscos i llocs frescals de les altes muntanyes: Costabona, Bac de la Presta (Vay.); valls frontereres a Prats de Molló, al Bac de Llivia, la Cerdanya i massís del Carlit, a les immediacions d'Andorra i de l'Ariège (Gaut.). — Juny.

S. stelláris

1,086. — S. stelláris L.

(de stella, *estel o estrella; per la disposició dels pètals.)*

Perenne, tronc glabre o pubescent, molt curt, terminat en roseta de fulles, que produeix de 1-3 branques escapiformes, de 1-2 decímetres, a veg. tronc de 2-5 cm., amb fulles distants a la part inferior i en roseta fluixa a la superior, rodejant les branques escapiformes; fulles *trasovato-cuneïformes*, verdes, lluents, *dentato-asserrades* a la part superior; flors *blanques*, en panotxa corimbiforme; pedicels més llargs que les flors, ascendents; sèpals *reflexes*, pètals *lanceolats*, atenuats pels dos caps, amb 2 taques grogues a la base, *estesos en estrella;* estams la meitat més curts que'ls pètals, filaments linears, anteres atoronjades, càpsula *ovoide*, estils *drets, molt curts*.

S. Clusii

Geografia.—Llocs humits de les altes muntanyes granítiques: abundant als torrents de Núria; Coll de Pal.=Set Cases (Isern); Comabella, la Molina (Vay.), Vall de Llo, Coma armada (Bub.); ports de Benasc i de la Picada (Zett., Csta.); aigües estancades del Portilló i abundantíssima a la part occidental d'Aràn (Llen.!); Pla de Beret, Ruda (C. et. S.). — Jul.-Ag.

1,087. — S. Clusii Gou.

(dedicat a Carolus Clusius, Lécluse, sabi botànic, 1526-1609, *A. de Rariorum plantarum historia Antwerp.,* 1601 [1].*)*

Molt afin de la anterior, s'en distingeix per ser tota la planta *viscoso-glandulosa, molt fràgil;* tronc florífer ± *fullós,*

(2) Ja s'hi parla de la patata. Alguna *enciclopèdia* porta 1611.

cobert de llargs pèls blancs estesos, ramificat des de la meitat; fulles primes, les basilars grans, *oblongo-cuneïformes*, amb dents *grosses, profundes i clares a la meitat superior*, les caulinars *trasovato-cuneïformes*, dentades a l'àpex; panotxa *multiflora, piramidal*, de branques *esteses;* pètals *desiguals*, 3 *més grans, no atenuats*, però *amb una taca groga a la base* i *dos més petits, atenuats* en ungla i *sense taca.*

Geografia. — Llocs humits de les altes muntanyes granítiques com la anterior: Núria, altures de Nou Fonts, r. = Coll de Jou, valls de Carençà, de Llo, Font del Segre (Gaut.); Serra negra, prop de Castanesa (Puj. J.! ex Hbrio. Agelet); abundant a la ribera de S. Joan de Toràn (Llen.); Liat, Canejàn (C. et S.). — Jul.-Ag.

S. retusa

1,088.—S. retusa Gou.

(de retúndere; *tal veg. per la disposició imbricada de les fulles, com aixafada.)*

Perenne, nana (3-6 cm.), densament cespitosa, tronc pubescent-glandulós, fulles *oposades*, imbricades, 4-seriades, petites, *oblongo-lanceolades, agudes*, trígones, carenades per sota, amb 3-5 poros a l'àpex, subpestanyoses a la base, *esteses* o *recorbades des de la meitat*, les florals trasovades, més separades; flors *purpurines, pedicel·lades*, 2-3 a l'àpex; sèpals *oblongs, drets*, obtusos, glabres, però el tub del calze piloso-glandulós; pètals *ovato-lanceolats*, aguts, *el doble llargs* que'ls sèpals; estams *més llargs que la corol·la*, càpsula més llarga que'l calze, estils drets, *iguals a la càpsula.*

Geografia. — Roques de les altes muntanyes silícies: a les exposicions més fredes de la regió alpina i subalpina; massissos pròxims a Andorra i a l'Ariège; Pireneu Oriental, Pic Pedrós, 2,700-2,850 m. (Aymeric ex Rouy); Cambredases (Bub., Gaut.). — Jul.-Ag.

S. oppositifolia

1,089. — S. oppositifolia L.

(per les fulles oposades.)

Perenne, rizoma llenyós, amb nombrosos troncs de 4-12 cm., estesos, ramificats, els uns florífers i els altres folífers; fulles *oposades, imbricades, 4-seriades*, petites, *ovato-oblon-*

gues, obtuses, carenades per sota, amb un poro terminal, circuïdes de *pestanyes rígides,* no glanduloses, subrecurbes a l'àpex; flors *rosades,* a la fi *violades,* rarament blanques, *grans, solitàries, terminals:* tub del calze glabre, sèpals ovats, *pestanyosos;* pètals ovato-oblongs, drets, 3 *veg. més llargs que'ls sèpals* i 2 *més llargs que'ls estams;* càpsula *ovoide, poc més llarga que'l calze.*

Geografia. — Roques i llocs pedregosos humits de les altes muntanyes: Núria, a Font Negra; Puigmal; Puigllançada. = Serres i pics de Núria, Carençà (Salv., Vay.), Mörens, Costabona, Espinabell, Torra del Mir (Vay.), valls i carena fronterera de Prats de Molló fins a més enllà d'Err (Aym.); Cambredases (Bub., Bourg.); Regió alpina dels Piren. Centrals (Zett., Csta.); port de la Forqueta, Liat (Timb.); Mall de la Artiga, ribera de Viella (Llen.!); Ruda, port de Beret, Maubermé (C. et S.). — Juny-Jul.

S. caesia

1,090. — S. caesia L. = S. curvifolia Lap.

(caesius, *blavenc; pel color de les fulles;* curvus, *per tenir-les arquejades.)*

Perenne, rizoma subllenyós, que produeix nombrosos troncs estèrils terminats en roseta i alguns florífers *filiformes,* de 3-7 cm., pubescent-glandulosos, paucifolis; fulles de les rosetes *imbricades, linear-oblongues, recorbades,* carenades, triquetres, enteres, amb 5-7 *poros a l'anvers i marge cartilaginós,* pestanyoses a la base, d'un color *blavenc,* coriàcies, recorbades des de la base, les caulinars alternes, dretes, linears, obtuses, pubescent-glanduloses; flors *blanques,* 2-6, en corimbe terminal; pedicels i calze *pubescent-glandulosos,* pètals *trasovats,* 2 *veg. més llargs que'ls sèpals,* amb els nervis laterals *arquejats;* càpsula inclosa.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: altures de Núria; Llo i Eyne (Vay.); bastant comú a la regió alpina inferior del Piren. Centr.; abundant a Peñablanca, Renclusa, Castanesa (Zett.); Maladetta (Csta.); Bassivé, ports de la Forqueta, Benasc, Peñablanca (Bub.), Mall de la Artiga, Pumero (Llen.!); Ruda, Port de Viella (C. et S.).—Jul.-Agost.

S. media

1,091. — S. media Gou.

(medius, *per la magnitud relativa de les flors.)*

Perenne, rizoma *subllenyós*, que produeix un reduït nombre de rosetes; tronc de 5-20 cm., piloso-glandulós; fulles de les rosetes *oblongo-espatulades, planes*, glauques, subtriquetres a l'àpex, enteres, amb *poros marginals* i circuïdes de *marge cartilaginós*, subpestanyoses a la base, les caulinars *linears, planes*, piloso-glanduloses, glabres i cartilaginoses a l'àpex; flors d'un *porpra fosc, grandetes*, 3-10 en *raïm simple;* calze *atropurpuri, piloso-glandulós;* sèpals ovats, pètals *trasovats*, rosats, *més curts que'l calze;* càpsula *inclosa*.

S. aretioídes

Geografia. — Roques calisses dels Pireneus: Coll de Jou, des de Roca Sansa; Núria, cap a Coma d'Eyne. = Espinabell, Torra del Mir, La Presta, Costabona (Vay.!); la Cerdanya, des de la vall de Planàs fins a la de Llo (Gaut.); Prats de Molló, Set Cases (Bub.); Peñablanca, Maladetta, Castanesa (Zett.); vall d'Aràn (Isern!); Ruda, entre Viella i Salardú (C. et S.). — Jul.

1,092. — S. aretioídes Lap.

(pren nom del gènere Aretia, *per la semblança amb aquesta primulàcia.)*

Perenne, rizoma subllenyós, molt ramificat, densament *cespitós*, que produeix molts troncs restant la major part en forma de rosetes estèrils; troncs fèrtils de 3-7 cm., piloso-glandulosos; fulles *estretes, linears, enteres, obtusiúscules, carenades, subtriquetres a l'àpex*, imbricades, formant a la base dels troncs columnes cilíndriques i persistents, les caulinars alternes, eriçades; flors d'un *groc bonic*, 2-7, en corimbe terminal, fluix; calze *verd* o *groguenc*, equinato-glandulós; pètals *oblongo-denticulats*, 2 *veg. més llargs* que'l calze, amb els nervis laterals drets; càpsula *inclosa*, però sortint els estils.

S. Aizoon

Geografia. — Roques elevades dels Piren. Centr. i Occident.: Massís de Ruda (C. et S.).—Juny-Ag.

1,093. — S. Aizoon Jacq.

(per la semblança amb algún Sempervivum.)

Sinonímia. — Onosma borda, herba de talls.

Perenne, tronc de 1-5 dm., dret, robust, *piloso-glandulós*, sobretot a la meitat superior i florífera, paucifoli; fulles *radicals en rosetes*

compactes, oblongo-espatulades, obtuses o acutiúscules, circuïdes de dents fines, *triangular-acuminades, cartilaginoses, pestanyoses a la base,* amb una línia marginal de poros, les caulinars més petites, estretes i separades; flors d'un *blanc groguenc,* en panotxa llarga (5-15 cm.); branques 1-5-flors, pubèrulo-glanduloses com els pedicels i calze; sèpals *ovato-triangulars, aguts;* pètals *trasovats,* freqüentment puntejats de vermell i amb els nervis verdosos, 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals; càpsula *inclosa.*

Geografia. — Roques de les muntanyes baixes fins a la regió alpina: Núria; al Bergadà, Coll de Jou, des d'on baixa fins a les roques del riu Greixa.=Vall d'Eyne (Bub.), Collsacabra (Tex.), Conflent, Font de Comps (Gaut.); per tota la vall d'Aràn (Llen.); Montartó, Salardú (C. et S.) — Jul.-Ag.

S. Cotyledon

1,094. — S. Cotyledon L. = S. pyramidalis Lap.

*(per certa semblança amb l'*Umbilicus pendulinus *i per la panotxa piramidal.)*

Perenne, troncs de 2-8 dm., eriçats de pèls *glandulosos,* com les branques i pedicels, florífers quasi des de la base; fulles basilars en roseta compacta, *oblongo-trasovades,* coriàcies, *asserrades i cartilaginoses al marge,* amb *poros crustacis a la vora de l'anvers, pestanyoses a la base;* flors *blanques,* en panotxa *piramidal,* de 2-5 dm., molt ramificada; branques 5-15-flors, calze *acampanat, piloso-glandulós;* sèpals *lanceolats, més llargs que'l tub;* pètals *lanceolato-oblongs,* pestanyosos al menys al terç inferior, freqüentment puntejats, 3 *veg. més llargs que'ls sèpals.*

Geografia. — Roques de les altes muntanyes silícies: Vallalta del Tec (Gaut.); Coll de Núria (Lap.); Port de Oo, sobre Luchon (Lap., Bub.); Pir. Espanyol Centr. (Rouy). — Jul -Ag.

S. longifólia

1,095. — S. longifólia Lap.

(per les fulles llargues d'aquesta formosa espècie.)

Sinonímia. — Onosma bona, herba de cingla o de talls, corona de rei, capses grosses; *castellà:* onosma i corona de rey.

Perenne, tronc dret, de 2-7 dm., fistulós, piloso-glandulós, com els peduncles i calzes, florífer quasi des de la base; fulles basilars en roseta compacta, coriàcies, *linear-ligulades,* llargues, de 4-10 cm. ×6-10 mm., glauques, de *marge enter, reflex,* amb *poros marginals recoberts de escama crustàcia simulant fistons,* pestanyoses a la base; fulles caulinars linears, ciliato-glandu-loses, les superiors bracteïformes; flors *blanques,* en *panoixa piramidal,* de 2-5 dm.; branques de 5-15 flors, calze acampanat, sèpals *lanceolats,* pètals *trasovats,* amb punts purpurins i pestanyosos a la base, 2 *veg. més llargs que'ls sèpals;* càpsula ovoide, inclosa.

Geografia. — Roques altes del Pireneu : Penyes de Berga, Tagast, Coll de Jou, fins a 2,500 m. = Comabella, N.ª S.ª del Mont, del Fau, de la Salut, Talaixà, Ribes, Queralbs (Vay.); sobre Organyà (Bub.); Mall de la Artiga, abundant (Llen.). — Jul.-Ag.

S. catalaunica

1,096. — S. catalaunica Boiss. et Reut. = S. lingulata, var. Costa (var. viscida?)

(per ser planta catalana; lingula, ligula, *per la forma de les fulles.)*

Sinonímia. — Corona de rei; altamira (al port d'Horta).

Perenne, tronc dret, de 2-3 dm., cobert, el mateix que'ls pecíols, de *glàndules breument estipitades,* florífer des de la meitat, al menys; fulles basilars en roseta fluixeta, erecto-esteses, *trasovato-ligulades* obtusiúscules, glabres, glauques, *albo-crustàcies al marge, amb poros marginals;* les caulinars més petites, separades, oblongues, obtuses; flors blanques, puntejades de vermell, en panotxa oblonga; branques de 3-8 flors, pedicels llargs, prims, bracteolats, drets; sèpals *oblongs,* obtusos, glabres; pètals *trasovats,* 3 veg. *més llargs que'l calze:* càpsula *exserta.*

Geografia. — Roques de Montserrat i Sant Llorenç del Munt. = Port d'Horta (Font.!).

S granulata

1,097. — S. granulata L.

(pels bulbs sòlids de les arrels; gránulus, *dimin. de* granum.)

Sinonímia. — *Cast.* saxifraga mayor.

Biennal, arrel formada de vàries fibres i *petits bulbs sòlids*, tronc de 2-5 dm., dret, robust, ordinàriament simple, piloso-pubescent a la part inferior, pubescent-glandulós a l'àpex, portant 2-5 fulles palmatífides a la primera meitat, nu o amb algunes fulles bracteïformes a la part superior; fulles basilars en roseta poc fornida, *reniforme*, grossament fistonades, un poc carnoses i llargament peciolades; flors *blanques, grans, oloroses, en corimbe pauciflor;* pedicels fructífers quasi iguals al calze, sèpals *ovats;* pètals trasovato-cuneïformes, amb nervis verds, 3 *veg. més llargs* que'l calze; càpsula *exserta*.

Geografia. — Prats i boscos ombrius de les muntanyes: S. Llorenç del Munt, Montseny, Montserrat, Ribes, Queralbs, Núria. = Cap a Viladrau (Salv.!); Vic (Masf.); muntanyes de Prades (Tarrag.) (Csta.); Olot (Bolós). — Maig-Jul.

S. Tridactylites

1,098. — S. Tridactylites L.

(tridactylos; τρεις, *tres-* i δάκτυλος, *dit; tres dits, es a dir: fulles trífides* [1].)

Anual, arrel prima; fibrosa; tronc de 3-15 centímetres, prim, dret, viscoso-pubescent, ordinàriament vermellós i ramificat des de la base; fulles basilars *en roseta fluixa, paucifolia*, un poc carnoses, peciolades, *espatulades, enteres* o *trífides*, les caulinars escasses, *sentades*, trífides o lanceolades; flors *blanques*, petites, en *cima irregularment bípara;* pedicels *filiformes*, els fructífers 5-6 *veg. més llargs que'l calze subglobulós;* sèpals ovats, pètals trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, 1 *veg. més llargs que'l calze;* càpsula *ovoide*, inclosa.

S. controversa

Geografia. — Roques, muralles i llocs arenoso-humits: S. Llorenç del Munt, d'on descendeix pels torrents fins a Terrassa; a l'Ubac; Montserrat; altures de Gelida. = Immediacions de Vic (Masf., Puigg.); Carós, Collsacabra (Vay). — Abr.-Juny.

Costa refereix a Castellfullit de Riubregós una var. *gracillima* trobada per Puiggarí.

1,099. — S. controversa Sternb. = S. petraea DC. (non L.).

(controversus, *objecte de discussió;* petraea, *per la seva estació entre les pedres.)*

(1) δακτυλῖτις Diosc. és el nom d'una planta.

Amb molta afinitat amb la *S. tridactylites* L., se'n distingeix pel tronc *més petit* (2-8 cm.), *més robust, més fullós*, d'un verd negrós, pels lòbuls de les fulles poc divergents, de pecíol canaliculat, apenes trilobades; flors *quasi el doble grans*, pedicels *gruixudets, dilatats a l'àpex*, la major part *més curts que'l calze o igualant-lo a la maturitat;* sèpals *amplament ovats, iguals al tub piriforme;* pètals 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals; planta *sempre alpina.*

Geografia.—Roques i llocs àrids de les altes muntanyes: Piren. Cent. i Orient. (Coste); port de Benasc (Lap., Philippe, Zett., Gr. et G.); Portilló (Lap.). — Juny-Ag.

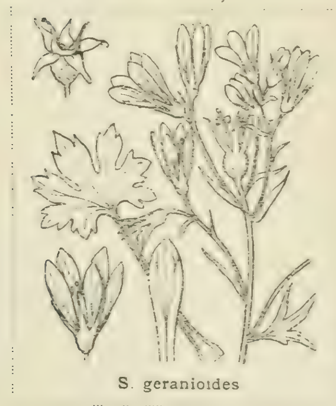

S. aizoídes

1,100. — S. aizoídes L.

(aizoídes *prové de* aizoon, *per una remota semblança:* Glaux aizoon.)

Perenne, rizoma que produeix varis troncs de 5-20 cm., decumbents, relativament robustos, fullosos, pubescents, sobre tot a la regió superior o florífera; fulles *lanceolato-linears*, les inferiors *marcescents, imbricades i reflexes*, les demés *verdes, alternes i ascendents, circuïdes de pestanyes rígides, mucronades;* flors *grogues*, bastant grans, en panotxa *racemiforme;* calze *turbinat*, sèpals *oblongs*, glabres; pètals *oblongo-el·líptics, estesos*, 1 *veg. més llargs que'l calze;* càpsula *ovoide*, adherent, 1 *poc més llarga que'l calze;* estils *curts, divergents.*

S. geranioides

Geografia.—Roques i llocs pedregoso-humits de les muntanyes: Núria, d'on baixa fins a la vall de Ribes.—La Molina i altures de la Cerdanya (Vay.); Costabona, Vall d'Eyne (Bub.); des de Vilaller a Viella (Salv., Csta.); Vall de Boí (González!). — Jul.-Ag.

1,101. — S. geranioídes L.

(per una semblança amb un geranium.)

Perenne, rizoma subllenyós, molt ramificat; branques terminades en rosetes, les unes estèrils i les altres floríferes, de 1-3 dm., drets, robustos, paucifolis, piloso-glandulosos; fulles de les rosetes llargament peciolades, pecíols *robustos, alats*, 1-*nerves, d'ales tan amples com els nervis*, ciliato-llanosos, *di-*

latats i membranosos a la base; llim *reniforme, 3-5-partit*, consistent; divisions *trasovato-cuneïformes, enteres* o *lobato-dentades*, amb els nervis poc marcats; les fulles caulinars *sentades* o *curtament peciolades*, palmatífides, i les superiors *enteres;* flors *blanques*, grans, tubuloses, en panotxa *corimbiforme;* sèpals *lanceolats, aguts;* pètals *trasovato-oblongs*, atenuats en *ungla quasi tan llarga com el llim*, el doble llargs que'l calze; càpsula subglobulosa, estils *divergents*.

β *ladanífera* G. et G. — Planta glabra, fulles cobertes de petits glòbuls gomorresinosos d'un porpra fosc i olor balsàmica.

Subsp. *S. corbariensis* Timb. — Fulles de les rosetes glabres, viscoses, oloroses; pecíols febles, amb les ales apenes perceptibles; llim prim, de nervis ben marcats, tripartit; divisions laterals bilobades, la central entera.

Geografia. — Boscos i roques de les altes muntanyes: Núria, cap al Puigmal; Montseny; S. Miquel Sulterra. = Setcases (Isern!); muntanyes de la Cerdanya (Vay); Finestrelles, Coma d'Orri (Senn.!); Ports de Caldes i de Viella (Bub.).

La β *ladanífera* G. et G., a Roca Corba (Isern!); Collsacabra i altres parts (Csta.). La subsp. *S. corbariensis* Timb. = *S. Tremolsii* Pau. = *S. Valentina* Wk., a les altures del Montseny, S. Llorenç del Munt i Montserrat. = N.ª S.ª del Far (Cod.!); Cabrera (Senn.). — Maig-Jul.

N. B. Luizet, qui ha tingut la amabilitat de revisar-nos les plantes d'aquesta secció, creu, a nostre juí, amb fundat motiu, que les *S. corbariensis, S. Tremolsii, S. Valentina* i *S paniculata* Cav., deuen reduir-se a aquesta última espècie.

S. androsacea

1,102. — S. androsacea L.

(*per la seva marcada semblança amb una* androsace, *primulàcia.*)

Perenne, cespitosa, rizoma herbaci, molt curt; tronc de 2-10 cm., prim, dret, afil o 1-3-fil, pubescent; fulles basilars *espatulades, enteres*, rarament 2-3 a l'àpex, blanes, *pestanyoses*, amb 5-11 *nervis*, especialment visibles després de la dessecació, peciolades, que formen *roseta*, les caulinars *oblongo-lanceolades, enteres;* flors *blanques*, petites, 1-3, terminals; pedicels *quasi iguals a la flor*, pubescent-glandulosos com el calze; sèpals obtusos, pètals amples, *trasovato escotats, contigus*, 1 *veg. més amples i* 1 *veg. més llargs que'ls sèpals;* estams poc més llargs que'l calze, càpsula ovoide, gran; estils més llargs que'ls estams.

Geografia. — Roques i pastures humides de les altes muntanyes: Núria, altures de Font Negra, al peu de les neveres, 24 Jul. 1907 legi. = Llocs humits i herbosos de la regió alpina superior, abundant de Madràs a Nou Fonts; cadena fronterera de les valls de Carençà, Prats, Planés i Eyne (Gaut.); Nou Fonts (Senn.!); Ports de la Picada (Laper.) i de la Freixa (C. et S.); Piren. Espanyols (Rouy). — Jul.-Ag.

S. planifolia

1,103. — S. planifolia Laper. = S. firmata Luiz. β S. planifolia Lap.

(per les fulles amb el pecíol planes; firmatus, *de* firmus, *per ser densament cespitosa.)*

Perenne, densament cespitosa, rizoma prim, fibrós; troncs de 2-8 cm., drets, prims, groguencs, pubescents, glandulosos, afils o amb 1-3 fulles petites; fulles basilars *oblongo-linears, enteres, obtuses, pestanyoses, gruixudetes, 3-nerves,* amb pecíol *ample i molt curt, imbricades en rosetes compactes,* les caulinars *linears,* primetes; flors *blanques,* groguenques per la dessecació, petites, 1-3, terminals; pedicels pubescents, sèpals *ovato-obtusos,* pètals *trasovats,* freqüentment *escotats, contigus, 2 veg. més llargs que'ls sèpals;* estams iguals als sèpals i als estils, càpsula subglobulosa, petita.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: Núria, bastant freqüent. = Costabona, Vall d'Eyne, Cambredases (Lap.); valls frontereres, la Cerdanya, Planés, Eyne, Llo, Font del Segre *et alibi* (Gaut.); port de Benasc (Lap., Csta.). — Jul.

S. tenuifolia

1,104. — S. tenuifolia Rouy et Cam. = S. sedoídes Lap. = S. firmata Luiz. γ tenuifolia Rouy et Cam.

(per les fulles tenues; semblança amb un sedum.)

Perenne, fluixament cespitosa, rizoma ramificat, prim; tronc de 3-10 cm., filiforme o subcapil·lar, dret, flexuós, pubescent-glandulós, amb 2-4 fulles curtes, linears, obtuses; fulles basilars *estretament linears,* insensiblement *atenuades en pecíol, gruixudes, fluixes,* d'un verd bonic, quan seques *trinerves, fluixament imbricades;* flors d'un *groc verdós,* petites, 1-3 terminals; sèpals *linear-oblongs, obtusiúsculs, iguals als estams;* pètals solament *un terç més llargs que'ls sèpals.*

Geografia. — Boscos i llocs pedregosos de les altes muntanyes: Cambredases i Vall d'Eyne, r. (Lap.); Pic de Finestrelles, la Cerdanya, estret del Bac de la Vall d'Eyne (Gaut.). Catalunya (Coste, Rouy). — Jul.-Ag.

N. B. Laper. (*Histoir. abrég.*, 230, i Gr. G., *Flor. Fr.*, 1, 652), assignen a aquesta planta sèpals *aguts, més curts que'l calze.*

S. ajugaefolia

1,105. — S. ajugaefolia L.

(*per alguna semblança de les fulles amb la* Ajuga chamaepitys.)

Perenne, rizoma radicant, que produeix molts troncs estèrils, cespitosos, terminats en roseta fluixa, de la base de les quals surten 1-5 troncs drets, prims, glabrescents, amb 2-4 fulles enteres o 2-3-lobades; fulles dels troncs estèrils *trasovato-cuneïformes, atenuades en pecíol,* 3-5 lobades, de lòbuls *ovato-lanceolats, aguts, mucronats, feblement nerviats;* flors *blanques,* petites, 1-5 *sobre peduncles llargs, piloso-glandulosos, en corimbe fluix;* calze glandulós, sèpals *ovato-lanceolats,* iguals al tub; pètals estretament oblongs, *d'ungla molt curta,* 1-2 *veg. més llargs que'l calze;* estams *iguals als pètals,* càpsula ovoide, estils llargs, divergents.

Geografia.—Vores dels riuets de la regió alpina, a la serra pirenenca: Núria, cap a Nou Fonts i Coma d'Eyne.=Carençà (Bub., Vay.); de Carençà a Err (Gaut.); abundant a tots els ports de la Maladetta (Csta.); ports de la Picada, Benasc, Peñablanca, Renclusa (Zett.); Salau, Luchon (Bub.); coll de l'hospital de Viella (Bourg.); Serranegra, prop de Castanesa (Puj J., in Hb. Agelet!); Artiga de Viella (Llen.). — Jul.-Ag.

S. obscura

1,106. — S. obscura Gr. G.

(obscurus, *fosc; sens dubte per la dificultat d'assenyalar-la o caracteritzar-la bé.)*

Perenne, rizoma subllenyós, molt ramificat; troncs de 6-20 cm., drets, *quasi filiformes,* pubescent-viscosos, afils o amb 1 fulla 3-5-fida; fulles basilars *en roseta, llargament peciolades, ovato-cuneïformes, pedatífides, 3-partides,* la divisió del mig 3-*dentada* a l'àpex, les laterals 2-fides o 2-dentades, finament nerviades per la dessecació; flors *blanques,* petites, 5-15 en

capítol espès; pedicels *més curts que les flors*, sèpals linear-oblongs, obtusiúsculs; pètals *oblongs*, no contigus, sentats, 1 *veg. més llargs que'l calze;* estams iguals als sèpals, càpsula subglobulosa.

Geografia.—Roques granítiques de la regió alpina pirenenca: Puigmal (Vay.); Cambredases (Gaut.); Pir. Catal. (Coste). — Jul.-Ag.

S. pentadactylis

1,107. — S. pentadactylis Lap.

(per les 5 divisions digitals de les fulles [1]*.)*

Perenne, rizoma *llenyós, dur*, llarg, molt ramificat; troncs de 8-15 cm., prims, forts, amb 1-3 fulles trífides; fulles basilars llargament peciolades, pecíol estret, poc dilatat a la base, *feblement nerviades, llim flabel·liforme*, pedatífid, de 3 lacínies linears, *divergents*, la del mig entera, obtusa, les laterals 2-fides, de lòbuls obtusos, resultant així el llim dividit *en* 5 *lacínies quasi iguals;* flors *blanques*, mitjanes, 5-9, en panotxa estesa; sèpals *lanceolats*, generalment *obtusos;* pètals *trasovato-oblongs*, sentats, *no contigus*, 1 veg. més llargs que'ls sèpals; estils *divergents*, càpsula inclosa.

S. nervosa

Geografia. — Roques i pedruscam de la regió alpina: muntanyes de Núria (Trem.!); Cambradases, Costabona (Lap.); valls de Llo, d'Eyne i del Carol (Gr. et G.); del Canigó al Puigmal, Cambradases (Gaut.); valls pròximes a Andorra (Aym.); Unyarre (Soul.!). – Jul.-Ag.

1,108. — S. nervosa Lap.

(nervus, *el nervi; pels nervis de les fulles, marcats.)*

Perenne, rizoma *llenyós*, llarg, molt ramificat; troncs de 6-15 cm., prims, pubescent-viscosos, amb 1-3 fulles 2-4-fides, les superiors *linears;* fulles basilars glutinoses, lluents, d'olor balsàmica, *fortament nerviades*, en roseta fluixa, llargament peciolades; pecíol estret, *subamplexicaule a la base;* llim *ovato-oblongo-cuneïforme*, 3-5-*fides*, la divisió del mig *oblonga, obtusa*, les laterals *lanceolades, acutiúscules;* flors

(1) Cf. dactylina (aristolochia); *dactylosa*, la paeonia; *dactylos* o *dactylus*, una gramínia.

blanques, mitjanes, 4-12, en panotxa estesa; pedicels ordinàriament *més llargs que les flors*, sèpals *el·líptico-triangulars, acutiúsculs;* pètals trasovats, sentats, 1 *veg. més llargs* que'l calze; càpsula ovoide, inclosa.

Geografia.—Roques de la regió alpina dels Pireneus: roques de Núria. Jul. 1904 *legi.*= Valls d'Eyne, Prats-Balaguer; Font-Romeu (Gaut.); vall d'Eyne, Luchon (G. et G.); del Pic de Ger a Madràs (Rouy); vall d'Aràn (Bub.); Gausac (Llen.!); Port de la Forqueta, Beret, Ruda, Tredós (C. et S.). — Juny-Ag.

S. vayredana

1,109. — S. vayredana Luiz. = S. geranioídes L. γ condensata Csta. = S. exarata Vill. ap. Vayr. = S. intricata Lap.

(dedicada al il·lustre botànic olotí Estanislau Vayreda; exarare, *llaurar; com* intricatus, *enredat; tot per al·lusió a la disposició dels nervis divaricats.)*

Perenne, rizoma llenyós, prim, llarg, ramificat; troncs de 4-8 cm., drets, 1-3-fils, glandulosos, olorosos; fulles viscoses, cuneïformes, llargament peciolades, 3-*partides*, de divisions *linears*, obtuses o bé obtusiúscules, les laterals enteres o 2-fides, les basilars esteses o reflexes, amb els nervis *prominents* i *divaricats;* pecíol *amplet, subalat;* flors *blanques*, mitjanes, en panotxa *cimosa, de* 3-8 *flors;* peduncles 1-2 flors, filiformes, bracteolats, més llargs que les flors; sèpals *ovato-oblongs, acuminats* o *bé obtusiúsculs:* pètals *trasovats*, 1 *veg. més llargs que'l calze;* càpsula ovoido-globulosa, inclosa; llavors ovoido-piramidals, negroses.

S. muscoídes

Geografia. — Montseny, abundant a les roques pissarroses de la regió mitjana, particularment per les immediacions de Sta. Fe. — Juny-Ag.

1,110. — S. muscoídes Wulf. = S. varians Sieb.

(per una semblança amb la molsa, muscus; varians, *pel seu polimorfisme.)*

Perenne, rizoma densament cespitós, molt ramificat; troncs de 2-12 cm., filiformes, drets, glabres o pubescent-glandulosos, amb 1-3 fulles enteres o 3-lobades; fulles basilars *imbri-*

cades, en columnes compactes, molt llises, de nervis poc visibles, rarament *linear-enteres*, més freqüentment linear-*cuneïformes*, 3-lobades, amb lòbuls *curts* i *obtusos;* flors citrines, a veg. rosades o purpurines *(inde varians)*, petites, 1-10, en panotxa estesa; sèpals *ovato-obtusos*, pètals *ovato-oblongs, obtusos, no contigus, tan amples com els sèpals i $^1/_3$ més llargs*, sentats, iguals als estams i estils; càpsula subglobulosa, estils divergents.

α *brachypetala* nulis. — Pètals la meitat més curts que'ls sèpals; planta glabèrrima.

subsp. *S. confusa* Luiz. — Fulles basilars 2-3-fides, no enteres.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes : abundants a Núria les races *vulgaris* Engel i *glandulosa* Engel amb la subsp. *S. confusa* Luiz. *(vidit* Luizet). = Abundant a tota la cordillera pirenenca (Csta.); Prats-Balaguer, al N. de la Cerdanya (Gaut.); Cambradases, Port de Salau (Bub.), de Benasc, la Picada, Peñablanca, La Renclusa, Castanesa (Zett.); vall d'Aràn (Llen.!); Monteixo (Font!); ports de la Forqueta, de Benasc i de Viella, Beret, Tredós (C. et S.).

La var. *brachypetala,* a la vall d'Aràn. — Juny-Ag.

S. exarata

1,111. — S. exarata Vill.

(exaratus, *llaurat; al·ludint als nervis molt marcats.)*

Perenne, rizoma cespitós, que produeix nombroses rosetes; troncs de 2-12 cm., prims, glabres o piloso-glandulosos, amb 1-3 fulles enteres o 3-fides; fulles basilars *imbricades*, en columnes *compactes, trasovato-cuneïformes, 3-lobades;* lòbuls obtusos, *desiguals*, el del mig *més gran, linear-oblong*, els laterals *linears, enters* o *2-dentats*, adornades de 3 *nervis* ramificats a l'àpex, *molt marcats*, sobre tot per la dessecació; flors d'un *blanc groguenc*, petites, 3-10 en *panotxa;* pedicels i calze breument glandulosos, sèpals *oblongo-lanceolats, obtusiúsculs;* pètals *oblongs, no contigus*, 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals; filaments estaminals purpurins després de la floració, càpsula ovoide, subglobulosa; estils divergents.

ε *intricata* Engel. — Planta viscosa, fulles amb els nervis menys marcats, lòbuls separats, 3-5 flors blanques, en panotxa fluixa.

Geografia. — Roques humides de les altes muntanyes : Serra de Núria (Csta.); muntanyes de Prades (González!); vall d'Eyne, Cambradases, Ports de Benasc i de la Forqueta (Gr. et G.); al cim del port de Benasc, r. (Zett.); la Maladetta (Duf.!); Serranegra (Puj. J.!);

Vilamós (Compñ.!); Ribera d'Aiguamoix, Muntanya de Gausac (Llen.). — La ε *intricata* Engel = *S. intricata* Laper., a Cambradases, Font del Segre, valls d'Eyne i de Err (Gaut.), port de Benasc (Zett.); Montgarri, Banys de Tredós (Timb.); Mall d'Artiga, Pumero (Llen.). — Juny-Ag.

S. aquática

1,112. — S. aquática Lap. = S. ascendens Vahl.

(per la estació de la planta; ascendens, *de* ascéndere, *pels troncs florífers ascendents.)*

Perenne, rizoma *cundidor,* que produeix troncs estèrils, molt fullosos, cespitosos i troncs florífers de 2-5 dm., *ascendents, robustos* piloso-glandulosos a l'àpex, *fullosos en quasi tota la seva longitud;* fulles grans, carnoses, d'un verd fosc, les inferiors llargament peciolades, profundament 5-7-lobades, amb els lòbuls dentats o 2-3-*fids,* les caulinars subsèssils, 3-5-lobades, amb els lòbuls dentats; flors *blanques,* grans, en *panotxa terminal,* llarga (5-15 cm.), fluixa a la base i compacta a l'àpex; sèpals *ovato-lanceolats,* més llargs que'l tub; pètals *trasovats,* sentats, 1-2 veg. més llargs que'ls sèpals; estams $^1/_3$ *més curts que'ls pètals* i més llargs que'ls sèpals, estils quasi paral·lels.

S. Iratiana

Geografia. — Vores dels riuets i reguerols de les altes muntanyes : Núria, abundant. = Pujant al Puigmal (Puigg.); Mörens i muntanyes de la Cerdanya (Vay.), Setcases (Isern!); vall de Prats-Balaguer (Gaut.), Costabona, vall d'Eyne, port de Benasc (Gr. et G.), de la Picada (Zett.); vall de Baños (Timb.); Bosost (Compñ.! in Hb. Agelet); Portilló, Pumero, Aiguamoix (Llen.). — Juny-Ag.

1,113. — S. Iratiana F. Schultz. = S. Groenlándica DC. (L.) S. Fagonii (Bub.).

(dedicada per Schultz a un nou i obscur botànic. Groenlándica, *per la habitació; sembla una planta diversa* (1).*)*

Perenne, rizoma molt ramificat, branques dretes, densament cespitoses; troncs de 2-10 cm., prims, *pubescent-glutinosos,* com tota la planta, amb

(1) Nulla ratio bona extat, ut haec planta... dicatur in honorem novi, et obscurissimi botanici, eamque ab hoc eripui, ut restituerem venerando, ac Botanices patrono Fagon. — Guy-Crescent de Fagon, protometge de Lluis XIV el Gran. Bnbaui, op. laud.

2-5 fulles, les del mig 3-fides, les superiors enteres, el·líptiques, fulles basilars *imbricades, en columnes cilíndriques,* negroses, persistents, *breument peciolades, nerviades,* llises o amb *un solc poc marcat;* llim *trasovato-cuneïforme,* 3-5-fid; lacínies *linears* o *trasovato-obtuses,* flors blanques, relativament grans, *amb* 3 *venes violades,* 6-9 *en panotxa curta;* sèpals *ovato-obtusos,* amplament trasovats, sentats, *quasi contigus, prop de* 2 *veg. més llargs que'ls sèpals;* filaments estaminals purpurins després de l'antesi, càpsula subglobulosa, estils curts, drets.

Geografia. — Roques i pedruscam de les altes muntanyes: Pic de la Costabona, Valls d'Eyne i de Llo (Gr. et G., Gaut., Rouy); Serranegra, enfront de Bassibé (Puj. J.); penyes elevades del Port de Viella, port dels Francesos, gorja del Port de Benasc; la Maladetta (Zett., Bub.); Salardú, al pic de Maubermé (Soul.I); vall de Tredós, cim del Montarto, Ruda (C. et. S.). — Jul.

S. pubescens

1,114. — S. pubescens Pourr. = S. mixta Lap.

(de pubescere, *pel toment o borrissol de la planta;* mixtus, *mesclat, barrejat; sens dubte pel polimorfisme de les fulles.)*

Perenne, rizoma sublllenyós, molt ramificat, densament cespitós; branques terminades per rosetes de fulles d'un verd pàl·lid, troncs de 5-15 cm., prims, *pubescent-viscosos,* amb 2-5 fulles linear-obtuses, les del mig 3-lobades o 3-fides; fulles basilars persistents, *imbricades, en columnes curtes,* brunes, de pecíol *linear estret, profundament canaliculat,* 1-3 *veg. més llarg que'l llim,* que és *oblongo-cuneïforme,* 3-*lobat, fortament nerviat* per les 2 cares; lòbuls *linears, obtusos,* els laterals ordinàriament 2-*dentats, no divergents;* flors *blanques,* petites, 1-5, en panotxa curta; sèpals *ovato-obtusos,* pètals amples, *trasovats,* sentats, *contigus,* quasi 2 *veg.* tan llargs com els sèpals; filaments estaminals *purpurins* després de l'antesi, estils *divergents.*

Geografia. — Roques humides, elevades dels Pireneus: abundant a Núria. = Prats de Molló, Cambradases, Vall de Llo, Carençà (Gaut.); vall d'Eyne, Cambradases, Pla Guillem (Gr. et G.); Port de Benasc (Zett., Gr. et G.). — Jul.

HÍBRIDS.

Entre els nombrosos híbrids d'aquest gènere són dignes de especial menció els següents:

1,115. — S. Gautieri Rouy. = S. media × geranioídes Rouy.

Planta de 8-12 cm., densament cespitosa, glandulosa; fulles basilars cuneïformes a la base, *subpalmato-trífides;* lòbuls *estesos*, els laterals *2-fids*, amb les divisions *linears*, *obtuses*, enteres o 2-3 dentades; sèpals *linear-oblongs*, obtusos; pètals *trasovato-oblongs*, 3-nerves, *ungla igual a la meitat del llim.*

Geografia. — Piren. Orient., Vall d'Eyne (Hb. Gaut. ex Rouy).

1,116. — S. Sancti-Ivesii, Negraut et Verguin. = S. geranioídes × nervosa.

Troncs de 6-9 cm., 1-2-fils, fulles palmato-tripartides, un poc pubescent-glanduloses, de lòbuls acutiúsculs o bé obtusiúsculs; pecíol sulcato-nervós, flors blanques, en panotxa de 5-20 flors; pètals trasovats, ± unguiculats.

Geografia. — Roques de Canejàn, de la Forqueta, de Ruda (C. et S.).

1,117.—S. Sudrei Luizet et Soul. = S. moschata × nervosa.

Tronc de 3-12 cm., 1-2-fils, fulles caulinars cuneïformes, atenuades en pecíol, 3-fides; lòbuls linear-obtusos, flors blanquinoses o groguenques, en panotxes 3-10-flors; pètals trasovats o bé ovato-trasovats, 1-3 veg. més llargs que'l calze.

Geografia.—Port de la Forqueta, cim de Maubermé (Coste et Soul); confins de l'Ariège i Catalunya (Soul.).

1,118. — S. Cadevalli Luizet et Soul. = S. geranioídes × vayredana.

Tronc de 1-2 dm., afil o monofil; fulles amplament cuneïformes, les basilars llargament peciolades; 3-partides, de lòbuls linear-lanceolats, freqüentment dentats, acutiúsculs o bé obtusiúsculs, els laterals 2-fids, de divisions

enteres o dentades; flors blanques, en panotxa subcorimbosa; pètals oblongo-trasovats, ± unguiculats, atenuats, de 6-9 × 3'5-5 mm.

Geografia.—Montseny, roques pròximes a les Agudes, *inter parentes*.

S'han citat, ademés, a la Vall d'Aràn:

1,119. — S. Maubermeana Luizet et Soul = S. ajugaefolia × moschata.

1,120. — S. Costei = S. geranioídes × moschata.

1,121. — S. Laveillei = S. geranioídes × Iratiana, dels mateixos autors, totes trobades a la Vall d'Aràn i altres.

A Núria es troben:

1,122. — S. Lecontei = S. geranioídes × pentadactylis.

1,123. — S. Jeaupertii = S. pubescens × firmata, dels mateixos.

1,124. — S. luteopurpurea Lap. = S. aretoídes × media.

Gènere 274. — CHRYSOSPLENIUM L. [1]

(χρυσός, χρυσοῦ, or; σπλήν, σπληνός, la melsa [2]; per la forma i color de les fulles.)

Flors groguenques, petites, en glomèruls terminals, rodejats de les fulles florals; calze de tub adherent, de 4, rarament 5 sèpals desiguals estesos, groguencs per dintre; corol·la nul·la, 8, rar. 10 estams, 2 estils; fruit càpsula 1-locular, dehiscent per 2 valves planes i esteses; llavors nombroses, oblongues, negres, lluents; herbes perennes, cespitoses, de fulles oposades o alternes, suborbiculars, fistonades, curtament eriçades, peciolades.

1 { Fulles caulinars alternes, poc nombroses, les radicals suborbicular-reniformes, llargament peciolades, fortament fistonades; tronc triquetre, dret, estolonífer . . . . . . **1,125. Chr. alternifolium.**
Fulles caulinars oposades, les radicals suborbicular-cuneïformes, totes breument peciolades, obscurament fistonades; tronc quadrangular, ajagut, radicant . . . . **1,126. Chr. oppositifolium.**

Chr. alternifolium

1,125. — Chr. alternifolium L.

(per les fulles caulinars alternes. Com oppositifolium, *de la espècie següent, està format d'un adjectiu d'una accepció botànica. Cf.* Spartina alterniflora, *una gramínia.)*

Tronc de 1-2 dm., *triquetre, dret,* bastant robust, pubescent a la part inferior i glabre a la superior, dicotomat a l'àpex, amb estolons filiformes a la base; fulles caulinars *alternes,* escasses, les radicals *suborbicular-reniformes, llargament peciolades, fortament fistonades,* amb els fistons truncats o escotats; flors *groguenques,* breument pedicel·lades, en glomèruls terminals com involucrats per les fulles florals.

Geografia.—No la mencionen Laper., Zetterst. ni Gautier; Willk. nega la seva existència a Espanya; Coste i Rouy diuen que es nul·la al Pireneu i a la regió mediterrània, però

(1) Cf. χρυσό σπερμον, Diosc. vermicularia flava (ἀείζωον).
(2) Cf. Ἀσπλήνιν i ἄσπληνον, la dauradella o ceterach.

Timbal la cita a les valls de *Baños* i del *Juela;* Bubani *(Flor. Pyr.*, II, 690), diu : *species in Pyrenaeis rarissima,* però afirma categòricament haver-la trobada al *Bach de Bolchura,* sobre Montlouis, el 13 de Jul. de 1839, al lloc immediat a *Les Planes.*

Chr. oppositifolium

1,126. — Chr. oppositifolium L.

(per les fulles oposades: oppositus; *en llatí no's coneixien aquests compostos.)*

Sinonímia. — *Cast.* saxifraga dorada, doradilla, hepática dorada.

Tronc de 1-2 dm., *quadrangular, prostrato-difús,* dèbil, pubescent a la part inferior i glabre a la superior, dicotomat a l'àpex, *radicant* a la base; fulles caulinars *oposades,* totes *breument peciolades, suborbicular-cuneïformes, superficialment sinuato-fistonades;* flors *groguenques,* més petites; llavors més grosses.

Geografia.—Llocs humits, vores de fonts i riuets de les altes valls: Montseny, a Sta. Fe, Queralbs i Núria, Olot, a la Noc d'en Cols.=Camprodon, Setcases, Notre-Dame du Coral, immediacions d'Olot, Platraver, Collsacabra, Guilleries (Vay.); Llo i valls pròximes a Andorra (Gaut); vall d'Eyne, Luchon (Bub.); vall de l'Hospital, sobre Banyeres (Zett.); zones del faig i de l'avet de tota la vall d'Aràn (Llen.) — Maig-Jul.

ÍNDEX DEL VOLUM II

FAMÍLIES

GÈNERES I ESPÈCIES

NOMS VULGARS

ÍNDEX DE NOMS

CASTELLANS

FRANCÈS

ITALIÀ

ANGLÈS

ALEMANY